SCRINIUM
DIVI
AUGUSTINI

In quo arcana illius de *Adjutorio Sine quo non* Sensa continentur.

ADDITA LIBRA
Cum ÆQUAMENTO AUGUSTINI

INTER CALVINIANOS ET ARMINIANOS.

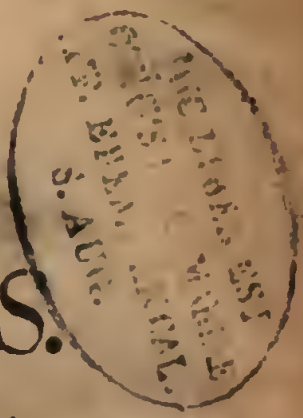

Authore P. Fr. Franciſco à S. Auguſtino MACEDO FRANCISCANO Obſervante Provinciæ Portugalliæ Luſitano, Conimbricenſi, Magiſtro Artium & Theologiæ Profeſſore Chriſtianiſſimorum Galliæ Regum Annæ Matris Regentis, & Ludovici XIV. Concionatore, & Conſiliario, & Sereniſſimi Luſitaniæ Regis Joannis IV. HISTORIOGRAPHO LATINO.

Ex libris S. Laurentij a F. Anᵗᵒ Mon.

LONDINI,
Typis Thomæ Roycroft, Anno 1654.

Est Conventus Jesu Mⁱ Lovanij Ord. S. Aug. Congr. Belgi.

ILLUSTRISSIMO VIRO

DOMINO

FRANCISCO CLEMENTI

PATRITIO PARLAMENTARIO PARISIENSI REGIS CHRISTIANISSIMI CONSILIARIO AULÆ REGIÆ SENATORI.

Epistola Dedicatoria.

NEMO est Parens, quin nascenti Fœtui Felix Sydus optet, assignetque. Quod omnes persuasum habeant ab eo, quod Genituræ præsit Astro, nascentis vitam fortunamque pendere. Tantumque in eo momenti esse putant, ut si in potestate sydera essent non dubitarent allicere, imo & Cælum, si possent, subornare. Sed res illa intra votum manet. Itaque optantur sydera, non exorantur. Ecquis ignoret Scriptores Parentes operum suorum esse? qui libros tanquam Fœtus studendo generant, cogitando concipiunt, scribendo formant, laborando parturiunt, excudendo pariunt. Igitur Parentum

more Astra in Patronis quærunt, qui tutelæ, decorique in lucem prodeuntibus esse possint. Atque uti Astra sunt & sublimia & splendida, ita Patroni qui optantur, cum illustres sunt, & magnifici, tum in amplissimo dignitatis gradu collocati eminere solent. Id inter eos & sydera interest, quòd ij & vivunt, & intelligunt, & rogari se, exorari que patiuntur : ut quem quisque cupit, eum sibi possit promereri & adoptare. Ac ille quidem felix erit Author, cui quem maxime Patronum desiderat, is benevolus propitius que existat; atque adeo tutelam Patrociniumque præstare velit. Hujusmodi ego me Authorem esse nunc novi, Illustrissime Clemens, *cùm & hunc librum edidi, & illi tanquam Parres Patronum quæsivi. Nam cum in Cælo Gallico omnium Clarissimo, Parisijs (quâ nulla Cæli pars est nobilior) sydus inquirerem, illud in te inveni, quod cùm & sublime esset, & illustre : tum mihi, ni mea me fallit opinio, & familiare, & benignum. In quo & satis foret splendoris ad gloriam, & ad præsidium dignitatis : nec deesset ad utrunque præstandum voluntas : ut quicquid ego optarem, id tu prorsus pro tua magnitudine posses, pro tua benevolentia velles implere.*

Et

Et quidem te ego summo jure Sydus appellem: propter claritatem sanguinis, speciem oris & corporis, lucem ingenij, radios eruditionis, splendorem domûs, beneficentiam in omnes, & gratiam in te omnium, qui cùm tot dotibus abundes, nemo est qui invideat, nemo qui non diligat, & complectatur. Ac nisi injurium me tibi fore existimarem, si cum multis stellis par sis, vni ex ijs te conferrem, Mercurio similem esse dicerem. Togatum quippe præte fers Decus, scientiæ ac Eloquentiæ luminibus distinctum. Virgam manu tenes Paciferam ob studia Pacis, & communis, quam foves tranquillitatis, quâ singulari dexteritate vsus animos omnes ad te vocas & allicis: cunctis & civibus & externis gratus, vt dum alij imperium in corpora exercent, tu in animos jus dicere videaris. Quid? quòd Alatis plantis totam penè Europam adolescens peragrasti? & nobile Gallicæ innatum nobilitati peregrinandi studium, magnis exertis virtutibus commendasti? Nam cum vt aliena, & nova invisseres peregrinationem suscepisses, dotibus effecisti tuis, vt novus & peregrinus ijs ipsis quos visseras viderere. Itaque non minus spectabare, quàm spectabas; & dum mi-

rabaris

rabaris externa, te ipſum externi admirabantur. Nulla omnino Civitas fuit, quæ cum peregrinum acceperit, civem te ſuum votis non effecerit. Intrabas alienus, Civis exibas, in uno diverſorio eras & in tota urbe habitabas. Si Gallus eſſe non malles vbique Patriam invenires. Debeat hoc tibi Gallia, quod propter eam reliquam Europam contempſiſti: imo & quod in eam multas tecum civitates intuliſti.

Redditus Patriæ, quæ lumina vndecunque collegeras ad illius ſplendorem gloriæ effudiſti. In Aulam adſcitus, In Curiam cooptatus, ad Arcana Regia admiſſus, Conſiliorum particeps, Togatis munijs præfectus Reipub profuiſti. Cives tuos partem beneficijs, partim officijs devinxiſti. Alienos comitate, vrbanitate, gratiâ conciliaſti. Humanus, facilis, liberalis. Domus tua ornata & ſplendida, civibus aperta, externis pervia, commune hoſpitium: quæ & literatos quoſcunque exciperet, & Cives redderet. Itaque Gratiam peregrinis retuliſti, vtquoniam tu eorum vrbes intraveras, ijs domum tuam venientibus aperires. Itaque illa vna cum eſſet, Univerſæ Europæ par fuit. Pulcherrimam Bibliothecam inſtituiſti, in

qua

qua neſcio vtrum magis mirer. Copiam, an ornatum? Varietatem rerum? an diverſitatem linguarum? ordinem, an nitorem? qui in ſplendida domo tantus eſt, vt aut in viridario Flores, aut in Cælo ſydera intueri te putes. Alibi invenias libròs ad legendum, hic etiam ad videndum. Alibi ſtudere tantum poſſis: hîc & oblectari. Regnat iſthic & ſcientia, & voluptas. In alijs Bibliothecis ſtudendo ſenſus obtunditur, hic irritatur. Theatrum eſt in quo libri perſonas agunt.

In hoc ego cum ſæpe à te familiariter invitatus intraſſem magnâ ſum voluptate perfuſus. Ex qua cupido animo meo incesſit ſcribendi aliquid, quod cum tibi dicaſſem, & in lucem emiſiſſem, poſſet in tua illa ornatiſſima Bibliotheca locum habere. Quanvis enim opus, quòd à me profectum, tanta indignum luce videbatur, quòd tibi dedicatum eſſet, lumine à te, ceu Sydere accepto, tam illuſtri loco dignus redderetur. Belle autem cecidit, quòd liber Scrinium Auguſtini *inſcribatur, in quo rum arcana i lius Senſa e: ponantur non niſi hominì amiciſſimo & familiariſſimo committi poteſant.*

Ego certè Illuſtriſſime Clemens non dèbui, quæ ex Auguſtino ſecretò in aurem inſtillante audivi alij præter te, quem vnicè amo, & colo nuncupando credere. Tu benignè, opinor, excipies, & expanſo benevolentiæ tuæ ſinu proteges ac fovebis. Hac tu ratione efficies, vt ſi minus pulcher ſit hic ingenij mei fætus, certè felix fortunatuſque habeatur.

Valè vir Illuſtriſſime

Londino Kal. Sextil.

Tuus ex Aſſe.

Frater FRANSCISCUS â S. AUGUSTINO

MACEDO.

LECTORI OPTIMO.

SCripſeram magnis multis què vigilijshoc opus, & ſepoſueram apud amicum Bipliopolam, ut tandiu ſepoſitum ſervaret, donec ego ſecundam partem de Adutorio *Quo* ideſt de *Auxilio Efficaci* contra Socinianos, & Arminianos & Eccleſiæ Romanæ, & Gratiæ Auguſtinianæ acerrimos nunc hoſtes, abſoluerem: ut cum abſolutum eſſet, ambos in unum volumen libros includerem. Verum cum ab inſtituto curſu ſcribendi ſuâ me Buccinâ Thomas Anglus revocaſſet, & ad defenſionem Pontificiæ Mentis, & Authoritatis, quam Author ille oppugnabat, ſtylum meum in Auguſtino occupatum convertiſſet, occaſionem ex mora fecit Bibliopola, opuſculumque meum clam typis ſuis mandavit, & in lucem emittere decrevit. Quod cum reſciſſem interceſſi, queſtus quòd mandatum meum præteriſſet. Exculavit moram interpoſitam, & properum meum ex Anglia diſceſſum, quem brevi futurum audierat: hac ratione motum excudere opus voluiſſe, ne fortè aut diſcedens auferrem, aut relictum negligerem. Cauſas etſi non omnino probavi, tuli certe: & judicium ſuſtinui dubius adhuc de publicando. Sed cum ille adjiceret magno ſibi detrimento fore, ſi quem ſuis librum expenſis clam me excuderat, is venum non daretur, perſuaſit, ut evulgandi gratiam facerem. Invitus fate-

or,

or, ac dolens permitto, ſed quid aliud tandem facere aut debui, aut potui? Itaque quod conſequens erat calamum arripui, & rationem tibi, Lector Optime, mei non tam conſilij quam alieni inſtituti reddere volui. Illud te imprimis moneo: id mihi propoſitum eſſe, cum de Gratia ſcribo, ut mentem Divi Auguſtini, a quo vix ex quo eum (ſexdecim anni ſunt) cæpi legere, vix unquam avellor exprimam, uti apud eum nullo adhibito interprete deprehendo. Tum eâ deprehensâ alios authores, ac præcipue Patres Societatis inter quos feliciter educatus, & eruditus fui, quos maximè & amo, & colo, accuratisſimè lego, & mea cum ijs ſenſa confero, & quid tum inter eos, tum inter me eoſque interſit, collatis ſententijs diligenter obſervo. Præcipuam vero operam pono in Suario, & Vaſquio, quos Principes Jeſuiticæ Theologiæ dicere ſoleo, in quibus eruditos oculos habeo. Hi duo ingenio & eruditione pares, doctrina plerumque diſimiles magno mihi adjumento ſunt, ad ſenſus meos unius aut alterius patrocinio confirmandos, idque ex hac lectione & æquiparantia obſervavi, raro me cum Auguſtino ſum aſſenſus, ab alterutro diſſentire: quem admodum tibi, Lector Optime, legenti mea conſtabit. Recentiorum autem ejuſdem Societatis Authorum ſcripta ſic lego, ut non ſolum quid ſentiant ipſi, ſed An & quatenus cum duobus illis Principibus conſentiant ſedulo inſpiciam. Omnium itaque mihi ſunt perſpectæ exploratæ quæ ſententiæ, & quantum quiſque ratiocinando valeat, planè compertum.

Ac ne unius tantum Scholæ (quanquam non unius duntaxat Societas ſpeciem habeat, quòd liberum in ea

ſit

t & ſentire, quid velis, & quid ſentias dicere) ſtudijs lacitisque addictus videar, operam do nobilisſimis Thomiſticæ Doctrinæ Authoribus, eos que diurnâ noturnâ que manu verſo. Et quanvis ad illorum lectionem ſeriùs me contulerim; quòd maturior, & excertitatior acceſſerim, brevitatem temporis judicio compenſo. Itaque paulo minus eos, quàm Societatis notos & perſpectos habeo. Soleoque & eos inter ſe, & cum Jeſuitis comparare, magnâ non modo ingenij contentione, ſed animi etiam voluptate. Atque ut Suario, & Vaſquio Jeſuitarum Principibus delector, ita Thomiſtarum Aluarez, & Bannez maxime diligo. Id ex utrorumque collatione ſum aſſecutus,, ut cum utrique de Prædeſtinatione & Gratia diverſa opinentur & tradant, egò qui nullarum ſum partium, & de illis incorruptè judicem, & utri propius ad Auguſtinum & veritatem accedant, prorſus comperiam. Et quidem hoc tibi, mi lector, perſuaſum habe, qui unis tantum lectis de re tota judicium ferre velit, eum minus rectè calculum poſiturum. Cui ſint utrique perſpecti, eum de tota controverſia poſſe vere apteque judicare. Ne vero exiſtimes eò hæc a me dici, quod nihil niſi vel ab ijs occupatum, vel præjudicatum afferam; ſed quod cum quicquid ij utrinque ſentiant habeam perſpectum, appareat poſſe me opportunè medium quiddam videre, quod inter utroſque interijectũ veram & germanam Auguſtinianæ doctrinæ viam contineat, quâ gradiar ad Gratiæ & libertatis concordiam, quam ſumptis hinc inde quibuſdam & alijs relictis ſententijs concinnabo. Quoniam vero de Adjutorijs tractare cæperam, agendum prius mihi fuit de Adjutorio Gratiæ *Sine quo non*, ideſt Suffici-

ente

ente cui cum tractatum de Adjutorio *Quo* vellem adjungere Bipliopola institutum meum abrupit, & solitarium hoc opus in lucem exire coegit. Et quanquam factum doleam, illo me consolor, quod & idoneum volumen est, ex & eo potes Lector quid ego in exponendo Adjutorio *Quo* præstare queam, conjicere. Ne mirere autem me qui alios Authores cito, Scotistas meos non adducere. Fateor me ad eos seriùs accessisse: nunc lego, & cum sensus omnes Augustinianos exprompsero, illorum eos authoritate confirmabo. Scio enim Scotistas maximè Augustinianos esse. Tres imprimis quos legi Smisingum, Arribam, & Pilosium: & tres alios quos nunc incipio legere Davemportum Marchantium, Hauzeurium, qui hodie vivivunt & florent in Belgio, quos ego, quantum ex inchoata eorum lectione possum conjicere, non dubitem cum summis cujusvis alterius Ordinis Authoribus comparare.

Vale

TYPOGRAPHI

YPOGRAPHI AD LECTOREM MONITIO.

QUoniam compertum est mihi optare multos Authoris Opera omnia nosse ac legere: eaque plura esse quàm vulgò scitur, & ignorari ot & cujusmodi sint, quòd Author & genio gentis uo condendi studiosior, quàm edendi fuerit; operæ tium duxi omnibus illa indagata vestigiis exprome- d haud facile factu fuit: nam cum ab adolescentia as peregrinationes Reip. causâ susceperit, & totam hè Europam in Legatorum, qui omnes illius semper tabant operam, comitatu peragraverit, tam dis- monumenta sunt, ut ægrè non modò colligi, sed n deprehendi potuerint. Scio nonnulla intercidisse: ima quæ avulsa recensèri non posse. Itaque majora, uæ justi voluminis speciem præbent, numerari o- et. Sequar ordinem temporum.

Elenchus Librorum Authoris.

Apotheosis Beati Francisci Xauerij
Olisipone Anno 1620.
Poema Epicum in Octavo.
Apotheosis Divæ Elizabethæ. Re-
Conimbricæ An: 1625.
ginæ Portugalliæ. Poema Epicum. in Quarto.
Vida de Don Luis de Attayde Conde de
Madritti. An: 1629.
Attouguia Virrey dela India Oriental.
Historia. Hispanice. in Quarto.
Madritti. An: 1633.
Summa Chronologica. Hispanice. in Quarto.
Panegyris Apologetica pro Lusitania
Parisiis. An: 1641.
vindicata. in Quarto.
Jus succedendi in Regnum Portu-
Parisiis. An: 1641.
galliæ. in Folio.
Roma. Poema Epicum. in Quarto. Romæ An: 1641.
Honor vindicatus. in Octavo. Rupellæ. An: 1642.
Elogia Gallorum. in Quarto. Aquis Sextiis. An: 1642.
Philippica Portugueſa. Hispanice.
Olisipone. An: 1644.
in Folio.
Propugnaculum Lusitano-Gallicum.
Parisiis. An: 1947.
in Folio.

Cor-

Cortina Divi Auguſtini de Prædeſti-
Pariſiis. Ann. 1148.
natione & Gratiâ. in Quarto.
Libellus Anonymus. in Octavo. Londini. An. 1652.
Alter Anonymus. Hiſpanicè.
Londini. An. 1653.
in Quarto.
Domus Sadica. in Folio. Londini. An: 1653.
Mens Divinitus inſpirata Sancto Patri N.
Londini. An: 1653.
Innocentio Papæ X. &c. in Quarto.
ituus Luſitanicus, id eſt Apologia Mentis
Londini. An: 1654.
Innnocentii adverſus Thomam Anglum.
in Quarto.
rinium Divi Auguſtini de Adjutorio
Sine quo non, id eſt de Auxilio Sufficiente.
in Quarto.
ſſera Romana Authoritatis Pòntificiæ.
Londini. An: 1654.
in Quarto.
bet præ manibus Verſionem Poematis Luſiadum
dovici Camonij Hiſpanicorum Poetarum Principis
cum notis. Opus eo genere abſolutum, propediem
in lucem edendum.

eraſpiſten Auguſtini in quo omnes ejus ſententiæ
quæ à quopiam improbentur, à calumnia vindi-
ur.

oriam Latinam Sereniſſimi Regis Luſitaniæ Jo-
annis IV.

Tria ingentia volumina.

Corculum Augustini de Adjutorio *Quo* id est Gratiâ Efficaci adversus Socinianos, Puccianos Arminianos, Remonstrantes nostri temporis Pelagianos & Semipelagianos. in Folio.

Intercíderunt.

Scientia Poëtica.
Scientia Rhetorica.
Adversaria totius Augustini.

Quædam alia refert P. Philippus Alegambe è Societate Jesu in sua Bibliotheca: quæ, quia hæc non est ad manum, munerare non possum.

PROLOQUIUM.

PROLOQUIUM.

UTI Virtus inter duo vitia extremè oppoſita locatur: ita inter duos contrarios Errores Veritas conſtituitur. Id quòd alias ex Tertulliano animadvertimus, nunc monſtrare omittimus. Tantum adducto à Tertulliano Chriſti inter duos Latrones Crucifixi Paradigmati addimus. Latrones unà cum Chriſto Crucem pertuliſſe: non ei Crucem paraſſe. Hæreticos parare veritati Crucem, non perferre. Et quidem veritatum una Gratiæ, Crucifixo maximè Chriſto ſimilis fuit: Fortè quod Omnis Gratia à Crucis Fonte manavit. Sed Chriſtus ſemel. Veritas bis Crucifixa. Olim inter Manichæos & Pelagianos. Hodie inter Calvinianos, & Arminianos Crucem ſubit. Illud mirum: quòd hi veritate in Crucem actâ Hæreticos ſuſcitarunt. Calviniani Manichæos, Arminiani Pelagianos. Sed non totus in Calvino Manes, nec integer in Arminio Pelagius. Semi-Manichæus ille. Hic Semipelagianus

mipelagianus. Sed non minus dimidio, quam illi toto corpore nocuerunt. Nam Veritati non tam vi, quam fraude officitur. Facilius est autem propius ad veritatem erranti fucum inducere, & fallere, quam enormiter, & procul à veritate aberranti. Atque ut in Amore Dimidium plus toto valet, ita in odio sæpe dimidium plus toto nocet, quia dum vult, unum cum veritate componere, seque illi tamquam dimidium applicat illudere ac elidere Veritatem conatur. Hac arte multis Calvinus, Arminius que imposuit: ille dum Gratiam extollit, libertatem evertit: hic dum erigit libertatem, Gratiam dejcit. Sed bene est quòd ij ex latronibus Gladiatores extiterint, & in contraria studia scissi factiones excitarunt: quæ more gladiatorio in arena se mutuis ictibus conficiunt. Sed quoniam illi non ferro, sed doctrina pugnant & pugnando docent; ne quem imperitum seducant, & ipsi errantes in viâ veritatis reducantur, statui sensus utrorumque prodere, in quos ego diligenter, ex quo sum in Anglia inquisivi, ut cum appareat quid quisque sentiat, veritatisquæ in medio consistit census constet. Ac ut aptè id & certò efficerem, quemadmodum Crux Statera *dicitur, ita* libram

bram *ego* veritatem *instituí*: *& quòd certa & indubitata est de Gratia Augustini doctrina, eam loco* veritatis *posui*: *& lancibus hinc inde productis Æquamentum Augustini adhibui. De Authoritate Augustini, etsi Arminiani dubitent, neminem puto Catholicum dubitare posse. De mea circa ejus sententias fide non deerunt, qui ambigant; sed qui meum in perlegendo & expendendo Augustino pertinax studium, et ingenij candorem norit credere non metuet affirmanti: cum præsertim, tam Augustinum amem ut in ejus me sensus intimè insinuaverim, et minime sim ausurus aut eos detorquere aut corrumpere: ne quam vim aut injuriam ei quem summè diligo faciam. Quod si acumen & subtilitas deest.* Est ubi Cæcus Amor plus mentis acumine cernat. *Cui enim Amanti ejus quem amat sensus noti non sint? Horum ego uti explorator, ita trutinator sum. Libram produco. Lances expono. Lingulam adhibeo. Ago libri pendem*

Dum statuo geminas æquato examine Lances
Lingula monstrabit, vergant quò pondera Veri.

LIBRA

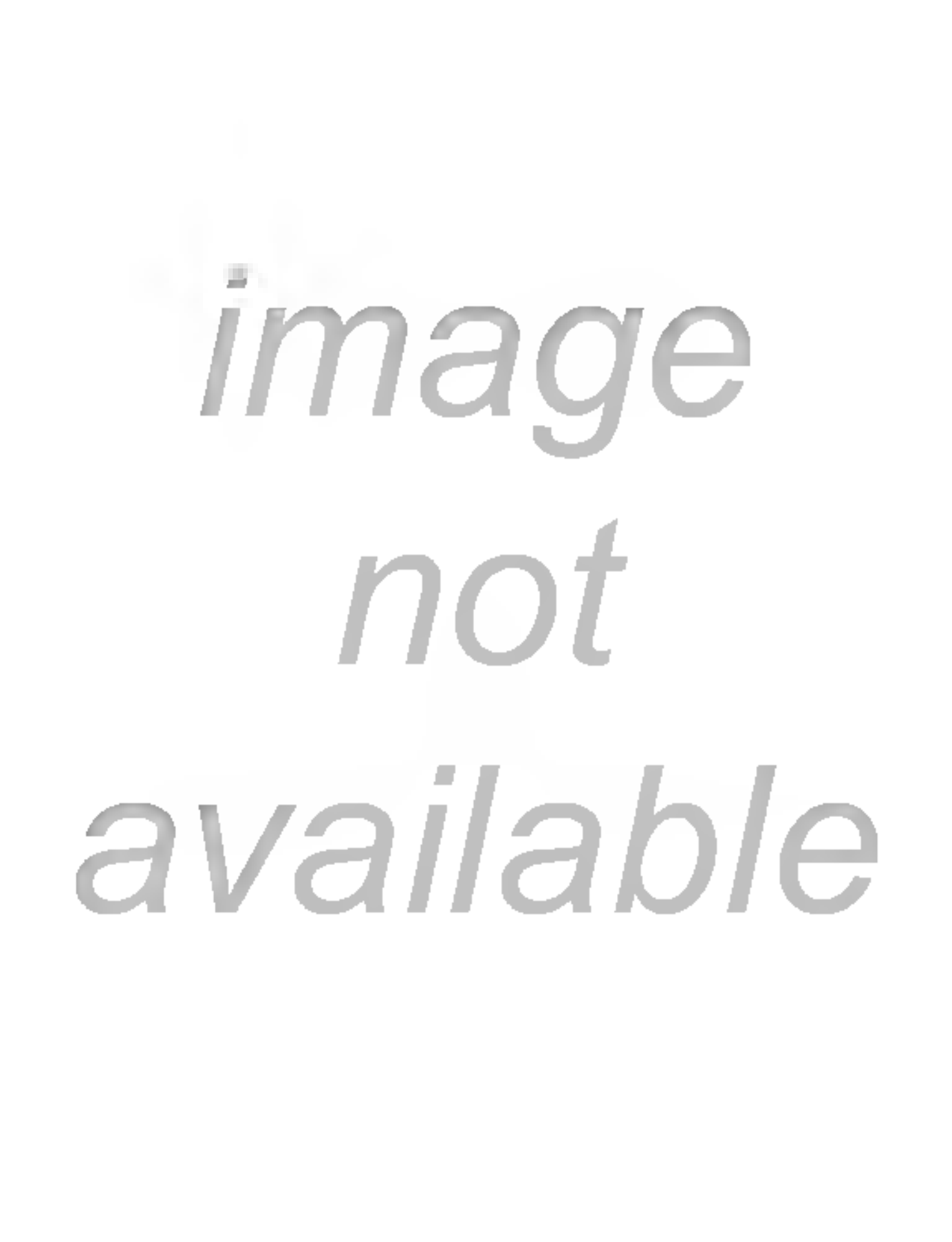
image
not
available

Contra Augustinum

ARMINIUS.

In quæstionibus novem. q. 5.

DOctrinam Augustini de Prædestinatione adstruere necesse non habemus, ut inquit Innocentius Pontifex Romanus.

IDEM

Collatione cum Junio.

Improbatâ Sententia Divi Thomæ de Prædestinatione, xxvij Propos. sic.

Augustini sententiam jam non attingam quia frustraneum id esset, si ista Thomæ, consideratione prior, mihi adprobari posset.

IDEM.

Eadem Collatione cum Junio ait sententias Divi Augustini & Divi Thomæ de Prædestinatione cum Calvini errore convenire ita xxviij. Proposit.

Au-

Pro Augustino.

BELLARMINUS.

In Controversiis Fidei tomo. 1. de verbo Dei in Præfatione.

EGo ipse jam senex & morti proximus Sanctum Augustinum imitatus.

Et tomo. 4. lib. 1. cap. 1. contra Heshusium.

Vel ignorabat Heshusius has esse Sancti Augustini sententias, vel non ignorabat. Si ignorabat valde imperitus sit necesse est, cum hæ sint sententiæ celeberrimæ ac fere omnibus notæ: Si non ignorabat impudentissimus est cum tantum Doctorem contemnere non dubitaverit, ac presertim in ea re, &c.

IDEM.

Eodem tomo. lib. 4 c. 1.

Primus omnium Sanctus Augustinus controversiam de peccato originis copiosissime disputavit. *Et*

Augustini sententiam cum duabus illis (*id est Calvini & Divi Thomæ*) in summa rei convenire, ego semper sensi & adhuc sentio.

Idem Arminius.

Confutans doctrinam Augustini de voluntate absoluta circa bona, & Permissiva circa mala, quæ duæ voluntates in Prædestinatione apparent.

In Examine Prædestinationis Perkinsianæ part. 1.

Si mihi liberè loqui liceat, dicam me malle ut Augustinus... & alij omnes ab hujusmodi phrasibus abstineant quæ in Scripturis non continentur, & explicationem desiderant prolixam, ne in blasphemiæ & hæreseos occasionem trahantur, *Et postea pag.* 552.

Dictum Augustini rigidè examinatum, consistere non poterit.

Idem in eodem Exam Crimin. nat. 4.

Exponens illum l. cum Pauli. 1. *Timoth.* 2. Deus vult omnes homines saluos fieri *contra Augustinum*

Et l. 1. c. 9. de Justificat. Augustinum secuti Prosper, Leo, Fulgentius.

Et c. 21. S. Augustinus præcipuus Gratiæ Defensor.

Et ibidem. lib. 2 c. 6. Contra Calvinum ex Scriptura, ex Augustino, & ratione probabimus.

Vasquez. 1. p. di. p. 88. c. 2.

Non parum refert Augustini sententiã de Prædestinatione & Gratia fideliter ãplecti: nec enim ipse aliter de Prædestinatione quàm de Gratia locutus est. De Gratia vero ejus doctrinam Summis Ecclesiæ Pontificibus Innocentio, Celestino, & Leoni. Concilio Arausicano mirum in modum probatam fuisse d. 89. & 91. manifestum erit.

Idem ibid. c. 6.

Mirabile sane fuit ingenium Augustini in probanda Gratiæ necessitate contra Pelagium. Contra Semipelagianos verò, ut potè uiros alioqui insignes & eximiæ Sanctitatis, nec tam apertè à veritate aberrantes multo mirabilius.

Idem

Contra Augustinum

Augustinum, cujus expositionem vocat Scopas dissolutas. *addit.*

Quid est vim facere Apostolico sensui, si non hoc est? Augustinus ita explicuit. Quid tum? Non stamus illius authoritate.

Idem *Arminius.*

Disputans de sensu loci Pauli Epistola ad Rom. cap. 7. a. n. lxiv. ad finem utrum intelligi debeat de Homine sub Lege? an sub Gratia constituto? *in Conclusione pag.* 758.

Augustinus, *inquit*, ut locum istum de regenito homine, & sub Gratia constituto interpretari posset, quod putabat sibi adversus Pelagianos disputanti conducere, coactus est vim inferre Apostolicæ phrasi, & multa contra expressam Apostoli mentem & sensum interpretari.

Et infra. Peto ut Augustinus

Pro Augustino.

Idem de 89. *c.* 1. *n.* 8.

Augustinus in materia de Gratia & Prædestinatione inter cæteros Ecclesiæ Patres non aliter quam Sol inter minora sydera præfulget.

Et c. 4. *n.* 1.

Tametsi aliorum Patrum authoritas in omni controversia magni ponderis apud omnes esse debeat; in hac tamen de qua nunc agitur, ideſt Prædestinatione Unus pro multis mihi semper erit Augustininus: quod omnium qui benè sentiunt judicio inter cæteros plurimum eminebat. *& ibi fatetur Augustinum illa in re utranque Paginam facere, ejusque sententiam secundum scripturam locat. c* 5. *&* 6. 8. *&* 9. *Suarez.*

1. *tomo de Gratia Prologomeno* 6 *c.* 6.

Ulterius addimus quicquid in hac materia (*ideſt Gratiæ*) Augustinus, ut certum affirmat, & ad dogmata Fidei pertinere à quolibet prudente & erudito Theologo esse tenendum & defendendum; etiam

si

nus mihi commonstret locum in Scriptura, ubi Carnales dicuntur, Regeniti.

Ac postea. Ubi tuum acumen Augustine? Sit venia dicto. Bonus enim Philosophus non semper est Philosophus. & quandoque bonus dormitat Homerus

Tandem ibidem. Hæ mihi justissimæ videntur causæ sententiam Augustini repudiandi, & hîc ab Augustino dormiente ad Augustinum vigilantem appellandi.

Idem Arminius.

Impugnans sententiam Augustini de Prædestinatione absoluta ante prævisa merita quam acriter ubique insectatur: elevat prorsus ejus Authoritatem, loco Celestini quo ea maxime commendatur, perperam exposito, contra communem sensum veterum Patrum Societatis, qui eo ad confirmandam Augustini doctrinam uti solent, uti ex oppositis eorum testimoniis

si non certò, constet esse ab Ecclesia definitum: tum quia cum Ecclesia tantum in hac materia detulerit Augustino, ut ejus doctrinã in damnandis erroribus Gratiæ Dei contrariis secuta fuerit, magna esset temeritas privati Doctoris qui Augustino aliquid de Gratia Dei, tanquam orthodoxũ docenti cõtradicere auderet, præsertim cum tot annis, tantâ sapientiâ, tanto ingenio, tantâ diligentiâ & instantiâ: & quod caput est tot donis & auxiliis præditus pro Divina Gratia tuenda & explicanda laboraverit. Unde à fortiori fit credendum omnino esse, nihil in doctrina de Gratia Augustini inveniri, quod sano modo intelligi non possit.

Et Paulo post.

Nihil tam admirandum, & suscipiendum Ecclesiæ reddidit Augustinũ quam de Grati doctrina: at si in ea tradenda & explicanda aliquando fuisset in errorem lapsus, multũ labefactaretur ejus authoritas immerito

testimoniis apparet.

In Declaratione sententiæ pag. 84. sic.

Tantum vero abest ut doctrina ipsius etiam Augustini de Prædestinatione in illis Conciliis recepta sit, ut Celestinus Episcopus Romanus, qui illo tempore vivebat, ad Episcopos Galliæ scribens & Pelagianorum doctrinas condemnans in fine suarum literarum in hæc verba concludat. Profundiores vero difficilioresque partes occurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere, quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus quicquid secundum prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos scripta docuerunt. Quod vero attinet ad regulas à Celestino in illa epistola positas

immerito que Ecclesia tam fidenter judicium ejus in hac doctrina fuisset secuta, quod impium esset cogitare.

Bellarmiuus.

Tom. 4. de Controvers. l. 2. c. 12. Theodorus Beza confidenter Sancti Augustini sententiam rejicit *& mox.* quanquam repudiet, ejus tamen rationem velit nolit admittere debet.

Idem tom. 4. c. 12. de Grat. & lib. arb. l. 1. c. 12.

Improbans opinionem quæ ponit Efficaciam Gratiæ in assensu, & cooperatione humana. Hæc opinio aliena, *inquit*, omnino est à sententia Beati Augustini, & quantum ego existimo à sententia etiã Sacrarum Scripturarum. *& infra.* Deniq; hæc opinio evertit omnino fundamentum Prædestinationis divinæ, quam S. Augustinus ex Divinis litteris solidissimè comprobavit.

Et Paulo post.

Calvinus Augustini sententiam audacter rejecit. *ideſt de Gratia non necessitante.*

Et cap. 14. explosâ Lutheri et Calvini hæresi. Neque

sitas atque etiam in præcedentibus nullis particularibus Conciliis decretas de illis nullo negotio inter nos conveniet, maximè quantum ad ea quæ pro Gratiæ adstructione necessaria sunt contra Pelagium ejusque errores. *Sunt autem tria Concilia Hierosolomytanum, Arausicanum, Milevitanum: quæ duo continent Augustini doctrinam expressam.*

Idem Arminius.

Impugnans Electionem ex Massa damnata traditam ab Augustino.

In Examine thesium Gomari thesi. 15.

Ne hoc quidem necesse judicavit Ecclesia illius temporis ad confutandum Pelagiũ. Nam omissis illis quæ Augustinus disputarat de Prædestinatione, certis thesibus errores Pelagianorum notavit, & refutavit, absque approbatione eorum, quæ ab Augustino

Neque dubitari, *inquit*, potest *quin ista* sententia alienissima sit à mente Sancti Augustini. de cujus verbis nunc laboramus.

Id ml 2. c. 11.

De sententia Prædestinationis Absolutæ ante prævisa merita sic luculenter. In Gallia Presbiteri quidam doctrinam S. Augustini de Prædestinatione reprehenderunt. Quid autẽ Celestinus rescripserit perspicuũ est ex Epistola ejus ad Gallos, inqua inter cætera postquam magnis laudibus Sanctum Augustinum extulit, ita subjungit. Unde resistatur &c.

Vasquez.

1. p. d. 90. 1. c. 3. n. 15.

Si hi Doctores (*nominarat multos & graves Catholicos*) Augustino opponerentur, & Græcis, atq; Massilientibus consentirènt, non levi notâ digni essent. Augustini nanque sententia â magnis Ecclesiæ viris, & Pontificibus defensa est.

Disput. 91. c. 8.

Posito titulo hoc modo

Massilienses cum Cassiano & Græcis Patribus initium primæ Gratiæ & Prædestinationis ex nostro libero arbitrio esse dixerunt.

Sic

Auguſtino de Prædeſtinatione erant perſcripta.

Et Art. 21. *emendat Auguſtini dictum de* Prædeſtinatione Sanctorum.

Eandem reprobat art. 24.

Idem adverſus eandem.

Ibid. in Corollario.

Quòd Pelagianorum mentio fiat, non ſatis fit ſimplici & candido animo, quaſi nemo poſsit contradicere doctrinæ illorũ de Prædeſtinatione, quin ſtatim Pelagianæ doctrinæ ſit aſſecla: id enim neque verum eſt, neque ulla probabili ratione probari poteſt. Inſpiciantur Capita omnia Pelagianæ doctrinæ, prout illa in Synodis Milcuitana, Arauſi cana & Hieroſolymitana enarrantur, & condemnantur, etiam ut à Pontifice Romano Innocentio referuntur: & apparebit poſſe quempiam Pelagianam doctrinam improbare, & tamen doctrinæ iſti de Prædeſtinatione

Sic incipit Ad Maſſilienſium ſententiam perventum eſt, qui ex adverſo ſimul cum multis aliis contra Auguſtinum, ejuſq; diſcipulos & contra veritatem aperto Marte pugnarunt.

ibid. c. 11. *n.* 74.

Gennadius apud Catholicos & doctos non bene audit, ſiquidem de Auguſtino dicit: Multa ſcripſiſſe, & ideo in multis erraſſe, quòd in multiloquio non deſit peccatum, multaq; alia quæ in talem virum cadere non poſſunt. *& ib. n.* 25.

Gelaſius Papa per omnia Auguſtinianus. Celeſtinus Proſperi & Auguſtini doctrinam contra Caſſianũ honorifice defendit. *Et n.* 76. Singuli Canones Concilii Arauſicani ſunt ſententiæ Auguſtini *Et n.* 81. Celeſtinus eos Maſſilienſes graviter reprehendit quod Auguſtini doctrinam, ſugillare non dubitaverint.

Suarez.

1. tom. de Gratia Prolegomeno 6 c. 6.

Tandem concludo non tantùm in rebus quas Auguſtinus certas exiſtimat: ſed etiam in his omnibus, quæ ſimpliciter tanquam ve-

ra,

Prædestinatione prout hisce thesibus expositа est non accedere. Quod amplius est, potuit Augustinus firmiter confutare Pelagianos & istâ Prædestinationem, quam docuit omittere: quod Innocentius apertè videtur significasse postremo capite articulorũ istorum, quibus condemnat Pelagianam doctrinam.

Ita contra Augustinum Arminius.

Adversus eundem Arminiani Remonstrantes.

Remonstrantes in Apolog. Exam. Censuræ Præfationis adducta sententia contraria de Prædestinatione absoluta ante prævisa merita, quæ est Augustini sic aiunt.

Quasi vero palam non sit Remonstrantes nullam humanam, nedum unius Augustini authoritatem, tanti facere, ut ejus præjudicio prægravari metuant: aut si quis Pontra, & probabiliora constanter & ubiq; amplectitur sententiam ejus esse præferendam, nisi communis Patrũ vel Ecclesiæ authoritas obstare videatur, quod raro vel nunquam continget.

Idem Suarez.

Tomo 2. de Gratia. l. 4. c. 18. loquens de Auxilio Sufficiente ait.

Quanvis in superioribus capitibus definitum sit Deum ex parte sua dare hominibus adultis auxilium, & interdum Augustini doctrinâ id confirmaverimus: quia eius authoritas in hac præcipue materia magna est, necessariũ visũ est hoc punctũ separatim tractare metemq; Augustini diligẽter inquirere.

Idem.

In eodem tomo. lib. 5. in præludio agens de Gratia Efficaci.

Quod quia inquit *obscurum & difficillimũ est, magna est his temporibus inter Catholicos Doctores controversia, quam eâ moderatione tractare curabimus, ut sine vlla nota aut censurâ opinionis alicujus, quid verũ & definitionibus Conciliorũ et doctrinæ Augustini magis consentaniũ esse videtur simpliciter proponamus.*

Bellarminus.

To. 4. l. 2. c. 10. de Grat. & lib. arb.

Pontificium fermentum adhuc re dolens isto argumento pugnare velit, eos eodem illo non tantum libenter pugnasse, sed & feliciter de adversariis suis triumphasse.

Et statim. Adeo Augustini authoritas apud summos infimosque hodie invalvit, ut Pelagii sententia non amplius expendatur ut vera sit, sed eo ipso falsa credatur quia Pelagii est, & ab Augustino damnata.

Imo vero quod multo pejus est, ut sententia omnis remotissima licet sit ab erroribus Pelagii, eo ipso ut Pelagiana damnanda censeatur quod Augustinum patronum non habeat. Nemo id nescit, & qui id cum dolore non animadvertit, næ is parum intelligit, quam profunde adhuc hæreat in veteri luto. Censorem hunc tantum vide. In omnibus quæ contra Remonstrantes edidit scriptis nihil pene aliud crepat ex Patrum scriptis quam unius Augustini formulas & ὁμοιοτέλευτα

Galli respondebant fuisse quidem à Pontifice commendatá S. Augustini doctrinam, sed non approbatos in specie libros illos duos de Prædestinatione Sanctorum & de bono Perseverantiæ. Contrà S. Prosper lib. contra Collat. extremo demonstrat Pontificem non potuisse hos libros non approbare cũ Augustini doctrinam probaverit, & hi libri à cæteris non dissentiant: nam sententia de Prædestinatione gratuita quæ in his libris accurate defenditur disertis verbis habetur etiam in Enchiridio in Epist 105. ad Sixtum. & Epist. 106. ad Paulinum.

Pergit: *deinde Celestinus in ea epistola c. 2. ita laudat Augustinum ut dicat Eum semper habitum a Romana Ecclesia pro Magistro optimo & nunquam eum fuisse saltem rumore sinistræ suspicionis aspersum. At quomodo ista dicere potuisset Celestinus, si Augustinus falso scripsisset fidem Prædestinationis in Ecclesia Catholica semper fuisse: & contra eam neminem nisi errando disputare potuisse? Nam si Augustini de Prædestinatione sententia falsa esset, non posset idem Augustinus ab ingenti temeritate defendi, quippe qui non solum tam aciter, pro falsitate certasset, sed etiam eam*

pro

τέλειστα. Et mirificè sibi placet quando authoritate ejus aut sententiolâ aliquâ a reliquo Scriptorum ejus corpore avulsâ, tanquam amentato aliquo telo, pugnare se posse credit.

Tum queruntur quod unus Augustinus pluris cæteris omnibus Patribus fiat, idque à Pontificiis ideſt Catholicis Romanis. Igitur Cæteri, *aiunt Remonstrantes* Patres imprimis, quos prior & purior Antiquitas vidit sordent præ Augustino. Quibus gemina germana videre est in scriptis omnium qui de controversia Prædestinationis disputant non Pontificiorum tantum, quibus id condonari posset, sed Reformatorum etiam qui vocantur pœnitendo sanè errore ac stupore.

Paulo post impugnant Athanasium, & Papam Romanumque Papatum execrantur.

pro Fide Catholica vèditare ausus esset. Quomodo igitur Celestinus eos qui pro hac re Augustinum temeritatis et errores damnabant, ita reprehendit, ut dicat nefas esse talia audire: nisi hanc ipsam de Prædestinatione doctrinam secundum Augustini sententiam veram esse credidisset.

Vasquez Disput. 91. c. 11. n. 93. Impugnans Scholiasten Cassiani. *Necesse est dicat Scholiastes Prosperum, Hilarium, Augustinum, imo & Concilium ipsum Arausicanum Secundum, & Celestinum debitum modum excessisse, & nimium severe de Gratia Dei fuisse locutos. Quod est absurdum.*

Idem disput. 97. c. 6. n. 35.

Loquens de Canone Tridentini ait. Non decernit, *inquit*, Concilium, & fortasis contra Augustini opinionem nihil definire voluit.

Et disput. 98 c. 1. n. 1. in gravi quæstione de duobus æquali Gratia excitatis sic.

Res hac paucis ante annis in controversiâ revocata: & licet ab antiquioribus tractata non sit, apud Augustinũ tamen qui de necessitate Gratiæ differens nullum lapidem in tentatũ reliquit præclara de illa extat sententia, quâ si

recte

In Exam. cap. 5. cum Auguſtino ſentire dicit Pontificios & Calviniſtas.

Remonſtrantes.

In Examine c. 6.

Auguſtinum Authorem Hæreſeos Prædeſtinatianorum faciunt. Itaque commemoratis ejus Authoribus.

Veriſimile eſt non voluiſſe eos jugillare ſententiam Auguſtini. Sed eum genuinis ſuis coloribus exprimere ac depingere. Nec enim ignotum eſſe poteſt iſtis ipſis conſequentiis Auguſtini ſententiam olim pene ab omnibus ejus adverſariis gravatam fuiſſe. Idque citatis verbis Semipelagianorum ex Epiſt. Proſperi conantur oſtendere. Idem exam. c. 7. Auguſtinianæ doctrinæ partem de Pæna Originalis Peccati rejiciunt.

Iidem Remonſtrantes in Exam. c. 10. ponentes ex ſententia Semipelagianorum initium meriti in natura oppoſito ſibi Auguſtino aiunt.

Quæ rectè intellexerimus, duobus extremis opinionibus rejectis, mediâ viâ inoffenſo pede curremus.

Idem in 1. 2. *d.* 185. *c.* 6. *n.* 1. *Repetit quæ dixerat* 1. *p. d.* 88. *c.* 6. de mirabili ingenio Auguſtini. *Et d.* 181. *c.* 5. *citatis Concilio Milevitano & Arauſicano ait.*

Cùm horum Conciliorum Definitiones ex doctrina Auguſtini deſumptæ fuerint, ipſe enim magna pars Concilii Milevitani fuit.

SUAREZ.

Tomo 2. *de Grat. cap.* 5. *in titulo ſic.*

Utrum Auxilium Efficax ſit Excitans, ſeu in aliqua excitatione poſitũ, præſertim juxta mentem Auguſtini. *Et in toto illo capite ſuam ſententiam Auguſtini teſtimoniis confirmat.*

Idem l. 5 *c.* 44 *n.* 1.

Ut veritatem lucidius oſtendamus, & lectoris faſtidium levemus, in tres claſſes Patres a quibus argumentum ſumimus diſtinguimus. In prima ponimus eos, qui vel Auguſtinum præceſſerunt, vel uſque ad ejus tempora vixerunt, & ab eo doctrinam ejus de Gratia vix legere potuerunt. In ſecunda ſolum Auguſtinum ipſum conſtituimus

Quæ ex Augustino & Lactantio citantur ea tanti non sunt, ut propter ea laborandum sit.

At c. 11. præponentes in expositione cap 7. ad Romanos judicium Arminii judicio Augustini inquiunt. *Solus pene Augustinus contrariæ sententiæ princeps est.* & pro se citant contra Augustinum Erasmum, Castellionem, Bucerum, Musculum.

Rursum c. 14. *Mirum est si Censores hîc Augustinum suum, quem tantum non adorant, in hoc de Prædestinatione articulo à se peti non sentiant.*

IDEM *c.* 17.

Gratiam Efficacem ex absoluto decreto omnes Patres tam Græci quam Latini, uno forte Augustino excepto, de cujus tamen sententiâ lis adhuc sub judice est.

Idem adversus Augustini definitionem de Prædestinatione sic c. 18.

Definitio Augustini est, non Scripturæ. Sed quid ad nos

stituimus tanquam præcipium Gratiæ Dei propugnatorem. In tertia ponimus subsequentes Patrit qui Augustinù imitati sunt.

Idem ibid. c. 46.

Suam sententiam probat solius authoritate Augustini & c. 41. *ait.* Respondemus nullum inveniri apud Augustinum testimonium in quo id doceat, vel ex quo satis probabili conjecturâ talis mens Augustini colligi posit.

BELLARMINUS.

Tom. 4. *de Grat. & lib. arbit. lib.* 2 *c.* 11.

Post Celestini tempora cum nondũ factio illa Gallorù conquiesceret, S. Leo Pontifex misit ad Concilium Arausicanum certa Capitula de Gratia & libero arbitrio ex libris Sancti Augustini verbatim decerpta, quæ voluit ab Episcopis illis recipi, & subscribi ut etiam factum est.

Et addit. S. Gelasius in Concilio 70 Episcoporum nòn solum probavit omnia scripta Augustini, et S. Prosperi; sed etiam contra damnavit libellos Joannis Cassiani, et Fausti Rhegiensis : cum tamen non ignoraret potissimam contentionem

nos Augustini definitiones, quem certum est peculiare placitum habuisse in hac materia, quod in nulla Synodo unquam approbatum, imo in variis aperte rejectum & condemnatum.

Iidem cap. 23.

De necessitate Baptismi Infantium quam negant agentes inquiunt.

Primus Augustinus fundamentum necessitatis hujus posuisse dici potest, postquam cum Pelagio collidi cæpit. Eo usque enim fervore contentionis abreptus fuit, ut infantes, sine baptismo decedentes certo suppliciis æternis quanquam levioribus addictos esse pronuntiaverit.

Iidem c. 25.

De alia sententia Augustini ita judicant.

Quæ consequentiæ ratio? Augustinus ita judicavit: ergo qui contra sentiunt verum non dicunt. Quasi vero tanti contentionē inter Prosperum & Cassianum, ac deinde inter Fulgentium & Faustum de scriptis Sancti Augustini de Prædestinatione Sanctorum & Bono Perseverantiæ fuisse. Itaque Sedes Apostolica non tantum semel, sed etiam secundo & tertio adversus Pelagianorum reliquias pro defensoribus Gratiæ & Prædestinationis sententiam tulit.

Idem l. 5. c. 27.

Utinam adversarii vel unius Sancti Augustini judicio acquiescere vellent. Res enim tota facilè componeretur.

Idem. lib. 1. de Justif. c. 21.

Etsi nulla *inquit*, esset ratio, authoritas omniù Patrum, præsertim Sancti Augustini omnino sufficere nobis deberet. *Et statim.*

Sanctus Augustinus Præcipuus Gratiæ defensor.

Vasquez in 1. 2. disput. 189. c. 10.

Audiamus, *inquit*, Augustinum acerrimum hujus doctrinæ defensorem, idest de necessitate Gratiæ Christi. *& ib. n. 73.* Pulchra sane inductio, & Augustini ingenio digna. *Et d. 109. c. 7. n. 54.*

Ex Augustini scriptis Patres & Con-

ti sit authoritas Augustini in re tam magni momenti. Et addunt ad finem periodi. Non libet stramineis hujusmodi authoritatibus litem protelare.

Idem Remonstrantes.

In Præfatione acerrime Augustinum insectantur, quod Prædestinationem absolutam ante prævisa merita & Gratiam suapte vi efficacem posuerit quam Remonstrantes Fatalitatè *& Scholam Augustinianam* Fatalem Sectam *vocant. & id prætextu libertatis tuentur.*

Aiunt igitur.

Quid clarius? quid apertius? quam quos Fatalitatis opinio apta nata est eximere mortalium animis stimulos ad pietatem eos libertatis veræ patrocinium subdere? Si liber es, debes ac potes bona ac bene agere. Si non bene agis, iure puniris. Si bene agis, jure præmio afficeris. Tam certa est hæc veritas ut nec Doctorum Schola nec indoctorum turba dissentiat Superfluus labor est, ut rectè olim Concilia qui contra Pelagiũ disputarunt Catholicam doctrinam tanquam è limpidisimis Fontibus superstites hauserunt.

Idem d. 190, *c.* 18. *n.* 181.

Excusans aliquas propositiones Bajj inquit.

Enitendum est alio modo prædictæ Bullæ damnationem interpretari, ne Augustini sentètia cuiquam damnata yideatur: quæ in præsente materia à Celestino 1. in sua 1. Epistola mirum in modum commendata & approbata fuit, & omnibus retro seculis miris laudibus celebrata. *Et disp.* 181. *c.* 2. *n.* 1. *agens de merito de congruo ait.* Unus Augustinus sufficere debuisset, ut omni suspicione & metu deposito &c.

De Vasquio Collegis sui Complutensis judicium. Tom. 2 *in* 1.2. *Præfat. ad lectorem.* Fuit studiosisimus B. Augustini: & cum in reliquis Augustinianus fuerit semper: hic Augustinus ipse, vel si piget Augustinum dicere: Augustini dicito mentem aut linguam.

Sanè ubique Vasquio (*authore me*) Omnia est Augustinus.

Tom. 2. *de Grat. c.* 41. *n.* 5.

Li-

lim Sanctissimi Gallia Episcopi (*id est Semi-Pelagiani*) Augustino opponebant: Si neq; rejectus ullâ industriâ potest intrare, neq; electus ullâ negligentiâ potest excidere. Quoquo enim modo se egerint non potest aliud erga eos quã Definivit accidere: & sub incerta spe, cursus non potest esse constans, cum si aliud habeat Prædestinantis electio, cassa sit annitentis intentio.

Quæ sunt verba Semi-Pelagianorum in Epistola Prosperi ad Augustinum. His utuntur Remonstrantes in illa sua Præfatione, in qua Papæ authoritatem impugnare conantur: nemo est enim Augustini adversarius qui Ecclesiæ hostis non sit. Tam est cum Ecclesia Catholica Augustinus conjunctus ut qui alterum petat, utrunque petat necesse sit.

Suarez

Citans Concilium Arausicanum Concilium, *inquit*, loquitur imitando Scripturam, & proximè imitatur Augustinum.

In eodem lib. 5. c. 42. n. 3.

Canones Arausicani Concilij sunt ex doctrina Augustini.

Quanti sit Augustini authoritas docet Suarez tito illo opere de Gratia, cũ semper omnia ex Augustini judicio suspendat: ac ejus arbitrio stare omnes disputantes velit.

Itaque l. 5. c. 47. sic ait.

Non semel sed sæpius totam Augustini doctrinam evoluimus, non quidem ex præjudicio, & animo defendendi propriam sententiam, sed omnino inveniendi mentè eius, nihil que occultandi, quod ad illam indagandam conducere posse videatur.

Sic Hæretici. *Sic Catholici.*

De Augustino Sentiunt.

LIBRA.

Prædestinationis & Gratiæ.

Lanx Arminiana.	*Æquamentum Augustini.*	Lanx Calviniana.
I.	I.	I.
DEus non absoluto Decreto, sed nixo præscientiâ Fidei, & meritorum, Fideles & Bonos prædestinavit ad vitam, Incredulos & malos damnavit ad mortẽ sempiternã. Arminius in Declar. sentent. et in resp. ad 31. artic. art. 4. & in novem quæst. & Collat. cum Junio. & in exam. Prædest. Perkins. Remonstrantes. in Synod. a. 1. de Prædest. & in Apolog. in Præf. & in exam c. 5 & 9.	DEus suppositio Peccato Adæ, ex massa damnata, nullis prævisis meritis, absoluto Decreto quosdam ex misericordia Prædestinavit: quosdam permissione, ad justitiam in damnatione dereliquit. August. lib de Prædest. Sanct. & lib. de Bono perseu. lib. de natura & Grat. lib. de Corrept. & Grat. in Enchirid. & sæpe. vide Confessionem nostram princ: 2. & 3. & Conclusiones. a v. usque ad xv. & tract. 4. in earum probatione Sectatores invenies.	DEus ante omne Decretũ de re aliqua supernaturali: & citra ullam prævisionem Peccati sive Originalis, sive Actualis, absoluto Decreto quosdam prædestinavit ad Gloriam: quosdam destinavit ad mortem æternam. Calvinus lib. 3. institution. Beza. in Colloq. Mombelgart. & adversus calum. nebulonis. Perkinsus. in libello de Prædest.
II.	II.	II.
DEus habuit voluntatem Generalem antecedentem salvandi omnes homines nemine excepto: juxta illud Pauli Deus vult omnes homines salvos fieri. *Arminius in respon. ad Artic. a. 4. ad*	DEus habuit voluntatem salvandi ex omni hominum genere aliquos: sed non singulos generum. Nonnullos prævisio peccato originali dereliquit. Damnatio voluntarium vel in se vel in alio peccatum est consecuta.	*DEus non habuit voluntatem salvandi omnes: imo ante ullius prævisionem peccati absolute voluit aliquos perire: & in peccatum & pœnam contrusit, ut damnarentur. Calvinus 1 Timoth. 2. & l. 1: in-*

st. 1.

ad 9. & in quæstion. novem. & in Exam. Prædest. Perkins. Remonstrantes in Synod. de Prædest & de Grat. conversion. & in Apol. exam. c. 5. 8. 9. 17, 18, 19.

III.

Ratio discretiva inter Electos, & Reprobos sumitur ex usu præviso liberi arbitrij cum oblata communi Gratia operaturi, vel non operaturi: ac secundum hujusmodi scientiam facta fuit Electio & Reprobatio.

Arminius in quæst. novem. & collat. cum Junio. & in Exam Prædest. Perkins. p. 1. fol. 522 & 2. p. f. 591. & 604. 605. Remonstrantes in Synodal. art. de Prædestin. & in Apologia in Exam. Censuræ c. 7. 9. 11. & præcipue 18. ubi impugnant Augustini sententiam, f. 194. Quid ad nos inquiunt Augustini definitiones?

IV.

Libertas Arbitrij in Indifferentia, & æqua

Augustinus in Enchir. lib de Prædest. Sanct. lib. de Correpț & Grat. Epist. 106, & 107. vide Cortinam princip. 1. & 2. & conclus. 8. ad 16. & probationes earum. & Scriniũ hoc nostrũ. ac. 13.

III.

Ratio discernendi Prædestinatos a Reprobis in massâ damnata, est libera voluntas Dei eligentis hos præ alijs cum omnes indignos videret, nullâ ratione meriti attentâ vel prævisâ tanquam motivo eligendi. Ex misericordia elegit quos voluit: cæteros ex justitia in eodem quo erant statu dereliquit. Augustinus lib. de Prædestin. Sanct. c. 6. 14, 15. 19. lib. de Bono Persecu. a. c. 9. ad 12. in Enchir. Epist. 105, 106, 107. Sermone 17. de verb. Apost. & alibi. sæpe. vide Cortinam in Princip. 2, & 3. & in Concl. a Concl. 5. ad 16. Ita de Augustino sentiunt Thomistæ & ex Jesuitis Bellarm. Ruisius, & Suarius.

IV.

Libertas Arbitrij humani in statu Integri-

tatis

stit. c. 18. & l. 3. c. 23. & in Antidoto. & Beza in Colloquio Mombelgard. tenuit Melanct on in c. 8. Epist. ad Romanos Zuinglius. Serm. de Provid. ad Cattorum Principem. cap. 5.

III.

Nulla est ratio discretiva Electorum à Reprobis nisi absoluta voluntas Dei volentis quosdam condere ut salventur, quosdam ut damnentur, ante ullam prævisionem Peccati, nullâ hujus ad reprobandum habitâ ratione. Calvinus lib. 1. instit. c. 18. & lib. 3. c. 21, 22, 23. Beza tract. de Prædest. contra Castellionem. & in Notis majoribus ad Caput ad Roman. Lanchium. Piscatorem. Perkinsium, Comarum, Maccovium citant Remonstrantes in Examine Censuræ c. 5. Consentit cum Calvino Molinæus in Anatome Arminianismi.

IV.

Libertas Arbitrij in statu naturæ integræ indiffe-

qua in utranque partem potestate consistit: eâque sublatâ corruit libertas: quæ in Æquilibrio posita paribus momentis in oppositas partes libratur.

Arminius in resp. ad art. poster. a. 2. & 7. & in Exam. Prædest. Perkins. parte ult. fol. 604, & 605. Remonstrantes in Apolog. in Exam. 1, 2. 6, 7. & 17. & in Collat. Hagien. art. de Conversione.

V.

Liberum Arbitrium in statu Ruinæ ex se solo potest bonos aliquos actus morales operari: qui & etsi proprie non displiant ad Gratiã, præbent tamen Deo occasionem vocandi ad Fidem, & Gratiam recte operantes: aut minus malè operantes.

Arminius in respons. ad 31. art. art. 13. & 16. & in exam. Prædest. Perkins. Remonstrantes in Collat. Hagien. de Elect. et Redempt: & in Synod. Art. de Prædest. & de Grat. art. 2. & in Apolog. in Exam. Cens. c. 10. & 17.

tatis posita in æquilibrio Indifferentiæ: In statu ruinæ amisso æquilibrio Indifferentiæ vergit in malum citra necessitatem, & per Gratiam inclinatur in bonum retenta semper libera potestate, excluſâ non solum coactione, sed etiam necessitate inevitabili, qua cum libertas stare non potest.

Augustinus multis in locis quos adduximus in Cort. concl. 80. & in probat. earũ, & expendimus ibid quæst. de libert. & necessit. peccandi. & in Mente Innocentij art. 4. & præcipue 5.

V.

NOn omnia opera facta a non Justificatis, sive Infidelibus sunt Peccata: quæ tamen sine ulla illuminatione Fidei Inchoatâ fiunt, Peccata sunt. Quare in nullo actu merè naturali aut conditio, aut occasio ad consequendam supernaturalem Gratiam reperitur.

Augustinus varijs in locis a nobis in Cortina citatis. Princ. vj. vij. & Concl. 35. ad 46. & in propr. quæst. 2. & hic in Scrinio. art, 11. 12. & 14.

indifferentiam habuit. in statu ruinæ in necessitatem transit, atque adeo est titulus sine re. Sola restat libertas à coactione: & hæc satis est ad libertatem retinendam.

Calvinus l. 1. inst. c. 15. & l. 2. c. 2. & in Antid. ad Can. 5. Sessi. 6. & l. 7. cont. Pigh Synod. Dordrect. Pag. 206, & 207. Molineus in Clyp. Fidei ad art. 9. Chamier. to. 3. l. 2. c. 1.

V.

NEmo ante Fidem & Gratiam justificantem opus aliquod bonum potest efficere. Quæcunq; quis agit, ea omnia peccata sunt.

Calvinus lib. 3. Instit. c. 14. Parag. 4, 5. & in Antidoto Trident. Sess. 6. in Can. 7. Chamierus to. 3. lib. 9. c. 13. cum Philippo in Apolog. Confess. August. & Kemnitio in Examine Conc. Trident. Sess. 6. Can. 7.

Lanx Arminiana: | *Æquamentum Augustini.* | Lanx Calviniana.

VI.

DVo sunt Auxilia Gratiæ: Sufficiens, & Efficax: non suâ intrinsecâ virtute; sed effectu distincta: qui pendet à libero Arbitrio, in cujus est Gratia potestate.

Arminius in Declar. sent: & in respons. ad art. a: 8. ex prim. & 7. & 8. ex secund. & in 1. p. Exam. Prædest. Perkins: & in p. 2. fol. 604, et 605 et Remonstrantes in Synod. art. de Grat. Dei. *et in Apol. exam. Cens. c. 2. 6. et omnino perspicue. c. 17 fol. 164. &c.*

VI.

DUo sunt Gratiæ Adjutoria. Alterum Efficax. Alterum Inefficax: quod est remote Sufficiciens: intrinsece diversa, & diverso modo afficientia voluntatem; uni semper resistitur, alteri nunquam, etsi resisti possit a voluntate.

Augustinus in Cortina nostra. Conclus. 50: ad 58. & 6. ad 79. & quæstione 3. & hic in Scrinio. cap. 7, 8, & 9. ubi multi loci citantur, & in mente Innocentii art. 1. & 2.

VI.

VNum solum est *Auxilium Gratiæ, ideſt Efficax agens ne necessario arbitrium, et efficiens consensum voluntatis virtute impressâ, cui nequit resisti.*

Calvinus in Antid. Trident. ad Sess. 6. Parag. Porro. *et lib. 5. cont. Pigh. pag. 183. et 204. et Synodus Dordraccna pag. 795. et Chamierus. to. 3. c. 5. et Beza adversus Castellionem. pag. 457. et Paraus. lib. 2. de lib. arbit. c. 2. et in actis Synod. Dordraccna pag. 305.*

VII.

OMnis Gratia Excitans est ex se indifferens, et indifferenti Arbitrio relicta, quod pro suo libito Gratiã accipit, rejicitve: ita vt hæc sit in vtrumque partem Vertibilis.

Armin. vbi supra, et Remonstrantes citati.

VII.

OMnis Gratia Excitans movet voluntatem. Inefficax indifferentem relinquit. Efficax trahit & inclinat sublatâ indifferentiâ, servatâ libertate nec *Vertibilis*, nec *Irresistibilis*, sed *Victrix.*

Augustinus in locis supra adductis.

VII.

NVlla *Excitans Gratia liberum, nedum Indifferens relinquit arbitrium: omnis ea necessitatem affert voluntati, estque omnino* Irresistibilis.

Calvinus proxime, cum aliis citatus.

VIII.

GRatia Efficax est non a forma sua sive ex se; sed ex modo procedendi quo

VIII.

GRatiæ Efficacia consistit in propria virtute intrinseca antecedenter movente, & trahente voluntatem

VIII.

EFficacia Gratiæ *consistit in quadã vi intrinseca necessitante voluntatem ad consen-*

sum

quo Deus utitur qui fundatur in prænotione Dei, qua præscit infallibiliter Gratiam, si isto tempore, tali loco, cum talibus circunstantijs offeratur, certissime effectum sortiturum. *His eam verbis definiunt Remonstrantes in Apologia. Exam. Censura. c. 17. fol. 164. versò. Sumpta est definitio ex Arminio in Examine Prædestin. Perkinsiane. fol.* 604.

IX.

EO tantum distinguitur Gratia Sufficiens ab Efficaci: quòd Sufficiens datur cum præscitur non habitura effectum, Efficax cum præscitur habitura.

Arminius in Declar. sent. & quæst. novem & in Exam. Prædest. Perkins. & Remonstrantes in Synodal. art. de Conversione. in Apolog. in Exam. c. 17.

X.

POsitâ in voluntate Gratiâ Efficaci, manet adhuc in voluntate libertas Indifferentiæ in utranque partem æque flexibilis.

Arminius in Declar. suæ sententiæ. & in respons. ad 31. *art. & in Exam. Prædest. Perkins. Remonstrantes in Apolog. Exam. Consure. c.* 7. 9. *&* 17. *& in Collat. Hagiens. de Convers.*

Consensus

luntatem: quæ ineffabili victa dulcedine libere cooperatur, sequens ductum Gratiæ trahentis.

Itu Augustinus sæpè uti nos in Cortina nostra Princ. 9. & 10. & in Conclus. à concl. 52. ad 38. & 66. ad 77. & in probat. earum. & q. 3. & in Mente Innocentij a. 3, 4. & 5. & lib. 1. de Adjutor. & in Scrinio. hic. c. 7. & 8. ubi locos Augustini multos perspicuosque adduximus.

IX.

ILlud interest inter has duas Gratias, quód Sufficiens est remissa, & parvas & infirmas efficit voluntates: Efficax Intensa & vehemens robustas & validas Efficiens voluntates.

Sic Augustinus manifestè lib. de Grat. & lib. arbitr. c. 15, 16, 17. & ser. 3. de verb. Apost. & lib. de spir. & lit. vide nostrum Scrinium c. 7. & 8. & mentem Innocent. a. 3.

X.

VOluntas præmota Gratiâ Efficaci vehementer afficitur, & Inclinatur citra necessitatem; & amisso æquilibrio Indifferentiæ, retinet libertatem Resistentiæ.

Ita nos docuit August. in Cort. a concl. 66 ad 8. & concl. 85. & in mente Innocent. art. 5. & hic in Scrinio. c. 6. & 7. & 8. plurimis ejusdem Augustini testimonis citatis.

sum quæ nullum motum liberum arbiario relinquit propter vehementem & omnipotentem tractionem.

Hæc est definitio Calvini & Contra Remonstrantium. lib. 2. institut. c. 3. & in Antidoto Sess. 6. & in Specimine Anstelodam. & statuitur in Synodo Dordracena art. 8: 12. &c. & Chamierus tom. 3. l. 2. c. 4.

IX.

GRatiarum distinctio post Peccatum Adæ nulla est, quia nulla est Gratia nisi Efficax. Quæ tamen distinguitur à Gratia primi hominis: quòd hæc non necessitabat voluntatem Adæ, hæc nostras necessitat voluntates.

Calvinus l. 2 instit. c. 3. 33. n. 10. & 13. & in Antid. Trident. Sess. 6. & lib. 5. contra Pighium & Scharpius lib. de lib. art. c. 3.

X.

PEr Gratiam Efficacem tollitur, non modo Indifferentia, sed etiam tota potestas voluntatis ad resistendum: atque adeo libertas. Calvinus l. 2. instit. c. 3. & in Antid. Trid. Sess. 6 & Synod. Dordracena. art. 8. & 12. Chamierus tom. 3. l 2 c. 4. Molinæus in Anal. Scarp. lib. de lib. art 6. 3

Consensus

Lanx Arminiana.	*Æquamentum Augustini.*	Lanx Calviniana.
XI.	XI.	XI.
Consensus voluntatis ab ea & à Gratia tanquam a partialibus causis procedit: & ab humana cooperatione Efficacia Gratiæ tanquam à partiali causâ dependet.	Voluntas affecta Gratiâ Efficaci non ex æquo cum ea operationem causæ partitur; sed cooperans cum operante prius & mox cooperante Gratia ita libere consentit, ut primas partes det Gratiæ præmouenti; & totum Deo bonum assignet.	*Consensus voluntatis ita est à Gratia Efficace ut non sit in potestate voluntatis, qua impressa vi necessitante tantum non coactè operatur.*
Arminius etsi ambigue in respons ad. art. art. 7. & in Exam. Prædest. Perkins. At Remonstrantes perspicuè in Apolog. Exam. cap. 17. & in Synodal. art. de Grat. convers.	Augustinus Locis in Cort. citat 6. ad Conclus. 50. & 66. ad 81. & in mente Innocentij art. 3. & 5. & hic in Scrinio c. 6. 7. 8.	*Calvinus in Antid. ad Sess. 6. & lib. 5. contra Pighium pag. 183. & pa. 204. Beza adversus Castill. pag. 457. Paræus l. 2. de lib. arb c. 2. Chamieus tom. 3. c. 5.*
XII.	XII.	XII.
Ex duobus æquali Gratiâ excitatis, cur hic consentit alter dissentiat ratio in Arbitrij libertatem resoluitur. Sequitur ex Arminij & Remonstrantium sententia locis proxime citatis.	Consentienti semper datur major Gratia, quam dissentienti. Ita Peccati ratio in Arbitrium: Boni operis in Gratiam resoluitur. Servata utrinque libertate.	*Tum qui benè ex Gratia operatur, tum qui sine Gratia peccat necessario agit. Peccans. ex corrupta natura, Rectè agens ex compulsione Gratiæ.*
XIII.	Augustinus in operibus adductis.	*Calvinus ubi supra, & cum eo Calviniani.*
Gratia Sufficiens omnibus nemine excepto hominibus tum adultis, tum parvulis offertur. Si cui non applicatur ob Peccata vel propria si est adultus, vel aliena si parvulus & non applicatur.	XIII.	XIII.
Arminius in Declar. sent. & in respons. ad art. 31. a 8. ei quæst novem. & perspicuè in Exam. Prædest Perkins à pag. 539. & 582. & Arminiani citati hic in Scrin. c 6.	Gratia Inefficax, ideſt Sufficiens, multis infantibus in utero matrũ mortuis non datur, multis item adultis ex barbaris Infidelibus non datur. Omnibus Fidelibus etiam induratis datur.	*De Gratia ista communi ambigue ac varié sensisse Calvinum constat ex hic nostro Scrinio: c. 10 Calviniani rigidiores negant cum Petro Molinæo. Kimedoncio, & Amesio. Molliores affirmant cum Mose Amyraldo & alijs quos in 10. cap. citavimus. Nihil certi habetur, apud Calvinianos.*
	Augustinus in nostra Cortina Pri c 6 &. 7. & concl. 58. ad 95. & in mente Pontif. Innoc. art. 2. & 4. & hic in nostro Scrinio. a c. 11. ad finem accuratissime.	

XIV.

AD initium, continuationem, consummationem omnis boni indiget homo Gratia præveniente Excitante, sequente, & cooperante, quæ Gratia in potestate Arbitrij est & ad ejus flexum vertibilis.

Ita Arminius expressé in Declar. Sue. sent. fol. 98. *& responsione ad priores Artic. a.* 4. *fol.* 111, 112. *& ad Poster. a.* 7. *fol.* 140, 141. *& in disp. privat. thesi* 42. *& in Exam. Prad. Perkins. fol.* 513. 591. 593. 606.

XV.

CONcordia libertatis cum Gratia nititur congruitate Auxilij communis cum Arbitrio inindifferenti á Deo prævisa. unde sequatur libera operatio infallibilis, Arbitrij, Gratiæ opportunæ responsuri.

Arminius Declar. Sent. pag. 96. *In Exam. Pradest. Perkins.* 1. *p. fol.* 523. *&* 2. *fol.* 591. 604, 605. *Remonstr. in Synod. a. de Prad. & de Convers. & Apol. Exam. Cens. c.* 7. 9. 18.

XIV.

AD inchoandum, continuandum, consummandum quodlibet opus bonum indiget homo Gratiâ præveniente trahente suapte virtute, & inclinante Arbitrium, non ad arbitrium se vertente.

Augustinus in Cortina Conclus. 50. ad 58. & 66. ad 79. & in Probat. earum. et q. 3. & in Mente Innocent. a. 3. & 4. & 4. in Scrinio. c. 6, 7. & 8.

XV.

SI distinguatur Indifferentia a libertate: & in hac ponantur inclinationes, & momenta, & in Gratia intensio & remissio, & diversæ motiones secundum magis & minus, quibus voluntas inclinetur & trahatur intra libertatem ad consensum, constabit concordia cum Gratia libertatis.

Augustinus in Cortina cl: 71. ad 92. & 9. de necessit. & libert. peccand & quæst. in mente Innocent. a 5. & in Scrinio. 1. 7. & 8.

XIV.

NIhil boni facere potest homo nisi compulsus à Deo per Gratiam necessitantem, & omnino Irrelistibilem.

Calvinus l. 2. *Inst. c.* 3. *& in Antid. Trident. Ses.* 6. *& lib.* 5 *cont. Pigh. & Beza adversus Castellion. pag.* 557. *& Parœus l* 2. *de lib. arbitr. c.* 2. *& in Actr. Synod. Dordracena pa* 305. *Chamier. tom.* 3. *c.* 5.

XV.

NUlla est libertatis cum Gratia concordia. *Nam hæc liberum arbitrium aufert, quod cum Efficacia Gratiæ nequit consistere.*

Calvinus l. 1. *instit. c.* 15. *& l.* 2. *c.* 2. *& lib.* 5. *cont. Pigh. & in Antid. Trident ad Sess.* 6. *Synodus Dordracena. a.* 8. *&* 12. *Scarp. de lib. arb c.* 3. *Parœus l* 2. *c.* 2. *Molinæus in Anatome. Arminiasmi. Chamierus tomo. lc.* 2.

Medio tutissimus ibis

Liber

Liber Secundus.

De duplici adjutorio sine Quo *&* Quo.

CAP. I.

Variæ difficultates circa intelligentiam mentis Auguſtini *proponuntur.*

FOns & Origo difficultatum, quas non paucas nec leves Autores invexerunt, prava interpretandi mentem *Auguſtini* ratio fuit. Nam dum quiſq; ſtuduit ultra ratiocinando quàm par erat tendere, & re minus contentus modum inquirere, libido, & ſciendi, & interpretandi, quæ maxima peſtis eſt ſcientiæ, locum *Auguſtini* difficilem reddidit. Inquiſitùm eſt enim ab iis quid illud eſſet: quo inter ſe different adjutoria? & in quo efficacia adiutorii *Quo* conſiſteret, & quomodo voluntatem duceret ageretquè; & quid omnino eſſet id quod adderet adjutorio *ſine quo non?* & dum illa penſiculatiùs inquiſierunt, cùm in re occultiſſima verſarentur, alii alia, diverſaquè dixerunt, quorum quædam cum eſſent erronea, alii alios fugien-

do, Augustinum deserverunt; quidam etiam ex ijs cum oppugnarunt: omnes (paucis exceptis) obscurarunt, ac perverterunt.

Primi omnium, qui in Augustino errarunt, Massilienses fuerunt, qui existimantes per adjutorium *quo* necessitatem induci, Augustini sensum damnarunt. Postea, nostris majoribus, Lutherus & Calvinus cum suis, idem Augustino placitum necessitatis tribuerunt, sed id tamen retinuerunt, sentientes voluntati a gratia necessitatem inferri: nec eam cum consentit gratiæ, nisi necessariò operari: Contrà Arminiani & Remonstrantes, ac ex parte Sociniani improbarunt Augustini divisionem ob inductum Adjutorium *quo* quòd libertatem (quam valentem cum Massilienſibus volebant) penitus auferri putabant.

Inter Catholicos vero Thomistæ, quòd videbant quantum efficaciæ Augustinus ei adjutorio tribuerit, prædeterminari ab eo voluntatem, sed citra necessitem dixerunt. Jesuitæ autem libertati a prædeterminatione timentes, tantum de eo adjutorio *quo* detraxerunt, ut illud pene extinxerint, ac cum primo adjutorio *sine quo* prope confuderint. Inter hos omnes medij Jansenïani, longius quam Thomistæ, minus quam Calvinistæ progressi, divisione retenta, quod virtutem adjutorij altius exaggerarunt, & quandam ei necessitatem dederunt, & suspectam Jesuitis Patribus Augustini divisionem fecerunt. Ex eorum cum Jansenianis concertatione, factiones sunt exortæ, quæ Augustini mentem lacerarunt. Nam cum opiniones in sectas degenerant, necesse est, ut

de

de quo disceptant, id omnino discerpatur, ac dissipetur. Et quidem a mente Augustini longissime aberrarunt qui ex consequentijs rem pendere voluerunt; quæ quidem argumentandi ratio in Philosophicis idonea, in Theologicis interdum inepta est. Nam qui velit ex Trinitatis, aut Incarnationis, aut Eucharistiæ mysterio consequentias deducere, ac ex ijs spectare veritatem, ille sane inveniet gravissimas difficultates, quæ mentem à veritate deterreant. Sin sumat principia, uti debet, nec quid ex ijs sequatur ratiocinando attendat, assentietur planè facilè ob authoritatem divinam: in quam Fidei assensus resolvitur. Tum annexa & consequentia si quis objiciat, æquius erit ab ijs abstinere & Deo asignare, quam vel admittendo vel negando periclitari: sed de hoc alias.

Ad Institutum. Patres Jesuitæ magnas difficultates circa mentem Augustini excogitarunt.

Prima difficultas est: De quo gratiæ adjutorio agat Augustinus: actualis, an habitualis?

Secunda, quæ eodem pene recidit: Sermonè sit de auxilio efficiente perseverantiam: an de ipsamet perseverantia formali?

Tertia: An loquatur de adjutorio ad omnes actus singulares virtutum, antequam detur donum perseverantiæ, quod finale est: an de illo tantum quod ad perseverantiam datur?

Quarta: Utrum subjectum istud quod recipit adjutorium *quo* sint soli Martyres, an alij item justi? Has movent Petavius, Richardus, Moraines, Annatus, Thomas Augustinus contra Jansenium scribentes.

Quod attinet ad primum: conſtat de actuali auxilio quod excitans, & præveniens dicitur, Auguſtinum agere: Primo quia Auguſtinus ſupponit voluntatem bonam, deinde inducit adjutorium diſtinctum ad bene volendum: at voluntas bona fit per gratiam habitualem, quæ cum indigeat alio adjutorio, certum eſt illud diſtingui a gratia habituali: ait ergo Auguſtinus: *Tum ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, in ea quippe eum fecerat, qui fecerat rectum; dederat ei adjutorium ſine quo non in ea poſſet perſeverare.*

Secundo quia Auguſtinus docet illud adjutorium *ſine quo non* tale eſſe, ut ſi Angeli & Adam eo deſtituerentur, non imputaretur ijs peccatum: *non utique ſua culpa cecidiſſent*: quod quidem non convenit gratiæ habituali, nam hæc non eſt ad bene operandum neceſſaria cum ſola voluntas cum auxilio præveniente actuali bene operari poſſit: necquòd ea deſit homini, caret peccato cum homines in peccato mortali peccent, & tamen careant gratia habituali: Igitur actualé omnino adjutorium eſt, quod ſi deſit, fit omnino ut non peccemus.

Tertio quia habitus nunquam operantur ſine potentia: hæc autem ut operetur indiget excitatione actuali præveniente: quod eſt ipſum *adjutorium*, ac ita ſenſit de mente Auguſtini Vaſquez 1. *p. d.* 97. *c.* 2. *n.* 15. & *d.* 98. *c.* 2. *n.* 7. & 8. & *c.* 4. *n.* 21. ad finem, & in 1. 2. *d.* 186. *c.* 11. vbi hæc duo adjutoria *ſine quo & quo* de auxilio ſufficienti & efficaci quæ actualia ſunt prorſus intelligit: ad eaque *Auguſtini* doctrinam

doctrinam accommodat idem tradit. *Suarez p.* 2 de gratia, *l.* 4. *c.* 28. ac id ex professo probat *a. n.* 18 & citat *Divum Thomam* his verbis : unde *Divus Thomas, 2. 2. q. 2. a.* 5. 1. *de auxilio præveniente & actuali hunc locum* Augustini *intelligit.* Ac in eadem Vasquii sententia est : docens hæc duo adjutoria *sine quo & quo* eadem prorsus esse cum auxilio sufficienti & efficaci Scholasticorum.

Secunda difficultas gravior est. Nam Petavius, in sua differat, de adjutoriis, & *Moraines d. 22. sect. 6 & sect* 11. *a. n.* 110. *Thomas Augustinus l.* 1. *c.* 21. *a* 7. ac præcipue *lib.* 3. *c.* 7. affirmant adjutorium *Quo* esse ipsam formalem perseverantiam. Qua quis fit perseverans veluti per formam ; non vero esse auxilium aliquod antecedens & efficiens illam formam. Fundamenta duo sunt: primum quia *Augustinus* comparat adjutorium *Quo beatitudini, quâ datâ homo continuò fit beatus* ; ac vero beatitudo est ipsa causa formalis, atque adeo forma, non effectrix causa formæ.

Secundum, quia idem *Augustinus* de bono perseverantiæ *c.* 6. respondens objectioni Massilienssium factæ contra hujusmodi adjutorium ita respondet, ut de formali perseverantia omnino loquatur : sic enim inter alia. *De illâ perseverantiâ loquimur, quâ perseveratur usque in finem, quæ si data est perseveratum est usque in finem : si autem non est perseveratum usque in finem non est data.* Horum autorum sententia partim est vera, partim est falsa : vera quod admittant formam ; falso, si excludant causam effectricem illius ; utrumque oportet dicere, nempe adjutorium *Quo* esse auxilium, quod efficax appellatur : quod ita excitat, ut actum involvat : nam utraque ratio

in

in illo est & efficere, & formam inducere ac proinde utrumque includit & rationem causæ effectricis & formæ effectæ; nam in eo distinguitur ab alio innefficaci, quod caret effectu: & ex eo non sequitur actus: imo necesse fuit *Augustinum* de perseverantia ipsa formali loqui: nam hæc prorsus erat ad reddendum adjutorium efficax necessaria, cum per hanc positionem formæ constituatur auxilium *Quo* & per hoc ipsum ab auxilio *sine Quo* non distinguatur: Abstineo nunc ab ea quæstione: utrum auxilium efficax esse præcise possit ante formam inductam? ut cunque sit; illud constat: non posse efficax esse, nisi inordine & nexu ad illam, non dico illud necessario formam inferre, nam certum mihi est auxilium efficax necessitatem voluntati non afferre, quæ cum eo libere agit: sed rationem efficacis auxiliis esse cum illo respectu, quem efficit liberum, necessariò conjunctam, cum actus, liber sit: necessarius sit tamen effectus illius liberi actus, ad constituendam efficacis auxili rationem: quemadmodum in ipsomet actu libero, necesse est liberum ipsum inesse, ut liber sit.

Argumenta *Augustini* in eosdem autores retorqueo; primum enim de beatitudine quadrat maxime in nostram sententiam uti ponit *Augustinus*. *Beatitudo quam non habet homo quum data fuerit, continuo fit beatus,* illud *cum data fuerit* involuit actionem effectricem illius: nec enim dari potest nisi per actionem, quæ receptionem & passionem antecedit: clarius mox *Augustinus*. *Adjutorium est enim non solum sine quo non fit; sed etiam, Quo fit propter quod datur.* Ubi apertè distinguit efficientiam a forma interjecto fine: illud *Quo* est causa efficiens; eo

enim

enim *fit*: illud autem *propter quod datur*, significat aliquid diversum, cum finis sit alterius; itaque illud *Quo* & illud *Quod* distinguuntur: nam illud datur propter *hoc*: illud *facit* rem, hoc *fit* res: atque adeo est distinctio facientis & *facti*, causæ effectusque; cujusmodi distinctio inter causam formalem & effectum formalem non datur; unde etsi exemplum beatitudinis urgere velint, hoc certe quod ad adjutorium trahitur, indicat *Augustinum* non eo beatitudinis exemplo voluisse omnem omnino simuilitudinem servare, sed tantùm infallibilem connexionem eo inducto ostendere, quæ est inter adjutorium, *quo*, & suum effectum: quemadmodum ex eo quod beatitudinis exemplum afferat non debemus dicere, quòd donum perseverantiæ libere non fiat, nec cum merito nostro; cum beatitudo nobis sine actuali merito nostro, & citra libertatem illius capacem conferatur.

Aliud de perseverantia solvitur dicendo *Augustinum* respondere objection Massilienſium, quatenus imponebant ei necessitatem inevitabilem eo perseverandi modo inducì; quòd non intelligerent quo sensu loqueretur: declarat ergo *Augustinus* se loqui ex suppositione quod perseverantia accepta sit: nam cum perseverare includat gratiam finalem, postquam nemo jam cadere potest; data ea, & homine cum ea mortuo non potest fieri, ut non perseveret, qua ratione non læditur libertas necessitate. Audiamus *Augustinum*: *Nolunt isti fratres ita hanc perseverantiam prædicari, ut non vel suppliciter emereri, vel amitti consumaciter possit; ubi quid dicant parum diligenter attendunt, de illa enim perseverantia loquimur, quâ perseveratur usque in finem, quæ si data est, perseveratum est usque in finem,*

si

si autem non perseveratum est usque in finem, non est data. Deinde, *Perseverantiam verò usque in finem quoniam non habet quisquam nisi qui perseveraverit usque in finem, multi possunt eam habere, nullus amittere.* Et postea *cum enim perseveraverit usque in finem, nec hoc donum potest amitti, nec alia quæ poterant ante finem.* Quod optime observat *Vasquez* 1. *p. d.* 98. *c.* 4. *n.* 24.

Immo retunditur objectio: quia in eadem responsione *Augustinus* fatetur alia dona ante istam finalem perseverantiam & esse & amitti posse; quo manifestè significat, non solum hujumodi perseverantiam donum esse, sed item alias gratias cum ea connexas, quas amitti fatetur posse in via, antequam consummetur & gratia & vita: de quibus bonis & gratiis particularibus loquitur *Augustinus*, ita ut Deo attribuat, quemadmodum & perseverantiam, ait enim. *Nec hoc donum potest amitti, nec alia quæ amitti poterant ante finem.* Verum hic locus *Augustini* non probat eum de perseverantia tantum formali loqui: Nam & si mentionem de perseverantia formali faciat, refutando necessitatem objectam, non negat perseverantiam de qua loquitur habere causam efficientem in adjutorio *quo*, nec Uspiam ille perseverantiam nomine adjutorii appellavit. Quæ potest esse totius rei confirmatio, nimirum non posse formam ipsam perseverandi, adjutorium vocari. Ecquis enim dicat perseverantiam esse adjutorium? cum adjutorium detur ad comparandam formam, quæ certe finis, & effectus est adjutorii, nisi forte perseverantia sui ipsius adjutoium est: quod sane nescio an quis sanus admiserit.

Præterea

Prætere à duo Principes Theologiæ Jesuiticæ *Vasquez* & *Suarez* adjutorium istud *quo* auxilium, quod appellant *Efficax*, interpretantur : tam longe absunt ab hujusmodi opinione de formali perseverantia, quem alii minores Theologi intrudunt. Audiant hi Uasquium solventem argumentum Massilienſium. *Massilienses* ait, *d.* 98. *c.* 4. *n.* 22. *murmurabant quod ille* Augustinus *duas gratias prævenientes distingueret, alteram specialem in his qui perseverant quâ fiunt perseverantes, quæ non fuit concessa primo parenti : alteram quâ possunt homines perseverare, sed non perseverant, quæ sola primis parentibus & Angelis malis donata fuit.* Debuerat hic dicere *Angelis omnibus* si ex *Augustini* hac in re sententia loqueretur. Sed hoc obiter dixerim. Intelligit gratiam efficacem in eo adjutorio *c.* 2. ejusd. disput. 98. *a. n.* 7. & *c.* 4. *a. n.* 22. & *c.* 6. *n.* 42.

Eadem est doctrina *Suarii* 2. P. de Gratia *l.* 4. *c.* 1. *n.* 2. ubi sic agens de divisione gratiæ in sufficientem & efficacem. *Hanc partitionem videntur olim Semipelagiani abhorruisse ex parte hujus membri gratiæ efficacis. Cum enim* Augustinus *libro de corrept. & grat. c.* 11, 12. & 13. *aliis verbis illam tradere visus esset dicens unam esse gratiam, quæ dat homini bene operari, aut perseverare si velit, aliam vero quæ dat ut perseveremus vel non perseveremus aut bonũ velimus, illis maxime displicuit, ut* Hilarius *in epist. ad* Augustinum *refert* : ac ejus particulam ponit. Manifestius eodem *cap. n.* 3. loquens de *Augustino. Denique distinctionem ipsam integre tradit in dict. lib. de corrept. & grat. c.* 11. *seq. ubi duplex distinguit auxilium : Unum sine quo peccatum caveri, vel bonum opus fieri non potest, & cum illo fieri potest, si homo velit. Aliud quod datur ut bonum opus, fiat vel pecca-*

tum caveatur, & primum dicit esse datum Adamo *ante peccatum non secundum. Istam gratiam inquit non habuit homo primus quâ nunquam vellet esse malus.* Ecce *efficacem, sed hanc habuit in quâ si permanere vellet nunquam malus esset, & sine quâ etiam cum libero arbitrio salvus esse non posset.* Ecce *sufficientem: Quod iterum sic describit. Tale erat adjutorium quod desereret cum vellet & in quo permaneret si vellet: nonquo fieret ut vellet, in quâ ultimâ particulâ insinuat etiam auxilium efficax esse illud quo fit ut homo velit.* Consentit *l.4.c.18. n.1* Horum ego duorum summorum Theologorum judicium cæterorum, quos supra citavi, sententiis, antepono.

CAP. II.

Reliquæ duæ difficultates expenduntur & expediuntur.

MAjor est, ac implexa magis difficultas illa tertia; utrum *Augustinus* loquatur de adjutorio illo tantum *Quo* quis perseverans ultimò per gratiam finalem fit. An etiam de adjutoriis gratiæ antecedentibus, atque adeo de omni auxilio gratiæ efficacis dato ad singulos actus supernaturales? & quidem novi Theologi hac in re dissident. Nam *Petavius* & *Thomas Augustinus* non negant de aliis actibus antecedentibus *Augustinum* loqui, sed etiam aiunt de ipsa tantum perseverantia formali loqui, id que proterve *Thomas Augustinus*, *l.3. c.7.* & ult. conten-

contendit. *Moraines* & *Annatus* conveniunt in eo, quòd adjutorium illud non ad ſolam formalem perſeverantiam, ſed ad effectricem quoque illius gratiam pertineat: An vero illud ſoli perſeverantiæ in finali gratia addici, vel ad alios etiam actus extendi debeat, non ſatis exponit *Moraines*: *Annatus* ſatis declarat. Nam *Moraines*, *d.* 14. *ſ.* 6. *n.* 45. videtur reſtringere ad ſolum actum perſeverandi, & *l.* 22. *n.* 62, 63. videtur ad alios actus extendere: & rurſum, *n.* 54. iterum ad ſolam perſeverantiam contrahere: ait *n.* 52, 53. *auxilium dari ſanctis & electis perſeverantibus aut recte agentibus*, & ſanctos eo auxilio *pie vivere & perſeverare*. At vero *n.* 54. ſoli perſeverantiæ formali addicit auxilium. *Annatus* perſpicue docet iſto adjutorio comprehendi omnia auxilia antecedentia cum perſeverantia connexa, *l.* 7. *c.* 6. Ita ut adjutorium perſeverantiæ ſit: *non unum & ſingulare, ſed omnium collectio quibus voluntates præveniuntur*. Gratulor *Annato*, quòd *Auguſtini* ſenſum attigerit: nam ex eis quæ ſupra diximus in commentariis ad tria illa capita, *lib.* de Correpț. & grat. conſtat *Auguſtinum* autorem eſſe non modo ad actum ultimum perſeverandi, ſed alios etiam honeſtos & bonos id genus adjutorium *Quo* donari, & quidem de fidei dono eodem modo loquitur, ac de dono perſeverantiæ. Quod attinet ad rationem adjutorii illud efficientis, de gratia vocationis, idem omnino *Auguſtinus* tradit, quemadmodum nos oſtendimus in locis adductis: Quid enim aliud egimus? nimirum vocanti gratiæ ſummam efficaciam tribuere ſolet *Auguſtinus*, ac eam omnino geminam adjutorii *Quo*, ratione cujus, uti late probavimus omina noſtra bona merita, *Dona Dei*

vocat : cujuſmodi eatitulo non donaret, ſi ab alio adjutorio provenirent. Præterea mentem ſuam *Auguſtinus* declaravit, cum dixit : *Nam ſi in tanta infirmitate vitæ hujus ipſis relinqueretur voluntas ſua, ut in adjutorio Dei ſine quo perſeverare non poſſent, manerent ſi vellent, nec in illis Deus operaretur ut vellent, inter tot ac tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideo perſeverare non poſſent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut poſſent.* Quo ex loco palam conſtat, illud adjutorium ad totam vitam perſeverantis hominis pertinere ; nec opus eſt alias probationes geminare cum ſatis id appareat ; & fateatur tandem *Moraines*, & *Annatus* omnino doceat.

Illud quærendum : cur *Auguſtinus* de perſerverantia loquatur, & hujuſmodi adjutorium cum perſeverantia ferme conjungat : adeo ut occaſionem dederit dubitandi : An de ſola finali gratia loqueretur ? Nam & juvat cauſam inquirere, & eâ compertâ quæſtionem expedire, & objecta removere.

Primùm : Agebat *Auguſtinus* de gratia Adami, quæ erat gratia perſeverantiæ, quia cum in bono creatus eſſet, bene agendo non de novo fiebat bonus, ſed perſeverabat in bono, atque adeo ei gratia ad perſeverandum dabatur, unde cum Adami gratia perſeverantia eſſet ; quamvis gratia lapſi hominis prima non eſſet, & à reparatione inciperet, eam tamen Auguſtinus ad perſeverantiam in reparata gratia, reducere voluit, ut Adami gratiæ reſponderet : Ea tamen differentia quod Adami perſeverantia in breviſsimo vitæ ſpatio fieri debuit, cum ſi ſervaſſet præceptum omnino perſeverantiam conſe-

consequeretur: At aliorum perseverantia longiori spatio futura erat, cum in finali gratia consummanda esset: Itaque Adamus initio vitæ consummaret perseverantiam, cum posteri non nisi morte consummaturi essent.

Illa tamen est capitalis ratio ob quam Augustinus de perseverantia egit: quia præcipue agebat de gratia prædestinatorum, quæ cum esset assignata ex voluntate Dei prædestinantis, erat cum assecutione finis conjuncta, atque adeo perseverans. Unde recte omnia illa auxilia ab initio vocationis ad finalem gratiam nexa & cohærentia inter se ex voluntate Dei ordinantis ea ad salutatem prædestinati, atque cum perseverantia conjuncta perseverantiam appellavit. Etsi vero re adjutoria essent diversa, ac interdum intercurrente peccato dissoluta, tamen intentione ac prævisione diuna omnia inter se erant, vel continenti filo ducta, vel sarto colligata, ut semper illa deductio ad perseverantiam tenderet ac sisteret.

Patet id ex celebri prædestinationis definitione tradita ab Augustino, *lib.* de dono perseverantiæ, *c.* 14. *Prædestinatio est præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicunque liberantur*: & ex illa breviore, sed ejusdem ponderis, lib. de prædest. sanct. c. 10. *Prædestinatio est gratiæ præparatio: gratia vero est ipsius prædestinationis effectus.* Omitto alios complures, & illum adduco integrum locum, qui rem prorsus contineat. Is est ex *c.* 7. *l.* de Correp. & grat. *Quicunque ergo ab illa originali damnatione ista divinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium, quod & procuratur, eis audiendum Euangelium, & cum audiunt credunt, & in fide quæ per dilectionem operatur usque*

in

in finem perseverant. Etsi quando exorbitant correpti emendantur, & quidam eorum, & si ab hominibus non corripiantur in viam quam reliquerant redeunt, & nonnulli accepta gratia in qualibet ætate periculis vitæ hujus mortis celeritate subtrabuntur. Hæc enim omnia operatur in eis qui vasa misericordiæ operatus est eos, qui & elegit eos in filio suo ante constitutionem mundi per electionem gratiæ. Locus hic istam difficultatem tollit, cum ejusdem libri sit, in quo traditur doctrina adjutorii *quo* ad perseverandum, & totam gratiarum seriem ex intentione prædestinantis Dei, & omnes prædestinatorum differentias comprehendit, quibus ea adjutoria toto vitæ spatio ad finem usque applicantur. Hanc & a me conceptam & propositam sententiam tradit Annatus, *l.7. c.8.* quem ego aliis fortiter opposuerim. *Addo inquit ut superius indicatū est: auxilium quo perseveratur usque in finem inter vitæ hujus pericula varias que tentationes, non esse unum aliquod auxilium, nec me re internum, sed esse multitudinem quandam auxiliorum perpetuo congruorum & infallibilium usque ad mortem inclusive; sicut enim illud velle perseverare, quod* Augustinus *dicit dari per hoc auxilium non est unum quoddam & singulare velle, sed est, multitudo voluntatum omnium quibus tentationes variæ vincuntur, ut* v. g. *voluntas justitiæ quando prædestinatus avaritia tentatur, temperantiæ quando gula sollicitat, mansuetudinis quando ira exardescit, castitatis; quando libido blanditur & allicit: ita & auxilium quo Deus operatur idem velle non est unum & singulare, sed est omnium collectio, quibus hujusmodi voluntates præveniuntur. Ubi præterea elucet veluti peculiare quoddam studium providentiæ in ordinandis hujusmodi auxiliis semper congruis & infalibilibus, & ipsa morte*

morte cum eorum effectu ita connectenda, ut quemadmodum loquitur Augustinus *de Corrept. & Grat*, c. 12. *non nisi manentem fidem vitæ finis inveniat. Item in moderandis tentationibus et tentatore frenando ne tantum sæviat, quantum sufficii ad vincendum.* Et aptissimè concludit; *totum hoc comprehendit auxilium quo continetur donum perseverantiæ.* Probo in Annato quod ad collectionem auxiliorum usque ad finalem perseverantiam spectat: congruitatis tamen rationem in qua ponit rationem efficaciæ non probo, qui aliam longe diversam cum Augustino agnosco: eam suo loco repræsentem.

Et quidem hujusmodi perseverantiæ Augustino familiarem acceptionem intellexit & confirmavit Cœlestinus *Papa in Ep.* 1. ad Episcopos Galliæ, *Can. 7. quibus* (scilicet auxiliis quotidianis) *nisi freti confisiq; nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores: necesse est enim ut quo auxiliante vincimus, eo iterum nos adjuvante vincamur.* Imo & ipsi Massilienses quid Augustinus vellet, noverunt, & notionem perseverantiæ tum Augustini sensu, tum suo ad alia etiam auxilia in vita Deo præstita acceperunt. Ita enim apud Hilarium *His verbis sanctitatis tuæ* (id est adjutorio *quo* ad perseverandum) *ita moventur, ut dicant quandam desperationem hominibus exhiberi: si enim aiunt ita Adam adjutus est, ut stare posset in justitia, et a justitia declinare, et nunc ita sancti juvantur, ut declinare non possint: siquidem eam acceperunt volendi perseverantiam, ut illud velle non possint, vel sic quidam deseruntur, ut aut nec accedant aut si accesserint, et recedant.* Quibus verbis non nisi viventium hominum perseverantia significatur. Et rursum: *Unde et*

in

in hoc solo volunt à primo homine omnium distare naturam, ut illum integris viribus voluntatis juvaret gratia volentem, sine qua perseverare non poterat, hi autem amissis et perditis viribus credentes tantùm non solum erigat postratos, sed etiam suffulciat ambulantes. In ambulantibus & via, & adjumenta ad viam peragendam apparent. Et quidem in explicandâ notione *doni perseverantiæ* in libro quem de eo scripsit Augustinus, semper ab initio vocationis actuum seriem honestorum per vitæ sequentis spatium ad finem usque in quo terminatur perseverantia deducit. Nec alia est perseverantiæ definitio, nisi quæ comprehendat & antè habitam gratiam, & continuatam, & perductam ad finem. Nam perseverantia supponit in bono accepto gestóque persistentiam: de quâ videndi sunt Alvarez, *l.* 10. de auxiliis & Frat. Franciscus à Sancta Clara Provincialis in Angliâ (quo tempore hæc scribo) in suo libello examinis confessionis Anglicanæ, Problem. 28, & 29. vir doctus, & eruditus, & mihi admodum charus; certè ex mente Vasquii & Suarii constat Augustinum hîc non de sola vel formali perseverantia finali, sed de omni cum eâ nexo & cohærente & adjutorio, & actu intelligendum, cum ii ut supra diximus efficacem gratiam eo adjutorio contineri, ac significari Autores fuerint: ac præsertim Suares, 2. *p.* de grat. *l.* 5. *c.* 2. *n.* 7. ubi sic: *Licet* Augustinus *loco, lib. de Correp. grat. de perseverantia tractet; alia non excludit, immo indefinite de vincenda tentatione et vitando peccato loquitur.* Norit Petavius & Thomas Augustinus se Suario contradicere.

Alteri Quæstioni solus Petavius ansam dedit: De quo

quo ſubjecto loquatur Auguſtinus? Perſuaſiſſimum erat mihi nemini dubium fore, quin de prædeſtinatis omnibus loqueretur: immo & de omnibus qui rectè & honeſtè ex fide & gratiâ operantur: ſed incidens in diſſertationem Petavii reperi, non modò ipſum ambigere, ſed etiam contendere de ſolis Martyribus Auguſtinum agere. *Quid non ſperemus ab illis* qui occupatis mentibus & affectis animis Auguſtinum legunt. Equidem miror Petavio tanto viro cui paucos pares ætas noſtra tulit hoc in mentem venire potuiſſe. Liceat eum mihi, quâ par eſt obſervantiâ modeſtiâ que refellere. Non in Martyres tantùm quadrat hujuſmodi Adjutorium *Quo*, ſed aliis item Prædeſtinatis convenit. Nam etſi Martyrum exemplum Auguſtinus attulerit, non iis tantum addixit auxilium, quod omnibus Prædeſtinatis imo & cæteris qui ex Fide & Gratia rectè operantur commune eſſe voluit. Dedit quidem Auguſtinus Martyribus primas, ſed ſuo alios loco movere noluit. Sin Adam ipſe qui lapſus, & qui ex eo Poſteri Prædeſtinati ſunt, nec ſunt Martyrium paſſi illo Adjutorio Chriſti ſanguinis proprio deſtituantur neceſſe eſt. Non ita. Ad omnes pro quibus illius Agni efficaciter fuſus eſt ſanguis efficax illud Gratiæ adjutorium pervênit. Niſi fortè alii prædeſtinati ad ſtatum Adami Innocentis revocati ſunt, ut adjutorio tantum *ſine quo non* donarentur. Martyres autem in ſtatum ruinæ deciderint, ut auxilio *Quo* fruerentur: nam id Autore Auguſtino fore oportebat. Vereor ne dum Petavius Martyres vult ejus auxilii majoris & potentioris participes facere, eos ab integritatis felicitate excludat: nam quibus illud *ſine quo*

datum non est auxilium, sed istud *Quo* concessum, ii sanè ab erecto illo & celso naturæ innocentis gradu in infimum lapsantis & abjectæ barathrum præcipitati sunt. Quod si reliqui prædestinati eandem naturam corruptam peccato, obnoxiam concupiscentiis habuerunt, eandem sanantem liberantem, statuentem, tenentem gratiam nacti sunt. Sinat eos Petavius eadem medicina frui, qui eodem morbo laborarunt. Sin ob magnitudinem beneficii adjutorium *Quo* martyribus assignavit, & majorem huic auxilio virtutem inesse putavit: videat ne noceat opinioni suæ ac sociorum, qui nolunt quicquam inter ea adjutoria ac intereſſe: aç quæcunque sit illorum diversitas, eam non ex diversa virtute auxilii, sed aliunde, putâ opportunitate & effectu cooperantis voluntatis provenire. Imo à se ipso planè discisset, nam hoc maximè loco ubi adjutorii *Quo* efficaciam elevare contendit, ne sit ab Adjutorio *sine quo non* reapse distinctum, tam illud extollit, ut solis martyribus majores vires ad majora vincenda certamina conferri debuerint, fuerit tribuendum. Hac certè ratione illa duo inter se maximè distinxit auxilia, cum istud *Quo* solis martyribus addictum voluit: & ad alias noluit pertinere.

Sed esto. Majus sit & majores vires conferat martyribus; efficiam hoc dato, ut illud commune aliis prorsus sit: atque adeo cum maximè conatus est Petavius addicendo martyribus difficultatem effugere, omnino in eam incidisse. Nec enim neget fuisse sanctos non martyres, qui martyribus pares meritis esse potuerint. Nam (ut beatissimam Mariam virginem quæ extra omnem virtutis metam posita est omittam) haud dubitem

Abraha-

Abrahamum, Jobum, Davidem, Danielé, Machabæis: Magdalenam, Martham, Hilarium, Martinum, Sylvestrum, Paulinum, Apolloniæ, Dorotheæ, Georgio, Christophoro, Annicero, Blazio, & aliis æquare martyribus? Næ, si Petavio cum hæc scriberet venisset in mentem Parentis Ignatii, Magnivè Xaverii in eodem eos cum plerique martyrum gradu posuisset. Quærerem ex ipso quo numero habeat eos qui se alacriter Tyrannis obtulerunt, eos que ad inferendam sibi pro Christo necem provocarunt, nec ullum tamen passi sunt genus martyrii? Equidem ego, nec sanctissimum Patrem Franciscum, nec Antonium Paduanum ardentes martyrii studio non cum martyribus numerarim. Ignoscam tamen Petavio si martyres eos intelligat, qui cum mundo carne, diabolo pugnant, & cum domestico hoste luctantur: eumque Christi gratiâ juvante vincunt. Sed si hoc, quâ indole est suavi, blandáque, admittat: tum omnes penè prædestinatos admittat necesse est. Quod si accersitâ asperitate repellat, tum querentur de eo Pauli, & Antonii, Hilariones, Danieles, & Simeones Stylitæ, Anachoretæ que alii, qui diuturna & difficili pugnâ adversus vitia ac stimulos vitiorum, illecebras & delicias decertarunt. Annon erunt digni ea gratia Christi potentiore Athanasius, Basilius, & Chrysostomus quòd citra sanguinem cum potentissimis imperatoribus pro fide ac religione contenderint? An illi Christi uberius effuso sanguini non debebunt puras virginei candoris nives Gertrudis, Clara, Catharina, Therasia? An quia Rosæ non sunt, aspernabitur lilia Agnus, qui pascitur inter lilia? cujus etsi purpureus sanguis sit, eo tamen legimus

stolas Martyrum dealbatas. Ne quæso, mi Petavi, arcendo ignes ardentissimæ Gratiæ Austros hisce floribus immitte, quorum flatibus arescant, nisi forte solum Aquilonem inimicum putas? Sed tunc Austrum gelidum nega, & ut perflet hortum idoneum existima. Finge hæc à me tibi in viola & in rosa dici loquenti alias rosas, sed modo spinas ferenti. Sub rosa maneant hæc, & argumento isto rosaceo opinioni tuæ medeamur. Medicus Augustinus esto.

Hic de Gratia statuum naturæ secundum se loquitur: ad secundum autē statum non soli martyres pertinent, sed omnes à Christo redempti, quibus ea gratia cum rectè operantur efficax donatur, atque adeo *Adjutorium Quo*: non posse tantum conferens, sed etiam operari. Id. *c.* 11 & 12. tradit Augustinus toties & tam perspicuè, ut necesse non sit citare locos. Quid? quod prædestinatos omnes nominat, *c.* 12. Propositâ quippe Gratiâ adjutorii *sine quo non* data Adamo in primo statu transiens ad secundum adjutorii *Quo* ait: *Nunc vero sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis non tantum tale adjutorium perseverantiæ*, ideſt, *sine quo non ad posse: sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur.* En omnibus prædestinatis perseverantibus adjutorium *Quo* donatur: nisi fortè soli martyres perseverant. Præterea eodem cap. de omnibus Abrahæ filiis loquitur: ac ipsum Abrahamum inter eos prædestinatos numerat: quem non affirmet Petavius martyrem fuisse, Jam verò *c.* 13. de omnibus prædestinatis loqui se testatur. *Hæc de iis,* inquit, *loquor qui prædestinati sunt in regnum Dei* Idémque eo sæpe capite fatetur. Tandem adeo id manifestum est, ut sole clarius

sit,

ſit, uti nos in commentariis ad hos locos ſatis oſtendimus.

Argumento Petavii reſpondeo: Auguſtinum cum martyrum exemplum attulit, voluiſſe illius adjutorii virtutem & efficaciam oſtendere paradigmate maximæ conſtantiæ illato, ut quanta vis gratiæ eſſet in martyribus appareret: qui non domi ſolum cum privatis vitiis, ſed cum tyrannis in acie decertarunt, horribilia genera pœnarum pertulerunt, ac contemptâ glorioſius morte triumpharunt. Hi enim Heroes ſunt noſtri.

—Qui ſanguine nobis

Hanc pacem peperere ſuo.

Qua item ratione *lib. de Grat. & lib. arbitr. c* 17. eos efficaciſsimæ gratiæ & ardentiſsimæ charitatis paradigma poſuit. *Quando enim* inquit *martyres magna illa mandata fecerunt, magna utique voluntate, magnâ charitate fecerunt.* Solet enim Auguſtinus virtutem gratiæ in martyrbus tanquam facem collocare, ut eam quivis in illuſtri poſitam monumento valeat intueri: non animo extinguendi alias, ſed eam inter cæteras extollendi. Sciat ergo Petavius Auguſtinum cum martyribus collatam ad vincenda tormenta mortémque gratiam induxit, noluiſſe eam addicendo martyribus circumſcribere, ſed quanta ejus eſſet efficacia viſque, adductâ martyrum conſtantiâ deſcribere.

CAP.

CAP. III.

Alia quædam objecta solvuntur.

ÆGerrimè hanc divisionem auxiliorum Antagonistæ Jansenii ferunt: ob duas potissimum rationes. Prima est: quòd eam Jansenius ad nauseam usq; inculcat: perinde ac illa totius Augustini de gratia doctrinæ clavis & filum sit. Secunda: quòd ille in iis exponendis duos præcipue errores admisit; alterum dicendo adjutorium *sine quo non* ideſt auxilium sufficiens tam proprium integri status esse, ut nullum ejusmodi sit in statu naturæ lapsæ: & omne adjutorium gratiæ post ruinam & redemptionem, *Quo*, ideſt efficax esse. Alterum, adjutorium istud *Quo* necessitatem voluntati afferre, ac omnino *irresistibile*, ut aiunt esse; proinde que tollere libertatem. Ita Richardus, Petavius, Martinonus quos non cito, quia ad manum non habeo. Adducam autem qui sunt ad manum Antoninum Moraines, *d.* 22. & *d.* 28. & alibi: Thomam Augustinum *l.* 1 *c* 8. & 9. 17. & 21. ad fin. libri, & *l.* 3. à *c.* 3. & præcipue *c.* 7. Franciscum Annatum *l.* 7. de Grat. Semipelag. *Sect.* viii.

Laudo studium emendandi vitia, sed video eos non vitia solum hominis insectari: sed doctrinam quoque Augustini nimio Jansenium impugnandi ardore elidere: nam eò impugnando progrediuntur, ut nolint quicquam reapse inter ea adjutoria intercesse: atque adeo velle

velle prorsus confundere: quemadmodum postea apparebit. Equidem Jansenium peccasse non credo in eo quòdc ésuit; rectam hujusmodi divisionis adjutoriorum intelligentiam, clavim & filum totius Augustinianæ de gratia doctrinæ esse. Nam si ea adjutoria sunt auxilia *sufficiens* & *efficax*, uti autores idonei volunt, dubium non est, quin illa divisione & aperiri, & iniri viæ omnes Augustinianæ doctrinæ possint. Quòd autem id magnopere exaggeret Jansenius ad Hyperbolen pertinet: quam Cicero non Rhetoricis modo, sed etiam Philosophis in Topicis permittit. Si autem hæc castiganda sit, Orbilii Ferula satis est: cui nescio an qui acerbius puniri velint, manum valeant subducere.

Quod secundum attinet: In utroque Jansenium errasse fateor: nam neque negare debuit auxilium illud inefficax quod sufficiens dicunt; uti adversus eum *tract.* 1. de mente Innocentii Papæ *a.* 3. monstravimus: & admittere potuit à Christo nobis illud, si minus primùm comparatum, certè restitutum. Quamvis enim datum non fuerit Angelis & Adamo integro ex meritis Christi: cujus Incarnatio authore Augustino peccati remedium fuit: certè amissa per peccatum Adæ omni gratia, quæcunque postea nobis ex Dei gratuita misericordia nobis obtigit, ea per Christi sanguinem fuit restituta. Jam verò si dixit illo adjutorio *quo* ideſt auxilio efficaci necessitari voluntatem ut ei non possit resistere: tantum id delictum est: ut ejus ego illi gratiam facere non possim, quemadmodum supra eodem *Tract.* *a.* 4. latè ostendi. Sed non est propter privatos hominis errores tam celebris divisio improbanda; & tanquam aut minus apta,

aut

aut perſpicua rejicienda: cum præſertim à multis ante Janſenſium autoribus & ex Societate & extra Societatem tradita & recepta ſit: qui minus ab ea ſibi quam antagoniſtæ Janſenii timuerunt.

Et quidem ex iis Thomas Auguſtinus acrior eſt, illius diſtinctionis & vehementior impugnator: ac nullâ vult ratione admittere diſtincta eſſe gratiæ excitantis adjutoria: id tantùm concedit eo eſſe diſtincta quod adjutorium *quo* formalem perſeverantiam ſignificat: de ea que interpretatur illud adjutorium quo libri de Corrept. & Grat. Ita *l.* 3. *c.* 7. In eadem ſententia eſt Petavius in ſua diſſertat. Mitius cum his adjutoriagit Moraines, ac duos ſenſus quibus ea diviſio in diverſa membra ſuſtineri poſsit in medium adducit: alterum acceptum à Richardo qui ſentit in eo diſtingui quod *adjutorium ſine quo* naturæ ſtantis, erat ſolius illuſtratio mentis, non item inſpiratio voluntatis; cum utrumque *adjutorium quo* comprehendat. Alterum proprium; ut aut illa auxilia non diſtinguantur niſi ab effectu; & præſcientia illius; aut unum involveret perſeverantiam alterum minimè, ſic *diſp.* 22. *ſ.* 6. Omnium cautiſsime de ea diviſione locutus eſt Annatus, *lib.* 3. *c.* 8. ubi negat diſtingui adjutoria, ſed diſtinctionem non aliam quam quæ ſecundo Morainii ſenſu continetur, admittit.

Non eſt mei nunc aut otii, aut conſilii omnium ſententias improbare: ſuis id locis commodius fiet. Puto enim nullum eorum ad ſcopum Auguſtini collimaſſe ut in curſu operis apparebit. Tantùm volo, unam, quæ communis eſt omnium, rationem infringere; & aliam, quæ

quæ propria est Petavii & Thomæ Augustini, eneruare. Omnium ea vox est: Non tanti faciendam esse divisionem: cujus Augustinus semel & uno tantùm libro, ac sub finem vitæ meminerit; perinde ac antea minimè tradidisset. Hujusmodi autem argumentum & ineptum est & falsum. Probo ineptum: quia etsi Augustinus semel ac extremo vitæ tempore eam divisionem tradidisset: non idcirco ea minoris facienda imo ob id pluris æstimanda. Nam quod ad id temporis reservatur commendari solet impensius, attentius accipi; altius infigi, & religiosius observari. Quid enim Testamento sacratius, quod tamen semel et imminente morte solet fieri, ac propter id majus sibi pondus authoritatemque conciliat. Certè multa singularia, & quæ nunquam antea dixèrat, à Christo Domino supremo illo passionis suæ tempore dicta accepimus, quibus non unquam alia, aut prolata graviùs, aut expensa divinivus, aut commendata vehementiùs. Injuram faciunt hi authores Cygnæo cantui, qui cum non nisi semel, & sub mortem fiat multo magis celebratur, quàm perpetuus garrularum avium concentus, quo aures nostræ quotidiè obtunduntur. Sinant nos quæso Cygnæâ Augustini voce frui, nec, cum ad Mæandros istos difficultatum Cygnos canendo imitatur, negligant: cum ex immortalitatis vicinia divinius quiddam hauserit, quo nos mortales miseros recrearet.

Falsum deinde ostendo (ut nervosius agam) idem argumentum, quatenus negat Augustinum aliàs hujusmodi adjutoria minimè tradidisse. Constat enim eum de iis egisse sæpissimè, imo & nihil aliud in libris

contra Pelagium egisse: uti nos in proximo de adjutoriis libro fusè monstravimus: nec opus est repetere: qui locos commemorare volet plenos hujusmodi doctrinæ reperit. Quod autem ea iis vocabulis non appellaverit ad nomen aliquantum, ad rem certè nihil interierit. Res nobis intuendæ sunt non nomina rerum: nisi in rebus maximè veris Nominales esse velimus. Ego vero ne in logicis quidem Nominalis esse volui; quanquam qui nostram illam ratiocinationem expendat, ne nomina quidem ipsa desideret. Quare non injuriâ dixi argumentum illud & falsum, & ineptum esse.

Pergo ire ad aliud objectum. Quod formarat primum Petavius: & post eum operosè fabricatus Thomas Augustinus, *l.* 1. *c.* 21. *a.* 7. & *l.* 3. *c.* 7. hac ratione D. Augustinum semel & iterum duplicis illius adjutorii mentionem fecisse. *lib.* scilicet, *de Correp.* & *Grat c* 10. 11, 12. & *lib. de gest Pelag.* De primo non opus est dicere cum pateat. De secundo sic Thomas Augustinus, *l.* 3. *c.* 7. ubi fortius objicit. Pelagium, ait, ponentem gratiæ adjutorium in lege solùm atque doctrina sic eo loco ab Augustino refelli: *Adjutoriorum genera esse duo. Alia quippe sunt sine quibus illud ad quod adjuvant effici non potest; sicut sine navi navigat nemo; nemo sine voce loquitur, nemo sine pedibus graditur, nemo sine luce intuetur, & multa hujusmodi: unde est etiam illud, quod nemo sine Dei gratia rectè vivit. Alia vero sunt adjutoria quibus sic adjuvamur, ut etiam si desint possit alio modo fieri propter quod ea requirimus: sicut illa sunt quæ commemoravimus: Tribula ad fruges terendas, Pædagogus ad puerum docendum, & cætera talia.*

talia. Sic Augustinus; Ex quo concludit Thomas Augustinus. *Tale autem adjutorium ad non peccandum sententiam legis esse vult. Ita ut adjutorium sine quo, non sit necessarium. Aliud verò tantum utile.* Fateor me non capere quid ex hac observatione contra illam divisionem adjutorii *Quo* & *sine quo non* colligi possit. Forte quod obtuso & adipali sum ingenio. Itáque volo diligenter attendere quid inde pro suo acumine Thomas Augustinus deducat.

Ait primùm: Satis sibi esse quòd gratia Christi dicatur adjutorium, non modò quo rectè vivitur, sed etiam sine quo non vivitur. Secundum: diverso modo accipi adjutorium in libro *de Correp. & Grat.* & in *lib. de Gest. Pelag.* Nam illic utrunq; necessarium dicitur: & unum illorum, ideſt *Quo*, *Formalis causæ rationem habet*: ideſt, perseverantiæ. *Hîc non utrunque esse necessarium, & utrunque efficiens esse.* Tertium: *has voces ita esse ambiguas, ut nihil in iis certi & constantis fundari ab adversario possit.* Hac legentem non meæ me puduit tarditatis: utar eâ, impugnando hujusmodi subtilitates.

A secundo incipio. Diverso modo accipi adjutoria iis locis accipit, & probo: Et quidem utrunque necessarium in libro *de Corrept. & Grat* non verò in libro *de Gest. Pelag.* Quid tamen hinc adversus illam divisionem sequatur non video. Nam si constat illud adjutorium *Quo* libri *de Corrept. & Grat.* esse diversum ab isto adjutorio *Quo* libri *de Gestis Pelagii* quod sanè necessarium non est, còn stat ea non confundi, nec ambiguis nominibus appellari: imò maximè distingui & certis notis discerni. Quod si eodem nomine appellari contigit, non est argu-

mentum confusionis, cum multa quæ naturâ dissident idem nomen sortiantur: nec specie solum aut genere distent, sed etiam prædicamento. Nam novem prædicamenta quæ primò sunt diversa, Accidentia vocantur. Itaque possunt illa duo adjutoria eodem nomine dici & tamen naturâ dissidere: cum præsertim Analoga sint, cum unum ex iis sit necessarium simpliciter, ideſt, adjutorium *Quo* libri *de Corrept.* & *Grat.* Alterum, ideſt, *lib. de Gest. Pelag.* sit necessarium secundum quid, vel unum *Ad esse*: alterum *Ad melius esse*: uti nos docent Philosophi. Nisi fortè quod non adjutoria tantùm communi nomine, sed etiam *quo* privato vocantur, non possunt esse distincta: qua ratione habitus animi & figura corporis, quod non accidentia solum, verum etiam qualitates dicuntur minimè distinguentur. Quo quid ineptius, & putidius? Maneat ergo ea esse omnino diversa: nec ambiguis vocibus naturas confundi. Quod addit adjutorium *Quo* libri *de Corrept.* & *Grat.* esse *Formale*; non efficiens, falsum esse supra ostendimus: cum probavimus non pro perseverantia tantum *Formali* accipiendum illud esse, sed pro auxilio efficienti ipsum, & aut comitante, aut involuente; Unde ex secunda illa animadversione nihil contra divisionem colligitur.

Prima rem minimè continet quam vult Thomas Augustinus. Vult enim nomine adjutorii *Quo* intelligatur adjutorium *sine quo*: ut ex eo colligat ea non distingui. Idcirco ait. *Mihi satis est quod gratia Christi dicatur adjutorium non modo quo rectè vivitur, verum etiam sine quo non vivitur* Decipula hîc est; sed non me Thomas decipiet: pròdam fallacias. Duæ sunt in hac ratiocinatione

natione; prima: quòd confundat adjutoria *quo*: Nam cùm duo sint: alterum non necessarium simpliciter ad opus: alterum omnino necessarium: imo & ultra necessarium efficiens principaliter opus: & de primo illo non necessario in *lib. de Gest. Pealagii*, & de hoc secundo prorsus necessario libro *de Corrept. & Grat.* loquatur Augustinus, de utroque accipi voluit Thomas Augustinus, quod de primo tantùm intelligi potest: ut illa inter se confunderet. Et quidem secundum adjutorium *quo* longe aliud est à primo, & multò plus habet quam adjutorium *sine quo non* cum istud det tantum *posse*: illud vero det etiam *operari*. Unde nequit hujusmodi adjutorium de se efficax illo adjutorio *sine quo non* contineri. At vero primum aliud adjutorium *quo lib. de Gest. Pelag* quo ita juvamur, ut sine eo tamen res fieri possit, tam fluxum ac infirmum est ut *sine quo non* dici non possit: cum sine eo fieri opus possit. Quare appellari potius debet *sine quo* fit, cum ita juvet, ut non sit omninò & simpliciter necessarium; ac uti logici dicunt, non ad esse, sed ad melius esse, videlicet Equus aut Currus iterfacienti. Apparet jam fallacia argumenti: nam eo volebat Thomas Augustinus rem ita involvere ut ex duobus unum efficeret inducto adjutorio *sine quo non*, perinde ac non duo essent adjutoria *quo* ab eo distincta, sed unum: & idcirco posuit primum adjutorium *quo* ceu minus esset quam adjutorium *sine quo non* dicens *non modo quo rectè vivitur*, sed etiam *sine quo non vivitur*. Ex quo loquendi modo apparet majus quiddam esse *sine quo non* quam *Quo*, cum longe sit majus id *quo fit* quam id *sine quo* non fit; nam hoc dat posse illud

dat

dat *operari*. Itaque decipere nos voluit Thomas ponendo primum adjutorium ad melius esse conferens facilitatem, quod minus est adjutorio *sine quo non* necessario ad *esse*: & subtrahendo secundum adjutorium *quo* quod est majus & efficax, & tendit ultra adjutorium *sine quo non* dans operationem & cõmplens *posse*; de quo sane comparato cum adjutorio *sine quo non* dici debuit: Adiutorium non modo *sine quo non rectè non vivitur*; *sed etiam Quo rectè vivitur fitque ut rectè vivatur*: quod amplius est qnam adjutorium *sine quo non*. Hoc autem non præstat aliud adjutorium *lib. de Gest. Pelag.* quo facilitas datur; & est potius *sine quo* fit quam *quo fit*. Ita deprehenditur fallacia elenchi in eo, quod unum tantum inductum fuit, alterum suppressum: ut unum tantumesse putaretur, vel ambo ita confunderentnr, ut diversitas non appareret.

Secunda manifestior est, & facilius deprehenditur, ac deprehensa prodit falsitatem argumentationis, & fraudem argumentantis. Igitur Thomas Augustinus conatur ex illorum locorum collatione deducere adjutorium *quo* libri *de Corrept.* & *Grat.* enervari, ut non sit reapse aliud quam adjutorium *sine quo non* eiusdem libri. Ut autem id efficiat: confundit illud adjutorium *quo* potens & efficax cum alio libri *de Gest. Pelag.* non necessario, & facilitante tantùm ad melius esse: quod cum sit minus quam adjutorium *sine quo non* si non distinguitur ab illo alio libri *de Corrept.* & *Grat.* haud dubiè potens & efficax non est, nec excedit adjutorium *sine quo non*: sed prodam ego hujusmodi fraudem fallaciamque expendens iterum Thomæ Augustini verba. *Mihi satis*

est

est quoà gratia Christi dicatur adjutorium non modo quo *rectè vivitur, verumetiam sine quo non vivitur.* Rogo de quo adjutorio loquatur. Nam si de primo non necessario, sed tantum utili loquitur : falso ait *eo rectè vivi*, cum sine eo rectè possit vivi, & vivatur ; nec enim est nec ad *posse* necessarium. Atque adeo nec est *quo* vivitur, nec *sine quo non* vivitur ; quemadmodum sine tribulis fruges & teri possunt & teruntur: Et *sine & quo* potest iter fieri & fiat : quod si contingat eo fieri opus, contingens id est non necessarium.

Si de alio adjutorio libri *de Corrept. & Grat.* loquitur, præposterè agit Thomas Augustinus : nam cum istud adjutorium transcendat aliud *sine quo non* ; & ultra *posse* conferat esse & operari, de eo dici non debuit tanquam de minore, & inferiore altero : *Non modo* quo *rectè vivitur, verum etiam sine quo non vivitur* ; quemadmodum supra animadvertimus. Unde si de hoc adjutorio sermo erat dici contrà debebat : *Ut non modò* dicatur adjutorium *sine quo non vivitur, verum etiam quo vivitur*, cum amplius quiddam sit Actus vivendi quam Potentia ad viuendum. Itaque adjutorum *quo* cum sit necessarium & efficax utramque rationem involuit, & *sine quo non* dando, aut supponendo *posse* & *quo* dando *esse*, nam *esse* supponit *posse*. At vero adjutorium *sine quo non* non involvit adjutorium *quo* cum tantum det *posse* non *esse*, uti nos proximo libro diximus adjutorium *quo* ejusmodi esse, ut in se utranque virtutem contineret dandi *posse*, & dandi esse ; quippe quod actum efficeret, atque adeo potentiam secum afferret, cum actus potentiam supponat.

Hinc

Hinc iam apparet & fallacia ratiocinationis & fraus ratiocinantis, & utranque in ventos abiisse, nec iis obscurari lucem hujus divisionis potuisse. Nunc adversus eundem & Petavium hanc ipsam observationem quam magni faciunt, retorqueo, ac ea ex pensâ confirmo traditam ab Augustino divisionem adjutorii in duo illa membra *sine quo non* & *quo* libro *de Correpț.* & *Grat.* quod quidem ego ita conficio.

Aptissimè Augustinus illas duas divisiones duobus illis libris, *de Gest. Pelag.* & *de Correpț.* & *Grat.* proposuit: ac ex iis deduxit quantum gratiæ sufficienti, & efficaci esset tribuendum, juxta eam quam hactenus tradidimus rationem. Patet. Nam in libro de Gestis Pelagii tantùm posuit gratiam quæ satis erat ad refellendum primum errorem Pelagii negantis necessitatem Gratiæ: in libro autem *de Correpț.* & *Grat.* addidit quod necessarium erat ad refutandum secundum Pelagii & Semipelagianorum negantium efficaciam gratiæ. Rem expono. Pelagius duobus modis erravit: primum dicendo gratiam non esse omnino necessariam ad salutem, sed tantùm ad eam facilius consequendam: atque adeo utilem tantùm & ad melius esse. Id ut Augustinus refelleret probabat gratiam non esse utilem tantùm, sed etiam simpliciter necessariam: & habere rationem adjutorii *sine quo non* cum sine ea rectè vivi non posset. Ad id autem afferebat eam distinctionem adjutoriorum, quam adducunt Petavius, & Thomas Augustinus: nempe adjutorii *sine quo* illud ad quod juvat effici non potest: sicut est Navis ad navigandum, vox ad loquendum, pedes ad gradiendum, lux ad intuendum, cujusmodi esse adjutorium

jutorium gratiæ confirmabat. Aliud quo ſic adjuvamur, ut etiam ſi deſit, poſsit alio modo fieri id propter quod requiritur, ſicut Tribula ad fruges terendas, cujuſmodi eſſe Gratiam negabat. Itaque unum Adjutorium ad Gratiam applicabat : alterum removebat : ut videas quantum inter utrumque Adiutorium *Quo* interſit : ut illud libri de Correpț. & Grat. prorſus neceſſarium ſit ; & non modo ſine illo non poſsit fieri opus gratiæ, ſed etiam eo ipſo fiat opus : iſtud vero Adiutorium libri de geſt. Pelag. tale ſit ut ſine eo poſsit fieri & fiat opus, atque adeo ſine Adiutorio *Quo* libri de Correpț. & Grat. intelligi nequeat Gratia : at ſine iſto libri de Geſt. Pelag. integra ratio ſalutis & intelligatur & conſtet : retentâ illa (quæ haud dubie erat hæreſis) opinione. Nunc ad rem propriùs. Ad refellendum Pelagium tunc temporis ſatis hoc erat dicere: Adiutorium Gratiæ non eſſe tantùm utile ſed etiam omnino neceſſarium. Proindeque nullum opus rectè ad ſalutem fieri poſſe ſine Gratia Unde illa erat Adiutorium *Sine quo non* omnino neceſſarium : minimé vero Adiutorium utile tantum & ad melius eſſe, uti volebat Pelagius. Non negabat autem Auguſtinus Gratiam utilem item eſſe & facilitatem dare potenttæ: ſed negabat utilem ſolum eſſe: & neceſſariam prorſus volebat, ita ut ſine ea recté vivi non poſſet. Erat autem ſermo de prima gratia, & neceſſario eius adiumento. Hactenus procedebat contra Pelagium ſic errantem Auguſtinus libro de geſtis Pelagii.

Poſtea cum vidiſſet eum convictum teſtibus, damnatum in Conciliis, circumtuſum teſtimoniis Scripturarum, & vocibus Catholicorum neceſsitatem Gratiæ

tiæ veram fateri : sed nec eam germanam agnoscere, nec ad omnes omnino actus necessariam dicere, & nullam ei efficaciam tribuere, sed eamab arbitrió pendentem inducere, cum jam Pelagius Semipelagianismum parturiret, ulterius ire docendo Augustinus perrexit : & veram Gratiæ Efficacis formam produxit. Itaque altiús orsus status duos integri & lapsi Adami proposuit : vires naturæ & arbitrii in ambobus expendit, Adjutoria Gratiæ distinxit, ostenditque primo, integro, & sano satis fuisse Adjutorium *Sine quo non*. Secundolapso & infirmo majori Adjutorio opus fuisse, id est *Quo* sicuti nos hactenus accuratè tradidimus. Unde apparet ex eo ipso de gestis Pelagii libro nostram doctrinam de hujusmodi Adjutorio libri de correptione & Gratia confirmari: nec quicquam illo aut contrarium, aut ambiguum contineri. Imo istud Adjutorium *Quo* alteri oppositum clarius elucere. Nam Adjutorium *Quo* libri de gest. Pelag. ponitur tanquam insufficiens & ineptum ad necesitatem naturæ: cui omnino ad operandum Gratia necessaria erat, quæ daret *Posse*, non supponeret. At veró Adjutorium *Quo* libri de Corrept. & Grat. inducitur non solum sufficiens, & necessarium, sed etiam Efficax, constituens naturam potentem operari, & operantem. Quare tantùm abest ut hi loci se implicent & obscurent, uti vult Petavius & Thomas Augustinus; ut potius ex mutuo concursu, & collatione se invicem juvent, explicent, & illustrent: uti opinor ex mea ratiocinatione apparet. Tria ergo habemus in Augustino Adjutoria. Adjutorium *Facilitatis*: quod solum admittebat lib. de gest. Pelag. Pelagius.

lagius. Adiutorium *Possibilitatis*: quod Augustinus omnino necessarium dicebat, sæpissimé ab eo inductum. Adiutorium actionis: quod est Efficax, utroque & perfectius & potentius. De quo cum aliis in locis, tum præcipuè lib. de Corrept. & Grat. Augustinus.

Uberius hæc explicare volo adducto perspicuo Augustini loco, in quo Adiutorium illud libri de gestis Pelagii Facilitatis proponit, & refutat inducto manifestè altero *Possibilitatis*: ac insinuato tertio *Actionis*: ut videat Petavius & Thomas Augustinus non eo tantum loco de gestis Pelagii Adiutorium illud inveniri. Est autem locus Serm. 13. de Verb. Apost. *Adjutricem dicunt esse gratiam Dei ad facilius facienda. Ista sunt verba eorum. Ad hoc dedit Deus, inquiunt, Gratiam suam hominibus, ut quod facere jubentur per liberum arbitrium facilius possint implere per Gratiam. Velo facilius, Remo difficilius; tamen & Remo itur. Jumento facilius: Pedibus difficilius: sed tamen & pedibus pervenitur.* En illud Adjutorium, quo facilitas datur. Ad aliud quo datur *Possibilitas* omnino necessarium pergit Augustinus. *Non est*, inquit, *sic. Magister enim verax .... non ait sine me facere quidem potestis aliquid, sed facilius per me: non ait fructum vestrum potestis quidem facere, sed uberiorem per me. Quid dicit Dominus, Sine me nihil potestis facere.* En secundum Adjutorium: necessarium prorsus ad *Posse*, & *Sine quo non*. Transit Augustinus ad tertium *Actionis* Efficax hoc modo. *Jam nunc cum auditis quotquot spiritu Dei aguntur, hi Filii Dei sunt, nolite eos dimittere. Nec enim Templum suum Deus quasi de lapidibus, qui non habent mo-*

tum suum levantur, ab structore ponuntur. Non sic sunt lapides vivi & vos tanqnam lapides vivi coædificaminiin Templum Dei. Ducimini sed Currite. Et Vos Ducimini sed sequimini, quia & cum secuti fueritis verum erit illud. Sine me nihil potestis facere. Non enim volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Ecce tertium Adjutorium: quo datur *Agere* & *quo* fit ut Agamus, suis expressum coloribus: ut nihil ex iis quibus illud proximo libro descripsimus desideretur. Hæc est enim illa Gratia ducens non ducta: præveniens, non sequens arbitrium: cujus Adjutorio fit ut opus fiat *non currentis hominis sed miserentis* Dei: qua agimur, non quam nos agimus; & qua ita agimur, ut necesse sit occurrere ac dicere libertatem salvam & in tuto esse: nec nos agi tanquam lapides, sed tanquam homines: cum qua non necessario, sed libere operamur, sic tamen ut abea incipiat motio & tractio voluntatis. Qua ratione Efficacem Gratiam, & ante iam exposuimus, & postea exponemus. Hac luce illatâ existimo tenebras quas huic divisioni Adiutoriorum Petavius & Thomas Augustinus conabantur offundere, penitus disipari.

Summa est: Triplex Adiutorium Gratiæ apud Augustinum inveniri. Primum quo *Facilius* fiatopus salutis, non simpliciter necessarium: quod admittebat Pelagius, impugnabat Augustinus. Secundum *Sine quo non* potest fieri opus, omnino necessarium, sed inefficax, recipiendum. Tertium *quo* fiat opus necessarium & Efficax, utrumque contra Pelagium, & sequaces ab Augustino receptum traditumque.

CAP.

CAP. IV.

Recipitur, formatur, probatur hujusmodi Ajutoriorum divisio.

EO quasi velo quod difficultates obduxerant reducto, apparere incipit mens Augustini de distinctione utriusque adiutorii, quam certè optimè noverunt Semepelagiani, etsi eam minimè probarent: quemadmodum constat ex verbis Hilarii Epist. ad Augustinum. *Deinde molestè*, inquit, *ferunt, ita dividi Gratiam quæ vel primo homini data est, vel nunc omnibus datur, ut ille acceperit perseverantiam, non quâ fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: nunc verò Sanctis in Regnum Dei Prædestinatis, non tale Adiutorium perseverantiæ detur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur, non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verùm etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint.* Recte hactenus ad sensum Augustini, quem prorsus attigerunt: sed perversé, detorquendo ad errores quos ex ea deduci volebant: ac propter eos illam distinctionem improbando. Quod accuratè expendit Vasquez. 1.p.d. 91. c. 4. n. 22. *Massilienses contra Augustinum obmurmurabant: eiusque verbis offendebantur: quòd ille duas Gratias prævenientes distinxerat: alteram specialem in his qui perseverant quæ non fuit concessa primo parenti in statu Innocentiæ: alteram cum*

qua

quâ possunt homines perseverare, sed non perseverant: quæ sola primis Parentibus, & Angelis malis donata fuit. Hæc quoad sensum. Quoad errores autem illa. *Verum enim vero nullam Augustinus desperationem, aut necessitatem induxit.* Et cætera quæ ibi latius persequitur.

Semipelagianos veteres novi Remonstrantes imitantur. Nam agnitâ Augustinianâ divisione eosdem eius authori errores impingunt. Ita in Apologia sæpe, & in eius Præfatione sic. *Recte olim Sanctissimi Galliæ Episcopi* (ita Semipelagianos appellant) Augustino opponebant, *Si neque reiectus ulla industria potest intrare, neque electus ullâ negligentiâ potest excidere.* Ac reliqua ex Epist. Prosperi desumpta. Ex authoribus Catholicis eadem adiutoria distincta, sano tamen sensu adversus Semipelagianos & calumnianos accipiunt Pennotus l. 9. Propugn. c. 13. Pigh. l. 4. de lib. arb. Horant. l. 1. cont. Calvin. c. 55. Malder. 1. 2. q. 111. a. 3. dub. 11. etsi adiutorium *Quo* nimis præsertim Pighius obtuderint, ut Calvino ad nnecessitatem eo abutenti acrius, vehementius que resisterent.

Illud iam fermé inter omnes Theologos idoneos ac rectius sentientes constat: Huiusmodi adiutoria duo auxiliorum *Sufficientis* quod vocant & *Efficacis* imagines esse: imo mutatis nominibus eam exhibere. Ita adiutorium *Sine quo non* auxilium *Sufficiens*. Adiutorium *Quo* auxilium *Efficax* continere: cum illud det *Posse*: istud *Operari*. Possem multos huius sententiæ authores afferre. Satis est duos Jesuiticæ Scholæ Principes Vasquium Suariumque producere. Quorum Vasquius primùm ait 1. p. d. 98. c. 1. *Augustinum de Gratia*

Gratia differentem nullum lapidem intentatum reliquisse. Cumque hic sit lapis angularis, non potuit ab Augustini omitti. Itaque Vasquez confirmat: hæc duo adiutoria duo illa auxilia significare. Ita 1. p. d. 97. c. 2. n. 15. & d. 98. c. 2. n. 7, 8. & 9. & c. 4. á n. 21. ad finem, & c. 5. n. 33. & 34. Adduco locum perspicuum c. 4. n. 23. Ubi docens ex mente Augustini. *Ex duobus excitatis per Gratiam Prævenientem, qui operatur eum maiori auxilio Gratiæ donari,* ait, *Has duas Graeias Augustinus distinxerat,* lib. de Corrept. & Grat. c. 11. ... *Easdem duas Gratias clarissimè etiam distinguit eodem,* lib. c. 12. *ubi habentur verba quæ Hilarius recitavit in illa. Epist. quibus Massilienses offendebantur.* Et postea, c. 5. illas duas Gratias appellat auxilia *Sufficiens & Efficax. Primam,* inquit, *sententiam ita intelligunt, ut affirment cum illo solo auxilio, quod appellatur Sufficiens, nullum respondere posse, nisi ei Efficax concedatur. Deinde addunt concesso illo Efficaci,* &c. Ecce duo quæ adduxerat adiutoria aliorum examinans sententias suopte sensu retento vocat illa *Sufficiens & Efficax*: & ad quæstionem applicat. Idem manifestè tradit in 1. 2. D. Thom. d. 185. c. 11. Suarez autem adhuc manifestius eandem doctrinam tradit, pluribus inlocis. Egerat quondam de illa divisione lib. 3. de auxil. c. 15. Eam probat recenti tomo 2. de Grat. l. 4. c. 1. n. 2. & c. 2. n. 10. ex presse dicit: auxilium sufficiens esse illud adiutorium *Sine quo non* Augustini idem affirmat, c. 18. n. 1. & de eo sub hac notione agit á n. 14. ad. 21. & ib. n. 18. & 20. admittit pro Efficaci adiutorium *quo*, & l. 5. c. 2. n. 2. recipit ex aliorum sententia adiutorium istud *quo* loco Efficacis. Utrumque autem probat c. 3. á. n. 6.

ad

ad 9. & insinuat c. 10. n. 13. & 23. & tandem innuit, c. 52. n. 19. & 20. Cuius ego authoris quòd magni fieri solet, ac debet ab omnibus Theologis locos duos omnino expressos afferre volo: alterum pro *Auxilio sufficienti*: alterum pro *Efficaci.*

Igitur, l. 4. c. 2. n. 10. *Hoc ipsum,* ait, *sentit Augustinus ubicunque Auxilium istud sufficiens explicat, per conditionalem illam locutionem, dicens: per sufficiens auxilium dari homini, ut operari possit si velit. Sic explicat Gratiam datam Adæ lib. de Corrept & Grat. c. 11. dicens tale fuisse adiutorium datum Adamo: quod desereret si vellet, & in quo permaneret si vellet, & in c. 12. ait in voluntate hominis fuisse positum, & cum adiutorio Dei sine quo perseverari non posset, manere si vellet: ergo illa conditionalis Operari si velit fit possibilis & re vera per auxilium sufficiens, ergo per tale auxilium ponitur in voluntate hominis quicquid est necessarium ad volendum.* Transeo ad efficax de quo sæpe Suarez ex illo loco de Corrept & Grat. sed eligo brevem & perspicuam sententiam, *l. 5. c. 3. n 6. Dubium* inquit *est an Efficax gratiæ auxilium pertineat solum ad statum naturæ lapsæ?* & mox *subiungit ait, Augustinus Adiutorium quod hominibus lapsis datur, in hoc esse maius & potentius, quod per illud efficitur ut homo velit. Et infra significat ideo tantam tamque efficacem gratiam non esse datam primo homini, quia tum liberam arbitrium ita liberum erat, ut bene velle posset & male: nunc autem propter infirmtiatem naturæ lapsæ necessarium esse auxilium quod hominem velle & benefacere faciat.* Et quanquam sentiat Adamo & Angelis necessarium Fuisse Auxilium Efficax ad perseverandum, quòd istud affirmet non ex eo negat illud Adiutorium

Quo

Quo efficax esse, sed tantum negat fuisse proprium naturæ lapsæ, uti apparet ex reliquo capite.

Non est igitur cut tantopere horreant & aversentur hujusmodi divisionem antagonistæ Jansenii cum suæ Scholæ Principes admittant, & amplectantur. Quod si causentur errorem Jansenii sentientis adjutorium *Quo* inferre vim libero arbitrio : ut ut sit, non debuerunt idcirco horrere Augustini doctrinam tam perspicuè traditam ; ac erroris vitandi causâ in Augustino minus videre. Nam si Vasquez & Suarez, nihil sibi à Calvino divisionem illam tantoperè celebrante, ac in hæresim suam trahente timuerunt, quominus eandem ab Augustino traditam reciperent : nullam sane honestam timori suo causam prætexere poterunt qui ut Jansenii errorem vitarent Augustino adhærere noluerunt.

Sed ne videar iis injuriam facere, quòd admittere omnes fateantur illam divisionem, & eo tantum nomine aversari, quòd Jansenius eam necessitate inductâ per adjutorium *Quo* Penitus corrupit, & aliis vitiis inquinavit, nam id cuncti profitentur : operæ pretium erit quis eorum sit sensus ostendere, & quam longe absint a Principum suorum sententia : a qua recedere minimè debuerunt.

Igitur Moraines d. 22. s. 6. affirmat Augustinum illa adjutoria induxisse, ac distinxisse, primum ea ratione ut adjutorium *Quo* naturæ lapsæ majus foret extensivè alio naturæ innocentis *Nimirum*, inquit, *quia ut fusiùs docet & ex Augustino probat* Richardus l. 2. disp. *de* lib. arb. cap. 4. sect. 3. §. 2. *egebat quidem in illo statu homines & angeli mentis illustratione ad hnnum*

cognos-

cognoscendum, quod Syncero Sancto qne amore diligepent.: sed non motione voluntatis qua accenderentur ad amorem illius boni. Et infra. *At vero in statu natura lapsæ non sufficit mentis illustratio, nisi etiam voluntas cælesti motione tangatur.* Quod fusè persequitur, & inductâ Petavii authoritate confirmat.

Secundum: ut eo tantùm distinguantur non ex parte Excitantis Auxilii, sed Adjuvantis & Cooperantis, quia Adjutorium *Quo habet adjunctum effectum*: nam formaliter perseverantem constituit, *ut idem Sanctus Doctor ait paulo post: Beatitudo est Adjutorium quo fit formalitèr Beatus*: quod fit *per formam, quæ eo ipso quod datur homini vel Angelo constituit eum formaliter Beatum.* Negat verò Augustinum agere de omnibus Auxiliis actualis Gratiæ, atque adeo discrepat à sententia Vasquii & Suarii, nec admittit ea duo Adjutoria rationes Auxilii sufficientis & efficacis universim ad omnes actus habere. *Diligenter enim*, inquit, *observandum est Divum Augustinum ibi non agere universim de Auxiliis quibuslibet datis in statu naturæ lapsæ: sed tantùm comparare Auxilium quo Adam adjutus non perseveravit cum Auxiliis quibus nunc sancti & electi efficaciter ad Regnum Dei piè vivunt & perseverant.* Atque hanc ipsam sententiam tradiderat d.14.5.6. a. n.44.

Annatus quem circumspectiorem reperire soleo, primum l.7. c.6. §. 8. ait recipere se illa duo Adjutoria tradita ab Augustino: *Augustinianam esse distinctionem illam eamque veram, bonam & utilem non nego.* Deinde affirmat duo: Alterum non eo sumi sensu quo Nou-Augustiniani volunt, ut nimirum Adjutorium *Quo* non sit in potestate voluntatis, eique necessitatem afferat. Alterum

quicquid.

quicquid de ejus virtute ac efficacia dicit Auguſtinus, *id omne ſalvum eſſe admiſſâ infallibilitatis Auxiliorum præſcientiâ & pluſquam ſalva, ſi addatur bonorum actuum prædefinitio* De primo non eſt nunc diſputandi locus: nec de eo ego Annato non aſſentior. Secundum non probo,& video quid paret,nempe duo illa Adjutoria reapſe confundere,& tantùm effectu, ejuſque præſcientiâ diſtinguere. Sed addit illud adjutorium *quo* authore Auguſtino ſignificare *tantum eam Gratiam quâ continetur donum perſeverantiæ, & ſolis prædeſtinatis convenire.*

Thomæ Anguſtino aliud ac inſolentius viſum. Nam nemo eſt huic diviſioni Societatis author iniquior. Itaque affirmat. Adjutorium *quo* de quo agimus *minus propriè ſumi, ideſt non pro cauſa efficiente boni operis qualis eſt gratia omnis liberum arbitrium antecedens, comitans & ſubſequens, ſed pro ipſa Perſeverantia formali, quæ non niſi in obitu ſupremo obtinetur: qualis eſt ipſa beatitudo quæ beatum non efficienter, ſed formaliter facit eum, in quem cadit.* Ita lib. 1. art. 7. Et l. 3. c. 7. latius eandem ſententiam confirmat, & tria tradit. *Primum de prædeſtinatis tantùm Auguſtinum iis locis de Corrept. & Gratia ſermonem inſtituiſſe. Secundum eum ne vel obiter quidem de alia quavis gratia loqui, ſed de una duntaxat gratia perſeverantiæ finalis. Tertium per Adjutorium quo intelligi ab Auguſtino ipſam perſeverantiam finalem, non verò auxilium Efficax ad perſeverandum.* quætúm eo capite, tum proximo nono conatur monſtrare: ait que art. 2. ejus cap. noni, aut octavi (nam mendoſus eſt numerus) Auguſtinum cum de duobus illis adjutoriis *Sine quo non*, & *Quo* egit, *egiſſe tantum de dono Finalis perſeverantiæ, non autem de Auxilio*

Gratiæ, vel sufficientis, vel efficacis. quemadmodum à plerisque videt disputari.

Non est meum nunc eorum sententias refellere cum suprâ Cap. 1. maximam partem refutaverim, & quod reliquum est sit à me postea refutandum. Sed tantum ostendere, quod suscepi, ab iis divisionem Augustinianam partim elidi, partim everti: nec eos cum de ea censent cum suæ Theologiæ principibus consentire. Et quanquam hi in ea explicanda & inter se, & ab Augustino dissentiant, id non ad rem, sed ad modum spectat. Nam membra illa duo admittunt, eaque distincta esse agnoscunt; & actualia esse Gratiæ Excitantis auxilia fatentur. Cæterúm quâ ratione constituantur, & distinguantur, alia quæstio est, obscurior & difficilior de qua mirum non est eos sensibus discrepasse. Quare res omnino tenenda: admittendo duo esse auxilia eaquè diversa, atque ita ab Augustino proposita; etsi verò cujusmodi ea sint & quatenus differant minus constet, non idcirco de iis dubitandum. Sin negemus divisionem auxilii in *Sufficiens*, & *efficax* quòd rationes sufficientiæ & efficaciæ (nam adhuc id ventilatur) haud nobis compertæ sunt. Igitur qua ratione admittimus divisionem auxilii sufficientis & efficacis eaquè recepta de modo inquirimus, ita et si modus in incerto sit, divisionem adjutorii *sine quo non & quo* recipiamus.

CAP.

CAP. V.

De Adjutorio Sine quo non. *Quæ ejus natura Munus? Effectus?*

NON ego de his adjutoriis tanquam de auxiliis *Sufficienti* & *Efficaci*, quomodo ſolent Scholaſtici, quæſtionem inſtituo. Auguſtinianus Theologus ſum: ab eo informâtus ejus mentem expono: quàm cùm expoſuero, ſecnndum eam alias illas Scholaſticorum quæſtiones quaſi Ariadnæo filo deducto explicabo. Et quidem ſeptem meo iudicio proprie Auguſtinianæ quæſtiones excitari poſſunt. Prima, Quæ natura & couſtitutio illius adjutorii? Secùnda, Quis ejus effectus? Tertia, Utrum in ſtatu ruinæ detur hominibus lapſis? Quarta, Utrum ſit ex meritis Chriſti? Quinta, Quid & quomodo in nobis operetur? Sexta Utrum propriè ſit illud quod in ſcholis Auxilium ſufficiens appellamus. Septima, An ſit Gratia univerſalis & omnibus omnino hominibus detur? De his omnibus diſtincte ac enuleate, breviter nernuoſè que, & ad mentem Auguſtini acommodatè agemus.

Circa primam, Antonius Richardus ſive du Champ. lib. 2. diſp. de lib. arb. c. 4. ſ. 3. §. 2. & Antoninus Moraines d. 22. ſ. 6. n. 44. uti eum proximo cap. citavi Authores ſunt *Adjutorium ſine quo non* fuiſſe *tantum illuſtrationem intellectus, non autem motionem voluntatis.* Ratio

tio est, quia cum Adæ voluntas libera esset à motibus concupiscentiæ sufficiebat illi mentis illustratio: & in hoc distingui volunt illud âdjutorium ab adjutorio *quo*, quod istud & illustret intellectum & moveat voluntatem: illud solam illustraverit intellectum, non affecerit voluntatem. Hanc sententiam ita propositam à Richardo in mea Cortina. quæst propria authore minimè producto confutavi. Idcirco nunc brevius refellam, cum præsertim hoc anno quo lucem vidit 2. Tomus de Gratia P. Suarii, eam apud ipsum invenerim iisdem ferme rationibus, quas ego ejus haud conscius sententiæ adduxeram, refutatam.

Primùm illa sententia adversatur Augustino, qui disertis verbis docet Adamum Innocentem utroque modo excitatum. Nam de eo loquens l. 14. de Civit. c. 13. *Si voluntas*, inquit, *in amore immutabilis boni, à quo illustrabatur ut videret, & accendebatur ut amaret stabilis permaneret, non inde ad sibi placendum averteretur, & ex hoc intenebresceret & frigesceret.* Manifeste ex parte Gratiæ Excitantis ad permanendum, ponit illustrationem, intellectus & accensionem voluntatis.

Deinde ostenditur ratione, quia Augustinus agens de Gratiæ adjutoriis nunquam illam distinctionem innuit, sed tantum in majori vel minore virtute eam constituit: ut patet exiis quæ l. 1. diximus: nam quoad extensionem Gratiæ eodem modo locutus est: de sola intensione diversa dixit. Præterea Augustinus absolute ad omne auxilium Gratiæ ex natura sua semper postulat motionem utriusque potentiæ, imo & adhibere solet tanquam motivum operandi delectationem præviam

viam in voluntate, uti suo loco dicemus: igitur non potuit subtrahere illud adjutorium proprium voluntatis. Hoc item argumento utitur Suarius, tom. 2. de grat. l. 3. c. 7. & 9. ad probanda auxilia intellectus & voluntatis in omni statu esse necessaria: additque c. 7. 1. Assert. 4. *Excitationem* intellectus *talem esse debere, ut possit in voluntate aliquem effectum commovere, nam ad hunc finem datur.*

Sed jam apertis urgeo argumentis. Primò quia positâ illustratione intellectus non potest non sequi affectus aliquis in voluntate, cum id postulet connaturalis modus operandi earum potentiarum: quæ ita connexæ sunt, ut sibi mutuó respondeant: nam sicut voluntas nisi interveniente intellectu excitari nequit, ita è contrario datâ in intellectu consideratione aliqua idonea statim excitatur in voluntate motus quidam respondens considerationi intellectus. Unde si Adami intellectus illustrabatur, connaturaliter afficienda erat voluntas: neque poterat lux illa mentis citra calorem voluntatis consistere: neque id negare ausus est Moraines admittens hanc indeliberatam motionem in voluntate: qua admissâ nescio quomodo negare ausus est hujusmodi motionem ad auxilium Excitantis in Adamo Innocente Gratiæ pertinere.

Secundo, Quia etsi Adami voluntas sana & sancta esset, non ideo non egebat excitatione propria, nam non solum datur Excitans Gratia propter difficultatem & excellentiam operis supernaturalis, quæ indiget excitatione potentiæ, & ex alia ratione connaturali quæ postulat, ut habitualis virtus excitetur per motionem actualem,

actualem, uti videmns fieri in hominibus justis & sanctis qni cum habeant gratiam sanctificantem & habitus infusos, tamen sine actuali excitatione voluntatis non possunt eos actus exercere.

Tertiò quia injuria Gratiæ Excitanti fieret si ea removeretur à voluntate,. & poneretur motus concupiscentiæ ad malum in eadem ad peccandum. Ecquis enim neget aut Adamo integro, cum peccavit, aut nobis lapsis cum peccamus non fuisse, aut non esse aliquem motum, cupiditatis in voluntate per tentationem ante peecatum? Qni si non fuit, aut est in nobis bonus ante bonum opus, profecto majus quiddam tribuimus invitanti concupiscentiæ, quam præparanti Gratiæ.

Quartò, Quia in hoc statu naturæ lapsæ sunt justi, qui eò sanctitatis pervenerunt, ut Adamo integro saltem pares sint: nemo autem dicere audeat eos sola illustratione intellectus excitari: igitur, nec id de Adamo quisquam poterit affirmare. Sane ineptum est præcipuam in bono operando, & unicam in merendo potentiam propriâ Gratiâ intimâque motione destitui: etsi id naturalis earum inter se potentiarum ordo & sympathia pateretur.

His argumentis satis opinor illa Richardi & Morainii sententia confutatur: quam Suarez prorsus elidit tom. 2. l. 3. c. 7. & 9, ubi ait n. 7. *Indiguisse hominem in statu Innocentiæ* Gratiâ hujusmodi Excitante: quia necessitas *Gratiæ Excitantis ad hos actus non est quasi per accidens propter corruptionem naturæ, sed per se propter excellentiam talium actuum*: Et ibidem infra affirmat

rationes

rationes ſupra factas de hominibus juſtis in ſtatu ruinæ procedere in Angelis *quia non fundantur*, inquit *in peculiari conditione naturæ lapſæ, ſed in propria natura talium actuum. Et ideo illæ ſententiæ: Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere: & qui cæpit in nobis opus bonum perficiet. Non minus habent locum in Angelo, & in homine integro, quam in lapſis.* Rationem vero quam primo loco adhibui præclarè expendit, *c. 7. n. 7.* Norit Richardus & Moraines ſuæ ſe ſcholæ Auguſtino (namſic Conimbricæ audit Suarius) adverſari.

Quod attinet ad Secundam. Satis ea liquet ex ipſius natura Adjutorii, & modo juvandi in eo ſtatu potentias quem nos latè & accuratè libro proximo Auguſtini locos expendendo deſcripſimus. Erat enim illud Adjutorium *Poſſibilitati* excitans proximé, & conſtituens in actu primo Potentias, apte illuſtrans intellectum & ciens voluntatem, ut nihil ei ex parte Adjutorii deeſſet ad agendum, ſi vellet agere pro ſuo arbitritio: quod cùm eſſet integrum & ſui omnino perfecti juris nec ullo intrinſeco vitio affectum, ita movebatur ab illa actuali inſpiratione Adjutorij, ut leniter tantum ac leviter pulſaretur, quantum ſatis eſſet ad excitationem moderatam & juſtam: quæ tam erat in poteſtate arbitrii, ut immotũ inconcuſſumque relinquens, ſuggerentis modo, ac ſe præſtó eſſe ſignificantis flexum ad ſe converſionemq; illius pro ſuo ſe agentis libito expectaret. Quæ ſumma eſt totius anteactæ libro primo ratiocinationis: quæ cum ibi toties a nobis inita ſit non debet hic vehementius inculcari. Cum præſertim nemo de hujuſmodi adjutorio quæſtionem moveat, quod perinde erat ac *Sufficiens Auxilium*

ilium cujus est natura, & excitatio penitus perspecta & explorata. Nam ut uno verbo dicam Hoc Adjutorium *Sine quo non* efficiebat in Adamo & Angelis quod Scholastici opinantur in hoc statu nostro efficere, quatenus ante efficax sumitur & ab eo distinguitur: modo dicant illud non esse tantum oblatum, sed re exhibitum excitans voluntatem, & in ejus potestate relictum atque adeo nihil mutans, detrahensque de indifferentia in æquilibrio positæ voluntatis. Non examino utrum bene sentiant an secus qui illud ita constituunt, ac recipiunt: nam id alterius est loci: sed uti constitutum abijs receptum vendico & applico. Neque ulla hac de re mihi cum ullo Authorum non Catholicorum modo, sed nec etiam Hæreticorum controversia est. Imo ne cum Semipelagianis quidem Augustino de illo Adjutorio modovemovendi contentio fuit: uti ex Epistolis Prosperi & Hilarii apparet. Tantum controversia esse potuit An ad omnes omnino actus etiam ad initium fidei esset in hujusmodi statu ruinæ necessarium: qua de supra nos Art. 5. egimus in censura Quartæ propositionis Jansenii, & iterum accuratius agemus.

Quia tamen video aliquos apud Suarium tom. 2. de Grat. l. 3. c. 9. n. 5. negasse Auxilium Excitans Adamo in statu Innocentiæ, quod crederent naturæ integræ ac sanæ, & omnibus Habitualis Gratiæ præsidiis instructæ solo concursu concomitantis Gratiæ opus fuisse, inter quos est Bellarminus l. 16. de Grat. Primi Homin. c. 4. á quo id quibusdam Augustini testimoniis & hoc ipso libro de Corrept. & Grat. suadetur: volo hic perspicué ostendere Adjutorium illud antecedenter excitasse:

atque

atque adeo distinctum a cooperante Gratiæ concomitantis auxilio fuisse idque testimoniis Augustini ex eodem & libro desumptis: nam nusquam ea sunt manifestiora.

Primum Augustinus c. 10. loquens de Adamo Innocente ait *liberum arbitrium parum esse ad bonum, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono* quod de natura ipsius arbitrii intelligit, quæ adjuvanda est a Deo, haud dubiè Auxiliis Gratiæ, in quibus est Excitans & Præveniens. Unde ex ratione generali operandi bonum Gratia Excitans Adamo necessaria erat: sed proprie de illo statu mox Augustinus. *Quod adjutorium si bono ille per liberum non deseruisset arbitrium, semper esset bonus, sed deseruit & desertus est.* Hoc sane non erat operans, sed Excitans: nam operans non deseritur, nec deseri potest in sensu composito cum jam sit cooperans, & in actu secundo: Excitans vero cum antecedat operationem & ad actum primum pertineat potest deseri, & deseritur. Pergit Augustinus, & adhuc manifestius exprimit *Tale quippe erat adjutorium, quod desereret cum vellet, & in quo permaneret si vellet; non quo fieret ut vellet. Hæc est prima Gratia quæ data est primo Adam; sed hæc potentior est in secundo Adam. Prima est enim qua fit, ut habeat homo justitiam si velit: secunda ergo plus potest, qua etiam fit ut velit.* Comparatio declarat quæ sint Adjutoria comparata: nimirum excitantia, nam certe Adjutorium *Quo* excitans est efficax, uti hactenus ostendimus. Igitur alterum huic collatum est item Excitans: imo clarius patet hoc Excitans esse, cum eo possit homo velle si velit, proinde velle non involuat, sitque á cooperante distinctum, & disjunctum. Huc pertinet illa sen-

tentia *quoniam sic adjuvabatur, ut sine hoc adjutorio in bono non maneret, sed hoc adjutorium, si vellet desereret* illud necessarium ad manendum poterat deseri, igitur aliquid erat datum ad operandum quod tamen non erat operans quandoquidem deseri ac relinqui poterat ante operationem. Hoc quoties repetit Augustinus hoc c. 11. & 12. repetit autem decies novies, toties docet hujusmodi Adjutorium esse Antecedens & excitans: non & concomitans & operans. Imo si utra ex his duabus Gratiis videbitur confundi cum Auxilio cooperante in Augustini sententia erit potius secunda efficax, quæ est cum operatione conjuncta, quam illa prima, quæ est ab operatione disjuncta, & quæ sine operatione consistit. nec opus est hujusmodi sententiam rationibus impugnare, cum & sæpius id ante egerimus, eamque Suarius & libro quondam de Auxiliis, & nunc isto recenti de Grat. c. 7. & 9. & Vasquez 1. 2. disp. 193. c. 3. & 4. alij que Theologi confutarint.

Maneat igitur effectum hujus Adjutorii *Sine quo non* fuisse illustrare mentem, & ciere voluntatem moderatâ flammâ, quæ ita esset in ejus potestate, ut eâdem illam facilitate accenderet vel restingueret: nec nisi ejus arbitrio temperaretur.

CAP.

CAP. VI.

Utrum Ajutoriorum Sine quo non *detur in ſtatu naturæ lapſæ, & An ſit ex meritis Chriſti?*

GRavis quæſtio quoad utranque partem: ac idcirco accuratè tractanda. Primum conſtat in doctrina Auguſtini Gratiam Adæ innocentis & Angelorum non fuiſſe effectum mortis Chriſti. Non enim fuit Gratia Redemptionis, nec remiſſionis Peccatorum, quæ ſola eſt Gratia Chriſti. Fundatur ea doctrina in primo Auguſtinis principio, & duabus ex eo deductis theſibus poſt librum primum á me propoſitis, ac multis locis ejuſdem confirmatis, tum ibi, tum in mea cortina tract. 3. ubi oſtendi Verbi Divini Incarnationem nec definitam nec inſtitutam niſi in Remedium Peccati. Ex quo ſequitur Gratiam quæ non ſit Remiſſionis Peccati contracti aut præſervationis contrahendi (quod addeo propter Immacularam Virginis, â qua debitum non excludo, peccatum rejicio, (*conceptionem*) non eſſe Gratiam Chriſti.

Hinc exiſtit quæſtio. An illa Gratia data Adamo & Angelis detur poſt peccatum & An ſit ex meritis Chriſti? Et quidem Auguſtinus in hoc libro de Corrept. videtur negare, dum Adjutoria ita diſtinguit ut pro ſtatibus

bus dividat, & cuique suum uti proprium assignet: & ita opponat status & Gratias, ut omnino ea velit esse diversa. Præterea distinguens hæc Adjutoria vult ut secundum sit ex meritis Christi, & multó potentius alio, atque adeo *Quo fiat* opus. Unde apparet hoc totum esse proprium status naturæ lapsæ, non aliud quod minus est. Accedit, quod illud Adjutorium erat naturæ sanæ, & integræ, & ineptum naturæ ægrotæ ac debili, quæ sane exigit aliud sanans ac erigens, & sustentans, proindeque Adjutorium *Quo*. Tandem illud Adjutorium erat proprietas quædam illius statûs, quæ cum eo debuit extingui, sicut reliquæ proprietates illius perierunt. Atque hoc ipsum docuit Augustinus, cap. 11. aiens de illo auditorio. *Nunc autem quibus deest tale adjutorium jam pœna peccati est.* Ex quo aliud deducitur argumentum: nam illud Adjutorium omnibus commune erat in primo statu & quasi debitum naturæ integræ: at vero in statu naturæ lapsæ non datur Authore Augustino Auxilium Gratiæ omnibus omnino hominibus. uti nos ex ejus doctrina in thesibus nostris, 14. 15. 58. & 60. ad 62. & in tract. 3. monstravimus. Mitto alios locos & rationes, quia faciles inventu sunt apud Augustinum.

Nihilominus Author sum Adjutorium istud *Sine quo non*. dari in statu ruinæ post peccatum. Novum id videbitur nòvis Augustinianis, & in Augustino versatis: nam & mihi aliquando aliter visum fuit, sed re intentissimé considerată inveni Augustinum hoc genus adjutorii in natura lapsa posuisse, distinctum ab adjutorio *Quo*. ita ut in primo statu unum tantum fuerit Adjutorium *Sine*

quo

quo non: in secundo duo sint Adiutoria; Alterum illud *Sine quo non* á primo statu acceptum, & aliquantum mutatum ac deflexum, Alterum istud proprium id est *Quo* de novo concessum, & per Christi sanguinem comparatum. Probo id veris ac solidis, non fucatis & inanibus argumentis.

Primum esto. In Augustini doctrina invenimus quoddam genus Adiutorii Gratiæ Excitantis actualis omnino distinctum ac diversum ab Adiutorio *Quo*. Id autem est illud primum *Adiutorium Sine quo non*. Igitur in Augustini doctrina admittendum est. Si propositio certa sit, constat veritas argumenti. Propositio autem persuadetur: ex iis quæ docuimus in Cortina nostra sex Conclusionibus á 51. ad 8. & in earum probationibus, Tract. 3. Ac supra in Thesibus eiusdem numeri affirmavimus Inveniri in *Augustino* Gratiam Inefficacem distinctam ab Efficaci ideſt adiutorium *Sine quo non*. Et quidem hoc nos evidenter supra ostendimus in Expositione Constitutionis Pontificiæ art. 3. ubi contra Jansenium probavimus *Dari omnino Gratiam inefficacem cui resistitur* atque hoc ipsum Augustino authore multis & idoneis argumentis ostendimus duplici ratione. Altera petita ex eo quod Justi *Deum deserant* aliquando per peccatum; unde deducitur Gratiam eos, cum peccant, efficacem non habuisse, sed aliam Inefficacem, cui non consensere peccando: Altera inde ducta, quod tradat Augustinus quasdam Gratias parvas & remissas non efficaces, & vehementes, quæ in nobis efficiunt voluntates parvas & infirmas, non validas & robustas, quibus præcepta non implentur, atque adeo cum iis operantes

perantes in lege Dei deficiunt, nisi ampliori Gratiâ juventur: Unde concluditur genus aliud adjutorii diversum ab adjutorio *Quo* inveniri. Ea vero testimonia non est opus repetere, sed ea aliis confirmari operæ pretium duco.

Et quidem ex tribus Augustini locis interse collatis efficax ducitur argumentum. Illi sunt c. 26. lib. de nat. & Grat. 17. l. 2. de peccat. mer. & remis. c. 19. ejusdem libri. In primo De nat. & Grat. ait Augustinus Deum *non deserere hominem justum nisi ab eo deseratur* hunc autem *non posse rectè vivere nisi divinitus adjuvetur.* In secundo autem, Lib. 2. de peccat. mer. & remis. affirmat justos peccare, idest Deum deserere; atque adeo deseri á Deo, nec *juvari eâ gratiâ, qua Peccatum vincatur* cujus subtrahendæ causa *non est in Deo, sed in ipsis.* In tertio veró: Ejusdem lib. c. 19. asseverat *Deum bonum sanctis suis aliquando non tribuere certam scientiam vel victricem delectationem.* cum qua omnino peccatum vincitur, & sine qua homo vincitur. Unde liquet manere hominem cum aliquo auxilio (nam aliter peccare non posset) quod non sit illud adjutorium efficax quo vincitur peccatum. Ac ne opponas sine ullo genere auxilii peccare hominem justum, affero constantem *Augustini* doctrinam negantis cadere posse peccatum in eum qui nullo juvetur auxilio: uti apparet ex illa sententia, lib. de Correp. & Grat. c. 11. *Si autem hoc adiutorium vel Angelo vel homini, quam primum facti sunt defuisset, quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino Adiutorio posset manere si vellet, non utique suâ culpá cecidissent.* Quod in omni statu verum esse, inde constat, quòd *Augustinus* perpetuo docet. *In*

eo quod vitari non potest Peccatum esse non posse. Quemadmodum in nostra Cortina quæst. de necessitate & libertate Peccandi accurate ostendimus, rursumque Art. 4. constitutionis Pontificiæ monstravimus.

Aliud argumentum esto desumptum ex illo loco c. 13. de Correpț. & Grat. in quo Augustinus tria hominum genera distinguit. Prædestinatos qui perseverant & salvantur: Infideles qui aut cum solo peccato originali decedunt, aut alia addendo actualia in sua infidelitate moriuntur: Fideles qui auditâ Fide, & acceptâ Gratiâ ab ea cadunt & non perseverant. De his autem: *Aut gratiam* inquit *Dei suscipiunt, sed temporales sunt, nec perseverant: deserunt, & deseruntur. Dimissi sunt enim libero arbitrio, non accepto Perseverantiæ dono judicio Dei justo, & occulto.* Hîc manifestum est huic tertio hominum generi diversum Gratiæ genus, cum deficiunt, & temporales sunt nec perseverant, omnino donari: quod est Inefficax: atq; adeo non est adjutorium *Quo*. Esse autem illud adjutorium *Sine quo non*, indicat illa pars testimonii. *Dimissi sunt enim libero arbitrio* nam illa phrasis quadrat in adjutorium *Sine quo non*, quod ait Augustinus esse in potestate arbitrii: eo enim Arbitrium pro suo libito, dominantis more, utitur, vel non utitur, ita ut operatio secuta libero arbitrio tribuatur, quemadmodum nos multis proximo libro diximus. Hic autem liquet: *liberum arbitrium* non significare liberum arbitrium nudatum gratiâ; nam proximé dixerat Augustinus *Gratiam Dei suscipiunt*. Ac de quibus hoc dicit de iis ait *Dimissi sunt libero arbitrio* ideſt Gratiâ Inefficaci adjuto: cum qua defecit & deseruit Deum áquo postea est deser-

tum, ac homines eo male utentes *dimissi sunt libero arbitrio* cum solo adjutorio *Sine quo non* quod cum Efficax non esset, perseverantiæ donum non habuerunt, proindeq; perierunt.

Confirmatur eadem mens ex doctrina de Dono Perseverantiæ: nam hoc ex Efficaci Auxilio procedit: at hæc multis Fidelibus non datur: iis nempe qui cap. 9. ejusdem libri *Filii Dei temporales* dicuntur *propter susceptam temporaliter Gratiam.* Quæ sane cùm defecit, monstravit, non esse Adjutorium *Quo*, sive Efficax: imo Ineffícax atq; adeo *Sine quo non.*

Locis ac testimoniis objectis non possumus respondere ante decisam sequentem quæstionem quæ petit. Utrum hujusmodi adjutorium Gratiæ, sit ex meritis Christi Domini? necne? Cui breviter respondeo. Illud prout donatum Primo statui non fuisse ex meritis Christi: prout restitutum statui nostro post Peccatum esse ex meritis Christi. Patet sententia. Nam illud Adjutorium cum esset Gratia, ablatum est homini per Peccatum Originale, quod est *Privatio Gratiæ.* At reparato per Christum hominem, illud adjutorium rursum redire quod non rediret, nisi ille Redemptor esset: atque uti restitutum est effectus sanguinis Christi; Quare autem istud adjutorium redierit, ea ratio esse potuit quod cum antea esset in eo statu, homine redempto debuit redire: nec prorsus extingui, cum præsertim qui eo carerent adulti, iis peccatum imputari non posset, si peccassent: imo eo destituti non peccassent, cum sine eo vitare peccatum non possent. Fateor tamen hanc meam sententiam vix ullo perspicuo Augustini testimonio

nio posse confirmari. Sed est rationi maximé consona: & Augustini doctrinæ, nam cum isti homines sint Fideles, & dum justi fuerunt vere non fictè justi, per Christi sanguinem eam Fidem & justitiam acceperunt, atque adeo etiam Gratiam, quæ in Fide fundatur. Atque ita me docuit Augustinus lib. de Corrept. & Grat. c. 9. & 13. non omittam etiam testimonium quoddam ejus afferre unde mihi lux hæc oborta.

Est autem illud in cap. 11. hujusce libri de Corrept. & Grat. ubi sic Augustinus loquens de Adjutorio *sine quo non* Angelis & Adamo collato. *Nunc autem quibus deest tale Adiutorium, iam pœna peccati est: quibus autem datur secundum gratiam datur, non secundum debitum, & tanto amplius datur per Jesum Christum Dominum nostrum, quibus id Deo dare placuit, ut non solùm adsit sine quo permanere non possimus etiamsi velimus, verum etiam tantum ac tale ut velimus.* In quibus verbis illud expendo, hoc adjutorium non esse *debitum* idest addictum sequens ve naturam, quemadmodum dici potest fuisse in primo illo statu quòd homini Innocenti, & Angelis sanctis erat illud adjutorium ex æquitate debitum: & veluti connaturale. Quod aliter est in statu nostro: qui est ruinæ & Peccati: cui erat annexa Gratiæ privatio: Unde ne videatur debita, non omnibus patet, authore Augustino, sed *deest* quibusdam *in pœnam peccati.* Aliis autem datur *gratuitò*, non *ex debito.* Hæc cum Augustinus dixisset addidit conjunctionem, *Et tanto amplius datur* conjungens per illud *Et* Gratiam primam cum sequente, Inefficacem cum Efficaci: hanc enim significat reliqua usque ad finem periodi sententia *Tantò amplius datur*, &c. Con-

jungensque utranque dixit *Datur per Iesum Christum Dominum nostrum* perjnde ac utraque per Christum esset: nam illa conjunctio *Et* nectit ambas inter se, ut illud *Detur Per Iesum Christum* cadat super ambas illas Gratias. Ut sensus sit: *Quibus* datur Gratia illa primi status, datur non *secundum debitum, sed secundum gratiam, & hæc & tantó amplius hâc datur, ideſt tanto major datur Per Iesum Christum* ut Efficax sit. Itaque affirmat utranq; dari, & illam primam & istam secundam: & illud minus & istud amplius. Si enim mens Augustini esset dicere solam efficacem dari per Christum, aliter diceret, nec conjunctionem adhiberet, sed diceret *sed tanto amplius datur*. ut illa particula divideret utranq; non copularet. Et quanvis illud *Per Iesum Christum* non applicetur nisi Gratiæ Efficaci cum dicitur *Tanto amplius datur Per Iesum Christum* non ideo non pertinet ad primam interventu conjunctionis & nexus. Et quidem cum utraque Gratia sit conjuncta, & illa ad secundam tendat disponatq;, uti postea docebimus ex Augustino, & sit per Christum restituta, necesse est ut in Augustini doctrina ex Christi meritis data sit: & nullum sit adjutorium quod Christo acceptum non referatur.

Quòd attinet ad locos & testimonia ex Augustino objecta, uni tantúm & alteri opus hîc est respondere. Cætera in cæteris quæstionibus suo ordine solventur. Et quidem primo de statuum diversitate, & Adjutoriorum differentiis respondeo. Status esse mutatos, sed non omnes statuum proprietates & conditiones sublatas, & amissas esse, cum præsertim Christi Redemptoris sanguine multæ non modo sint restitutæ, verum

etiam

etiam auctæ, & amplificatæ. Itaque quemadmodum manſit liberum arbitrium, & ſi infirmatum, & attenuatum, ita manſit illud Adjutorium *Sine quo non*. paulum deflexum, imminutumq; : atque uti illud arbitrium ſanatur & ſtatuitur per Gratiam Efficacem majoris virtutis, ita illud Adjutorium *Sine quo non* augetur, & perficitur per adjutorium *Quo*. Decebat autem, ut remaneret Adjutorium *Sine quo non*. Quia quemadmodum ſupra diximus, non poterant eo carere homines illi qui accepto lumine Fidei, ejus præcepta & mandata ſervare tenebantur.

Alteri argumento petito ex eo quod Adjutorium *Quo* eſſet proprium ſanguinis Chriſti ob majorem & efficacem virtutem, occurritur dicendo verum quidem eſſe hoc Adjutorium prorſus ac proprie à Chriſto profectum, id tamen non obſtare quominus aliud commune alteri ſtatui per Chriſti ſanguinem fuerit reſtitutum, uti antea expoſuimus.

CAP.

CAP. VII.

Quid? & Quomodo in statu naturæ lapsæ hujusmodi Ajutorium Sine quo non *operetur?*

RAtio dubitandi magna est: quia istud Adjutorium in statu naturæ Integræ erat ita accommodatum voluntati ut in ejus esset potestate, nec ei daret actū sed præpararet ad illum, ac posse cónferret: quia sine illo nón poterat agere arbitrium: at eo accepto poterat se determinare ad agendum, utens illo pro sua virtute, quæ cúm esset intrinsecê sana & recta concurrebat cum illo Adjutorio, Excitánte quidem, sed minimé prævovente, aut inclinante: sed eam solum leviter afficiente, ác eam indifferentem omnino relinquente, ut cum integro sui dominio gratiam haberet in potestate: quæ ipsius motum arbitrii expectaret, & sequeretur. Ita ut Arbitrium utens gratiâ, sicut instrumento, esset præcipua ratio operandi. Hæc est summa Augustinianæ de illo Adjutorio sententiæ, quæ satis à nobis & sæpe primo libro explicata. Ea sic exposita videtur quadrare in statum naturæ lapsæ. Nam cùm hæc sit corrupta & vitiata peccato, & affecta pravâ concúpiscentiâ, atque adeo prona in peccatum, hoc tantum accepto Adjutorio ejus potestati commisso, a quo solum leviter pulsaretur

retur, neque á ſuo gradú moveretur, ſed in eodem relicta perſiſteret, certe ad bonum nunquam movebitur, ſed ad malum, nam ſibi relicta, ponderé ſuo ad malum ruet quod á Gratia non antecedenter moveatur, imo ipſa ſe moveré debeat, ut Gratiam ſecum trahat; quod cum per ſuam virtutem quæ corrupta & vitiata eſt, atque ad malum propenſa, facere non poſſit, ſemper deficiet & declinabit ad Peccatum. Confirmatur, quia Gratia tunc agit vicem inſtrumenti, cujus uſus pendet á voluntate, quam expectat, ut poſſit agere: nec enim actio eſt ab inſtrumento principaliter, cum ab Agente inſtrumentum agatur & moveatur.

Hæc ratiocinatio ex Auguſtini doctrina eſt, ac idcirco nos eam in concluſionem recicimus in noſtra Cortina: & conſtat ex Theſi 17. & 18. & probatione earum tract. 3. Cortinæ. Plures ibi locos citavi ubi id ex Auguſtino deducitur. Hîc unum manifeſtum produco, qui rem prorſus continet. Ergo lib. illo plané aureo de Corrept. & Grat. c. 12. cum intuliſſet, in ſtatum naturæ lapſæ Adjutorium *Quo* & Efficax, uti majus & potentius alio *Sine quo non* rationem afferens: *Nam ſi áit in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfii virtutem oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua, ut in adjutorio Dei, Sine quo perſeverare non poſſent manerent, ſi vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent: inter tot & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideo perſeverare non poſſent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut poſſent.* Non dixi ego manifeſtius quàm docuit Auguſtinus. Et ultra cum eo procedam con-

confirmando exemplo Adam, qui si sanus, & integer, tot, & tantis Gratiæ præsidiis munitus eo præditus Auxilio defecit ac peccavit, quomodo nos corrupti, infirmi, & miseri servi concupiscentiæ, mancipia peccati eodem solùm adjuti Auxilio non ruemus & peccabimus. Ille inquit Augustinus, *Adam terrente nullo. & insuper contra Dei terrentis imperium libero usus arbitrio non stetit in tanta felicitate, in tanta non peccandi facilitate.* Et paulo post *illi sine ullo peccato data est, cum qua conditus est voluntas libera, & eam fecit servire peccato.* Addo pondus ex eodem Augustino: qui plané colligit ratiocinando majorem virtutem Gratiæ necessariam esse hominibus lapsis ad non peccandum: imo ex eo deducit aliud ijs fórtius ac potentius donari Auxilium, ideſt Adjutorium *Quo Efficax*: quia si Adamus cum minore ideſt Adjutorio *Sine quo non* in tanta felicitate & sanctitate peccavit, sequitur in tanta infirmitate, & imbecillitate miseriaq; cum eodem duntaxat auxilio omnino esse peccaturos. Id tribus in locis ejusdem capitis affirmat: ultimus esto illius clausula. *Ita factum est ut voluntas hominis invalida & imbecilla in bono adhuc parvo perseveraret per virtutem Dei, cum voluntas primi hominis fortis & sana in bono ampliore non perseveraverit habens virtutem liberi arbitrii, quamsi non de futuro adiutorio Dei, sine quo non posset perseverare si vellet. Fortissimo quippe dimisit, atque per misit facere quod vellet; infirmis servavit, ut ipsodonante invictissimè quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissimè nollent.* Tam perspicua sunt hujusce capitis testimonia, ut opus non sit alia producere: sed ulterius ad propositam quæstionem pergere: cujus quidem difficultas

cultas maxime hac ratiocinatione aucta est. Nam si istud Adjutorium non satis erit ad vitandum in nostro statu peccatum, tollendum potius est, quam ponendum: nam quis illius sit usus non apparet.

Nihilominus retinendum prorsus est hujusmodi Auxilium juxta doctrinam Augustini & secundùm rectám rationem. Constat igitur esse in nobis parvas quasdã & infirmas voluntates bonas quæ conatus & impetus quidam ad virtutem sunt: quæ in peccatoribus præsertim vitiis deditis, & inveterato usu peccandi obstinatis inveniuntur, ac eorum pulsant excitantq; voluntates, sed non movent efficaciter, & tantùm actus inchoatos & imperfectos eliciunt, qui *velleitates* dicuntur. In sanctis vero & justis eosdem sæpe videmus: nam non semper ij perfectè operantur, & easdem velleitates experiuntur. Igitur ad hujusmodi actus imperfectos, quæ sunt inchoata desideria boni in peccatoribus, & justis istud Adjutorium, & exigitur, & invenitur: quod illos tantummodo operetur: de quo nos superiori capie breviter, & latissimè tract. de mente Pontificis Art. 3. disputavimus. Deinde cum vel ijdem Peccatores peccata multiplicant, & Justi á recta via primùm Peccando deficiunt, & quoties postea delinquunt, toties ijs hujusmodi Gratia adest, quæ cùm leviter pulset ac inefficax sit & similis illi Adjutorio Gratiæ procul dubio illa Gratia est quæ adesse debuit ex ea ratione generali, qua dicitur *In eo quod vitari non potest peccari non posse*: & cum adesset victrix non fuit: atque adeo Efficax non fuit, quod est ipsum Adjutorium *Sine quo non*, non *Quo*. Unde deducitur evidenter fuisse Gratiam *Inefficacem* idest

ipsum Adjutorium *Sine quo non.* Cujus in hoc statu virtus est imminuta, ratione naturæ vitiatæ & corruptæ, & Arbitrii *inclinati* & *infirmati* & *attenuati* secundum doctrinam Concilii Arausicani cap. 8. 13. & 26. á nobis superius expositam Art. 6. quæstionis Pontificiæ.

Hanc differentiam Adjutorii Inefficacis ab Efficaci ita declaratam ex Augustino accepi. Et quidem ea clara est circa primam partem Auxilii efficientis *parvas illas & infirmas*, ut Augustinus vocat, *voluntates*: nam illas non esse a Gratia magna & efficaci, id est Adjutorio *Quo* per se constat, & perspícué tradit, lib. 2. de Peccat. mer. & remiss. c. 4. & 5. & 19. clarissimé. & lib. de spir. & litt. c. 4. expresse. nec minus lib. de Grat. & lib. arbitrio c. 4. & 15. ac lib. de perfect. just. prope finem. & aliis plerisq; locis, quos citavi in Quæst. Pontif. art. 3. in quibus docet per motus inchoatos, & imperfectos per Gratiam factos in voluntate non impleri mandata: nam sunt voluntates, & impetus, qui tandem *in mediis conatibus ægri deficiunt.* Qui tamen non deficerent, si augeretur Gratia, & per eam auctam & robustam voluntas valida, & robusta redderetur: per hanc enim præcepta implerentur. Et quoniam ex recta hujusce rei intelligentia tota pene diversitatis horum Adjutoriorum cognitio pendet, eam accuratius ex mente Augustini pendamus.

Certum igitur illius principium est. Varias & multiplices voluntatis nostræ vires esse, diversos que gradus libertatis, ac secundum eos actuum in nobis varietatem existere, per quos illa vis & potestas liberi arbitrii se prodit & manifestat. Hinc desideria, hinc impetus,

hinc

hinc conatus: hinc actus inchoati, & imperfecti, hinc jam formati, sed remissi, qui deinceps augentur & crescunt, adeoq; intenduntur, ut ad gradum summum, qui heroicus est perveniant: crescente ac intendente se & extendente libertate, quæ variè affecta in ipsis visitur nunc minor, nunc maior, nunc remissior, nunc intensior, nunc infirmior, nunc robustior intrá modum & latitudinem libertatis. Eadem ratione varios, & multiplices esse motus Gratiæ voluntatem ad hosce actus excitantes. Ita ut parva Gratiá parvos, magna magnos, maxima maximos in voluntate motus efficiat: sua que habeat incrementa, & decrementa, intensiones, & remissiones, varieque afficiat voluntatem, quæ juxta pulsus Gratiæ multa liberè sæper, sed diversimode, prout excitatur, moveturq; respondeat: atque adeo & Gratia diversos in excitando modos, gradus que, & voluntas in operando habeat. Omnes intra libertátem, ac citra necessitatem. Aliquando enim, ideſt, cúm éſt parva Gratiá, tota ejus virtus est in potestate voluntatis, imo ab hac obruitur, & opprimitur, quod validior, & potentior vis est malæ voluntatis, quam Gratiæ excitantis: crescente tamen virtute Gratiæ ac se intendente exparte Dei, remittente que se voluntatis resistentiâ paulatim flectitur, inclinaturq; voluntas ad bonum, donec tandem non resistat, & Gratiam vincentem sequatur; à statu priore cùm prona erta ad malum, & secundo cum ad utrunque, bonum ac malum indifferens & ambigua erat virtute Gratiæ extracta, & ad bonum inclinata & perducta: ut sint hæc omnia momenta libratæ voluntatis, omnino intra libertatem, sed effectus Gratiæ Excitantis:

tantis : quæ interdum vincitur, cum parva est, & remissa : interdum vincit, cum est magna & intensa, ut superet resistentiam voluntatis, non tamen adimat potentiam resistendi.

Et veró hic ratiocinandi modus apparet in motibus, quos in voluntate facit concupiscentia ad malum. Cujus interdum tam parvi sunt, tamque tenues motus, ut eos voluntas non curret, presertim si sit hominis justi & sancti: interdum crescunt & intenduntur, ita ut facessant negotium voluntati, & opus sit iis occurrere : interdum autem sic augentur, ut opus sit cum iis exertis omnibus viribus voluntatis luctari : & aliquando in ea lucta contingat iustum hominem deficere & superari. In his quatuor (tot sunt quippe) eventibus semper est libera voluntas, & tamen diverso modo libera, & in eodem statu libero, diversi tamen sunt gradus libertatis, concupiscentiæ tentantis motibus respondentes. Imo in eodemmet actu videbis inchoari amorem pulchritudimis, & paulatim intendi, donec inflammetur, ardeatque voluntas : & tandem victa consentiat. Annon per gradus ârdor ille cupiditatis crevit usque ad flammam quæ in consensum erupit, decurso spatio libertatis, intra quod ignis ille cucurrit? Ecquis enim abillis carceribus primi conatus usque ad metas consensus liberi, curriculum esse non videt latum, amplum que libertatis? imo in eo diversos gradus, stationes que, in quibus ipsa libera vis potestasque consistat? Hæc est germana & genuina Augustini mens de motibus tum libertatis, tum gratiæ, tum concupiscentiæ. Cujus luculentior expositio ad tractatum quem cogito de libertate & indifferentia reservanda

ſervanda eſt : non poſſum tamen non ſuis nunc, idoneis teſtimoniis confirmare.

Primum de variis motibus, & viribus voluntatis in actus diverſos imperfectos, & inchoatos : validos & perfectos, qui ex aptis & accommodatis Gratiæ pulſibus exiſtunt, ita Auguſtinus. lib. de Grat. & lib. arbitr. c. 15. *Semper in nobis eſt voluntas libera, ſed non ſemper eſt bona* : Tunc. *Gratia Dei ſemper eſt bona : & per hanc fit ut ſit homo bonæ voluntatis, qui prius fuit voluntatis malæ. Per hanc etiam fit ut ipſa bona voluntas quæ jam eſſe cæpit augeatur : & tam magna fiat ut poſſit implere divina mandata, quæ voluerit, cum valde perfectè quæ voluerit.* Et paulo poſt. *Oret* ut habeat *tantam voluntatem, quanta ſufficit ad implenda mandata. Sit quippe adiuvatur, ut faciat quod iubetur.* Et c. 16. *Ab illo petendum eſt ut tantum velimus, quantum ſufficit ut volendo faciamus.* & rurſum cap. 27. *Qui vult facere DEI mandatum & non poteſt, jam quidem habet voluntatem bonam* : Sed *adhuc parvam & invalidam : poterit autem cum magnam habuerit & robuſtam* Alter locus eſto Serm. 3. de verbis Apoſt. *Sufficit tibi Gratia mea. Adjuvandus es ut plene velis, & impleas quod velis.* Tertius lib. 2. de peccat. mer. & rem. c. 3. *Ad non nulla ſuperanda vel quæ male cupiuntur, vel quæ male metuuntur, Magnis aliquando, & totis opus eſt viribus voluntatis : quas non perfecte in omnibus adhibiturus eſſe prævidit. Deus.* Et lib. de ſpiritu & litt. c. 34. *Fieret* juſtitia, *ſi tanta voluntas adhiberetur, quanta ſufficit tantæ rei. Eſſet tantem tanta, ſi nihil eorum quæ pertinet ad juſtitiam nos lateret : & ea ſic delectarent animum, ut quicquid aliud voluptas, ſive dolor impedit, delectatio illa ſuperaret.* Nec opus eſt pluribus hujus

generis

generis testimoniis. Pergamus ad Gratiam inqua reperiemus eosdem gradus minoris, & maioris, sive intensionis & remissionis accommodaté ad voluntatem.

Primus ac illustris esto locus libro. 2. de Peccat. mer. & rem. c. 5. ubi sic. *Adiutor noster Deus dicitur. Nec adiuvari potest, nisi qui aliquid sponte conatur: quia non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis in quorum natura rationem voluntatem que non condidit, salutem nostram Deus operatur in nobis. Cur autem illum adiuvet, illum non adjuvet: Illum tantum, illum autem non tantum: ipsum illo: illum isto modo, penes ipsum est, & æquitatis tam secretæ ratio, & excellentia potestatis.*

Secundus huic geminus est in libro de Grat. & lib. arb. c. 15. *Gratia Dei semper est bona: & per hanc fit ut sit homo voluntatis bonæ, qui prius fuit voluntatis malæ. Per hanc etiam fit, ut ipsa bona voluntas, quæ iam esse cæpit, augeatur, & tam magna fiat, ut possit implere Divina mandata.* & c. 16. *Ab illo Deo petendum est ad tantum velimus quantum sufficit, ut volendo faciamus* & mox. *Certum est nòs facere cum facimus: sed ille facit, ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati.* Hinc patet alias esse vires parvas á parva Gratia, alias maiores á maiorí, alias efficaces ab efficaci, alias efficacissimas ab efficacissima. Ad hanc pertinet qnod ait eodem libro. c. 17. *Quando enim Martyres magna illa mandata fecerunt, magnâ voluntate, hoc est magnâ charitate fecerunt.* Omitto alios quibus pleni sunt August. libri: unus plures supped itat liber de Corrept. & Grat. Inquo non solum docet maiorem & potentiorem esse gratiam hominis lapsi, quàm stantis (uti

sæpissimi

ſæpiſsimé diximus) ſed etiam tradit , hanc eandem gratiam ſtantis hominis habere ſua incrementa , & accesſiones : quod ſupra tetigimus loquendo de Gratia Martyrum , cujus Paradigma Auguſtinus proponit, quod ſumma ſit. Ecquis enim neget invictam illam Martyrum conſtantiam Dei beneficium & Gratiam fuiſſe,quâ voluntates eorum vehementius excitatæ mundum cum omnibus *amoribus,terroribus,erroribus* ſuis vicerunt ? Imo quoties Actus Heroici ſummæ virtutis à juſtis exercentur , toties ab Efficaciſsima Gratia excitantur;niſi quis dicere velit, cum eadem omnino invariata ac indifferente Gratia ſine ullo pulſu motuque vehementi voluntatem ipſam conando & agendo , ex ſe illam intentionem actuum operari, & quod a gratia non accepit, ipſam præſtare. Quod quid eſt aliud , quàm dicere gratiam accipere vires & intenſionem a voluntate ?

Volo rem hanc exemplis confirmare. Si gratia ex ſe non eſt diverſa ſecundum gradus , nec alia eſt aliâ magis intenſa,ſed eadem omnino ac ejuſdem rationis , neceſſe eſt tollere privilegia ſummorum in Eccleſia Sanctorum , quæ à Deo iis conceſſa ſunt, puta, Joannis Baptiſtæ , & Apoſtolorum , quibus nemo dubitet ſingularem gratiam datam eſſe : non dico gratis datam, ſed excitantem & ſanctificantem. Sin dicamus Beatisſimam Virginem non maiorem quovis alio juſte gratiam accepiſſe , ne periculum ſit indifferentiæ ejus voluntatis, in qua ſi libertas conſiſtit , nec admittit momenta & inclinationes in utranque partem, profecto non potuit Beatisſima Virgo majorem gratiæ vim,quàm quivis

quiuis justus accipere, cum si eam acciperet, libertatem indifferentiæ esset amissura. Quod si Beatissima virgo multo maiorem aliis gratiam á Deo accepit, & cum ea potuit libere operari, ac mereri, argumentum est libertatem non esse æquatam ex bilancis lingula potestatem, sed habere gradus & spatia, quæ cum decurrat non egrediatur terminos libertatis. Huc faciunt quæ de libertate Resistentiæ, ac indifferentiæ supra quæstione Pontificiæ Censuræ disputavimus : & alias commodius & latius exponemus. Nunc alia deviribus cõcupiscentiæ produco testimonia. Solet quippe Augustinus delectationes Carnis delectationibus spiritus opponere, & in ea pugna concupiscentiã cum gratia cõmittere & fortiori victoriam assignare. Non ego hîc gratiæ cum cõcupiscentia luctam, pugnantes que oppositas delectationes describam quod alterius loci sit, id quod proprium est tantum est, sumo; nimirum varios esse & motus & gradus concupiscentiæ : ejusque delectationes intendi & remitti crescere & decrescere, atque adeò minus & majus quiddam intra terminos libertatis recipere. Igitur Augustinus l. 1. de Serm. Dom. in monte cap. 12. *Tria sunt quibus peccatum impletur : suggestione, delectatione, & consensione.* En propositio. Pergit. *Delectatio ante consensionem vel nulla est, vel tam tenuis est, ut prope nulla sit.* Vides inchoatam & parvam delectationem. *Tendo. Postea cum suggestio repetitur. Major accenditur delectatio : quæ tamen adhuc multo Minor est quàm illa, quæ assiduis factis in consuetudinem vertitur.* Et iterum, *Quisquis carnalem delectationem adversus rectam voluntatem rebellare sentit per consuetudinem peccatorum, cujus indomitæ violentia*

trabatur

trahetur in captivitatem, recolat, &c. Ecce tres gradus delectationis prima *Tenuis* & prope *nulla*. Secunda *major magis que accensa*. Sed *minor* inveteratâ: Tertia maxima & tanta ut ob *violentiam* appelletur *Indomita*. Hos tres gradus opinor expresit Serm. sexto. de verb. Apost. c. 10. hac ratione. *Mens repugnat, & condelectatur legi Dei. Jam vero si mens non consentit peccato titillanti, suggerenti, blandienti si mens non consentit*, &c. nec ópponas illud *blandienti* minus in tertium illum gradum delectationis Indomitæ ab violentiam quadrare: nam vis pulchritudinis delectantis, non atletico more nos impellit & torquet, & facta impressione de gradu dejicit & in solum arietat, sed illecebris & lenociniis quibusdam nos pertentat, & allicit, & in animos altius penetrans inescat, & capit. Hunc expugnandi modum sibi vendicat concupiscentia, cujus major est violentia blandientis, quam vis fortitudinis oppugnantis. Hinc August. lib. de Corrept. & Grat. c. 8. dixit. *Delectabilem perpetuitatem & insuperabilem fortitudinem*. Hujusmodi intentionem per gradus suos delectantis cupiditatis exprimit Augustinus plurimis alijs in locis. l. 2. de Genesi, Contr. Manich. Psal. 43. & 48. & 84. & 64. & 102. et 146. et 148. et l. 2. cont. Julian. c. 9. et l. 5. c. 3. et Tract. 49. in Joan. et Ser. 13. de verb. Apost. cap. 9. et l. de spir. et l. itt. c. 28. et cap. 35. et in Enchir. c. 81. et l. 2. de peccat. mer. et rem. c. 17. et 19. et in comment. Epist. ad Galat. & l. 1. oper. imperf. contra Iulian. fol. 162. & alibi. Duos locos insignes produco. Primum. Serm. 44. de verb. Dom. c. 6. numerans gradus per quos venitur ad consuetudinem pravam. *Prima titillatio delectationis in*

corde, secunda consensio, tertia factum, quarta consuetudo: quarum illa prima *Titillatio* potest continere *suggestionem* in superiori sententia positam, ut duos motus complectatur ante consensum. Ecquis autem dubitet liberam esse decurrentem per hosce omnes gradus voluntatem: cum & in primo consensu & alijs, ante quam consuescat, haud dubié peccatum committat, inquo libertas inest, & postquam consuevit, in ipsa consuetudine libertatem peccando retineat. Huic latitudini concupiscentiæ ad malum necesse est, ut altera Gratiæ in operando bonum respondeat quemadmodum supra ostendimus: ijsdēmet gradibus recedés á malo, & accedens ad bonū: ut fiat transitus malæ voluntatis ad sanctam: & hinc existit summa libertatis amplitudo, quòd et ad malum quatuor gradus sint, et totidem ad bonum: ac in medio transitu á bono ad malum vel à malo ad bonum datur quidam quasi status similis indifferentiæ cùm in ipso confinio mali & boni voluntas quæ transitúm facit, exactè versatur. Videlicet Peccator qui est obstinatus inveteratá consuetudine, cum venit ad maximam in virtute (quæ hic haberi potest) perfectionem oppositam obstinationi, paulatim discedit á consuetudine, desistens a peccando, & minus peccans: deinde á minoribus peccatis venit ad statum quendam minus malum, & ab illo eò devenit, ut cum non alliciat multum delectatio peccandi, nec multum adhuc moveat dilectatio Gratiæ sit veluti in quodam confinio utriusq;, ac velutî in æquilibrio liberæ in utranvis partem potestatis: à quo intendente se paulatim delectatione justitiæ per diversos gradus boni ad culmen perfectionis ascendit: in quo consistens

consistens sibi ipsi oppositus cernit decursum a se ingens spatium libertatis : nullâ omnino inductâ necessitate, nec retentâ indifferentiâ ; cum semper, nisi in puncto transitûs inclinata in alteram partem fuerit, secundum varios quos descripsimus gradus libertatis. Hanc modum ratiocinandi docuit me Augustinus, lib. 22. de Civit. Dei. c. 30. *A delectatione*, inquit, *peccandi, usque ad delectationem non peccandi indeclinabilem liberabitur.* Loquitur de voluntate Beatorum in Patria, quæ peccare nonpotest, beatâ necessitate : & â potestate peccandi libera, ad quem terminum non peccandi in Patria, in quo est necessitas, ducit cogitationem per spatium illud medium liberum interjectum inter duos illos terminos principij peccandi, & termini peccandi ex beata necessitate : ita ut via usque ad eum terminum libere tota per suos passus graduq; liberos conficiatur.

Hâc doctrina acceptâ & constitutâ constat, quid agat in nobis illud Adjutorium *Sine quo non.* Nam ab eo sunt illæ excitationes inchoatæ & tenues, quæ non sunt satis ad actus intensos & validos, qui uberiore Gratia indigent, ideſt ipso Adjutorio *Quo* omnino Efficaci, & vehementi. Itaque illud concurrit ad actus nostræ voluntatis inefficaces, quos *velleitates* appellamus : ac intra eos ejus virtus tanquam quosdam carceres continetur. Hic vero modus excitandi ex dicendis proximo art. clarius eluceſcet.

CAP. VIII.

Utrum hujusmodi Adjutorium Sine quo non *sit illud quod in Scholis* Sufficiens *appellatur?*

COmpertum in doctrina Augustini est Duplex Auxilium Gratiæ post Adami ruinam dari: tum Efficax de quo nemo dubitat, tum inefficax de quo multi non hæretici modo, sed etiam Catholici videntur dubitasse, imo & negasse. Itaque cum communi Scholasticorum sententia affirmo dari hujusmodi Auxilia: quæ sane duæ clarissimæ scholæ inter se de Gratiæ Efficaci opinando contrariæ admittunt. De Jesuitica liquet, in qua *Sufficiens* maxime celebratur, nec de ea opus est dicere. Quod ad Thomisticam attinet illud item ejus Authores Auxilium recipiunt Duce D. Thoma 1. 2. q. 10 b. a. 2. & 3. contr. Gent. c. 169. Capr. in 1. d. 46. a. 2. concl. 4. Ledesma. a. 16. q. un. Cabreia. in 3. p. q. 18. a. 4. d. b. dub. 1. Zumel. to. 3. disp in 1. part. Alvarez d. 17. n. 2. in Epit. n. 4. Gonzalez 1. p. q. 23. d. 77. n. 17. Joan. a S. Thoma. 1. p. pag. 693. referens doctissimum P. Lemos acerrimum Efficacis Gratiæ Romæ Defensorem aliud genus Gratiæ asseruisse, Calvinique in eo negando errorem damnasse. Et quidem in hoc unanimiter omnes consentiunt.

Verum

Verum An istud Auxilium Inefficax sit illud quod vulgo *Sufficiens* dicitur, controversiosa sané res est: quod pendeat ex vera notione auxilij Sufficientis, de qua variant Authores. Ac (omisso Arminio & Remonstrantibus, & quibusdam Puccianis, & Socinianis, qui Auxiliū sufficiens id tantùm virtutis habere volunt, ut vix ab Efficaci, imo non nisi solo effectu, distinguant, uti in Apologia Remonstrantes sæpe docent) inter Authores Catholicos magna in hac quæstione dissensio est, adeò ut ne ipsi quidem Clarissimi Jesuitæ Theologi inter se omnino conveniant. Nam Petavius tom. 1. Dogmat. Theolog. l. 10. c. 16. & 19. & Bagocius sive Thomas August. l. 1. Defens. c. 21. a. 2. nolunt propriè distingui ab Efficaci, sed ab Efficiente: atque adeo novas utriusque notiones inducunt. Molina in Concord. q. 14. a. 13. d. 40. & ad quæst. 23. art. 4. d. 1. memb. b. & Lessius. disp. de Grat. c. 10. n. 9. *discriminant penes eventum*: neque aliud *iis nominibus significari contendunt, nisi quod una operetur, altera non.* Uti eos refert ac exponit Antoninus Moraines. disp. 27. §. 4. n. 30. At verò Annatus l. 4. c. 7. de Grat. Sufficiente. & variis locis l. 7. & Moraines. d. 24, 25, & 26. & præcipué 17. tradunt Gratiam Sufficientem esse, quæ dat posse completum, & proximum in actu primo, ita ut sit in potestate voluntatis, nec nisi ex decreto prædestinantis Dei & congruitate conditionaté prævisa differat ab efficaci, quæ communis Patrum Jesuitarum sententia est, utí probat Moraines d. 27. Sect. 5. Duo vero Jesuiticæ Theologiæ Principes Vasquez & Suarez aliter explicant istius modi Auxilium, unde ij non citantur ibi á Moraines.

Quare

Quare constituo communem sententiam & idoneam uti Suarius exponit, in medium afferre, & secundum eam hujus Auxilii naturam expendere.

Igitur Suarez. l. 4. de Auxil. Sufficiente & efficaci c. 2. n. 3. Triplex genus Auxilij *Sufficientis* adducit. Remotissimum, Remotum, Proximum, de quibus latissime agit per multa capita. Omisso Remotisimo de quò Suarez c. 11. & 19. *Remotum* Proximum que accipio, & nequis me prævaricari putet, ipsiusmet Suarij verba produco. Js ergo cap. 2. n. 3. *Distinctionem* inquit *præmitto Auxilii dupliciter Sufficientis, scilicet proximè & remotè: proximè appello, quando homo per auxilium in se receptum potest immediatè aliquam operationem efficere, sine interventu alterius prioris operationis, qui impetret majus auxilium. Remotè appello, quando homo nondum recepit in se totum auxilium necessarium ad certum opus habet tamen à Deo illud paratum si ad illud se disponat, vel illud impetret, quam distinctionem sumo ex Concilio Tridentino Sessione. 6. c. 11. dicente Impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis, nam illud verbum: Facere quod possis: indicat eum cui hoc jubetur, habere auxilium proximè Sufficiens, tum quia ab illo immediatè postulatur, ut faciat: tum quia in hoc solùm distinguitur illa potestas ab ea quam Concilium indicat in subjunctis verbis: Et petere quod non possis: nam in his insinuat auxilium remotè sufficiens: nam, qui nondum potest, nondum habet auxilium proximè sufficiens: u. g. ad Contritionem habendam: si tamen oret recipiet illud, & juvabitur, ut possit conteri, & id o dicitur habere auxilium remotè sufficiens ad contritionem, prius quam oret, quia habet illud paratum si*

oret

orit. Unde ad habendum remotè auxilium sufficiens ad unum actum u. g. *contritionis, necesse est ut habeat auxilium proximè sufficiens ad alium actum* u.g. *orationis vel alterius dispositionis ad majus auxilium. Atque ita auxilium remotum respectu unius actus revocatur ad proximum respectu alterius.* Totum Suarij locũ afferre volui, quia eo Augustini sententia, quã ego multo ante quam Suarium viderem invéneram & acceperam, mecum que seriò expenderam, continetur. Malo tamen Suarij verbi referre, ut tanti Authoris nomine tutior, & celebratior sit: nec enim apud me nisi veritatis studium valet, ac modò ei splendor accedat, non dubitem luminibus si quæ sunt, meis detrahere. Puto autem ex clarissima Suarij luce non parum ei verissimæ Augustini sententiæ accessurum, uti patebit. Neque Suarius illud semel, aut obiter dixit. Sed sæpe ac vehementer inculcat, quemadmodum apparet ex reliquo capite & ex 4. & 6. & 7. & pene cæteris usque ad finem libri: quorum aliquot deinceps locos opportunè adducemus. Unum omittere non possumus perspicuum et prioris explicationem: is est c. 4. n. 6. *auxilium vel est tantum oblatum, ut illud homo possit habere si velit, & sic auxilium illud quod est actu receptum non dum est proximè sufficiens ad illum actum ad quem illud auxilium præveniens dicitur esse necessarium, sed tantum remotè, quia si tale est auxilium præveniens, & à solo Deo fieri debet, dum actu non datur, non potest constitui in potestate hominis, nisi mediante alio actu, quo homo se disponit ad tale auxilium obtinendum, ut* c. 2. ex *Concil. Trident. declaravi: ergo auxilium illud quod supponitur actu datum, est proximè sufficiens ad illam priorem dispositionem, & ita ad illam includit omnia*

auxilia.

auxilia præveniéntia necessaria actu data, & respectu ulterioris actus est tantùm remotè sufficiens: ergo in universum Auxilium proximè sufficiens includit omnia auxilia præveniéntia in ipso homine jam recepta.

Authore itaque Suario juxta Tridentin umet ugustinum, ex quo illa verba Tridentini desumpta, duplex est Auxilium sufficiens: Unum Remotū: alterum *Proximum*. Remotum quod dat posse ad minores quosdam actus: quo fiunt parvæ illæ & infirmæ, de quibus supra diximus, voluntates: non autem illæ magnæ & robustæ: ad quas gradus & viæ sunt illæ priores cum illo auxilio remoto reipsa exhibito. Proximum verò est, quod ex omni parte completum est, & omnia necessaria comprehendit ad magnas & robustas voluntates, per quod homo fit potens, & proximé expeditus cum integra potestate ad illos perfectos actus exerendos: ita ut nihil jam desit ex parte Dei, totum que sit in homine receptum, quod omnino docet Suarez his quos citavi locis, & hucusque est ipsissima Augustini doctrina. Juxta illam respondere incipio quæstioni.

Conclusio sit: Auxilium Sufficiens Augustinianum est illud *Remotum*, quod Suarius juxta Concilium Tridentinum exposuit, & formavit: in ea latitudine donec perveniat, ad illud complementum quo constituitur integrum Auxilium *Proximum* reddens affectam potentiam proxime, & immediate expeditam ad operandum, & tantum non operantem, nam quo puncto ita completum fuerit eo fiet Efficax, & *Insuperabiliter & Indeclinabiliter* quæ duo sunt August. verba non *necessariò* tamen operationem inducet. Atque adeo desinet esse

suffici-

sufficiens, & erit Efficax, ideſt ipſum Adjutorium *Quo*. Hac concluſione clariſſimé totam de hac re Auguſtini doctrinam acceptâ illa & adhibitâ diviſione Suarij comprehendi. Ea latiùs expoſita quæſtioni ſatisfaciet.

Accipiamus proximis capitibus probata, & conceſſa ex Auguſtino : ac imprimis illam rationem actuum voluntatis inchoatæ, mediocris, creſcentis, ac magnæ, & maximæ, & graduum Gratiæ accommodatè ad eos voluntatem pulſantis & moventis, momentaque diverſa librantis in eo ſe libertatis ſpatio Arbitrij, ijs acceptis inveniemus diſtinctionem Sufficientis auxilij Auguſtiniani in eo ſpatio quo auxilium dicitur *Remotum* á Suario ex Tridentino. Quæcunque igitur Gratia leviter pulſat cietque voluntatem intra illos terminos actuũ inefficacium, quos *velleitates*, dicimus, ea eſt Gratia Sufficiens Auguſtiniana, in quam deflexit illud Adjutorium *Sine quo non* ſtatus integri, Adami & Angelorum, quod perſe in eo & proxime tunc ſufficiens erat ad operandum, dabatque integram poteſtatem & expeditam propter ſanas & integras liberi arbitrij vires : at vero in noſtro infirmo & miſero, tantum remoté juvat, nec eſt integrè immediatè que ſufficiens, nec expedit omnes conatus vires que potentiæ infirmæ, & vitiatæ: ſed in ea motus quoſdam excitat, qui inchoatos & imperfectos actus inefficaces ac deficientes efficiunt cum voluntate. Unde ego ſemper malui tum in *Cortina* tum ſuperiori libro hujuſmodi Auxilium *Inefficax* quàm *Sufficiens* appellare : nam præciſé actus tantùm inefficaces per quos lex non impletur, nec præcepta omnino ſervantur operatur. Et ſane recté ex Auguſtino, & ad Tridentinum

nam eo non est quis proxime & expeditè potens, cum adhuc non possit, & magis sit adjuvandus ut possit. Deus enim *per hanc Gratiam jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis*: ut ait Augustinus lib. de nat. & Grat. c. 43. & cum eo Tridentinum; cui concinit alia ejusdem libri sententia c. 69. *Hinc admonemur & infacilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus.* Et enim cum illo Auxilio aliquid possumus & agimus, id-est parvum quiddam & imperfectum: atque ad hoc est illud Auxilium verè ac propriè sufficiens, imo & efficax suo modo, quia cum illo & possumus illud & agimus; respectu tamen actus magni & perfecti, atque omnino efficacis ad implendum mandatum, non est proximè ac verè sufficiens, juxta Augustinum & Tridentinum: nam adhuc aliquid quod magnum est non possumus. Ecce enim aiunt: *Facere quod possis & petere quod non possis.* Ex quo patet *posse nos* eo Auxilio aliquid, ideſt exile, & facile. Aliquid *non posse*, ideſt illud magnum & difficile, ad quod sumus ulterius adjuvandi á Deo ut *Possimus. Adjuvat ut possis.* ergo quatenus cum eo *Possumus Sufficiens* est? quatenus verò *non possumus*: *Non est sufficiens.* Exposuit clariús Augustinus mentem suam & Tridentini lib. de Grat. & lib. arb. ceu illam sententiam commentari vellet; ita enim c. 15. *Oret ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata.* En explicat quod dixerat *Petere quod non possis.* Deinde c. 16. declarat quid sit *Adjuvat ut possi. Ab illo* Deo *petendum est ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus* Quando autem possimus, docuit c. 17. *Qui vult facere Dei mandatum & non potest, jam quidem habet* volunta-

voluntatem bonam. Hic est effectus Auxilij Remoti nempe *parvam ait & invalidam.* Poterit autem cum *magnam habuerit & robustam.* Optime itaque Suarez. c. 2. n. 3. *Remotè appello, quando homo non dum recepit in se totum Auxilium necessarium ad certum opus, habet tamen illud paratum si ad illud se disponat, vel illud impetret,* & mox. *Qui nondum potest, nondum habet auxilium proximè sufficiens: si tamen oret recipiet illud & juvabitur:* est omnino quod Augustinus: quod autem ego ex Augustino deduxeram, id colligit etiam Suarez. *Unde ad habendum remotè Auxilium sufficiens ad unum actum* u. g. *contritionis, necesse est ut habeat Auxilium proximè sufficiens ad alium actum* u. g. *orationis, vel alterius dispositionis ad majus Auxilium. Atque ita Auxilium remotum respectu alterius.* Hanc Auxilij sufficientis rationem proposuimus in quæstione Constit. Pontif. a. 3. explicantes quomodo *Justis volentibus & conantibus semper ad sit Gratia qua mandata possibilia fiant.* Nimirum si parvâ illâ datâ Gratia rectè utentes impetrent illam magnam & robustam; qua mandata serventur.

Quod autem hæc sit mens Augustini docentis Auxilium, quod ex se omnino & proximè & integre erat in statu innocenti *Sufficiens*, nunc in statu ruinæ minus Sufficiens sit, atque adeo remotè tantùm, & uti diximus imperfectè sufficiens, tradit expressè magnus hic Author Suarez eod. l. 4. c. 18. n. 17. & 18. quem locum afferre volo ne quis recentium Theologorum Societatis me audeat impugnare. Igitur *Supponendum,* inquit, *est ex sententia Augustini discrimen inter hominem in statu naturæ integræ & lapsæ; quòd in natura integra idem auxilium*

proximè sufficiens ad servanda singula præcepta & vitanda omnia peccaca erat etiam sufficiens ad servanda omnia præcepta & vitanda omnia peccata quovis tempore: subinde fieri poterat ut cum solo Adiutorio quo homo in illo statu posset perseverare si vellet, etiam vellet & actu perseveraret. Hoc est enim quod ibi ait Augustinus. Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, in illa quippe eum fecerat qui fecerat rectum: dederat & Adiutorium Sine quo in ea non posset perseverare si vellet, ut autem vellet in eius reliquit arbitrio. Et addit inferius. Quia noluit permanere profecto eius culpa est cuius meritum fuisset si permanere voluisset, sicut fecerunt Angeli sancti qui cadentibus aliis per liberum arbitrium steterunt et ipsi. Et paucis interjectis. *Intelligit ergo Angelos per illud idem Auxilium, quo receperunt perseverare si vellent, actu perseverasse, et voluisse perseverare por liberam voluntatem eodem utrique auxilio, et non maiori adiutam: et idem dicit facere Adamum potuisse si vellet.* Ita Suarez de Adjutorio *Sine quo non* sive auxilio Sufficiente Adæ *et Angelorum* ad nostram sententiam congruenter. Nunc transit ad statum ruinæ idem Suarez.

At verò inquit *in natura lapsa sensisse videtur Augustinus: Auxilium quod tantum dat homini posse perseverare si vellet, non esse tale, ut cum illo tantùm de facto perseveret, et velit: sed indigere hominem in hoc statu speciali aliqùa protectione Dei, ut actu velit et perseveret: et quanvis hæc ipsa protectio sit in potestate hominis si velit facere quod in se est per priora auxilia, et ideo remotè habeat Anxilium Sufficiens ad perseverandum, nihilominus proxime non habet illud nisi quando recipit auxiliũ, quo non tantũ possit si velit, sed etiã velit et perseveret. Et hanc infirmitatẽ dicit esse pœnam peccati,*

peccati, quia nascitur ex difficultate bene operandi ortâ ex lapsu naturæ, ratione cujus non potest in hoc statu ordinariis & sufficientibus Gratiæ auxiliis perseveranter diu facere, quod in se est, nisi aliquod aliud Adjutorium accipiat: nec etiam potest per solum Auxilium moraliter Sufficiens ad singula peccata vitanda, diu perseverare sine peccato, nisi specialius à Deo protegatur ac dirigatur. Et hoc est in quo Augustinus discrimen constituit adjungens: Nunc autem quibus deest tale Auxilium jam pœna peccati est: quibus autem datur secundum Gratiam datur, non secundum debitum, tantoque amplius datur per Jesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, ut non solum adsit, Sine quo permanere non possumus etiam si velimus, verum tantum ac tale sit ut velimus. Et postea n. 19. idem asseverantius affirmat: & addit: *Non dicit tamen Augustinus hujusmodi homines in præsenti statu nullum auxilium Sufficiens recipere ad perseverandum: nam recipiunt saltem remote Sufficiens, quod suo modo est verè sufficiens; in eis tamen propter conditionem hujus status tale est, ut non sit proxime, sed remotè, & ut nunquam effectum consequatur.* Ita de mente Augustini iudicat Suarez, & veré quidem judicat: nec eam doctrinam improbat: imo suam facit. Addit enim *Hæc responsio sufficere posset præsenti quæstioni quia non affirmamus omnes recipere Auxilium Sufficiens proximum. aut perfectum, sed aliquod qualecunque illud sit, nam in illo magna est varietas, ut capite sequenti dicturi sumus.* Et nos proximè examinabimus eandem quæstionem Utrum detur omnibu *Auxiliũ Sufficiens* & quatenus? & An Suarius Augustinos de eo consentiat, & an ista quæ nunc tradit de hujusmodi sufficientia Auxiliorum cum

ijs

ijs quæ postea docuit de Efficacia Gratiæ conveniant, suo loco ventilabimus. Nunc id vendicamus quod satis est ad institutum, nempe Augustnum authorem esse: Adjutorium illud *Sine quo non* inveniri in statu naturæ lapsæ: sed mutatum deflexumque : atque adeo multo minùs, quàm tunc sufficiens: nam tunc satis esset omnino ex integro ad rectè operandum & perseverandum nullo alio addito, sed tantùm concursu voluntatis sanæ, & sanctæ, & integræ. At nunc illud non omnino & ex integro sufficere propter infirmitatem, & vitia & corruptionem naturæ, nisi per novam virtutem augeatur & crescat, sine qua est tantum remotè & inchoatè sufficiens, non proximè & perfectè sufficiens. Quæ quidem est ipsissima Augustini, uti nos ex eo discendo accepimus, doctrina-

Hinc jam apparet, in quo hujusmodi auxilium Augustinianum differat ab Auxilio Scholasticorũ. Nam (si isti cum Suario sentiunt) convenit cum eo, quod appellant *Remotũ* & distinguitur ab eo quod dicunt *Proximũ* quod non agnovit Augustinus: nam istud *Efficax* erit apud eundem, uti nos suo loco probabimus: & jam incipit apparere. Sin aliter judicant, & illud tantum Auxilium *Sufficiens* dicunt, quod Suarius completum & integrum & proximum vocat, uti video recẽtioris nominis Theologos dicere, Augustinum certè ejus sententiæ authorem non habent: cum illud ipsum Auxilium Efficax sit, atque adeo inducens opus, quemadmodum posteà latè monstrabimus: & modo breviter ostendo.

Primum, quia Auxilium illud completum & proximum

mum dat expeditam potestatem voluntati, & movet efficacitèr illam per quiddam majus efficiens voluntatem validam & robustam, & ideo nunquam caret effectu: igitur illud Efficax est.

Secundum: quia hujusmodi Auxilium jam datur homini facienti quod est in se per auxilium illud minus & inchoatum: ergo si datur tanquam ex merito, debet esse cum efficacia inducente operationem.

Tertium: quia ex Concilio Tridentino hujusmodi Auxilium datur ad complendum quod alteri deerat, & affert virtutem requisitam ad implendas & confirmandas vires voluntatis, imo & eas complet & confirmat, quando exhibetur: igitur illud juxta doctrinam Concilij *Efficax* est.

Quartum: quia Concilium supponit per id quod petitur obtineri effectum: dum ait *Jubet facere quod possis, et petere quod non possis, et adiuvat ut possis.* Sed id quod petitur, est illud Auxilium Proximum, ergo illud obtentum Efficax est.

Quintum: quia si illud tantum Sufficiens est, & relinquit voluntatem in eo statu in quo erat cum alio Auxilio, indigeret alio Auxilio sufficiente: quod cum eodem modo *Sufficiens* esset, aliud; atque istud aliud, aliud postularet, atque adeo daretur processus in infinitum: ergo per illud Auxilium *Proximum* immediatè & integrè afficiens voluntatem, & reddens eam promptam & expeditam inducitur efficaciter operatio.

Sextum: quia juxta Tridentinum, Primum illud Auxilium, quo quis facit quod potest, suâ illâ tenuitate aliquid operatur in voluntate sibi proportionatum: igitur

gitur secundum, quod per hoc primum obtinetur operátur motum in voluntate sibi etiam proportionatum, non enim est deterioris conditionis quam aliud: Hoc dato quod negari non potest sequitur uoluntatem secundum illius virtutem moveri & operari: sed hæc operatio est magna et efficax proportionata Auxilio, igitur istud Efficax est.

Quod autem dicunt quidam: Auxilium sufficiens illud esse quo voluntas ita præparatur, ut sit in potestate proxima et expedita ad operandum: Et tamen omnino indifferens maneat posito illo Auxilio cujus domina sit voluntas, quoque pro suo libito integré utatur non utaturve: id sane ab Augustini sensu, & rectá ratione prorsus abhorret. Nam cum illud Auxilium sit illuminatio intellectus, & inflammatio voluntatis in his potentiis receptæ, easque intimé afficientes, quod Fieri nequit sine magno earum motu, consequens est affici, & mutari eas, & priorem indifferentiam amittere, & quo moventur inclinari secundum pulsus tractusque Gratiæ, liberé quidem, non amissa potentia resistendi, sed ablatâ indifferentiæ potestate: juxta ea quæ diximus in Quæst. de Censura Pontif. a. 4. & postea latius & accuratius exponemus. Pudeat sane eos audire Tridentinum docens inchoatos illos motus Gratiæ Remoté Sufficientis operari in nobis parvas illas voluntates, de quibus hactenus diximus, illos vero tantò majores impulsus Gratiæ proxime Sufficientis, propter quos alij dantur, & ad quos disponunt, cum tantò vehementius afficiant, voluntatem indifferentem ambiguam que relinquere, ceu nihil moveant, ut illis pulsantib, & concutientibus

cutientibus illa immota & inconcussa remaneat.

Tanquam dura silex, tanquam Marpesia cautes.

Non negamus posse voluntatem illas inspirationes etiam vehementes abjicere pro ratione suæ libertatis, nam per eas non cogitur, nec necessitatur : quod à Concilio Tridentino & Augustino accipimus : sed negamus ad id esse omnino indifferentem, & cum æquali & integra citra omnem inclinationem potestate : imo id adynaton recepto Auxilio illo Proximo judicamus, cujus finis est movere voluntatē, non moveri à voluntate, sed hæc suis locis tractanda sunt.

Unum hic dubium esse potest. An istud genus auxilij *Sufficientis* satis sit ut cui detur, is cavere possit, & vitare peccatum ? nam id est omnino in doctrina Augustiniana necessarium : alioqui non peccabit, cum quod vitari, caverique non potest, in eo peccari non possit. Respondetur ex doctrina Augustini, & Tridentini sæpius tradita ; satis esse illud Auxilium Remotum ad vitanda peccata, non immediatè, sed mediatè. Nam constat ex utriusque sententia per id Auxilium fieri voluntates inchoatas, quæ sunt initia quædam boni, quæ cum sint facilia per illud obtinentur, & ijs habitis majus illud Auxilium impetrari, quo præcepta servantur ; unde patet per illud prius auxilium, etsi immediatè non possint impleri mandata, posse tamen mediâ oratione, & actibus facilibus obtineri Gratiam magnam & idoneam ad illa implenda : atque adeo vitanda peccata. Quare qui per illud Auxilium non

operetur parvas illas voluntates meritoriè, ac nolit ijs uti ad impetrandas majores, ille quidem suâ culpâ incidet in peccatum, & præcepta minimè implebit. Quem modum probat Suarez, l. 4. c. 18. n. 32. & 33. & authoritate *Bellarmini*, l. 2. de Grat. & lib. arb. c. 7. confirmat: cohæret vero cum ijs quæ supra a quæstione de Cens. Pontif. a. 2. tradidimus.

Hinc autem optimè intelligitur veritas illius Effati Augustiniani à Concilio Tridentino usurpati *Deus neminem deserit, nisi prius ab ipso deseratur.* Etenim si homo juvetur prius Auxilio remoto idoneo & sufficienti ad parvas illas & imperfectas voluntates: quas cum eo quivis ita excitatus potest habere, imo & habet & per eas ad magnas perfectas que disponitur: & in ijs sistat, nec velit cooperari & gradatim ire ulterius ad majora deserit Deum vocantem, & meretur deseri ab ipso Deo, qui justè subtrahet majus illud Auxilium paratum si ille bene operaretur parvos illos & exiguos motus voluntantis. Atq; adeo de Auxilio præveniente verum erit illud celeberimum Effatum. Ita Suarez receptâ Augustini doctrinâ de hujusmodi adjutorio *Sine quo non*. Sive Auxilio Sufficiente Augustiniano, l. 4. c. 18. n. 32. & 33.

Duo animadvertere ad calcem hujusce quæstionis oportet. Unum Scholasticorum quosdam velle, ut Auxilium Sufficiens neo distinguatur ab efficaci, quod nunqvam habeat effectum, atque adeo nunquam Efficax sit: quod quidem est alienum à doctrina Augustini & liberè excogitatum. Nam Augustinus Auxilium Sufficiens *Efficax* dicit, cum *proximè sufficiens* est, imo non putat sufficiens, quod non habet effectum: & quidem

meo

meo judicio recté : nam si sufficit, & datur ut sufficiat, cur non efficiet id propter quod datur ? Quod si non efficit profecto non sufficit. Nec solus Augustinus, sed etiam alij Patres Auxilium quod Scholastici *Efficax* vocant *Sufficiens* appellant: uti observat Vasquez, & probat ex Prospero in 1. 2. d. 185. c. 11. n. 55. Itaque de illo Auxilio intelligit illud *Sufficit tibi Gratia mea.* Ser. 3. de verb. Apost. *Adjuvamus ut plene velis, & impleas quod velis.* Et cap. 16. lib. de Grat. & lib. arb. perspicué de Gratia Efficaci : *Ab illo petendum est ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus.* Et lib. de spir. & Liter. c. 34. *Fieret justitia si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tanta rei.* Et tandem c. 15. de Grat, & lib. arb. *Oret ut habeat tantam voluntatem quanta sufficit ad implenda mandata.* Nam etsi ex parte voluntatis ponat sufficientiam , constat illam sufficientiam ex auxilio provenire, unde eòdem recidet voluntatem esse sufficientem, atque Auxilio Sufficienti instructam proximè ac expeditè, atque adeo operaturam : nam ad id præparata est & proxime petens effecta per auxilium. Et quidem mirabile, imo & incredibile est Voluntatem proximè expeditam & promptam ad operandum cum eo Auxilio in eum finem dato , nunquam operaturam cum illo : illud que semper Auxilium effectu propter quē datur omnino caiiturū. Contra res erat apùd Augustinum in statu integro : ubi cùm non esset nisi Auxilium *Sine quo non* vires habens *Sufficientis* operabatur tamen cum eo voluntas, nullo ulterius adjumento ad efficaciam desiderato. Adeò ut cùm eodem omnino auxilio *Sine quo non*, levi ac tenui, & ageret unus, &

non ageret alter : quod argumentum est Sufficientis tantùm & inefficacis ex se Auxilij. Unde quemadmodum tunc cum sufficienti illo Auxilio & dabatur operatio, & non dabatur, quòd erat præcisè Sufficiens ; ita cum Auxilio Scholastico Sufficiente debet interdum dari operatio, interdum non dari ; ut non sit diversa ratio illa sufficientiæ ab hac nostra Scholastica sufficientia. Itaq; semel dato, auxilium Sufficiens esse, sequi ex eo debet interdum effectus, quemadmodum ex illo adjutorio sequebatur. Quòd autem in eo statu cum illo Auxilio invariato & esset, & non esset interdum operatio, etsi compertum sit in Augustino ; teste Suario probare volo, cujus hac in re magna est authoritas, quòd ejus scholæ, quæ maximè scholastici auxilij propugnatrix est, Princeps habetur. Igitur is lib. 4. c. 18. n. 17. *Idem Auxilium in natura integra erat proximè sufficiens ad servanda singula præcepta, & vitanda omnia peccata, quovis tempore, subinde fieri poterat, ut cum solo illo adiutorio, quo homo in illo statu posset perseverare si vellet, etiam vellet & actu perseveraret. Hoc est enim quod ait ibi Augustinus. Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, in illa quippe eum fecerat qui fecerat rectum : Dederat & adiutorium Sine quo in eo non posset perseverare si vellet : Ut autem vellet in eius reliquit arbitrio. Et addit inferius. Quia noluit permanere, profecto ejus culpa est : cujus meritum fuisset, si permanere voluisset : sicut fecerunt Angeli Sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt & ipsi. Hæc autem comparatio inter Angelos non est ita accipienda ut putemus, Sicut Angeli mali ceciderunt per liberum arbitrium sine adiutorio Dei, ita bonos permansisse per liberum* arbi-

arbitrium sine Adiutorio Gratiæ; hic enim sensus valde est absurdus, & contra eundem Augustinum aliis in locis. Intelligit ergo, per illud idem Auxilium quo receperunt perseverare si vellent actu perseveraße, & voluisse perseverare per liberam voluntatem eodem utique auxilio, & non maiori adiutam: & idem dicit facere Adamum potuisse si vellet. Expressit omnia Suarius, & mentem Augustini expresit; quem ego idcirco citate nolui ut in Suario citatum lector videret. Hoc autem argumento eatenùs utor, ut ostendam hác in re par fore utrunq; auxilium Sufficiens scholasticum & Augustinianum Integræ naturæ: quod sicut hoc dabat interdum operari interdum non dabat invariatum omnino, ac aliquando erat Efficax: ita illud non semper cáreat effectu, sed aliquando præstet effectum intra rationem Sufficientis. Non autem hinc sequitur, Auxilium sufficiens naturæ lapsæ eodem modo se habiturum: nam Remotum non est proximè, nec integrè sufficiens: aliud verò proximum, eo modo, quo nos juxta Augustinum exposuimus, auctum & completum nunquam caret effectu, & omnino Efficax est; uti suprà diximus, & infrà latiùs dicemus.

Oppones tamen. Auxilium Sufficiens, quodcunq; sit, dare posse, non agere: nam inter hæc duo discrimen est: Unde si dat posse, non dat agere: atque adeo manet intra terminos potestatis, nec prodit extra ad actionem. Respondeo *Posse* interdum involuere ipsum agere, imo & *Agere* ipsum per *Posse* explicari, & idem utrunq; valere. Patet ex phrasi Augustini & Tridentini supra. *Monet facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuvat ut possis,* ideest *ut facias,* quemadmodum

ex

ex nostra & Suarij ratiocinatione constat. Et quidem ita loqui solet Augustinus, ut per *sufficit* intelligat virtutem Efficacis Auxilij; uti proximè vidimus, & per *Posse* intelligat *Operari*. Sic. lib. de Grat. & lib. arb. c. 15. *Per hanc etiam*, idest Gratiam Efficacem, *fit ut ipsa bona voluntas augeatur, & tam magna fiat, ut possit implere divina mandata, quæ voluerit, cum valde perfectè que voluerit.* Imo interdum voluntatem, & potestatem ita interse committit, ut non modò potestatem causam voluntatis, sed etiam voluntatem causam potestatis faciat: ceu operatio efficax voluntatis, illam potestatem induceret, quæ ab effectu non esset disjuncta, imo ne distincta quidem esset. Hoc sensu dixit lib. de Corrept. & Grat. c. 12. *Tantum quippe spiritu sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint, quia sic volunt, ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint.* En prius est velle quàm *Posse*. Ut *Posse* sit effectus efficacis voluntatis. Et lib. de Grat. & lib. arb. c. 13. *Sic quippe adiuvatur, ut faciat quod iubetur: tunc enim utile est Velle cùm possumus & tunc utile est posse, cùm volumus.* Abstineo ab alijs locis Augustini, ut meam observationem authoritate duorum recentium, sed nobilium Theologorum confirmem: Petavij & Morainij, qui quoniam Petavium citat ejus testimonium solius produco *Est etiam* inquit, *observandum id quod rectè notavit Petavius*, tom. 3. *Dogmat. Theologic. l. 4. de Opif. sex dier. c. 4 n. 11. Juxta phrasim Divi Augustini Posse, aut non Posse frequenter significare non ipsam potestatem, sed actionem, & sumi pro eo quod re ipsa futurum est. Quo sensu non posse resistere Gratiæ, idem est, ac voluntatem re ipsa non restituram, ut non*

posse,

posse non perseverare, idem esse ac esse reipsa perseveraturam. Eo que sensu, &c. Quo testimonio magnum meæ sententiæ momentum additum puto, ne quis novorum me Theologorum impugnare audeat, nisi à suis velit deficere.

Secudùm, quod animadverti debet, illud est. In sententia Recentiorum Scholasticorum, qui dicunt Auxilium Sufficiens relinquere voluntatem Indifferentem ad operandum, ut sartam tectamque ejus libertatem (quam in indifferentia collocant) relinquant, par illud in omnibus esse debere. Nam cum voluntas omnium, ut sit libera, indifferens futura sit, Auxilium accommodari debet indifferentiæ: & cum hæc sit ejusdem rationis in omnibus liberè operantibus, quod in æquali potestate ad utranque partem consistit, æquale item Auxilium futurum est; ne si augèatur & crescat inclinando suis momentis voluntatem, indifferentiam auferat. Deinde quia nihil addi potest Auxilio Sufficienti, cum semel sufficiens est: quia si id necessarium est ad operandum falsò supponitur sufficiens: & cui non addatur illud necessarium carebit Auxilio sufficienti: nec illi Deus satis providebit: imo ex hac diversitate sequitur in eorum sententia inæqualitas, & quædam veluti iniquitas ex parte Dei negantis illud augmentum Gratiæ, quod ad operandum supponitur *nec ssarium*, ut phrasi Suarij utamur. Quibus sanè argumentis auxilium sufficiens statuũt Recentiores Societatis Jesu Authores: negant que reipsa ab Efficaci distingui, uti patebit, cum de eo propriè agamus: nunc id tantum quod docent accipimus, & refellimus: hac ratione.

Si

Si Auxilium istud par est, & æquale sequitur, cum eadem omnino portione Gratiæ fieri actus intensos & remissos: ac cum parva omnino Gratia magnos & perfectos produci actus, & quicquid est in ijs intensionis à voluntate conante esse: quod nescio utrum quis tuto possit admittere? nam sicut non est proportionata natura ad incipiendum actum sine Gratia: ita suo modo non est apta ad eum augendum sine majore Gratia. Alioqui fiét à nobis aliquid, quod non sit a Gratia, nec erit verum illud Christi. *Sine me nihil poteſtis facere*, nec illud Pauli *Quid habes quod non accepiſti?* Præterea certissimum est Sanctos quosdam majori Gratia prævent os & excitatos a Deo fuisse quàm alios minores: nisi quis neget Joannem Baptistam & Apostolos, aliòs que summos Sanctitate viros præsertim Martyres majoribus Auxilijs donatos fuisse. Quin Beatissima Virgo, quam unam Suarius vult omnibus justis collectim sumptis Sanctiorem esse, communi, & pari cum cæteris Gratia eam mirabilem sanctitatem comparavit. Tandem si id verum sit, ac in nostra est omnino Gratia potestate: nec alijs sanctissimis, qui virtutis fuerunt, & habentur miracnla viris, in recipiendo Adjutorio Dei impares sumus, sed parem cum ijs Gratiam accipimus, poterit quis nostrum homuncionum miserorum (in quorum ego sum numero) utendo datâ sibi Gratiâ ad culmen in quo illi sunt constituti sanctitatis ascendere, imo & ad Joannis Baptistæ & Apostolorũ Gratiã aspirare, imo etiam conando & nitendo ulterius procedere, eosque longo intervallo superare. Quód si quisquam horum Indifferentis Gratiæ Authorum consequi se posse confidit,

fidit, videat, ne dum eam affectat viam Icarios volatus, & Phaetontæos ausus imitetur. In mentem veniat Ignatij, Franciſci, & aliorum qui cum eximia Gratia prædiți eſſent *cùm timore & tremore ſalutem ſuam operabantur*, & omnia quæ rectè ac ex officio agebant Dei miſericordiæ tribuebant; ſoliti non in ſe, *ſed in Domino gloriari.* Uni cuique noſtrum *Deus partitus eſt menſuram fidei*, & Gratiæ, non ad libitum noſtrum, ſed ad placitum ſuũ: ejus miſericordiæ debemus quicquid ſumus, quicquid agimus. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt deſcendens à Patre Luminum. Perditio tua ex te Iſrael tantummodo ex me Auxilium tuum.* Hoc Seraphicus ille vir Franciſcus Pater cogitabat, cum in ſupremo ſanctitatis faſtigio conſtitutus, tot ſingularibus affectus donis, quot vix quenquam alium prædițum meminimus, ad ſe rediens, & intimè diſcutiens, fatebatur *Maximum ſe omnium peccatorem eſſe*: eâ ratione, quòd cùm a Deo tanta tamque egregia dona accepiſſet, minus certè alijs (ſi ea habuiſſent) donanti Deo reſponderet. Quo nos tria docuiſſe comperio. Primum: non omnium parem Gratiam eſſe, cum Franciſcus noſſet ſibi majorem alijs datam fuiſſe. Secundum: Quo quiſq; ſanctior eſt, ac Deo propior, eò ſibi minus debere tribuere, quòd quicquid proficit in eo certè gloriari non poteſt. Tertium: non ex eo quòd Franciſcus affirmarit alium melius ſe Divinæ Gratiæ reſponſurum, ſequi, uſum Gratiæ omnino pendere ex arbitrio, cùm juxta eam moveatur arbitrium; ſed eam eius humilitatem fuiſſe ut myſterio rem illam involuens ſanctitatem ſuam tegeret; nec ille ſane aut veritati, aut Gratiæ detrahebat:

non veritati, quia ſi Deus ita vellet ſummus peccator juſtior ſe ipſo evaderet: non Gratiæ, quia tunc Deus adderet Gratiæ unde ille Peccator perfectior exiſteret. Quæ omnia eó tendebant, ut nos ad humilitatem Chriſtianã: erudiret: Cujus optimus Magiſter Chriſtus nos etiam præſtitis virtutis officijs dicere præcepit *ſervi inutiles ſumus.* Quam doctrinam nemo Paulo Apoſtolo vehe- expoſuit, commendavit, nemo Auguſtino accuratiùs mentiùs nemo Franciſco perfectiùs expreſſit.

CAP. IX.

Utrum Adjutorium Sine quo non *id eſt* Sufficiens *omnibus, nemine prorſus excepto, hominibus detur?*

UTi ſunt homines neſcio quo fato Felices & Gratioſi: ita quædam ſunt opiniones Fortunatæ, & gratæ. Hujuſmodi eſt iſta Univerſalis Gratiæ *Sufficientis* quæ ita invaluit in ſcholis, ut pene communis ſit, & quòd Gratiæ omnibus copiam faciat omnium pene gratiam collegerit. Vix alia majore conſenſu recepta, inter eos etiam, qui non ſolum ſcholis in eadem religione diſident, ſed qui totis ſectis diſſentiunt.

Igitur ut ab Hæreticis incipiamus. Pelagiani duce Pelagio & Juliano Univerſalem Gratiam, quancunque tandem

tandem (qua de re aliàs) admitterent, inducebant, nixi loco Pauli celebri? *Deus vult omnes homines salvos fieri.* Ita Pelagius comment. in 1 Tim. c. 2. Julianus apud August. l. 4. contr. eundem c. 8. Et sic affirmat sensisse eos Antoninus Moraines. d. 26. §. 3. ac negat in hoc erasse. Idem tradit Joannes Maldonatus commentar. in Joannem. c. 1. n. 9. ad illud *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: ubi ait: *Divus Augustinus contra Pelagianos de Prædestinatione disputans, ut suam opinionem defenderet, non omnibus Gratiam dari, non omnes illuminari*, &c. Probatur autem Pelagianos hujusce Universalis Gratiæ sententiæ authores fuisse ex Epist. Augustini ad Vitalem. 107. ubi in 4. asserto ait: *Scimus iis quibus datur miserecordiâ Dei gratuitâ dari: & 6. Scimus eis quibus non ditur justo judicio Dei non dari.* Quæ quidem asserta erant contra Pelagianos. Hos secuti Semipelagiani eandem Gratiam acerrimè defenderunt. Patet ex Epist. Prosperi in principio: nam inter ea quæ profitebantur: Unum hoc erat: *Universis hominibus propotiationem quæ est in Sacramento sanguinis Christi Sine exceptione esse propositam.* Nec minus ex litteris Hilarij, ex quarum particula constat eos ita illam Pauli sententiam explicasse, ut contra Augustinū sentirent, non certos tantum, *sed omnes omnino* homines velle salvare Deum; ita *ut nullus habeatùr exceptus.* Nec opus est id opus authoritate aliorum probare, cum nemo non fateatur Semipelagianos in ea sententia fuisse.

Post illos nono à Christo nato seculo extiterunt quidam quibus studium impugnandi Gotteschalum Monachum, declinandi in Semipelagianorum placita occasionem præbuit.

Non ego eos Semipelaginiſmi condemno, nec hæreticis adnumero ; ſequutus ordinem temporum illos appello; nec illi ſane ſuſpicione caruerunt. Igitur Rabanus, Hincmarus, Pardulus, & qui cum ijs in Cariſiaca Synodo Gotteſchalcum damnarunt ſpecie tuendæ generalis Dei de ſalvandis omnibus hominibus voluntatis, & univerſalis Chriſti Redemptionis communem promiſcue gratiã induxerunt. Patet ex proprijs Epiſtolis Rabani ad Nothing. & Eberard. Hincmari ad Amulũ & Nicolaum Papam. Egilonem. Parduli ad Eccleſ. lugdun. Et ex lib. Hincmari de Prædeſt. & ex libello de 3. Epiſt. & de 3. quæſtion. & de abſol. & de tenenda verit. Remig. & Eccles Lugdun. & ex tractoria B. Prudentij Epiſc. Trecenſis. Aliiſque cum eorundem operibus, tum authoribus.

Qui his ſucceſſerunt ſuperiori ſeculo, Arminiani, & Remonſtrantes , Semipelagianiſmo renovato, eandem Gratiæ univerſalitatem retinuerunt. Ita Arminius reſponſione ad 32. articulos 2 part. art. 8. & in Exam. Prædeſt. Perkinſianæ. pag. 581. ubi late id probat & confirmat teſtimonio Pauli. *Deus vult omnes ſalvos ſieri* reprobans Auguſtini ſenſum intelligentis de generibus ſingulorum : & aiens *pro ſingulis generum* ſumendum eſſe, ut nemo ſit expers Gratiæ ſufficientis. Cum parente peſſimo ſentiunt perperam liberi in Epiſtola Dedicatoria ad Senatum Roterodam. Reipub. dum invehuntur in ſententiam eorum , qui negant *vocari omnes ad Chriſtum* ex defectu Gratiæ Sufficientis.

Arminianos, Remonſtrantes ſecuti in Synodalibus. Art. 1. in quo improbant ſententiam de abſoluto Reprobationis

bationis decreto, quòd *tollit universalem Dei erga genus humanum philanthropiam & bonitatis effectum*: & Art. 2. affirmant Universalem Redemptionem & Generalem Dei voluntatem erga omnium salutem: ac eadem quâ Arminius ratione interpretationes Augustinias rejiciunt: & statuunt ita singulos esse redemptos, & ad salutem destinatos, ut nemini ea adjumenta desint, quibus Redéptionis finis, idest salus æterna, haberi possit. In eadem chorda oberrant Art. 3. & 4. de Gratiâ, ubi non longè á principio aiunt: *vocationis administratio fluit ex generali Dei erga genus humanum misericordiæ affectu* idque maximè probat Corvinus adverſ. Molinæum c. 5. & 31. Adjiciunt paulò pòst. *Ex Scripturis elicimus distinctionem voluntatis antecedentis, & consequentis: cujus mens alia non est, quàm Deum velle sincerè, & seriò, ut omnes salventur.* Eandem cramben repetunt in Apologia. Exam. Cens. capitis 13. & quanquam negent (ad vim censuræ eludendam) se ubi impugnantur, eam sententiam tradidisse, affirmant tamen cum Gerardo Vosio, & Marco Antonio de Dominis *Eam Patres omnes primorum seculorum in universum tenuisse, ipsumque adeo Augustinum variis in locis eam teneri videri voluisse.* Ac illi tandem ad finem. Parag. *Alterum effatum* acquiescunt. Horum omnium integræ scholæ, nemine dissentiente, hujusmodi placitum amplectuntur.

Ex alijs sectarum spatijs multi in hanc opinionem deflexerunt, ij que Hæretici capitales. Zuinglius Commentar. de vera & falsa Religione cap. de Evangelio: ubi inter cætera: *Summa jam* inquit *hujus particulæ est, quod Christus sit omnibus omnium nationum generum que hominibus salutaris.*

ſalutaris. Ipſe enim vult omnes homines ſalvos fieri & ad agnitionem veritatis venire. Et in commentar. Epiſt. ad Roman. *Donum Dei Chriſtus multò copioſiùs, quam peccatum in quod nos Adam conjecit.* Tunc. *Multi vocati, ideſt omnes, tota multitudo: ſic alibi multos vocatos dicit, ideſt omnes per prædicationem ſcilicet externam. Per multos ergo omnes, & univerſam multitudinem intelligit. Nam peccatum Adæ in omnes effluxit, & ſerpſit.* Bullingerus Actor. 10. 34. & Actor. 14. affirmat Ethnicis hominibus nunquam ſe Deum ſubtraxiſſe: quin omnes illuminaſſe: ut ad ſe poſſent acceptis radijs pervenire. Pellicanus commentar. in Ezech. c. 18. 23. ſic: *Voluntas divina eſt omnes ſalvos fieri; & ad agnitionem veritatis venire*: & concludit. *Ne quis ſponte periens haberet quod prætexeret ſuæ militiæ, facilis aditus datus eſt omnibus ad ſalutem.* Muſculus in locis communibus loco de Redemptione generis humani eandem ſententiam perſpicuè tradit. Illud teſtimonium ſit ſatis. *Quod redemptionem homines Reprobi ac deploratè impii non accipiunt, neque defectu ſit Gratiæ Dei, neque juſtum eſt, ut illa propter filios perditionis gloriam, ac titulum univerſalis redemptionis amittat, cùm ſit parata cunctis, & omnes ad illam vocentur.* Nec non Comment. in Joan 3. 16, 17. & aliis compluribus locis idem ſuadet. Bucerus ejuſdem ſenſus eſt author. in Pſal. 130. & in cap. 1. Epiſt. ad Roman. & cap. in eandem 10. ſic. *Ipſe eſt ſalvator omnium: quorum Dominus eſt: hoc eſt omnium mortalium. Omnium eſt Deus & ſervat omnes: ut tamen reprobos, poſtquam abutuntur ſalute temporariâ, tandem jure optimo addicat gebennæ.* Melanchthon non tam ſectator, quàm magiſter & ſuaſor Univerſalis ac ſufficientis Gratiæ fuit. Igitur

gitur in locis communibus: loco de Evangelio : Sicut inquit , *necesse est scire Evangelium esse gratuitam promissionem ita necesse est scire Evangelicam promissionem universalem esse : hoc est offerri & promitti omnibus hominibus reconciliationem. Hanc universalem tenere, necesse est adversus periculosas imaginationes de Prædestinationè ; ne disputemus hanc promissionem ad paucos quosdam alios pertinere, non pertinere ad nos*, &c. Et in Explicatione præcipuorum Articulorum Fidei. Artic. de fide. *Sicut universalis est Pœnitentiæ prædicatio, ità & promissio Gratiæ universalis, & omnes credere jubet, & accipere beneficium Christi, sicut Christus inquit : Venite ad me omnes.* Idem perspicuè magis Commentario in Epist. ad Roman. c. 5. *Particula Omnes plena consolationis est : Omnibus enim offert remissionem peccatorum : quare omnes qui ad eam confugiunt, eam que fide apprehendunt salvantur, & opponi debent hujusmodi particulæ universales periculosis cogitationibus de prædestinatione.* Lavaterus eadem insistit vestigia in Ezechielem, c. 18. vers. 23. *Deum*, inquit, *non desiderare mortem impii hinc apparet, quòd omnes homines invitat ad agnitionem peccati*: ac in eo argumento copiosissimé versatur. Consentit Andreas Hyperius in Methodo Theolog. l. 1. c. de Prædestinatione: *Non mediocrem consolationẽ accipiet, qui in hac causa perturbatur, si insuper demonstretur ei, quòd promissio Gratiæ sit universalis*, &c. Ac loco de voluntate Dei, quærens quomodo verum sit illud Pauli : Deus *vult omnes homines salvos fieri* cùm multi non salventur. Respondet penè more Catholicorum *Voluntas Dei semper impletur : sed ita quidem, ut quædã perficiantur juxta ipsius decretum necessitate absolutâ : quomodo dicimus voluntate Dei ordinatũ esse ut omnes homines semel moriantur*,

tur: 1 Corin. 15. *ad* Hebræos 9. *quædã vero perficiantur necessitate conditionali, quo pacto ostendimus accipiendũ quòd Deus vult omnes homines salvos fieri.* Accedit Sebastianus Castellio, à quo magna vi probatur hæc generalis erga omnes ac singulos homines benevolentia Dei, ac ex ea Gratia universalis, quam in illa voluntate nixam ostendit Dialogo 1. de Prædestinatione varijs in locis: & in fine ait opponens Prædestinationem ex præviſis meritis conditionatis, alteri ex decreto absoluto ante prævisionẽ: sic ait: *At si credas à Deo creatos esse homines omnes ad salutẽ invenies omnia contraria: videlicet Dei paternũ in omnes à se creatos animum, & misericordiã liberatissimã, ejus que præcepta cum voluntate sine ulla simulatione convenientia: ita fiet*, &c. Eandem doctrinam tradit Dialogo 2. de Elect. & 3. de lib. arbit. & in Scripto de Prædest. q. 2. & in lib. de Calum. c. 18. & in Annot. in cap. 9. ad Romanos.

Quid? Quòd ipsis Hæreticorum Patriarchis Luthero & Calvino eadem Gratia communis omnibus & Sufficientis ratio placuit, quos tanquam Principes Senatus leviſſimi Pedanei & circumforanei Senatores imo & rabulæ, sunt secuti. Lutherus igitur Enarrat. in Psal. 51. ait *Psalmũ illum de miseratione Dei transferendũ in generalẽ doctrinã, quæ pertineat simpliciter ad omnes homines, nullo excepto.* Et Comment. in Joel. c. 11. 13. *Victimã à se contra peccatũ destinatã, nempe Filiũ suũ æternũ vult omnibus hominibus cõmunem esse.* Et in altera *Enarrat.* in Joel. Tom. 3. oper. Lutheri. Super illis verbis. *Quicunque invocaverit nomen Domini. Imprimis* ait *observanda est particula infinita, Quicunque, Nemine enim excludit á salute:*

salute: quam gratis promittit invocantibus. Hæc Lutherus ne quid esset, quod non diceret homo vanissimus & ad omnia audenda paratissimus. An vero a se ipso defecerit, nunc non dico, paulo post suo loco dicturus.

Ad Calvinum dignum eâ Patellâ operculum venio. Is quanquam absolutæ Prædestinationis defensor acerrimus sit, universalis tamen Gratiæ strenuus assertor existit. Igitur Tract. de Prædest. sic habet. *Constat omnes promiscuè ad Fidem & Pœnitentiam vocari: unum eundēque Mediatorē omnibus proponi, ut ab eo Deo Patri reconcilientur.* Item Comment. in cap. 5. Epistolæ ad Roman. *Communē omniū*, inquit, *facit Apostolus, quia omnibus exposita est: non quod ad omnes extenditur re ipsâ. Nam etsi passus est Christus pro peccatis totius mundi, atque omnibus indifferenter Dei benignitate offertur non tamen omnes apprehendunt.* Præterea Comment. in Joan. 11. 16. *Ut quicunque credit in eum*, &c. *Universalē* ait *notam apposuit, ut promiscuè omnes ad vitæ participationem invitet, tum ut præcidat excusationē incredulis. Eodē enim pertinet Mundi nomen, quo prius usus est. Tametsi enim in mundo nihil reperiatur favore Dei dignū; se tamen toti mundo propitiū ostendit, cum sine exceptione omnes ad Christi Fidem vocat: Patet enim omnibus Christus, ac expositus est.* Tandem lib. de Prædestinat. *Caret controversia, Christum pro omnibus mortuum esse, & venisse expiandis peccatis mundi.* Non potuit clariùs loqui Calvinus. Pro hac sententia pugnat Testardus, uti patet ex opusculo Antagonistæ Mosis Amyraldi ac ipsius Amyraldi testimonio consentit. Camero qui Decretum conditionatum agnoscit, ac ejus operâ Gratiam Communem sufficientem defendit

quemadmodum referunt duo hi Autores ejus verba commemorantes. Nemo tamen acriùs eam Hæreticorum & copiosiùs defendit, quam Moses Amyraldus in prolixo opere *de Gratia Universali*, ac præcipue in Præfat. ubi Synodo Dordracenæ quæ oppositum videtur definisse (etsi ille neget) opponit synodum Polonicam, quæ Gratiæ Universalitatem statuit; imo & affirmat in ipsa Synodo Dordracena *præstantes quosdam viros è Magna Britannia Gratiam communem subjectivam vel statuisse, vel Lutheranis pacis causâ concessisse.* Atque adeo concludit id ipsum Ecclesias Reformatas & sentire, & docere. Itaque omnium pené nostri temporis hæreticorum ea opinio est: si paucos Calviniani instituti rigidiores sequaces, excipias.

Quòd Catholicos attinet, mirari libet quæ tantùm hæreticis sententia placuit, eam ijs tantoporè probari potuisse. Inficias ire non possumus magno consensu Doctores illam, præsertim Scholasticos, arripuisse. Ac rem altius repetentes Patres Græcas eius primos Authores fuisse dicimus. Fuerunt autem Dyonisius Areopag. de Cælesti Hierarch. c. 9. Clemens Alexandr. l. 2. Stromat. Chrysostomus Homil. 7. in Joannem. & Homil. 26. Epist. ad Hebræos. Nazianzenus. Orat. 21. de laudibus Athanasij. Cyrillus, Theophyl. & Euthymius. in locum Joannis c. 1. *Illuminat omnem hominem venientë in hunc mundum.* Testimonia non adduco, & quod facile est ea invenire, & qùod citabo Recentiores apud quos videri possunt Suarez in 1. p. l. 4. de prædest c. 4. & tomo 2. de Grat. l. 4. c. 11. Et Maldonatum Commentar. in Joannem c. 1. n. 9. qui ait *omnium Græcorum*

eam.

eam ſententiam locum Joannis interpretantium eſſe. Et Antoninũ Moraines. d. 26. de Grat. Sect. 4. Ex Latinis Cyprianus. Epiſt. 59. Hilar. 2. de Trinit. Ambroſius Serm. 8. in Pſal. 118. Hieron. in Comment. Epiſt. ad Titum. Arnob. l. 2. adverſ. Gentes. Paulus Oroſius Apolog. per libertate. De Auguſtino & diſcipulis poſteà agemus.

Scholaſtici videntur penè omnes in eandem ſententiam conſpiraſſe. D. Thomas. 3. contr. Gent. c. 159. in fine. & lect. 5. c. 6. in Joan. 9. 3. D. Bonavent. in 1. d. 40. a. 4. q. 2. & in 3. d. 25. a. 1. q. 2. ad ult. arg. Alenſ. 1. p. q. 28. m. 2. a. 2. Scotus. in 1. d. 46. q. un. ad 1. arg. Adrian in 4. q. 1. de Pœnit. Capreol. in 1. d. 46. q. un. a. 3. dub. 3. Rich. in 2. d. 28. a. 1. q. 3. ad 4. Durand. in 3. d. 25. q 1. n. 9. Ferrar. 3. contra Gent. c. 169. Sect. Par. Ad hujus. Domin. Soto 1. de nat. & Grat. c. 18. Malderus. 1, 2. q. 11. a. 3. dub. 5. m. 1. Ledeſma. diſp. de Auxilijs art. 16. q. unica: Driedo di Redemp. & captiv. c. 3. & 5. Andreas de Vega lib. 13. in Concil. Trident. c. 13. Imo id ipſum penè ſcholæ principales ſentiunt. Scotiſtica, Thomiſtica, Jeſuitica, ſi ex hac tamen unum ex ejus principibus clariſſimum Theologum, Vaſquium excipias: cujus ego infra cum de Auguſtini mente egero, ſententiam ad calculos revocabo.

Nititur primum hoc placitum locis Scripturæ. Deinde árgumentis rationum. Et quidem de omnibus omnino hominibus intelligenda ſententia eſt: tum infantibus, tum adultis, horum vero tum Fidelibus, tum Infidelibus, ita ut ad omnes univerſalis Gratiæ beneficium extendatur, & nemo ab eo excludatur. Hæc autem

autem sententia primùm probatur Sacræ Scripturæ testimonijs : quæ non pauca afferuntur. Præcipua tamen sunt tria. Joannis 1. n. 9. *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, quod omnes fermè Patres Græci de Gratia intelligunt, uti ex Maldonato observavimus. Epist. 2. Petri c. 3. n. 9. *Patienter agit propter vos: nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.* Pauli 1. ad Timoth. 4. *Speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium.* Unum Capitale ac celeberimum ejusdem Pauli in eadem Epist. 1. ad Timoth. c. 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Alios locos adducunt citati Authores. Ego illustriores dedi.

Argumenta rationum hæc fermê sunt. Primum ducitur á φιλανθρωπία & benignitate Dei erga homines quæ certe cum sit infinita circumscribi non debet, sed ad universos extendi.

Eo maximè utuntur Hæretici ; uti videre est apud Remonstrantes, & Arminianos, ac unum Calvinianum Amyraldum.

Secundum sumitur ex Æquitate Dei : quem non decet inæqualiter se habere erga homines, quorum & conditor fuit, & saluator esse voluit : nec quibus naturam ex æquo rationalem impertit, non debuit ex æquo Gratiam impartire. Hoc Scholastici fermè utuntur.

Tertium petitur ex Providentia, quæ sânè minus constaret, si Deus non omnibus necessaria ad salutem obtinendam provideret. Ecquis enim neget indignum esse, ut a quo volatilia cæli pascuntur, & lilia agri vestiuntur, is pabulo cælesti homines privet, ac eorum animos

mos Gratiâ nudatos relinquat. Hoc item Scholastici urgent.

Quartum: Nemo homo non est ad finem supernaturalem destinatus: sed cui Finis proponitur, ei necesse est media ad eum aslequendum tribuantur: igitur non potest ullus homo Gratiæ Sufficientis adjutorijs destitui. Hujusmodi ratio Scholastica est.

Quintum: Omnes homines, nullo excepto, redempti sunt à Christo: quod si redempti, aliquid ex eo sanguine participarunt, qui incassum fusus non est. Igitur ad omnes aliqua Gratia, quæ est fructus sanguinis Christi pervenit. Hæc quinque Argumenta neminem patiuntur, ne Infantem quidem excludi. §Hoc totum à schola est.

Supersunt duo pro Gratia communi omnium adultorum. Alterum sit. Omnibus adultis lex naturalis proposita est, quæ veluti mentibus innata, & animis insita est: atque adeo eam servare tenentur: hoc autem vel possunt sine gratia, vel non: si non possunt, necessaria est Gratia; quòd si necessariâ, omnino danda: si possunt, servantibus legem justum est præberi Gratiam, quâ demum salutem æternam consequantur: quæ sine Christi Fide & Gratia comparari nequit.

Alterum esto. Ad vitanda peccata omnia necessarium est Adjutorium gratiæ supernaturalis, quod si non adsit, aut non peccabunt homines, aut excusabuntur, si peccent: Peccant autem, nec excusantur, igitur habent gratiam sufficientem ad peccata vitanda. Quæ duo argumenta afferri solent ab scholasticis doctoribus amplificata & exaggerata maximè, quòd summam in ijs vim

vim sitam esse arbitrantur. Quam invictam putant additâ illa voluntate divina salvandi omnes homines ex Paulo accepta: nam ea universalis cum sit, ad omnes pertinet, & neminem patitur excludi. Et quidem de re ita sentiunt Scholastici omnes unanimes, omnes constantes. De modo haud parum dissentiunt. Nam cum venitur ad Infideles barbaros in recessu quodam naturæ positos, ferino more vitam agentes in quibus tam obtusum est ingenium, tam incondita indoles, tam inculti mores, tam rudis habitus, ut obrutus ille videatur ignis rationis, cum præsertim non sit a quo excitetur, & accendatur, quòd ad eas nunquam lux Fidei penetrarit, hærent profecto dubii quo se vertant, quidve cùm se verterint dicendo arripiant. Jam vero cùm ad parvulos, qui vel ab ijs infidelibus, vel à Turcis, vel ab alijs gentibus qui Baptismate non utuntur, transitur, major adhuc eos dubitatio tenet, nec explicare se valent, imo quo magis conantur evadere instaravium, quæ in viscatas incidunt virgulas implicantur. Tanta est tamen apud ipsos Religio erga illa Scripturæ testimonia, tantum earum rationum pondus, tantus earum difficultatum ex negatione Sufficientis Auxilij Universalis metus; ut malint intra illius labirynthi inextricabiles sinus mæandros que remanere, quam filum quarere, cujus ope evadere ex illo indeprenso & irremeabili errore possint.

Filo igitnr neglecto, nequis in eos Minotaurus possit incurrere, clypeo se muniunt, quem Aiacis scuto solidiorem putant. Aiunt communiter (quod attinet adultos) ijs omnibus inesse divinum quiddam munus rationis,

rationis , id eſt ipſum lumen ſignatum mentibus, quod è lumine inſito naturâ flammas concipit, & per quaſdam quaſi ſtricturas ſe prodit, & lucem parit ad rectè ſentiendum & operandum : Quo qui bene utatur, & legem ſervet naturalem , is gratiam à Deo , quæ ſit ad ſalutem ſatis , conſequetur , id que vel miniſterio hominis aut Angeli , aut aliâ interiore operâ,quam Deus procul dubio adhibebit. Sed in hoc variant, & quidam periclitantur : Dum naturalibus illis operibus aut initium congrui meriti , aut inchoatam diſpoſitionem, aut occaſionem , aut ſaltem conditionem ſine qua non attribuunt. Qua de re eruditisſimè (uti ſolent) lumina illa duo Scholæ Jeſuiticæ Vaſquez,& Suarez : in quorum ego luce verſor, verſabor que *Dum ſpiritus hos regat artus.* Vaſquez 1. p. diſp. 91. c. 10. & præcipuè d.97. c. 5. de grat. l. 4. a. c. 11. uſque ad 18. qui viam hac in re certiorem tutioremque commonſtrat : quam ſuo loco indigitabimus.

Verum cum urgentur; aliquos eſſe homines ita efferatos tam que à ratione abhorrentes , ut non ſolum de Deo,aut ejus cultu,ſed nede rationabili quidem vivendi conſuetudine quicquam vel noverint , vel audierint : qui more pecorum vitam degant , ad paſtum abjecti, ventri & ijs quæ ventri ſunt proxima, ſervientes,ſine ullo humanitatis ſenſu , Anthropophagi , & à rupibus haud multùm , ſi vitam excipias , diſtantes : cujuſmodi multos his duobus proximis ſeculis,apertis Jndijs repertos in hiſtorijs noſtris Luſitani legimus ; miris ſe modis torquent , & excruciant , ut aptum aliquid reſpondeant. Et quidem plures hoc argumentum ſupprimunt

munt eo ne obruantur, quemadmodum ſoleo animadvertere, & nunc in Antonino Moraines & Annato obſervavi ; qui cum Authores accurati & circumſpecti ſint, & ſtrenui hujus Univerſalis Gratiæ ex generali Redemptione & Voluntate Chriſti & Dei defenſores, cùm ad infideles veniunt vel ſe ſubducunt, vel tergiverſantur. Certè Morainium cum legi de Gratia infidelibus oblata diſputantem, memini illius Androgeo Virgiliani ſcitè ei comparati.

Improviſum aſpris veluti qui ſentibus anguem
Preſſit humi nitens, trepiduſq; repente refugit.
Attollentem iras & cærula colla tumentem.

Nec ineptè: nam illi barbari in ſuis gurguſtiis viventes ac exijs prodeuntes colubros imitantur.

Fortius ſe opponit difficultatis Suarius tom. 2. de Grat. l. 4. c. 11. & ſequentibus, cum eaque ſtrenue luctatur, ſi qua poſſit dejicere : ſed eludit potius eam quam elidit. Quid reſpondeat cum illud infra argumentum adduxero expendam. Significat ille ſane diſtinguendo varias Auxiliorum formas & inform ijs pene Auxilium tribuendo, quam ſit difficile Sufficientem ijs Gratiam aſſignare.

Jam verò Infantes qui in uteris matrum vel inter Chriſtianos vel barbaros moriuntur, vel qui recens nati denſiſſimis Gentilitatis tenebris extinguuntur vix admittere poſſe videntur Adjutorium aliquod Gratiæ ſufficientis. Et quidem de his ſumma difficultas eſt, ut apparet in Suario, & paulo poſt in Vaſquio apparebit. Scio com-

communiter dici ab Scholasticis omnes hos habere Auxilia parata, & oblata in Causis Universalibus, & Deum quantum ex se paratum esse dare, sed per naturalium rerum cursum, quem Deus non tenetur invertere non licere; idque ego cum Audirem Theologia in Societate Jesu à Magistris meis acceperam, & acceptum in positionibus tum privatis, tum quas habui Conimbricæ totius Theologiæ, publicis defenderam; sed postea lecto Augustino & Vasquio comperi non posse illâ argumento satisfieri ratione, quemadmodum suo loco, id que jam agere incipimus, constabit.

CAP. X.

ALtera sententia quæ Gratiam circumscribit, nec Omnibus omnino hominibus communem esse vult multò paucioribus tum Hæreticis, tum Catholicis probatur. Quod ad Lutheranos attinet, etsi Antagonistæ Jansenij Antonius Richardus, Antoninus Moraines Franciscus Annatus Thomas Augustinus & alij affirment Lutherum Gratiam Universalem & Voluntatem Dei de salute omnium generalem negasse, cum que eo Lutheranos sentire, citentque locos ejusdem & Zanchij & aliorum: necesse tamen est rem hanc exactius pendere. Ego enim eâ item opinione quam in Societate juvenis acceperam imbutus, & locis illis inductus credebam, eos ejus sententiæ esse Authores: sed postquam

Londinum occasione legationis veni, & in Lutheranæ sectæ homines Suecos ejus dogmatum peritissimos incidi, mutavi sententiã. Nam cum ij in quædam folia Tomi primi excusa incidissent, ac inter ea initium Capitis 6. inquo aiebam Lutheranos Universalem Gratiam & Redemptionem Christi negasse, reprehenderunt me quod ita de ijs sentirem & scriberem, monueruntque ut deinceps contra existimarem, & dicerem. Cumque Art. Lutheri 36. ex damnatis a Leone in quo id continebatur, & Roffensem & Coccium, atque adeo doctissimos illos Patres Jesuitas objecissem, responderunt. Etsi Lutherus primum in ea sententia fuisset, ab illa eum postea discessisse & quam postremo tradidisset, eam suos sequi & tradere. Rogarunt que ne sibi illam opinionem affingerem, neve eam apud se notam insciti vellem incurrere. Omnino à se cum Luthero Universalem Gratiam & Generalem illam Dei de salute omnium voluntatem confirmari: locos Lutheri postulavi: libros aliquot commemorarunt, sed scriptos locos dare non potuerunt, quod libros secum in Angliam non attulisse dixerunt: nec mihi licuit hac de re cum ijs accuratius agere.

Novi tamen eos haud temerè illud affirmasse: nam cum Jacobi Arminij opus quod Declaratio sententiæ inscribitur diligenter legissem, comperi, Lutherum primam quam de Prædestinatione Absoluta ante merita prævisa, & Electione certorum præ alijs derelictis, quæ Augustini sententia est, antea tenuerat, deseruisse: aliamque Arminij & Remonstrantium quæ generalem Dei voluntatem & prævisionem conditionatam meritorum

torum, communemq; Gratiam affirmat tenuisse, quam & Melanæthon sit amplexus, & Lutheranæ Ecclesiæ profiteantur. Testimonium Arminij adduco. Is igitur in Declaratione sententiæ ad Ordines Hollandiæ & West-Frisiæ ad medium fol. 92. sic scribit. *Vigesimo atque ultimo hæc doctrina de Prædestinatione à majore parte Christianorum tam olim quam etiam nunc hodie que rejicitur. Ut vero de superioris seculi temporibus nihil dicam : res ipsa loquitur. Ecclesias Lutheranorum, Anabaptistarum, etiamq; Papistarum doctrinam hanc pro erronea habere. Imo Lutherus & Melanæthon utut in primo Reformationis initio eam probaverint, tamen postmodum ab ea desciverunt. Ac de Melanæthone quidem id clare apparet ex scriptis illius posterioribus. De Luthero vero idem statuunt qui se Lutheri discipulos vocant, qui tamen hac in re sententiam ipsum suam potius declaravisse plenius, quam â priore desciviſſe penitus contendunt. Philippus vero Melanæthon sententiam hanc non multum à fato Stoicorum abhorrere credidit, maxime vero in Epistola quadam scripta ad Gasparem Peucerum.* Hæc Arminius, ac ex his ultimis verbis constat de qua Prædestinatione loquatur, nempe de absoluta certorum Prædestinatorum ante prævisionem meritorum, quam nomine *Fati* ab Augustino inducti Semipelagiani improbabant : suâ quæ & Arminij est ex voluntate Generali Dei, & gratia Universali invectâ, quam Lutheri & Melanæthonis & Lutheranorum, & Anabaptistarum esse contendit. Ut appareat quanto nos jure & Lutherum, & quosdam ejus sectatores Universalis Gratiæ & Generalis illius voluntatis authores illius sententiæ fuisse dixerimus. Cum Arminio consentit Moses Amyraldus proximé ciratus

in præfatione ad opus de Gratia Universali ubi bis affirmat Lutheranorum conventus omnes illam fateri.

De Calvino ejus que discipulis unum nec indoctum, nec indiligentem audiamus nempe eundem Mosem Amyraldum. Hic in Præfat. ait ; Calvinum universalem Gratiam & Generalem Christi Redemptionem docuisse & plurimis locis confirmat. *De Dordracena autem* Synodo, & Conventu Protestantium sic *In Confessione fidei ecclesiarum nostrarũ & in Decretis Synodi Dordracenæ vel de quæstione illa nostra id est de Gratia universali, nihil apertè constitutum est, vel si quid in ea constitutum est, id stat ab eorum parte qui Redemptionis universalitatem defendunt.* Ego aũthor sum Calvinum hac in re varium se ac inconstantem præbuisse. Calvinianorum rigidiores quosdam & tenaciores communis gratiæ copiam denegasse: cujusmodi sunt Paræus, Petrus Molinæus, Kimedontius, Amesius, alij que hujusmodi. Cæteros in contrariam sententiam cum Lutheranis, Anabaptistis, Arminianis, Remonstrantibus fermé abjisse.

Catholicorum (de Scholasticis loquor, Augustinum & Patres ad ultimum reservo) ãliquanta diversitas est. Quidam Sufficientem prorsus Gratiam dari negant, quòd nullam nisi Efficacem agnoscant. Duos invenire potui hujus Authores sententiæ. Alterum Cælium: quem citat Paulus Bennius Patavinus in libello de Auxil. Sufficiente & Efficaci : ac ex eo Suarius tomo 2. de Grat. l. 4. c. 1. n. 2. ac ex Suario ego. Alterum Cornelium Jansenium l. 3. de Grat. Christi c. 1. 4. & 5. & aliis quæ refert Moraines disput. 23. s. 1. & d. 25. s. 2. & 3. 5. & Annatus l. 1. c. 21. a. 8. Alij admissâ Gratiâ Inefficaci

efficaci & Sufficiente negant omnibus omnino donari. Et hi in eo conveniunt quod Omnibus Fidelibus gratia Sufficiens datur. Sed eorum quidam aiunt eâ carere Peccatores induratos, obstinatosque qui cùm ad eum statum venerint Gratia omnino destituuntur. Ita docent Abulensis in c. 4. Matth. 6. 12. Gregor. in 1. d. 46. q. un. circa solut. 3. dum impugnat secundam solutionem Cajet. in cap. 12. Joan. ad illud. *Non poterant credere.* Roffens. Art. 26. contr. Lutherum. Driedo de Captivit. & Redempt. generis humani tract. 5. c. 3. Michael Medina. l. 3. de recta in Deum Fide. c. 1. Rurardus Tapper qui eam dicit doctrinæ Patrum esse multo magis quam aliam conformem. Hos Authores citant Vasquez 1. p. d. 97. c. 2. qui addit Henricum quodlib. 8. q. 5. licet subdubitantem & Moraines d. 25. s. 1. n. 7. qui affirmat eam esse aliquorum Theologorum: ex quibus tantùm nominat Michaelem Medinam & Driedonem. His adnumerari potest Cosmas Philiarch. de quo ait Suar. tom. 2. de Grat. l. 4. c 7. n. 2. referri pro ea sententiâ, quæ negat Reprobis omne Auxilium. An vero hoc sit probabile disputat idem Suarius 4. tomo de Pænit. d. 8. Moraines vero citat multos Scripturæ locos quorum testimonijs hi Authores utuntur.

A Fidelibus induratis & obstinatis ad Infideles de quibus majori jure disputari potest, transeamus. Et quidem multis eorum non dari Sufficiens Auxilium non pauci authores affirmant. Ac primum supponendum est ex Suario, omnes, qui Fidelibus obduratis Auxilium negari dicunt, eos etiam negari illud Infidelibus sentire oportere

oportere. Nam uti observat: Fides est Ostium Gratiæ, & qui semel intravit ei nunquam omnino Porta obstruitur, unde putat quibus Infidelibus prædicata est & credita Fides eos gratiæ Auxilijs non carere ita c. 11. lib. 4. Ex quo apparet eos qui Fidelibus gratiam dari quibusdam negant, Infidelibus negari dicturos. Itaque pro hac sententia citandi sunt omnes, quos pro induratis adduximus: ac imprimis *Gregorius* in 1. d. 46. q. 1. ad 3. quem specialiter citat Suarius ibidem n. 6. Illi item qui negant Christum mortuum esse pro omnibus propterea quod non est mortuus pro Infidelibus in hac prorsus sententia sunt. Ergo S. Remigius, & Ecclesia Lugdunensis ita docet in lib. de tribus Epist. per multa capita. A cap. 15. ad 21. tam perspicue, ut exponi aliter nequeat; nam c. 15 distinguit tres ordines Fidelium, & pro his ait *Christum* mortuum esse. Addito autem quarto Infidelium, qui nunquam ad fidem sunt vocandi negat pro eo Christum mortuum esse: addit verò c. 16. rationem. *Neque enim Infidelium mediator est, sicut nec Advocatus, vel Reconciliator: sed Fidelium tantum.* Et c. 18. ait *Pro his qui ante adventum suum in impietate sua mortui sunt Nullatenus venisse* & idem affirmat de alijs, qui etsi pauciores in eadem infidelitate ac impietate moriuntur. Id que recognovit, & fassus est Andreas du Vallius in notis. *Affirmat,* inquit *Christum non fuisse Passũ pro his qui* in *Infidelitate moriuntur.* Et quanquam adjiciat hoc dictum benignà interpretatione egere: coneturque explicare distinctione adhibita Sufficientiæ & efficaciæ: ita ut intelligendum sit quod Efficaciam, non quoad sufficientiam negare, qua ratione Concilium item Valentinum

lentinum exponit, non consentio, qui videam Concilium & Ecclesiam candidè, ac proprie, & sine fuco locuta, planè intelligenda, cùm præsertim terminis usa sint negativis, quorum natura non fert illa subterfugia; qui enim illud *Nullatenus* affirmationem sustinere possit? sed metuebat quiddam Du Vallius: sibi ergo metuere debebat, si sensu suo diceret: cum alienum proponeret, Fidei, non metus rationem habere oportebat. Si hoc modo exponendæ sunt veterum sententiæ, uti quisque timebit exponet, ac non veritati, sed formidini serviemus. Eritque, uti jam fit in quorundam scholis, Arbiter Metus.

Eandem doctrinam tradit idem S. Remigius & Ecclesiâ in lib. de tenenda veritate Scripturæ in Censura Tertij Capituli Conventus Carisiaci §. Quid vero, Loquens de ijs *ad quos nullus unquam prædicator accessit; qui nullum unquam verbum Fidei audierunt, qui utique nullatenus potuerunt credere ei, quem non audierunt.* De his enim non vult intelligi illud Pauli *Deus vult omnes homines salvos fieri.* Et hos negat esse Redemptos à Christo à cap. 14. ad finem. Jam vero vero Concilium Valentinum Canone 4. *Item*, inquit, *de Redemptione Sanguinis Christi propter nimium errorem, qui de hac causa exortus est, ita ut quidam sicut eorum scripta indicant, etiam pro illis impiis, qui à mundi exordio usq; ad Passionẽ Domini in sua impietate mortui æternâ damnatione puniti sunt effusum eum definiant, contra illud Propheticum: Ero mors tua ô mors, Ero morsus tuus Inferne: illud nostris semplicitur & fideliter tenendũ ac docendum placet juxta Evangelicam & Apostolicam veritatem, quod pro illis hoc datum pretium teneamus de quibus ipse Dominus.*

nus noster dicit: Sicut Moyses exaltavit Serpentem in deserto ita exaltari oportet Filiũ hominis, ut omnes qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum non pereat sed habeat vitam æternam. Et Apostolus: Christus inquit semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. Ne autem videretur aliquos Fideles excludere, & de solis Prædestinatis loqui, quod erroneum est dicere, addidit Canone 5. Pro omnibus Omnino Fidelibus quicunque sint, modo in Ecclesia fuerint, & ad eius corpus pertinuerint mortuum Christum esse: ita ut pro solis Infidelibus mortuus non sit. Authore Concilio. Item, ait firmissime tenendum credimus, quod omnis multitudo Fidelium ex aqua & spiritu Sancto congregata, ac per hoc veraciter Ecclesiæ incorporata & juxta doctrinam Apostolicam, & morte Christi baptizata in ejus sanguine sit à peccatis suis abluta. Quia nec in eis potuit esse vera Regeneratio, nisi fieret & vera Redemptio. Cum in Ecclesiæ sacramentis nihil sit cassum, nihil ludificatorium, sed prorsus totum verum, & ipsâ sui veritate ac sinceritate subnixum. Ex ipsa tamen multitudine Fidelium & Redemptorum alios salvari æternâ salute. Ecce Prædestinati Redempti, quia per Gratiam Dei in redemptione sua fideliter permanent ipsius Domini sui vocem in corde ferentes qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Alios qui permanere in salute Fidei, quam initio acceperunt Redemptionisque Gratiam potius irritã facere pravâ doctrinâ vel vitâ quã servare elegerunt, ad plenitudinẽ salutis & ad perceptionem æternæ Beatitudinis nullo modo pervenire. Ecce Reprobi Redempti. De utrisque autem addit. Secundum sententiam Pauli: in utroque siquidem doctrinam Pii Doctoris habemus:

Quicunque

Quicunque baptizati sumus in Christo Jesu in morte ipsius baptizati sumus. Et omnes qui in Christo baptizati estis Christum induistis, &c. Hunc Canonem confirmavit Synodus Lingonensis, ut apparet ex Tom. 3. Concil. Ans. Gall. Jacobi Sirmondi. ex Cod. Vaticano. Eam sententiam de Redemptione Omnium Fidelium Nicolaus Pontifex confirmavit his verbis: *Nicolaus Pontifex Romanus de Gratia Dei & Libero Arbitrio: Dei veritate geminæ Prædestinationis, & sanguine Christi, ut pro credentibus omnibus fusus sit fideliter confirmat & Catholice decernit.* Quod decretum etsi in dubio ponat Hincmarus Epist. 24. ad Egilonem; & soli Prudentio æmulo suo in Annalibus id suis referenti tribuat, habetur tamen in Codice vetustissimo Bertiniano: ac refertur à Franc. du Chesne Tomo 3. Histor. Francor. ad Annum Christi D. c. c. L IX. Puto locum hic non esse interpretationi Du-Vallij de Efficacia & sufficientia quoad Infideles: nam hæc locum habet erga Fideles Reprobos ad quos efficacia non pervenit, in infidelibus vero nescio quî habere possit, quod si habeat, non capio quomodo à Fidelibus Reprobis in Auxilio recipiendo distinguantur, nec cur de ijs mentionem non egerint Concilia, cum ad eos item ratio sufficientis Auxilij pervenerit.

Cum Ecclesia Lugdunensi, & Concilio Valentino sensit S. Prudentius Episcopus Tricassinus, qui se Hincmaro pro Gotteschalco Monacho opposuit, ejusq; sententias probavit. Et vero constat Prudentium de ijs opusculum quoddam scripsisse, quod obtulit Patribus Synodi Parisiensis (Turonensem dicit Sirmondus) ac ijs probatum ad Hincmarum & Pardulum misisse, ut eorum

rum de universalitate Redemptionis & gratiæ opinionem confutaret. Cujus Autographum casu ne, an industriâ? perijt. Apographum in scrinijs Sirmondi servatur. De eo memiit Rabanus Epist. ad Hincmarum: imo & Hincmarus ipse lib. de Prædest. c. 3. ubi impugnat sententiam de circumscriptione Redemptionis & universalitatem ejus defendit. Nec id temerè aut ex conjecturis tantum asserimus, cum extet sententia ipsius Prudentii in libro contra Joannem Scotum Erigenam c. 2. ubi Generalem de salvandis omnibus Dei voluntatem non admittit, sed ex Augustini sensu ad certos quosdam reducit: nec patitur ad singulos omnium generum extendi. Quod si ex ipso Prudentio probari non posset, satis id constaret ex Hincmaro qui l. de Prædest. c. 33. de eo sic. *Dominus Prudentius dicit sanguinem domini nostri Jesu Christi pro omnibus hominibus ex toto mundo credentibus fusum, non autem pro illis qui in eum nunquam crediderunt, nec hodie que credunt, nunquam que crediturí sunt.* Et addit: *Sed & Gotteschalcus in hanc venit sententiam.*

Magnum hinc momentum authoritatis Prudentij sententiæ accedit: Approbatio scilicet Synodi Parisiensis cujus consensu ad Hincmarum est missum opusculum: uti patet ex libro ejusdem Prudentij contra Scotum c. 11. nec enim nisi probaretur, Synodo permitteret mitti opusculum: illud itaque tantam secum tot Episcoporum (unus & viginti fuerunt) authoritatem asserebat.

Hanc suo adjecto calculo sententiam vir gravissimus Lupus Seruatus confirmavit: nam etsi libro de tribus

bus quæstionibus. q. 3. *de sanguinis Christi taxatione seu pretio* utranque sententiam probabilem dicat, & utram sequatur ambiguum se ostendat, tamen in eam magis inclinat, quæ negat universalitam Redemptionis: sed quod minus ibi quod sentiat expositit, recurrendum est ad alios locos, in quibus definite sententiam profert. Igitur in Epist. ad Carolum Regem. sic ait.

Postremò quos redemit Dominus sanguine suo, Evangelica lectione colligitur. Apud Mathæum, Bibite, inquit Dominus, ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus novi testamēti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Apud Marcum, hic est sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur. Apud Lucam vero, hic est calix novum Testamentum in sanguine meo qui pro vobis fundetur. Duo ergo Evang. ponunt pro multis; unus, pro vobis; quia & Discipuli multis annumerantur; nullus pro omnibus; & ne id ego temere scrutatus existimer S. Jerominus explanans locum Evangelij, sicut filius hominis non venit ministrari sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis. Quando inquit formam serui accepit, ut pro mundo sanguinem funderet & non dixit, dare animam suam Redemptionem pro omnibus, sed pro multis. id est pro his qui credere voluerint. Qua expositione juxta fidem Catholicam docuit solos fideles esse intelligendos sive in gratia permansuros, sive ab ea suo vitio recessuros. Item B. Augustt. aperiens populo sententiam Evangelij, vos non creditis quia non estis ex ovibus meis; quomodo ait istis dixit: non estis ex ovibus meis? quia videbat

eos ad sempiternum interitum prædestinatos non ad vitam æternam sui sanguinis pretio comparatos. His tam claris luminibus doctrinam suam Evangelico sensu roborantibus qui audeant contradicere, nisi qui non erubescunt sine luminibus apparere? Ut pace tamen & Reverentia tanti viri dictum sit, hunc intellectum Evangelico fonte manantem non videns. Joannes Constantinopolitanus Episcopus cum exponeret illud Apostoli qualiter gratia Dei pro omnibus gustaverit mortem, non pro fidelibus tantum, inquit, sed pro mundo Universo: & ipse quidem pro omnibus mortuus est: quid autem si non omnes credunt? ille quod suum erat implevit.

Verum cur hoc senserit nullo divino testimonio comprobavit. Quod siquis excellentiæ culminis vestri ostendit aut ostenderit Faustum quendam de his longe diversa scribentem, ne acquieveritis erranti: quoniam doctus Papa Gelasius, cum septuaginta Episcopis viris eruditissimis qui scriptores essent, vel non essent recipiendi statuens, post commendationem Augustini, & singulares laudes Hieronymi: memorati Fausti scripta his verbis exauctorauit. Opuscula Fausti Regiensis Galli Apocrypha. Hanc fidem quam expressi in supradictis quæstionibus tenuerunt Ecclesiæ Catholicæ invictissimi defensores: hanc ego minimus omnium custodio: hanc volentibus absque invidia ostendo, nolentibus meæ mediocritatis conscius non ingero. Nec (ut quidam suspicari se simulant) inaniter, hoc est vanæ gloriæ studio cupio innotescere; cum terreat me plurimum illa de Scribis & Pharisæis Domini sententia, omnia

nia opera sua faciunt ut videantur abhominibus, & de Hypocritis. : Amen dico vobis receperunt mercedem suam : sed asserendæ veritatis intuitu quod in Divinis authoritatibus, earumq; sensus sequentibus præcellentissimis authoribus Deo inspirante deprehendi querentibus absque contentione manifesto. Vestræ igitur opinatissimæ prudentiæ si jam satisfactum est gaudeo, sin autem ; vel nunc, vel cum Deus noster optatam vobis quietem contulerit, propter alia etiam negotia Ecclesiastica evocatis ad Conventum doctioribus quibusq; recte, perperamue sentiam, subtilior plurium tractatus poterit invenire.

Ex quo manifestè patet Lupum Servatum Servatoris mortem ad solos Fideles sive justos sive injustos, seu Prædestinatos seu Reprobos restrinxisse, nequaquam vero eam ad Infideles extendisse, quæ fuit Ecclesiæ Lugdunensis sententia. Quid nim clarius quàm illud: *Docuit solos Fideles esse intelligendos, sive in Gratia per mansuros, sive ab ea suo vitio recessuros.* Quod autem antea libro de tribus quæstionibus dubium, & ad Chrysostomi authoritatem timidum se ostenderat, idcirco fuit quia visus fuerat ad solos duntaxat Prædestinatos sanguinem Christi reduxisse : nec eum cum reprobis communicasse : quod durum erat, ac erroneum : & à Chrysostomi sensu alienum. Nunc vero constituto & asserto Omnes Fideles ad eum sanguinem pertinere, nil est quod timeat negare Infideles ab eo excludi : nec si id Chrysostomus asserere voluit, prorsus deserere.

Ejusdem placiti author est Amolo Epist. ad Gottescalcum, in qua affictos ei errores impugnat, & veras illius

illius ſententias confirmat. Ita enim ſect. 4. ubi refutat illam propoſitionem, quam Gotteſchalci eſſe putabat. *Neminem perire poſſe, Chriſti Sanguine redemptum* in cujus ſecunda impugnatione inquit. *Si non credis omnes qui vera fide & devotione per Baptiſmi gratiam regenerantur Chriſti eſſe ſanguine redemptos: imo in Chriſti morte & ſanguine baptizatos licet plurimi poſtea ex eis vel per hæreſes, vel per alia deverſa crimina pereant, manifeſtè contrarium eſt Beato Paulo Apoſtolo,* &c. Ac concludit. *Itaque juxta Fidem Catholicam & Apoſtolicam Propheticam & Evangelicam omnes iſti fideliter ad Baptiſmum Chriſti accedentes non utique alio pretio, ſed Chriſti ſanguine redempti ſunt.* Idem perſequitur ſect. 6. & 7. ejuſdem Epiſtolæ. Quæ omnino eſt doctrina paulo poſt tradita ab ejus Succeſſore Remigio & Concilio Lugdunenſi, ut Chriſtus pro omnibus omnino Fidelibus ſit mortuus non Prædeſtinatis duntaxat, ſed etiam Reprobis. De Infidelibus vero ne verbum quidem reperire eſt. Unde videntur de his ſenſiſſe ab illo beneficio & Gratia eſſe excluſos: nam ni eſſent eorum certe, uti par erat, meminiſſent.

In Ratramno Corbeienſi Monacho eruditiſſimo vero (quales ea tunc & omnis ante acta & poſt futura ad noſtra uſque Benedictinos tulit ætas) ea diſtinctè ſententia non reperitur, tamen in duobus locis apparet eum cum Auguſtino, quem cum Iſidoro citat, multos à Gratiæ communione excludere. Nam libro 1. de Prædeſtin. *Item quod aliis detur Fides qua ſalvantur, & aliis non detur, non eſſe diſcutiendum in eodem libro* (id eſt Auguſtini de Prædeſt. Sanct.) & addit *Fides & inchoata & perfecta Donum Dei eſt. Et hoc donum quibuſdam dari, quibuſdam*

quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis Sacris litteris repugnare. Quæ sunt verba Augustini eod. lib. c. 9. Clarissime lib. 2. proposita de Gemina Prædest. sententiâ sic. *Eis*, inquit, *muneris hujus ideſt Gratiæ donum abscondit quos dispositio superni judicis in suis relinquere pravitatibus decrevit. Etenim dum unusquisque non sui merito, sed divinâ Gratiâ ad bonum de malo convertitur ille tantummodo Gratiâ prævenitur, quem cæleste judicium statuit prævenienduu.* Id vero ex Isidoro probat.

Eadem ratione citare possumus Florum Magistrum & Ecclesiam Lugdunensem dum adversus Joannem Scotum Erigenam c. 18. docet Infideles *derelictos esse: nec in ijs habitare Patrem, nec Filium, nec Spiritum Sanctũ.* Ita ut quicunque nono illo seculo rectè de Gratia senserunt ij eandem circumscripserint, ne ad omnes pervaderet, hoc est Infideles. Hanc autem doctrinam Patrum Concilij Valentini ac secundum illud Lingonensis non aut ego solus, aut ante me Gilbertus Mauguinus censuerat: sed multo ante tradiderat vir Doctissimus Estius in Comment. in 2 Petr. 2. 1. super illis verbis: *Et eum qui emit eos, Dominum negant.* Cujus hæc est sententia. *Ex hoc benè colligitur Christum redemisse quosdam Reprobos, nimirum illos qui Redemptionis ejus secundum aliquos effectus facti sunt participes: cujusmodi erant hi de quibus Petrus loquitur, ut pote per Fidem in Baptismo regenerati & peccatorũ veniam consecuti, licet postea in veterem peccati servitutem relapsi. Quæ eadem doctrina est Concilii Valentini ante annos pené 800. in Galliis habiti. C. 5. affirmantis Christi Redemptionem ad eos pertinere, qui etsi non salventur quia non perseverãt, Baptismo tamen regenerati fuerunt, & in sanguine*

Christi

Christi à peccatis suis abluti. Sed ne hinc colligas ad omnes omnino homines effectum Redemptionis extendi, quod in eodem Concilio Can 4. negatur. Non adhibuit syncerus Doctor illam distinctionem Sufficientiæ & Efficaciæ quoad Infideles, quemadmodum du Vallius quam citavi, & Moraines quem nunc cito d. 26. s. 6. n. 49. adhibent cum tamen maximè Scholasticus esset, cujus ego ijs interim judicium; dum id non tracto accuratius oppono: nec non Clarissimi Theologi Joannis Maldonati Jesuitæ qui etsi in communi eorum sententia sit Prædestinatianos hæreticos fuisse eosque negasse Christi universalem Redemptionem, ac pro eo citet Faustum, & Arnobium: & nescio quo jure Remigium ait de eo tamen. *Remegius in lib. contra tres Epistolas trium Episcoporum Galliæ videtur in eandem* Prædestinatianorum *ire sententiam*, nec ad eum liberandum utitur distinctione Auxilij Sufficientis & Efficacis quam statim infert. Eum tamen Authorem, & Annatum, & Thomam Augustinum paulo post vadabimur, cum de judicio Estij & Suarij instituemus quæstionem.

Unum hic citare nobilem Authorem volo, qui Gratiam Sufficientem communem omnibus apertè negat. Is est Cæsar Vaninus in suis Exercitat. Exerc. 16. in qua disputans de loco Pauli. *Deus vult omnes homines salvos fieri*, & improbans voluntatem Complacentiæ sic. ait *Multo minus mihi arridet, quando nec in Sacro Codice, nec in Generali Ecclesiæ Concilio, Pontificio ve Decreto ullo definita reperitur illorum Sententia: Deum largiri omnibus Gratiam Sufficientem ad salutem.* Idque multis argumentis deinde confirmat: ac de Infidelibus præcipue & Infantibus in

uteris

uteris matrum extinctis loquitur. Quæ nos interim momenta rationum infra expendemus. De Gregorio Ariminensi nemo dubitat, quin Sufficientis Gratiæ Auxilium patere omnibus denegarit in 1. d. 46. q. 1. ad 3. id que tam perspicuè, ut de eo Du Vallius qui universalis Gratiæ acerrimus vindex esse vult, vel inuitus dixerit. Omnes Scholasticos in aliâ esse sententia *Unico excepto Gregorio Ariminensi.* In notis ad lib. de Grat. Epist. Sanè eum ita sensisse jure: Unicum ita sensisse injuria dixit. Nam gravissimus Theologus P. Suarez tomo 2. l. 4. c. 13. ait Modernos aliquot Thomistas adversus Molinã asserere *nec Deum promisisse Infidelibus etiam Facientibus quod in se est per vires naturæ Gratiam Sufficientem, nec ullam de ea legem à Christo statutam: imo Deum suâ voluntate multis non dare taliá Auxiliá.* quod *exemplo parvulorum confirmant putantque eandem rationem esse de Adultis:* quos quanquam non nominet Suarez, credendum est extitisse ac in ea prorsus opinione fuisse.

Supersunt Parvuli: quorum duo authore Vasquio genera sunt. Alterum eorum qui baptizari potuerunt & Parentum negligentiâ mortui sine baptismo sunt. Alterum eorum quibus vel in utero mortuis, vel natis in media barbarie baptismus applicari non potuit. De primis ait Vasquez d. 96. c. 2. omnium Scholasticorum sententiam esse Auxilijs sufficientibus minimè caruisse. De secundis affirmat cum Gregorio Richardo, Gabriele D. Thom. Driedone, Dominico Soto ijs prorsus esse destitutos. Et quidem ita existimare debent omnes qui negant hujusmodi Auxilia Infidelibus quibus nunquam annunciata est Fides; nam multô major est

horum Infantium, qui eo modo pereunt, quam infidelium impotentia. Itaque P. Suarez qui hac de re longissimam disputationem instituit tom. 2. de Grat. l. 4. per multa capita, vix de Infantum Auxiljs loqui audet: & quanquam asserat nemini ea denegari ne infantibus quidem, ita tamen hoc timide & obscurè dicit, ut ipse timor, et perplexitas argumento sit, eum non audere promere quid sentiat, quod contra videatur sentire. Quin. c. 10. n. 2. §. *Hæc ultima propositio* proposito exemplo Infantium argumentatur pro sententia negantium Auxilia sufficientia infidelibus quibusdam, & cum maxime urgeat argumentum, in ejus solutione adhibita n. 16. tam se remisse gerit, ut contentus negare assumptum, ne verbum quidem de eorum Auxilijs loquatur. Ex quo, qui rectè morem scribendi de re quacunque latissime Suarij novit, planè intelliget eum illi sententiæ non omnino acquievisse: atque adeo penè argumentando prævaricatum fuisse. Aliter se gesit Vasquez vir omnino integer ac severus, qui apertè fatetur hujusmodi Parvulos omni prorsus Auxiliorum genere destitui. In quam sententiam inclinat Dominicus Soto lib. de nat. & Grat c. 10. in fine, & mordicus tenet Cæsar Vaninus. Exercit. xvi. Ex Antiquis D. Thom. in 4. d. 6. q. 1. a. 1. q. 1. ad 1. Gregor. in 1. d. 46. q. 1. post med. Richard. a. 7. Gabr. in 4. d. 4. q. 2. a. 3. dub. 2. Driedo de cap. & redempt. Gener. hum. tract. 5. c. 3. eandem perspicuè tradunt: quam maximè probabilem authoritate & pondere rationum facit Vasquez. illâ d. 96. & ejus clarissima Schola Jesuitarum Complutensis, quæ Vasquij doctrinam jure amplectitur & defendit. In qua ego interdum

terdum hoſpes, cum ejuſdem Societatis eſſem, verſatus hoc didici à præſtantisſimis Magiſtris qui eum audierant, eique ſucceſſerant Turriano, Alarcone, Hurtado, Uſſone, & quem ego amavi & colui Salario, à quibus id accepi tum Compluti, tum Madritti in Collegio Imperiali: in quo octo pene annos ad illam Academiam novam & claram à Rege Philippo IV. operâ Comitis Olivaris inſtitutam inter præſtantisſimos ex omnibus Societatis Provincijs evocatos Magiſtros Rhetoricam adoleſcens triennium, deinde Chronologiam quadriennium ſum profeſſus: ubi ſæpe cum ſummis illis Theologis hiſce de rebus diſputavi, & quid Vaſques, quid ipſi ſentirent penitus agnovi. Itaque pro hujus partis probatione, Vaſquez & Complutenſis ejus domeſtica ſchola eſto.

Ad quæſtionem Univerſim propoſitam veniamus. Non dari omnibus & ſingulis hominibus Auxilium Sufficiens: ita ex Sacra Scripturâ probatur. Primo. Exod. 3. *Miſerebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit.* Quem locum citat Paulus juxta 70. ad Rom. 9. *Miſerebor cuius miſereor, & miſericordiam præſtabo cuius miſerebor?* Nam ſi omnibus daret Gratiam Sufficientem omnium ſane miſereretur. Secundo Deuter. 4. *Non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris.* Nec enim alijs gentibus adeſſe dicit Deum, ſed Deos adeſſe: id eſt idola, ceu Deus eas deſeruiſſet. Ecquis enim dubitat ſi Auxilia haberent ſufficientia Deum illis appropinquare? cum non dicat Eos propinquare Deo, ſed Deum illis: ut acceſſus ſit Dei. Tertio eodem lib. c. 6.

Erit nostri misericors si custodierimus & fecerimus. In eodem cap. promittit deleturum omnes inimicos Populi sui, erga quos non dicit misericordem fore : neque sub conditione, uti dicit de Hebræis, quod signum est Auxilij sufficientis quod est positâ conditione : igitur alij Populi eo carebant : nam nisi caruissent, eadem de illis ratio haberetur. Huc pertinet totum caput 7. inquo Moses Populum suum à cæteris ita distinguit, ut alios abjectos, & exosos Deo manifeste confirmet. Hinc illud : *nec misereberis eorum et illud Populus sanctus es Domino Deo tuo. Te elegit ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram* : & aliud. *Non parcet eis oculus tuus. Deus magnus conteret nationes has. Non assumas ex eis tibi quidquam ne offendas : propterea quod abominatio est Domini Dei tui.* Nescio quî cum tanta inæqualitate populorum quorũ unus amatur, alter odio habetur Auxilij communis ratio stare possit ? cum Auxilia sufficientia ex æquitate statuantur, & ad observanda æquitatem dari dicantur. Huc faciunt quæ habentur sequentibus capitibus usque ad ca. 15 & c. 23. & 25. & Josue cap. 2. & 9, 10. & 11. & 12. & Judic. 1. 2. & 3. & 1 Reg. 5, 6. & 7. & l. 3. c. 8. & 10. Quartò locus ille Esdræ c. 3. rem continet ; *In æternum misericordia ejus super Israel.* Circumscribitur misericordia Gratiæ Fons, & contrahitur quodammodo ad Hebræos, perinde alij populi excluderentur : non omnino, nam aliqui vocabantur. Certe si Gratiæ Dei participes essent omnes aliæ nationes non tam contaminarentur eorum conjugiis Hebræi, ut Esdras id tantopere detestaretur, & ij qui uxores duxerant eas dimittere cogerentur. ib. c. ultimo : nec è medio

dio Gentium erueret eos Dominus & in Judæam reduceret: nec se ab ijs Electus ille Populus in jejunio & sacco separasset. 2. Esd. 9. & 13.

Quintò. Libro Tobiæ c. 8. Oraculum habemus ore Tobiæ Junioris *Filii sanctorum sumus, et non possumus ita conungi sicut gentes quæ ignorant Deum.* Ceu aliæ fide carerent, quæ est Ostium Gratiæ; atque adeo Sanctitatis apud ipsos locus non esset, nec sancti purique connubij. Cui sententiæ consonat illa Senioris Tobiæ c. 13. non minoris momenti: *Ideo dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut enarretis mirabilia eius.* Certè qui Deum ignorabant, ijs Auxilium Sufficiens minimè suppetebat, nisi quibus Fides ab ijs qui ex electo erant populo annunciabatur. Confirmatur hæc sententia ex ijs quæ sunt lib. Judith c. 4. ubi Gentes appellantur *Exterminium* & qui ad eos abducendi sint, dicuntur ire in *Pollutionem*. Quid Sufficientis Gratiæ erat ijs, qui c. 5. adversus Achior dicebant *Nebuchodonozor Deus terræ est, et præter ipsum alius non est.* & c. 6. *Non est Deus nisi Nabuchodonosor* quod probant illæ voces Oziæ, & Ecclesiæ Bethuliæ ad Deum *Noli tradere confitentes te populo qui ignorat te, ut non dicant inter Gentes Ubi est Deus eorum* cap. 7.

Sexto. Davidis Ille versus Psal. 13. *Omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt*, quî Gratiæ Sufficientis Adjutorium ferre intellectus potest? cum præsertim sequatur. *Non est qui faciat bonum, non est ad usque unum.* Profectò enim aliquis faceret, si ei illud adjutorium suppeditaretur. Quin & ille Psal. 58. valde remotus est ab Universali hac, & omnibus parata Gratia. *Intende ad visitandas omnes gentes: non misereris omnibus qui operantur iniquita-*

iniquitatem & paulo inferior. *Et tu Domine deridebis eos, ad nihilum deduces omnes gentes.* Nam si hæ derelictæ non essent, & abjectæ, næ injustus esset David, qui peteret a Deo *ne iis misereretur.* Nec vero ad Peccata earum actualia recurrendum est, cum non omnes gentes gravius peccarent Judæis, & inter eas multi essent Pueri & Puellæ bene morati, & homines honesti ac frugi: quorum tamen David nullam habuit rationem. Pulchrê item in hanc rem trahitur illud Psal. 74. *Calix in manu Domini vini meri plenus mixto. Et inclinavit ex hoc in hoc: bibent omnes Peccatores terræ.* Etenim Calix Mysterium est Prædestinationis vini meri misecordiæ, mixti judicio. Ex quo in hunc & hunc, ideſt paucos electos, quod est Misericordiæ liquoris infunditur. Fæces autem ad alios plurimos, qui sunt Reprobi reseruantur ut ex eo bibant judicium juxta Pauli 1. ad Corinth. 11. phrasin *Judicium sibi manducat & bibit.* Huic concinit ille alter versiculus, Psal. 78. *Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt, & in Regna quæ nomen tuum non invocaverunt* Hæ nimirum sunt quæ fæcibus hauriendis destinabantur justo judicio Dei, ut solet Augustinus dicere, sed occulto, quemadmodum postea explanabimus.

Septimo. Adducam idoneum testimonium ex cap. Sapient. 3. ubi de hominibus qui *a Deo recesserunt* sic. *Vacua est spes illorum, & labores sine fructu & inutilia opera eorum. Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis.* An hoc Spiritus Sanctus diceret, de ijs quibus sufficit Auxilia Gratiæ Sufficientis, quosque splendoris sui radij illuminat & fovet? ut Lucinæ opem ijs deneget, & sterili-

ſterilitatem in parte felicitatis ponat? & ſi quis in lucem fætus exeat, eum diris inſectetur? Hi nimirum ſunt, qui cap. 5. clamant. *Ergo erravimus à via veritatis: & juſtitiæ lumen non illuxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis.* Per quas igitur rimas ad eos Sufficiens Gratia peruaſit? qui ne primis quidem *orientis ſolis equis* afflati ſunt. Imo â quibus tam averſi, ut minime ſonitum Cælis currûs audierint, nec impreſſæ orbitæ ſigna viderint. Ecquis neget erraſſe illos *Deos æſtimantes hæc quæ in animalibus ſunt ſupervacua infantium inſenſatorum more viventes. Propter hoc tanquam pueris inſenſatis judicium in deriſum dediſti.* cap. 12. Qui ejuſmodi ſunt, quia ut habetur c. 14. *Idolorum cultura omnis mali cauſa eſt, & initium & finis.* Quot autem colunt idola! qui eam ſuperſtitionem à Parentibus accaperunt, & acceptam retinuerunt, nec unquam de Deo Uno, ne dum Trino, & Chriſto Redemptore quicquam audierunt?

Octavò. In libro Eccleſiaſtici locus eſt geminus loli Pauli ad Rom. 9. de Figulo, quo maxime nititur Gratiæ Univerſalis negatio. Ait enim cap. 33. *Omnes homines de ſolo, et ex terra unde creatus eſt Adam: In multitudine diſciplinæ Dominus ſeparavit eos, et immutavit vias eorum. Ex ipſis benedixit, et exaltavit, et ex ipſis ſanctificavit, et ad ſe applicavit: et ex ipſis maledixit, et humiliavit, et convertit ipſos à ſeparatione ipſorum. Quaſi Lutum Figuli in manu ipſius plaſmare illud et diſponere. Omnes viæ ejus ſecundum diſpoſitionem eius: ſic homo in manu illius.* Annon ex his colligitur Deum ex Maſſa damnata facere Vaſa quædam in honorem, quædam in vituperium? Miſericorditer & juſtè, quòd ex omnibus damnatis elegit

quos

quos voluit, cæteros in statu damnationis dereliquit? Nonne id est *Ex ipsis benedixit, & ex ipsis maledixit* & illud *Omnes viæ ejus secundum dispositionem ejus*, non quòd Author sit Peccati (quod fieri nequit) sed quòd dimisit eos in statu Originalis, quod contraxerant.

Nonô. Apud Isaiam: Etsi illa comminatio *Indignatio Domini super omnes gentes, & furor super Universam militiam eorum* cap. 34. temporalis videatur: spectato tamen Prophetæ stylo, & sequentibus: *Orientur in Domibus ejus spinæ, & urticæ, & paliurus in munitionibus eius, & erit cubile Draconum & Pascua struthionum* spiritualia damna significant abjectarum à Deo Gentium, & ob Peccati contagia derelictarum. Ad has pertinet illud cap. 46. *Anima eorum in captivitatem ibit*: quæ per peccatum incurritur, absque Gratiæ libertate. Jam vero id quàm perspicue dictum c. 65. *Quæsierunt me qui antè non interrogabant: inveniebant, qui non quæsierunt me: dixi: Ecce ego ad gentem quæ non invocabat nomen meum* cum reliquis ad medium capitis, nam si non interrogabant, nec quærebant, nec invocabant, certè nam credebant; quòd si non credebant, nec audierant, nec Prædicatores habuerant. Quomodo ergo habuissent Gratiam Sufficientem?

Decimo. Jeremiæ concio c. 10. hujusmodi documentis abundat. Unum esto pro multis *juxta vias gentium nolite discere*: & mox *leges populorum vanæ sunt*. Idcirco nempe, quia vacuæ Gratiâ. Facit exemplum Figuli ex cap. 18. His adnumerandi illi de quibus Baruch. c. 3. *Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ invenerunt propterea perierunt.*

Undecimo.

Undecimo. Apud Mathæum insignis est locùs c. 10. Ait enim Christus Apostolis. In viam *gentium ne abieritis: & in civitates Samaritanorum ne intraveritis. Sed potius ite ad oves quæ perierunt Domus Israel.* Cui respondet locus Act. 16. ubi Paulo Asiam & Bythiniam cogitanti *Visio per noctem ostensa est. Vir Macedo quidam erat stans et deprecans eũ, et dicens Transiens in Macedoniã adiuva nos.* Subjungit autem Textus: *statim quæsivimus proficisci in Macedoniam certi facti, quòd vocasset nos Deus Evangelizare eis.* Ex quibus locis constat Deum quasdam gentes vocare ad Fidem uelle potius quam alias, imo alias vocare nolle, cum averterit à Samaritanis, & Bythinis Prædicatores, eosdemque ad Judæos, Macedonasq; converterit. Fidem verò esse ostium Gratiæ, Prædicationem ad illud ostium viam compertum est, juxta Paulum ad Roman. 10. *Quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* Unde Lucæ 7. Christus ipse *Rogate ergo Dominũ messis ut mittat operarios in messẽ suã.* Qua ratione igitur Spiritus Sanctus, qui est Gratiæ, eam iis communicari voluit, quibus prædicationem subtraxit? Ecce enim illo eodem capite 16. Actor. n. 6. dicitur: *Vetiti sunt* Paulus & Timotheus *à Spiritu Sancto loqui verbum Dei in Asia. Tentabant ire in Bythiniã, & non permisit eos Spiritus JESU.* Quorum tanta vis est locorum, ut cum eos Suarez tom. 2. l. 4. c. 11. pro contraria sux sententia citasset eos nullatenus, aut exposuit, aut emollivit. Huic adiungendus alius Matthæi c. 11. n. 25. *Abscondisti hæc à Sapientibus & Prudentibus & revelasti ea parvulis.* Ita Pater *quoniam sic placitum fuit ante te.* Et ille Pauli 1 Cor. 1. n. 26. *Videte vocationem*

cationem vestram, quia non multi sapientes secundem carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, &c. In quibus negatur prædicatio & vocatio unis, & conceditur alteris.

Duodecimo. Quæ in Joanne Christus de Ovibus suis c. 10. *quas cognoscere*, & à quibus *cognosci* dicit. & quæ c. 12. de Excæcatis & induratis commemorat Joannes, magnum pondus ad hanc veritatem probandam habent: nec minus illa quæ de Spiritu Sancto a Christo referuntur c. 14. nempe *quem mundus non potest accipere: quia non videt eum, nec scit eum.* Nam qui nec videt, nec scit, ille omni lumine destituitur. Cujusmodi sunt illi de quibus c. 15. *Nesciunt eum qui misit me.* Quod autem hi Auxilio Sufficienti caruerint, ex eo liquet quia de Judæis, quibus apparuit & prædicavit Christus, cum alijs non apparuerit, nec prædicaverit ipsemet dixit *Peccatum non haberent.* Quo carere non possent nisi Auxilio Sufficientis Gratiæ caruissent. Est vero maximè notandus ille locus cap. 16. ubi Christus ait: *Non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi.* Nam si omnes dati essent pro omnibus sane rogaret; & si omnibus daretur Gratia & Fides non diceret paulo post n. 20. *Et pro eis qui credituri sunt.* Erant autem multi non credituri de quibus *Mundus*, inquit *te non cognovit* quemadmodum c. 1. dixerat *Mundus eum non cognovit.* Quibus addenda illa testimonia. Actor. c. 1. 4. n. 15. & c. 17. n. 30. *In præteritis generationibus dimisit omnes ingredi vias suas.* & *Tempora hujus ignorantiæ despiciens Deus.* Quibus illa derelictio Reproborum, & oblivio & quasi neglectus eorum perspicuis verbis traditur: de quo multus solet esse Augustinus. Ter-

Tertiodecimo. Caput 9. ad Roman. totum hujuſce doctrinæ theſaurus eſt. Illud enim *Jacob dilexit, Eſau autem odio habuit.* Quem alium ſenſum habet? Nam ſive primarius ſit ſpiritualis, uti volunt Auguſtinus & Patres teſte Vaſq. 1. p. d. 95. c. 8. n. 42. Sive ſecundarius negandum non eſt de Reprobatione, aut rectâ, aut obliquè intelligendum, ut idemmet. Vaſquez fatetur, n. 46. qua ratione autem qui odio habitus eſt ad Gratiam ſit vocatus, ægre percipi poteſt. Itaque quod ſequitur. *Non eſt volentis neque currentis. Cujus miſeretur & quem vult indurat. O homo tu quis es qui reſpondeas Deo. Annon habet poteſtatem Figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam*: & alia ad judicium Dei *Deſerentis* & derelinquentis in Maſſa damnata quos voluit, pertinent. Etenim niſi hæc eſſet à Deo in eodem ſtatu peccati facta diſcretio, & omnes eſſent eodem modo, quantū ex parte Dei eſt, vocati ad judicia divina Paulus non confugiſſet? cum à noſtris eſſet ratio diſcretiva, atque adeo ad noſtras omnino actiones provocandum. Huic reſpondet bona pars capitis 10. ab eo loco *Quomodo invocabūt in quem non crediderunt?* uſque ad finem. Jam verò illa clauſula cap. 11. manifeſtum eſt hujuſce veritatis documentum. *O altitudo divitiarum*, &c. Accedit momentum ex cap. 12. *Scitis quoniā cum gentes eſſetis ad ſimulachra muta prout ducebamini euntes.* Eſto autem hujuſce ex Paulo ratiocinationis teſtimonium illud. *Non omniū eſt Fides* aptiſſima Coronis: cum illud maxime emineat, & illuſtre ſit hujuſce, quam oſtendimus, veritatis documentum.

Quart. Petri autoritate item ſuadetur. Ait enim E-

pist. 1. c. 2. *Aliquando non populus, nunc autem Populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.* Si non populus quomodo gratiosus? & si postea Populus, quomodo tam a se diversus esse potuit, nisi operâ Gratiæ qua carebat? Existimo autem qui misericordiam consecuti non sunt, eos nec Gratiam consecutos. Hi nimirum sunt de quibus Joannes Epist. 1. c. 3. n. 1. *Mundus non non novit nos: quia non novit eum.* In tenebris ergo constituti quî lucem aspiciant veritatis? Cum præsertim *omne quod est* in mundo *sit Concupiscentia carnis, Concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non est à Patre* ib. c. 2. n. 16. Unde apparet multis obrutos ijs uitijs vix posse mentem *Tollere humo* & radios Divini luminis haurire: id quod his & alijs quibus supersedeo Scripturarum locis comprobatur.

Ad Argumenta veniamus. Ea verò non ratione naturali, sed Fidei principijs nituntur. Primum est. Supposito Peccato Originali omnes omnino homines Gratiâ privati sunt: Deus non liberat omnes à Peccato Originali, ergo non omnes Gratiâ donat. Major est certissima: nam Peccatum illud vel est ipsa privatio Gratiæ, vel quid involuens ipsam. Minor probatur experientiâ. Etenim Infantes in uteris matrum mortui. & in media barbarie recens editi, ac immaturâ morte prærepti, ac multi alij adulti in Peccato Originari decedunt: ergo hi omnes Gratia privantur. Respondent Ita esse, sed negant defuisse media Sufficientia ad illud Peccatum Originale tollendum: atque adeo affirmant ad baptismum Sufficiens Auxilium habuisse. Quod satis est ad habendam Gratiam Sufficientem. Sed contrâ. Nam

Baptismus

Baptiſmus ijs, de quibus agit argumentum, actu applicari non potuit: undecunq; tandem id impedimentum provenerit. Nam quomodo non dum natus Infans baptizari potuit, aut ille cujus Parentes de baptiſmo nihil audierunt? Igitur medium Sufficiens non habuerunt. Reponunt. Eos in cauſis univerſalibus illud Remedium habuiſſe: proindeque Deum quantum eſt ex ſe, ijs ſatis providiſſe. Refutantur. Quia Providentia Divina eſt de ſingularibus, & exactiſſima, & cauas univerſales diſponit, explicatque in actum, & applicat ad ſingularia hic & nunc: igitur non ſatis eſt ad rationem Providentiæ ſiſtere in cauſis Univerſalibus: ſed opus eſt ad particulares deſcendere, eaſque explicatas individuis applicare. Niſi velimus involutum & confuſum Providentiæ genus Deo tribuere, & explicitum & clarum creaturis relinquere. Sed hæc iterum latius paulo poſt tractabimus.

Secundum eſto. Conſtat peccatum Originale ab omnibus, contrahi & conſtat illud vel eſſe, vel afferre privationem Gratiæ, non autem conſtat eo manente, quòd omnibus Gratia offeratur, quacum ipſum non poteſt componi. Confirmatur, quia ineptum quiddam videtur inducere privationem, & omnibus parare formam: cum multo ſatius eſſet Peccatum avertere, & privationem auferre. Equius ſane foret omnes liberare, quam poſt quam iniecta ſunt vincula ijs libertatem offerre. Aiunt. Chriſtum omnes omnino redemiſſe, & omnibus gratiam meruiſſe, ac de eo cum Æterno Patre pactum ſuo ſanguine in pretium dato injiſſe. Verum: lectâ intentiſſimè ſacrâ Pagina hujuſmodi pactum nuſquam

quam occurrit, imo ex Evangelio & alijs locis utriusq; Testamenti constat Christum â Patre accepisse formam, rationemq; Redimendi, nec Dei voluntatem pacto astrictam Christo se homini addixisse, imo potius Christum hominem voluntati se Divinæ subdidisse, quemadmodum ille sæpe in Evangelio testatur. Qua de re infra exactius in argumentorum solutione. Non negat argumentum Christum Redemptorem omnium esse: nam id constat: sed negat ex eo sequi omnibus omnino hominibus Gratiam actu conferri, vel offerri, uti explicabimus.

Tertium sit. Gratia est donum Dei liberum & gratuitum. Hujusmodi autem non esset, si omnibus prorsus daretur. Ergo non omnibus datur. Major certa est. Minor probatur: quia si omnibus daretur, esset ex aliquo pacto, vel ex aliqua æquitate. Utrunque autem est contra rationem doni gratuiti & liberi; nec evadet qui dicat Pactum cum Christo initum esse; nam sive Christus meruerit ex rigorosa Justitia, sive non, resultat in Deo obligatio dandi Gratiam, vel ex justitia, vel ex æquitate: nec potest Deus ijs se vinculis exolvere: atque adeo gratia non erit liberum, nec gratuitum donum. Quod autem â Christo sint Vincula obligationis, id proficiet ut sint aurea, non tollet tamen quominus, vincula sint. Puto autem, etsi ad speciem aliquantum inter aureos & ferreos compedes intersit, ad nexum tamen nihil interesse.

Quartum sic habet. Ratio gratiæ opposita est naturæ: eâque superior: sed quæ communis est omnibus naturæ se accommodat, eique subjicitur, igitur non debet

bet omnibus esse communis. Propositio manifesta est: Assumptio probatur: quia idcirco Gratia inducitur Universalis, ut nemo sit rationalis naturæ qui eà non fruatur: videtur quippe absurdum, ut qui homo sit ratione præditus, is Gratiâ destituatur: quod quidem est facere Gratiam similem & simiam naturæ: imo & illam ratione naturali metiri; nam hic modus inducendi Gratiam communem naturali ratiocinatione nititur; quod item alienum est á Gratia supernaturali, quæ uti naturam excedit, ita & rationem superat, & solius Dei donum est, à quo pro libitu distribuitur. Unde quod hic modus dandi gratiam omnibus naturæ consentaneus videatur, abhorret ab ipsius gratiæ, quæ omnino supernaturalis est, ratione.

Quintum. Si gratia omnibus datur, & quantum est ex parte Dei nemini deest, & ex bono ejus usu a Deo præviso sumitur differentia electionis, nihil relinquitur judicijs Dei, aut colendum, aut timendum: & tota ratio Prædestinationis & gratiæ ratione naturali optimè percipitur. Cum si cur hic damnetur, ille non damnetur inquiratur, ratio provenit ex defectu cooperationis nostræ, id que semper est in nostra potestate, frustrà ad profunditatem judiciorum divinorum confugimus cum ratio sit in promptu, cur hic salvetur, ille pereat: nec solum in promptu sed etiam intra nos sit.

Sextum ita formatur. Ideo gratia communis ponitur, ut ne iniquus sit Deus gratiam quibusdam negando, & ut nobis culpa imputetur nostræ damnationis, sed major est aut certè non minor iniquitas datâ gratiâ ista communi: ergo restrictio gratiæ est ferenda. Probo

assump-

assumptum. Quia acceptâ ab omnibus gratiâ ex bono usu in congruis circumstantijs eligit Deus unos præ alteris in quo est par saltem iniquitas. Id constat: nam etiam Deus videt conditionatè Reprobos in alijs circumstantijs bene usuros gratiâ, & Electos in alijs malè usuros: dum igitur Deus vult hos præ illis in illa congruitate eligere, cum aliter posset facere, non servat debitam erga omnes æquitatem. Imo multò major iniquitas erit, si cum omnes rectè operaturi sint in opportunis circumstantijs, nolit Reprobos cùm bene operaturi sunt eligere, sed eos in tempora incongrua, cum malè sunt operaturi reservare: atque majorem ijs dat occasionem querelæ, quàm daret si eos gratia destituisset, quæ non erat debita quia est Peccati originalis justa pæna. Nam non datâ Gratiâ, queri non possent, quod erant indigni ob Peccatum commune: at donatâ omnibus (non obstante Peccato) gratiâ, & operaturis ipsis in congrua opportunitate in qua poterant poni, videntes se ab ea dejici, & in non congrua vocari justiorem habent causam querelæ, & invidiæ erga alios, quos sciunt si in alijs circumstantijs vocarentur (id est non congruis) esse perituros. Quare quod horrent ad versarij in negatione gratiæ non debitæ, si non sit communis, majori jure horrere debent, in negatione congruitatis, jam ex Gratia juxta pactum debita operantibus. Hoc argumentum si attentè considerent Authores congruæ gratiæ minus, opinor, in hujus Authores sententiæ invehentur.

Cap.

CAP. XI.

Varia & singularia argumenta proponuntur.

ET hæc quidem generalia argumenta sufficiant. Nunc ad specialia designatis certis Personarum generibus descendamus: etsi jam in generalibus aliquid obiter dixerimus. Ac primum: Infantes eos, qui intra materiorum viscerum angustias mortui vel apud Barbaros, ubi nulla est Baptismi notitia acerbo fato perempti sunt nullo sufficientis Gratiæ auxilio adjutos esse, certum quidem constansque videtur. Nam solus Baptismus infantibus (Martyrium excipio) unicum est medium salutis, uti contra Caret, & Gabrielem probat Vasquez, i. p. d. 96. c. 1. n. 1. & docet Maldonatus in Joannem, c. 1. n. 9. & Cæsar Vanin. Exercit. 16. & Authores qui de sacramentis scripserunt. Quod cum ita sit, quibus ille applicari non potuit, habere ij sufficiens auxilium non potuerunt. Nec valet quicquam dicere: Deum providisse remedium instituto Baptismo, atque adeo Baptismum esse. Nam esse Remedium Baptismum, & esse Remedium, in mundo, non est dari nec applicari Remedium: Sed tantum esse Remedium: neque enim nos negamus esse vel dari in rerum natura, ut aiunt, auxilium sufficiens,

sed quærimus: Utrum omnibus detur; seu communicetur, vel possit dari, vel communicari humano & ordinario modo. Id autem quî dici possit de Baptismo erga hos Infantes, quibus nullâ ratione applicari potest? Certe uti dicere non possumus illis Infantibus vitam dari, cum moriuntur in uteris matrum, ideo tantùm quia vita est: ita non possumus dicere ijs Baptismum dari, quia Baptismus est. Imo quia Baptismus est, nec potest applicari dicetur aptius ijs negari Baptismum quibus applicari non potuit. Nisi forte quia per divinam potentiam, & per miraculum baptizari possunt, Auxilium habent sufficiens. Quod ineptum prorsus judicandum. Huc recidit, quod objici solet de causis universalibus, quod proxime adduximus, & improbavimus. Nunc autem, Authore Suario, impugnemus. Hic ergo quanquam doceat Auxilium sufficiens nemini denegari, negat tamen satis ad id docendum esse, recurrere ad hos duos modos dicendi quos nunc retulimus: Nimirum; Quòd Deus Remedium instituerit, & quòd in causis universalibus obtulerit. Imo ait opus esse, ut applicetur, vel applicari possit modo ordinario, & in individuo. Ita tomo 2. de Grat. lib. 4. c. 10. à n. 6. ad 9. Quem suis postea verbis citabimus. Nunc pro hac de Infantibus sententia citare volo Magnum Theologum Vasquium, à quo est hujusmodi quam proposui sententia ad unguem tradita: & quoniam ille effugia omnia Recentiorum præcludit ejus doctrinam pro mea ingero: ut quicquid apud illum sit, apud me ratum sit. Igitur 1. p. d. 96. c. 2. a. n. 7. §. Ratione verò probatur, quoniam certum est, absque a-

liqua

liqua negligentia, & culpa parentum, aliquos parvulos, vi sola naturæ in utero, aut extra, tam cito mori, ut nulla humana diligentia eis subveniri possit. Ubi ergo Deus eis providit remedia sufficientia, quæ aliorum cura ipsis applicari possent? Dicunt adversarij, in causis naturalibus, quæ ex se sufficientes erant, ut parvuli in lucem ederentur, & baptisma reciperent: at verò quia Deus permisit, aliis contrariis causis eas impediri, ideo non potuerunt parvulis remedia prodesse, non quòd ex se Deus expresè voluerit applicationem remedij impedire. Ceterùm effugium hoc inutile est. Primùm quia licèt Deus solùm permisisset partum infantium naturalibus causis impediri, hoc satis erat, ut diceremus remedia sufficientia; quæ humana diligentia possent applicari, parvulis non concessisse; quamvis expresè ea non negasset. Deinde quis audeat dicere, ordinem illum causarum, qui partum Infantis impedivit, vel in tali tempore, & loco natum interemit, non fuisse speciatim, & minutim à Deo præstitutum, & ordinatum? Nam si ex duobus passeribus, qui asse væneunt. *Unus ex illis non cadet in terram sine Patre vestro, Matthæi* 10. quis asserat, aliquos parvulos, aut in utero materno, aut extrà sine Dei providentia ita ordinante interire? Cùm enim omium rerum, & eventuum præter peccatum Deus sit auctor voluntate, & providentia sua, negari nequit, mortem Infantis in utero, vel extrà, tali loco, & tempore ab eo fuisse præfinitam, non solùm permittente, & sinente agere causas, sed etiam ordinante, & volente. Quare non dubito, manifestè eos falli, qui hanc seriem causarum divinæ permissioni,

non voluntati, & ordinationi ascribunt.

An verò prior fuerit in Deo voluntas negandi remedia, & ad hunc finem ordinem causarum disposuerit, vel contrá, non multùm curo, dummodo concedant adversarij, Deum expressè voluisse, pàrvulis quibusdam negare remedia, quæ humana diligentia ipsis applicari, & prodesse possent: nihilominùs censeo, priorem fuisse voluntatem negandi remedia, & ad hoc causas naturales disposuisse. Nam effectus ille comparatur ut finis, cujus voluntas prior esse debet. Cæterùm, ne aliqua sequantur incommoda, meliùs est asserere, voluntatem illam negandi remedia solùm fuisse simplicis affectus, antequàm causas disponeret, sicut de voluntate rejiciendi hos parvulos à vita æterna diximus disp. 95. c. 6.

Respondent alij, aliquibus parvulus absque ulla culpa parentum, aut aliorum non potuisse remedia applicari, nihilominùs dicendum esse, Deum illis providisse sufficientia quæ possent applicari: quia non applicari, pendet semper ex aliquo opere voluntario parentum, aut aliorum: etiamsi absque ulla ipsorum culpa: ut quod mulier exeat domo, vel aliquid simile voluntariè faciat, quod si non faceret, remedia possent puero applicari. Denique quoties remedia applicari nequeunt, reducunt semper hanc impotentiam in aliquid voluntariè factum à parentibus, vel ab aliis. Verùm cùm Deus dicatur providisse remedia sufficientia parvulis, quæ possent applicari, & hoc in cura aliorum, à quibus deberent applicari, certè non alia ratione parvulis hoc modo diceretur remedia sufficientia providisse, quæ

quæ applicari poſſent, niſi curæ, & ſollicitudini parentum ea commiſiſſet. Quis autem dicat, parentibus talia remedia eum commiſiſſe, ſi nulla humana providentia ipſi præcavere poſſunt immaturam mortem infantis, quæ abſque ulla ipſorum culpa contingit, ut in caſibus ab Auguſtino expreſſis : Parum ergo refert, ſi mulier prægnans domo liberè exeat, liberè etiam cubet cum parvulo in lecto, ſi poſteà cauſu quem prævidere non potuit, infans immaturè ſine baptiſmo moriatur, ut dicamus curæ ipſius, aut alterius remedium baptiſmi, qui applicari poſſet, fuiſſe commiſſum.

Accuratiſſimè & exactiſſime omnia perſecutur eſt Vaſquius : nec in eo aut ego, aut ullus alius, quod rem hanc attinet, quicquam deſideret. Brevius Cæſar Vaninus, ſed non jejuni. Exercit illâ ſuâ vi. Ut enim probet traditam à ſe doctrinam : Deum non dare, nec offerre omnibus Gratiam ſufficientem, utitur exemplo Parvulorum, quod præſentiſſimum eſt ad rem demonſtrandam argumentum. Itaque poſt longam ratiocinationem : *Ut paucis*, inquit, *abſolvam. Quomodo Deus præſidium ad ſalutem ſufficiens Infantibus in utero matris decedentibus ſuppeditat ? Gratia ſanè ſufficiens Baptiſmus eſt. At hic denegatur, & Fluminis, & Flaminis, & Sanguinis : ut recentiores loquuntur. Si autem Gratia ſufficiens Naturalis legis obſervandæ facultas eſt, non datur illa parvulo ſic intermorienti.*

Ex his corruunt illæ duæ ſolutiones, ſive tergiverſationes Adverſariorum, *Quantum in ſe eſt inſtitutis Remediis.* Et *In Cauſis univerſalibus ea obtuliſſe.* Cùm ubi non ſit modus ordinarius applicandi, non ſit ſatis

Auxili.

Auxilii. Nec hos duo ego tantum Patronos habeo, sed summum quoque virum Suarium arcesso: quem etsi videam accissare tamen consentit. Nam lectis diligentissime quæ de hujusmodi argumento latissime disputat, lib. 4: tom. 2. de Gratia. Invenio eum non contentum illis duobus effugiis, quæ etiam proponit. c. 10. ad sustinendum dari Infidelibus omni fidei prædicatione destitutis Auxilium sufficiens, modum alium investigasse, quo in particulari iis & offerretur & applicaretur Auxilium: id vero est observatio legis naturalis juxta illud Axioma, *Facienti quod in se est Deus non denegat Auxilium.* Sano tamen & idoneo sensu expositum, quem modum a. c. 12. usque ad 19. copiosè versat, & tractat: eique omnino acquiescit. Unde cum in Infantibus hic modus ob impotentiam eorum locum habere non possit, non est in Suarii sententia locus Auxilio sufficienti: nam alij eo authore non sufficiunt. Quòd si pro adultis non sufficit esse illa Remedia à parte rei, & in causis universalibus contineri, minus sufficient pro Infantibus qui nec ea noscere nec quærere, nec capere potuerunt. Audiamus Suarium, c. 10. n. 8. §. *Hic modus*. Proposito enim illo modo complexo nimirum ex duobus ait. *Non satisfacit ille modus explicandi Auxilium sufficiens adultorum. Primo quia adulti sunt capaces propriæ præparationis & dispositionis ad participandam Christi Redemptionem, & peccati remissionem obtinendam; ergo in se ipsis debent aliquo modo recipere auxilium sufficiens quo possint disponi, alioqui qui non recipiunt in se hoc auxilium non sunt liberi, nec in se potestatem habent ad consequendam salutem. Ergo* PER ALIOS, VEL PER

PER SOLAS UNIVERSALES CAUSAS NON SATIS ILLIS ESSET PROVISUM. Et rursum in fine capitis n.10. Parag. Ratione. *Aliquo modo Deus illis*, id est, *Infidelibus contulit sufficientia media: At non contulit in solis causis Universalibus, nec solum per alios homines ut ostensum est, ergo necesse est ut illis in se ipsis Auxilium conferat, vel proximè, vel remotè, vel saltem in eorum potestate illud constituat, ut si contingat illud non recipere, re vera per illos stet, & non per Deum: nec solum per naturalem impotentiam id eveniat.* Si hoc verum est in adultis quoad fidei prædicationem cujus & sunt capaces, et quæ ad eos potest pervenire; quid de Infantibus dicendum, qui in eo statu quo diximus, nec sunt capaces Baptismi, nec iste iis potest ullo modo ordinario adhiberi? Unde constat eos omnino opinione Suarij distitui Auxilio sufficiente. Ac, ut ille, qua solet urbanitate velit hoc efficiosè præstare Infantibus, nec ausus sit quòd mitissimo est ingenio, clarè negare Auxilium, certè reapse concedere non potuit. Proindeque Timanthæo more quæstionem illam quibusdam integumentis involutam reliquit. Nam rem exprimendo: Infantibus illis eo tantùm modo Auxilia offeruntur qui maneat inter remedia in causis universalibus constituta: sed hic, Authore Suario, non est satis ad salvandum Auxilium sufficiens, uti videmus, & in Suario quilibet videre potest: ergo Infantes sufficienti Auxilio destituuntur. Itaque etsi Suarius à Vasquio videatur dissentire: in verbis aliquantum, in sensu nihil omnino dissentit: atque adeo duos Jesuiticæ Scholæ Principes hujusce sententiæ Patronos habeo.

Quod

Quod attinet Adultos. Qui venire possunt in quæstionem ij in triplici differentia sunt. Vel Fideles Indurati assiduitate peccandi; qui a Deo deserti videntur. Vel Fideles alij Peccatores in certis temporibus, vel amentes, qui in statu peccati mortalis mentis impotes facti sunt. Vel infideles quibus nunquam annunciata est Fides, nec annunciari spectato naturalium rerum cursu potuit. De singulis dicendum. Primum. Induratis multi Auxilia denegant sufficientia, quos supra citavimus. Verum existimo eos Auxilis sufficientibus non carere cum Vasquio 1. p. d. 79. & Suario, to. 2. lib. 4. c. 10. ubi se ipsum citat tomo 4. de Pœnit. d. 8. Maldonato in Matth. c. 13. n. 13. & in Joannem. c. 12. n. 39. 40. Ægyd. Koninck. lib. de Sacram. Pœnit d. 2. dub. 1. Valent. quæst. 3. de Grat. pu. 4. Zumel. 12. q. 79. a. 3. Lorca ibid. & q. 111. a. 3. disp. 17. Cabrera. 3. p. q. 18. a. 4. disp. 6. du. 3. ad 1. Moraines. d. 25. 5. 1. Duce D. Thoma. 3. p. q. 86. a. 1. & Alensi 3. p. q. 69. memb. 5. 2. 4. & nos docuimus. tom. 1. tract. de Consti Pontif. q. un a. 2. Et quidem duobus modis potest negari Gratia induratis, vel quia sunt aliqua Peccata Irremissibilia, vel quia hi homines ita obdurantur, ut Deus eos omnino velit derelinquere: & nullam ijs Gratiam dare. Quos duos modos affert Suarius, & commemorat Vasquius illa d. 97. Horum primus hæreis est; quam tenuit Armacan. l. 9. de quæst Armen. q. 27. quam refellit D. Thomas. 3. p. q. 86. a. 1. & ex eo Domin. Soto. 1. de nat. est grat. c. 18. & Andr. Vega. lib. 13. sup. Conc. Trident. c. 1. & sequent. & Maldonat. c. 12. in Matt. n. 32. nec loci qui duo sunt Alter. 1. Joan. 5. *Est peccatum*

ad

ad mortem: non pro illo dico ut roget quis. & Matth. 12. *Non remittetur neque in hoc seculo neque in futuro.* Urgent. Si enim utrunque locum explicemus de peccato Impœnitentiæ finalis cum Augustino l. 1. Retract. c. 19. & in Comment. in Epist. ad Roman. ad finem, & Epist. 50. & lib. 4. contra Cresc on. c. 8. & in Enchir. c. 83. nulla difficultas est.

Supereſt alter modus: Sed dicendum Deum quos Peccatores fideles ſemel ſua fide imbuit eos nunquam Gratiâ, quæ fidei comes eſt, deſtituere: nam dum fideles ſunt, intra Eccleſiam ſunt, atque adeo illuminantur & excitantur, & ſaltem per reminis centiam tranſactæ fidei memores eſſe poſſunt, & orare ac petere Gratiam: ac per orationem ulteriorem impetrare. Verum quidem eſt, iſtos peccatores induratos proximis ſæpe Auxiliis carere, & remotis tantum & remiſſis juvari, quæ tam ipſos leviter ac exiliter excitent, ut præ induratione vix ſatis ſint: & niſi intendantur à Deo minimè movebuntur. Ac idcirco videntur Auxiliis ſufficientibus carere: quòd his illi efficaciter non moventur. Imo P. Suarez ait c. illo 10. n. 8. *Poteſt Deus aliquos ita punire: & dubium eſt an interdum faciat.* Et D. Thomas egregie q. 3. de malo. a. 15. ad 3. *Sanatio talium eſt quaſi miraculoſa. Sicut ſi pro ſuſcitatione mortui*, &c. Verum Authore Auguſtino l. 1. Retract. c. 19. *De nullius ſalute deſperandum.* Ut enim inquit D. Thom. 3. p. q. 62. a. 6. ad 3. *Homines quandiu vivunt poſſunt ad Fidem & Charitatem converti: quia in hac vita non ſunt homines confirmati in bono, & in malo, ſicut poſt exitum ex hac vita.*

De Aliis adultis quæſtio eſt. An qui fideles ſunt ſem-

per habeant Gratiam sufficientem, ita ut nullo momento iis desit? Suarez tom. 2. libro 4. c. 10. Negat continué dari, et semper adesse: & pro hac sententia citat Bellarm. l. de Grat. & lib. arbitrio. c. 6. & Molin. q. 14. a. 13. in Concord, d. 9. & 10. aitque experientiâ constare: & quanquam postea n.5: videatur concedere sibi non adversatur, solum enim docet. Deum non denegare proprié Auxilia, sed non dare, ut modestius loquatur. Id vero affirmat Deum temporibus opportunis concedere: in ijs autem assignandis multus est; assignat autem tempus mortis: in reliquis arbitrium Dei desiderat. Etsi tandem dicat eum semper esse; paratum. Rursum vero n. 9. ait quoties homini cavendum peccatum est toties Gratiam adesse: imo & quoties ei surgendum à peccato. Quòd si ita est rarò, nisi cum dormit, aut non advertit carebit Gratiâ.

Vasquez 1. p. d. 97. c. 5. affirmat distinctè: non perpetuo, nec omni temporis memento homines excitari ad Pœnitentiam, sed certis *quibusdam*, ut loquitur *temporis intervallis*, negatque satis esse ad Gratiam istam sufficientem Deum paratum esse, nisi actu excitet, & donet cum effectu Auxilium. Convenit tamen cum Suario in eo quod sunt aliquæ occasiones in quibus semper adest Gratia v. g. cum prædicatur Fides, vel Fidei sacramenta proponuntur, & explicantur. Morituris autem sentit multis non dari. Imo propter antecedentia peccata sæpe negari.

Moraines d. 15. S. 1. n. 12. tradit certis tantum temporibus Deum cum Gratia præsto esse. Sed peccanti nunquam deesse ad vitandum peccatum. Circa morientes

rientes ait primum. *Deum punire interdum morte peccatores in flagranti delicto, vel permittere ut occidantur ab aliis causis naturalibus, aut liberis. Pati etiam nonnullos interfici in statu ebrietatis voluntariæ vel mori dormientes in statu peccati mortalis.* Deinde ait, *Plerosque cum à Deo miraculosè perimuntur, vel ab aliis causis perimi sinuntur, accipere illo ipso tempore Gratiam quâ possunt resipiscere, & veniam peccati obtinere.* Quod idem omnino est ac dicere Deum velle, ut quidam moriantur in peccato, quidam non, atque id ad Dei arbitrium revocare. Quanquam difficile videatur homines inopinâ morte oppressos, vel vi peremptos, ad se redire posse, & aliud in media morte cogitare. Author sum non esse Deum nostris ratiunculis alligandum: *Ventos* enim *eum in thesauri suis habere*, & Gratiam in judiciis. Arbiteres ipsius est: dat pro libito, ac prolibito negat: nec tenetur *vinclo nec legibus ullis.* Illud constat neminem fidelem Gratia sufficiente destitui, nec eam tamen in promptu semper habere: quibus autem temporibus præstò ait, id est unum ex iis quæ nos homunculi divinare non possumus.

Veniò ad Amentes. His, si ab infantia mentis impotes sunt, & ita decedunt, non video quâ ratione Gratia dari possit: nisi quis dicat in extremo articulo, cùm jam disceptat animi salus, tunc sibi reddi, & Gratiam accipere. Sed hoc scire in cujus est hominis potestate? Quod si jam adulti in amentiam incidant, & in ea moriantur eadem quæ de aliis pro illo tempore sententia est, scilicet in eodem statu quo fuerant cum mente emoti sunt, morituros: nisi antè mortem mentem receperint. Atque ad eo illis Auxilia gratiæ non fore.

Excipio illos qui interdum ad se redeunt, & per lucida, ut aiunt, intervalla lumen rationis admittunt.

Unum obiter hîc dixerim. Morainium. n. 15. sect. 1. d. 25. Existimare non deesse auxilium sufficiens Amentibus, vel ebriis in ebrietate voluntaria interfectis quòd quàm sit difficile nemo non videt. Addit quod multo est difficilius; *aliquibus qui à Deo in ipso actu peccati miraculosè puniuntur; etsi non satis constet semperne tunc Auxilium ad conversionem habeant, putare se probabilius esse: neque tunc deesse, si syncere & ex animo petant, & converti velint.* Quod præterquam quod obscurè dictum, haud est, opinor, recte definitum. Nam supponit Moraines id quòd quæritur, nimirum habere eos Auxilium Gratiæ sufficientis, dum ait eos posse *petere & velle converti.* Quod non potest fieri sine Gratia. Si autem Gratiam ad volendum & petendum habent, non est dubium posse converti: nam hoc jam supponit antecedentem Gratiam. De qua utrum iis in eo articulo mortis detur? dubitatur. Quæritur enim: Habeant ne tunc Gratiam sufficientem? Non utrum eâ habita possint converti? Igitur, non erat Morainio dicendum eos *si velint & petant converti posse.* Hoc enim patet. Sed an tunc velle converti ac petere possint? quod non patebat, nam ad id necessaria erat Gratia sufficiens. De qua erat controversia.

De Infidelibus prolixiùs & accuratiùs agendum. Ac primum de iis quæstio instituitur, quibus vel ante natum Christum, vel post natum eum Fides nullo modo annunciata fuit, imo ne ordinario quidem modo annuntiari potuit. Cujusmodi fuerunt tunc omnes

penè

penè gentes præter Judæos, ac iis vel vicinas vel familiares: & posteà hodieque multæ in remotissimis orbis regionibus, quæ hactenus aut explorari, aut penetrari non potuerunt. Fuisse autem has & adhuc esse, nemo inficias ierit & Theologi communiter fatentur, cùm hac de re disputant. Ita Suarez to. 2. de Grat. l. 4. c. 10. qui n. 4. ait multos *nihil omnino inaudisse de fide Catholica.* Et cap. 15. n. 3. affirmat *experimento constare Deum non omnibus Infidelibus dare in effectu proximè vocationem ad Fidem, quia ad multos externa prædicatio non pervenit, & internæ revelationis nullum est indicium.* Et illud in tota illa longissima disputatione supponit. Vasquez item. 1. p. d. 97. c. 5. n. 28. tradit. *Innumeros earum gentium quæ nihil supernaturale audierunt, nunquam fuisse proximè excitatos aliquâ sufficienti cogitatione ad credendum.* Et n. 30. objecto loco Pauli. *Quomodo credent sine prædicante? Concedit non omnes Deum invocare posse, quod sine aliquo prædicatore illius noticiam habere nequeant, & ad omnes nationes hactenus Prædicatores non miserit.* Idquè ante Apostolorum tempora verum esse ex eodem Paulo fatetur. Nec repugnat Moraines d. 25. S. 4. & 5. de iis quærens utrū Auxilio sufficientis Gratiæ destituantur? Id autem omnino confirmat Cæsar Vaninus in suis Exercit. Exercit. 6.

Quòd ad hos attinet videntur Gratiâ sufficienti prorsus carere: his argumentis. Primùm esto. Fides est ostium Gratiæ: sed hi Infideles carent omni notitiâ fidei: ergo carent omni Auxilio Gratiæ. Major est vera, & traditur à Suario. l. 4. c. 11. n. 4. & c. 15. n. 3. Minorem proximè ostendimus, & suadetur ex eo quòd multi

multi sunt in quibus datur Infidelitas negativa: ob ignorantiam invincibilem quæ excusat à peccato: uti docent Theologi cum D. Thoma. 2. 2. quæst. 10. art. 1. & probat Suarez non solùm tomo de Fide. Sed etiam tomo 2. de Grat. l. 4. c. 11. n. 4. & c. 15. n. 3. Consequentia rectè deducitur; & est meo judicio efficax argumentum: atque adeo illo rem putat confici Cæsar Vaninus, quemadmodum infra apparebit.

Secundum, à partium enumeratione probatur. Quia vel istud Auxilium sufficiens est aliqua Excitatio naturalis, vel supernaturalis: hæc non est quia tunc esset Lumen aliquod Fidei, vel inchoata Fides, quam negavimus: non illa naturalis, quia & gratis supponitur, & est alterius ordinis, & non est sufficiens, imo est inepta: & licet apta foret magno circuitu apus erat ad perveniendum per eam ad Gratiam supernaturalem: atque adeo nova Gratia opus esset.

Tertium, Accepto naturali isto Auxilio sic argumentor. Istud esse debet lux aliqua & notitia naturalis Dic Creatoris per naturalia sua opera: qua bene utens Infidelis illustratur, à Deo ulterius lumine supernaturali: sed ista lux multis non datur: & quanquam detur ex illius recto usu non existit Gratia: igitur nullum est illud Auxilium naturale. Major est illorum omnium Authorum, qui docent contrariam sententiam Vasquij d. 97. c. 5. Suarij c. 10. ad 18. Morainij d. 25. & constat, si quo modo dandum est auxilium, eo illud donari. Minorem probo. Post exploratas à nostris Lusitanis Hispanisque, Utriusque Indiæ regiones inventæ sunt nationes tam inconditæ, tamqui barbaræ, ut nullam

lam prorſus de Deo Creatorè, de anima, de ſpiritu, de virtute, de moribus, imo ne de cultu quidem habituſque humano notitiam habeant, atque adeo beſtiarum ritu vivant, imo & immaniores beſtiis homines non externos modo, ſed ſuos etiam propinquos, & conſanguineos in publico macello occidant, iiſque veſcantur. In quibus tam eſt Lumen rationis obtuſum, ut de multis dubitaverint Caſtellani; an homines eſſent eos que loco beſtiarum ducerent: quemadmodum narrat Archiepiſcopus Bartholomæus delas Caſas, & Chronicon D. Franciſci parte 4. & Chronicon D. Dominici, qui tamen ſcriptores impietatem illam Hiſpanorum maximè deteſtantur. Sed affirmant quoſdam ea opinione vel ductos vel abuſos ad Lanienam. Inquam certè adducti non eſſent, niſi in barbaris illis & efferatis hominibus brutorum quædam veſtigia invenirent. De quorum ego profunda inſcitia & barbarie cum multa ſæpe (quod ejus rei à puero curioſus imprimis fuerim) ex iis Societatis Patribus qui inter eos prædicandæ Fidei cauſa verſati fuerant inquiſiſſem, comperi multos paſſim ſine ullo cultu, ritu ve, ſuorum pecorum, quæ natura ventri prona atque obedientia finxit, more vagari. Et fuit vir graviſſimus qui mihi confirmaret eos in tantis tenebris vix ullum locum luci naturalis ratiocinationis aperire. Ad quos certe neſcio perquam rimam ſplendor ille divinæ irradiationis potuerit pervenire. Atque ut jam tum eram animo ad haſce de Gratia quæſtiones compoſito, ultra inquirendo progreſſus rogavi, Utrum conſtaret ipſi eos in hac profunda ignorantia mori? Memini autem reſpondere

mihi

mihi a se id ipsum diligenter quæsitum ex Filijs eorum qui è vivis excesserant, à quibus accepisse se eo prorsus modo mortuos esse, quo ante vixessent. His & alijs cogitationibus alia adjiciens argumenta semper hac dere mecum graviter disceptavi: sustinui que meum prudenter judicium, donec assiduâ lectione Augustini comperi eum hujus de negato multis sufficientis Gratia Auxilio esse Authorem: uti inferius probabimus: atque adeo cæpi aliquanto animosius judicium illud meum proferre, non ita tamen ut omnino negare auderem, sed in disputationem tantum adducere.

Quartum. Auxilia quæ his hominibus infidelibus dantur, si qua sunt, ea sunt remotissima & a Fidelium sufficientibus tantum distant, ut vix appellari Auxilia possint: igitur non erit ab re negare illa Auxilia esse. Antecedens probatur optime à Suario l. 4. c. 10. unde n. 9. ait, *Hos recipere aliquo modo Auxilium sufficiens*: & hæc phrasi significat illud non esse nisi improprie sufficiens: & idem prosequitur in reliquis capitibus ad caput. 18. Imo quod ait de Auxilio Proximo & Remoto c. 2. 3. & 4 quod proprie dicit *sufficiens* non cadit in hæc auxilia Infidelium. Quia illa movent immediate per excitationes super naturales, & pulsant mentem vel remisse vel intense, & tantum quoad intensionem & remissionem differunt, uti constat ex ejus doctrina, & nostra sententia superioribus articulis tradita. At istius modi Auxilia Infidelium supernaturalia non sunt, sed naturalia, neque tam sunt Auxilia quam ratio ipsa visque naturæ: que sanè Auxilium non potest appellari, nedum Gratia existimari. Ecquis enim dicat naturalem cogni-

cognitionem, & libertatem voluntatis, & innatam facultatem operandi esse Gratiam Sufficientem? Igitur si hoc dici nequit, nec illud potest: Infideles, si natura duce Deum & cognoscant & colant, & bene vivant, Gratiam accepturos. Unde deducitur hanc supernaturalem esse proximè Sufficientem: aliam naturalem facultatem esse Remotè Sufficientem: atque adeo naturam cum Gratia misceri, & confundi. Confirmatur argumentum; quia si qui remotum Auxilium habent tam cum eo difficulter, imo ægre convertuntur, uti videre est in Peccatoribus induratis, quomodo satis erit illud Auxilium tanto magis remotum, & in tanto recessu naturæ positum ad Remedium salutis conferendum.

Quintum. Ratio admittendi, & inducendi istam Gratiam universalem præcipua est misericordia, & Charitas Dei ergo omnes homines, & ex illa æquitas consecuta: nimirum, quia non est justum & æquum, ut quos Deus amat, & quorum miseretur unâ illâ & generali voluntate, ijs non det media ad salutem, imo quibusdam ea omnino deneget, cum alijs tribuat; sed si hac ratio vera sit, sequuntur duo maxima absurda, Igitur ea non subsistit, nec Auxilij generalitas in ea fundata. Majorem astruunt omnes Authores Universalis Gratiæ locis p. 1. capitis adductis. Minor quoad duo absurda ostenditur. Primum esto. Quia ex ea misericordia & Charitate Dei erga omnes sequitur, danda esse omnibus Auxilia æqualia: sed scimus dari maxime inæqualia, adeo ut non videantur Auxilia collata cum alijs, ergo sequitur primum absurdum. Sequela quæ est major, patet, quia illa voluntas Dei est par erga omnes cum

actum sit dolituros : neque â lacrymis & quæstibus temperaturos. Compertum habeo ipsos sortem suam cum nostra libenter esse mutaturos. Horum miserorum infelicitatem si ante oculos haberent, qui contra sentiunt, fortasse minus magnifice de sua opinione loquerentur, & moderatius in opposita consenda sè gererent, sed quia in media Fidei luce versantur, & divinæ gratiæ donis abundant, aliorum cæcitatem & inopiam minus curant, ac penè prætereunt, & alios sentientes & lamentantes speciè tuendæ misericordiæ Dei accusant, cum *Misericordiam & Judicium* cantare Domino debuissent.

Sextum Ita se habet. Gravissimum sequitur incommodum ex ista ratione dandi Gratiam omnibus Infidelibus, quod videtur sapere Semipelagianissimum : igitur non est ferenda. Antecedens probatur, quia illa ratio secundum Authores illius sententiæ consistit in eo Axiomate *Facienti quod in se est Deus non denegat Auxilium.* Quod etsi prima specie tutum videatur, est tamen maxime periculosum. Nam si sensus sit actum aliquem naturalem, esse aut aliquale meritum, aut dispositionem ad gratiam suspectus omnino est, ac Semipelagianus, uti docet Suarez lib. 4. c. 12. & 13. & 14. & præcipuè c. 15. n. 16. ubi negat posse in ijs actibus naturalibus inveniri *rationem dispositionis moralis quia vix potest ab ea ratio aliqua meriti separari.* Et Vasquez acerrimè 1. p. d. 9. c. 12. ubi ait : Dicere initium aliquod Gratiæ esse in nobis sive impetrationem sive occasionem, esse errorem Semipelagianum. At vero qui dicunt homini qui faciat quod in se est viribus naturæ, ex eo intuitu gratiam dari, quacunque id ratione dicant, eodem videntur reci-

dere, ergo periculosum est affirmare gratiam bene naturaliter operanti conferri. Sed aiunt, in eo casu hominem qui facit quod in se est, nil a se meriti nec dispositionis, nec occasionis, nec conditionis propriæ conferre, sed tantùm negative se habere non ponendo obicem gratiæ: quod non est disponi ad gratiam, sed removere impedimentum prohibens gratiam: quod tandem placuit Suario c. 15. & 16. post longissimam disputationem. Probatque Moraines. d. 5. Sect. 5. n. 36.

Verum si res ista serio pendatur; quid aliud est non ponere obicem, nisi impedimentum tollere quod fatentur. Quod si fatentur, urgeo; quid est impedimentum tollere, nisi aut se disponere, aut saltem occasionem dare Deo ad donandam Gratiam? nam impedimentum illud tollitur bene operando, & bona operatio est quid positivum: remotio vero impedimenti est quid negativum, & consequens actum: igitur ad positionem actus movetur Deus ad dandam gratiam: & ille actus bonus moralis naturalis, qui requiritur, est ratio propter quam datur gratia, & Deus illum intuetur, ut donet. Confirmatur quia Deus non moveretur ad donandam gratiam, nisi videret illum actum, ergo ratio dandi gratiam est in illo actu: quod si est, aliqua dispositio est, & saltem occasio ad gratiam. Et vero Suarez negare non audet dispositiones esse, sed materiales appellat aliquos actus, formales non dicit. c. 15. n. 35. Ego tamen non video quî hujusmodi actus, de quibus sermo est, dispositiones morales esse non possint, cum etsi habeant se ex parte materiæ ad gratiam tamen respiciant, & eas gratia intueatur. Imo dispositiones ad formam materiales

sunt

sunt, cum se habeant ex parte materiæ; & tamen ad formam ordinantur, atque adeo naturales dispositiones sunt, imo & Formales, dum ad Formam ordinantur: igitur & actus illi quibus positis gratia datur, cùm sint ex parte naturæ, atque adeo in entitate naturales & materiales, tamen cum gratiam respiciant, & ad gratiam dirigantur, imo & gratia illas intueatur, & moraliter ipsas postulet, morales, imo & ultra naturales sunt.

Præterea contra hunc modum dicendi Suarij dico quicquid ille adducit c. 15. ad impugnandam sententiam eorum qui requirunt cogitationem congruam ordinis naturalis ad servandam legem, quam aiunt esse gratiam naturalem ex meritis Christi, quæ probatur a Vasquio in 1. 2. d. 26. cap. 4. & d. 38. c. 3. & d. 189. a. cap. 14. ac in ea fundat totam rationem bene operandi imo & Prædestinandi 1. p. d. 91. a. cap. 14. quem tacito nomine impugnat Suarez illo cap. 16. nam quo eam argumento petit illud ego in Suarium verto. Est autem quod habet n. 9. quia admittit initium meriti in nobis, quodcunque illud sit sive perfectum, sive imperfectum. Quod quanquam neget Vasquez, quo nemo Author est in astruenda ingenua & libera Gratia vehementior: ei tamen Suarez oppositum attribuit, ob id solum quia dixit, Deum ex quodam intuitu ad illam observationem legis naturalis inchoatam ab illa cogitatione congrua Fidem donasse, cum Vasquez clamet, se non admittere in ullo actu honesto naturali aliquam, vel dispositionem, vel occasionem respectu Gratiæ: uti videre est 1. p. d. 91. ubi acerrime hoc tuetur: & in 1. 2. d. 199. c. 2. quo loco, nec occasionem, nec intuitum, nec respectum

ctum illum, vel minimum admittit. Unde contra Suarium argumentor. Si quòd Vasques in cogitatione illa congrua, quam ob Christium datam dicit, quòd sit ordinis naturalis, fundauit principiũ Fidei censuit, Suarez eum non recte degratia sentire nec ei profuit clamare nullã se rationẽ aut meriti, aut dispositionis, aut occasionis, aut intuitus admittere, quid Suario faciemus, qui ob honestatem actuum merè naturalium dixit Deum dare Gratiam homini facienti quod in se est per vires naturæ: cum multo minus Vasquio clamet, & repugnet. Sed dicet Suarius se id tandem reducere ad negationem, nod ad conditionem id est, non esse obicem in subjecto, qui gratiam impediat, atque hanc solum esse rationem dandi gratiam. Quid tamen hoc modo proficiat judicet Vasquez dict. 1. p. d. 91. c. 18. qui ait adversari Divo Paulo hujusmodi rationem dicendi & in 1. 2. d. 199. c. 2. affirmat ex eo sequi præcedere in nobis aliquam rationem initialem meriti, & omnia alia incommoda quæ contra Massilienses inferuntur. Itaque neque Suarez Vasquio, nec Vasquez Suario probatur. Tanta est in hac ratione concedendi gratiam Sufficientem Infidelibus difficultas.

Ea vero tam pressit torsit que Suarium ut coegerit quod in Vasquio improbarat omnino sequi, nam c. 16. n. 13. affirmat *Gratiam ordinis naturalis quam admittit proxime sufficientem ad implendum quodlibet præceptum legis naturalis, dici posse remotè insufficientem ad implenda supernaturalia præcepta, quia bene utenti illâ, non negatur altera supernaturalis.* Quod quæso quid est aliud quam evertere quicquid ante de Gratia statuerat: & quod Vasquez in gratia naturali

naturali cogitationis congruæ posuerat in Auxilio naturalis Gratiæ collocare? uti legenti Suarium & illo & sequenti numero 14. & id cum ijs quæ dixerat cap. 14. contra Vasquium conferenti, planè constabit.

Eadem difficultas compulit Vasquium circumspectissimum Theologum dicere: gentes quibus prædicata non fuit olim, nec hactenus prædicata est Fides, justo Dei judicio illo beneficio caruisse, *quia nimirum ab æterno vidit Deus multis communibus auxilijs eas malè usuras.* Uti habet 1. p. d. 97. c. 5. n. 32. & 33. quod certè a Christi in Evangelio de Tyrijs & Sidonijs sententia abhorret, quibus negata sunt illa signa, quæ Hebræis concessa sunt, quæ sit habuissent *In cilicio & cinere pœnitentiam egissent.* His ego & Reginæ Sabâ refutandum Vasquium relinquo.

Septimum ita procedit. Si homini Facienti quod in se est viribus naturæ Deus ex pacto, ac propter Christum dat Gratiam, sequitur jam primam Gratiam ex lege & æquitate orta ex operatione naturæ concedi, in eamque demum reduci totam Gratiæ constructionem, quod quam sit alienum ab ipsius ratione ac definitione Gratiæ ac doctrina Divi Pauli manifestè constat, & ostendit evidenter Vasquez 1. p. d. 91. & 97. & in 1. 2. d. 199. ubi omnem prorsus vel suspicionem, vel umbram meriti, dispositionis, occasionis, intuitus, respectus excludit, & Cassiani & Semipelagianorum placitum esse dicit cuilibet ex his modis gratiam assignare: qui quamvis verbo tenus removeantur posito illo modo dicendi re consequuntur, quemadmodum deducitur ex ipsomet Vasquio ijs in locis: nec minus ex Suario l. 4. a. c. 12.

ad

ad finem libri : quod cum ab ijs tam accuratè, ut â nemine accuratius, observetur, miror hujusmodi de Sufficienti Infidelium Auxilio sententiæ authores esse. Jam vero dicere satis esse ad faciendum quod in se est, *facere quod in se est aliquo modo, licet ex pura infirmitate cadat, & peccare contingat, quia conditio in rigore postulata, non est ut omnino non peccet, sed ut non sit omnino negligens & quasi contemptor legis naturalis* quod probabile existimat Suarez c. 16. n. 12. illud aditum facit magnæ Infidelium parti, cui cælũ hac via aperitur multo facilioreꝫ quam nostris Fidelibus, qui tot præceptis tenemur, ut sine magna Gratia ea servare non possimus. De qua tamen opinione Vasquium audiamus. In 1. 2. d 199. n. 8. *Observandum quoque est id quod diximus in illa disput.* 191. *c.* 18. *n.* 15. *non solum non posse concedi ex propriis viribus initium aliquod minimum operis boni, sed etiam neque maiora non commisisse peccata, ita ut hæc sit ratio obtinendi Gratiam. Primum quia ut ibidem diximus saltem sequeretur non fuisse quosdam ad Gratiam prædestinatos ex eadem massa, alios vero permissos fieri vasa contumeliæ. Deinde quia qui semel concedit ex nobis hoc præceder: intuitu cujus prima Gratia nobis donetur, negare non potest præcedere etiam ex nobis aliqua bona opera quæ facientes sine Gratia Dei dicamur efficere id quod in nobis est, & intuitu quorum prima Gratia nobis donetur. Nam si asserunt Gratiam nobis conferri quia ex nobis sine Gratia majora peccata non commisimus, multo fortiori ratione dicere debent eandem Gratiam nobis donari, quia etiam aliqua bona quoad fieri potuit operati sumus. Hinc autem sequuntur omnia quæ disput. illa c. 15 contra Massilienses intulimus.* Quæ certe nescio quî cum opinione proxima Vasquij de Peccatis Gentium

um quibus negata est Gratia consentiant. Nam minora peccata commisisse non est ratio, aut conditio ad dandam gratiam, quomodo est ratio negandi eam majora commisisse Peccata; nam constat omnes gentes peccare. Igitur si quædam gentes Gratia privantur quia male usuræ sunt Gratiâ, ideo gratiâ privantur, quia majora peccata, quàm aliæ sint admissuræ, & consequenter ideo aliæ gentes Gratiam consequuntur quia minora peccata in iis inveniuntur quod ab ipsomet Vasquio improbatur. Quo item argumento & testimonio Vasquii ac meâ ex illo ratiocinatione refellitur Antoninus Moraines, qui ejusdem est d. 25. Sect. 5. n. 86. sententiæ, dum ait: Infideles *si naturaliter bene vivant & dictamen rationis sequantur quoad possunt, minus indignos se reddunt vocatione divinâ: Sicut ex oppositio quando male vivunt contra lumen naturale ponunt Gratiæ impedimentum.* En utrunque improbatum à Vasquio affirmat Moraines, & bene viventes vocari, & male viventes rejici: quia illi non ponunt, hi ponunt Gratiæ impedimentum. Falsum autem hoc esse præter authoritatem Vasquii sic ostendo. Experientia enim nos docet Deum, ex fidelibus sæpe maximos peccatores, & cum maximè peccant, vocare efficaciter ad gratiam, & interdum Justos & Sanctos in via Dei deficere. Quod sane ostendit Deum gratiam suam liberè & pro libito quibus, quando, & quomodo vult donare. Eamque donum Dei gratuitum, non servam aut pedisequam meritorum esse. Circumspiciat quisque Catholicus quisque Romanus, vicinas natignes aut Hæreticas aut Ethnicas, ac expendat quot Pueri, quot Pu-

ellæ, quot adolescentes, quot juvènes ingenioſi, & caſti, egregia indole, optimis moribus in ſuis vel erroribus, vel tenebris & vivant, & moriantur, quotque contra Catholici inverecundi, & ſalaces pravo ingenio, perditiſſimis moribus, ſacramentorum ope ſæpe reſipiſcant, donec eorundem munîti præſidio Sanctè mortem obeant, & ſalutem æternam conſequantur. Imo & aliquando poſt turpiſſimam vitam felicisſimè decedant. Præterea ſi Deus rationem æquitatis in danda ſua Gratia ſervaret, omnibus Pueris Puelliſque bene moratis intra pubertatem mortuis quo tempore vix pro ſuo ingenio mortaliter peccarunt Gratiam largiretur; Unde fiet, ut qui *Pueri innuptæque Puellæ* in nocturno Trojæ excidio perempti ſunt, in eo articulo illuminati fuerint omnes a Deo, & ad vitam æternam eâ facè perducti, multo felicius quam Aſcanius ad cujus flammatum capitis Apicem.

Stella facem ducens ſumma cum luce cucurrit. Idemque eveniſſe fatendum iis qui intra innocuam illam ætatem in Saguntina, & Numantina everſione ſunt extincti, imo etqui naufragio ejuſdem ætatulæ pereunt, omnino in mediis fluctibus quibus hauriuntur optatum ſalutis portum inveniunt, quibus clariore, quàm *Fratres Gemini Lucida ſydera*, Æternus Pater Aſtra præparavit. Cuilibet eorum illud occinere poſſumus.

Macte novâ virtute Puer ſic itur ad Aſtra. Nova, & quia inopina, & quia mirabilis: nam repente in Cælum receptus. *Mediâque in morte beatus.*

Jam vero ſi vel à Deo vel ab Angelis homines qui hac ratione, quia quod in ſe eſt faciunt, non expectatis homi-

hominibus illuſtrantur, & informantur, uti hujuſmodi Autores ſententiæ fatentur, & facile admittit Moraines eâ diſput. 25. S. 5. n. 36. certè illuſtre ſalutis compendium inveniunt, ac multò nobis & honeſtius, & facilius eruditur, cum tam nobiles, & peritos magiſtros nanciſcantur: qui citra clamores, & ſtrepitus doceant, nec aures obtundant, nec capita frangant. Felices quibus ſortem Chriſtiani invidere poſſimus: cum nos ſæpe quæ à Concionatoribus dicuntur ignoremus, & de multis dubitemus, ac interpretatione ac expoſitione egeamus, & ſenſu rudi ineptoque ſpiritualia admittamus, & idcirco interdum decipiamur: At vero ii interius illuminentur, & radios divinæ lucis animo hauriant, quos à vicino ſole acceptos Angeli in eorum mentes infundunt.

Largior hos homines æther, & lumine veſtit,
Purpureo, ſolemque ſuum ſua ſydera norunt.

Illud ego mirari ſoleo tam ſe familiares hiſce Gentilibus Angelos præbere, qui nobis Chriſtianis tam ſe difficiles oſtendunt, ut rarò nobis occurrant, nobiſcumque loquantur, & non niſi Fide cuſtodiri nos ab iis ſervari que credamus. Imo video eos horum Authorum ſententiâ præter legem moremque Scripturæ hominibus prædicare. Nam in ſacris litteris comperimus Angelos tam longe ab hoc officio prædicationis fuiſſe, ut ipſi mitterent homines ad prædicandum hominibus: & homines ad audiendos homines incitarent. Idque non in Veteri tantum Teſtamento apud Prophetas videre licet; ſed etiam in Novo ubi Gratia homines conjunctiores Deo fecerat. Nam Actorum 8. Philip-

pus ab Angelo ad Eunuchum Candaeis mittitur. & 9. Cornelium monet Angelus, ut Petrum accersat, & Petrus specie objecta cæleſti & oraculo reddito ad eum vadit. Nec Angelus non erat ille qui habitu viri Macedonis assumpto Paulum ad annunciandum Macedonibus Evangelium hortatus est. *ibid.* c. 16. Imo & Paulus à Christo ad Ananiam missus, cap. 9. & à Spiritu Sancto operâ Apostolorum Paulus & Barnabas segregari ad opus conversionis jubentur. c. 13. Quòd si per Angelos doceret Deus, non multum curasset vir ille Macedo, quòd Paulus ad Macedonas, iret cùm Angelos ea cura maneret, nec quicquam interesset vetari à Spiritu sancto Paulo & Barnabæ loqui verbum Dei in Asia: nec permitti eos ire in Bythiniam. Actor, cap. 16. verùm quia per homines prædicatur hominibus Fides, non per Angelos, idcirco tanti erat vel concedi, vel subtrahi Prædicatores. At legimus accidisse ut homini sylvestri in Brasilia annuntiaretur Fides, quia rectè secundum rationem naturalem vixerat, ita attestante Beato illo nostræ ætatis Thamaturgo Josepho Anchieta Societatis Iesu. Fateor: nam ita in Societate audivi, & postea in ejus vita scriptum legi. Sed semel id tantum contigisse comperio: ut non id aut ex lege aut ex consuetudine statum quis existimaret. Quod si esset; multa ejusmodi exempla in historiis occurrissent. Sed nulla in vita Gasparis Barzæi, Matthæi Ricii, Cosmæ Turriani Andreæ Oviedi, imo nec in Magni Apostoli Xaverii actis invenimus. Quod sane argumento est id non ex pacto, aut consuetudine, sed ex voluntate Dei libera accidisse. Imo sæpe memini in horum aliorumque

que sanctissimorum hominum monumentis legere, plurimos perditissimis ac profligatissimis moribus ad Fidem, & gratiam esse traductos. Ut si utrum ex duobus eligendum esset, dicendum sit Peccatores sæpius quàm illos quos innocentes esse volunt, à Deo esse & vocatos, & illustratos, & ad salutem æternam ex Infidelibus translatos. Ut cogamur exclamare. *ò Altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei!* & iterum: *O Homo tu quis es qui respondeas Deo?*

Post tot tamque prolixa argumenta oportet unam eamque ingentem difficultatem removere, quam multum ponderis habere putant adversarii, atque adeo eam nonnulli summâ vi objiciunt. Est verò hujusmodi. Deum in molitione Universi multa & præclara suæ omnipotentiæ bonitatis que documenta præbuisse, & quot Astra, & elementa, tot in iis sui numinis vestigia reliquisse. Inquæ si homines intuerentur, per ea ad cognitionem Authoris ducerentur. Verum quòd hi ventri dediti & voluptatum cæno immersi mentem à nobilibus curis ad sordidas traduxerunt, Gratiâ supernaturali privati merverunt. Itaque dum Mundi hujus Fabrica eorum oculis objecta excitat ad Authorem operis quærendum, sufficientia gratiæ Auxilia Deus subministrat. Quicquid in hanc rem eleganter Marcus Tullius in libris de natura Deorum, & Plinius in principio naturalis historiæ describendo commemorant, fidem facit huic ratiocinationi. Itaque hoc argumento utitur Suarius illò lib. 4. cap. 11. & 15. Et Lessius lib. de Prædest. c. 6. Ac illud vehementer inculcat, & exaggerat Vasquius, in 1. p. disp. 197. c. 5. ubi n. 31.

ad.

ad finem Paragraphi áit, *Quia ſcilicet omni tempore Deus neminem a ſua Gratia excluſit, quominus ipſum invocare poſſet: & ideo hac Cæleſtium corporum machinâ & pulchritudine omnibus ſemper ſe ipſum manifeſtavit.* Id autem probat nonnullis Scripturæ locis & quorundam Patrum ſententiis, quas item adducit Suarez ſuprà citatus.

Ut hæc difficultas tollatur, non eſt negandum in his operibus quædam quaſi Dei eſſe in Orbe impreſſa veſtigia: ac per ea multos veterum Deum agnoviſſe, & hodie non paucos agnoſcere. Verum non inde ſequitur omnes eum noviſſe, & ea ceu ſigna habuiſſe. Fuerunt enim olim hodiéque ſunt tam rudes & inconditi homines, ut non modo per ea Deum non agnoverint, imo & ea pro diis coluerint. Atque adeo abuſi fuerint eâ ſignificatione ad Idololatriam. Tam procul erant à vera Dei unius cognitione. Jam verò alij Cælum & Aſtra ad tempeſtatum & fructuum terræ uſus applicarunt, neque ſublimius quicquam cogitarunt. Nam qui animos cum corpore interire credunt iis, quid divinum, venire in mentem poteſt? Et qui homines in Cælum tranſtulerunt, quæ numina ibi eſſe putarunt? Quam religionem incuſſere orbes illi Cæleſtes iis qui eos inſidendos verſandoſque Jovi, Marti, & Veneri Salacisſimis Diis tribuerunt? Quæ veſtigia Divinitatis in Aſtris invenerunt, qui in iis ceu in ganeis & luſtris, tot Jovis Pellices, & Pellicum Filios fæda & Scorta & Proſtibula collocarunt? Ut merito ſoror Tonantis Locum repulſa cælo Pellicibus daret,

Terramque coleret, jure quæ ſumno gemat;
Et mæſta clamet: Pellices Cælum tenent.

Quid

Quid? quod tam illustri syderum loco tot monstra feræque Sagittarius, Taurus, Leo, Ursæ, Equus, Anguis stabulent, ut non plures apud inferos Æneas invenerit, inquæ ferrum distringeret: ut mihi aptè ad superos translatus Hercules videatur, non tam ad illa conficienda, quám ad Cælum, ceu novum aliud Augiæ stabulum, repurgandum. Ex quo apparet quàm longe abfuerint à cultu veri Numinis, vel ij qui sapientiores inter Ethnicos habiti sunt, ut non modo per ea signa & vestigia illud non agnoverint, verum etiam per eadem ab illo recesserint, & conculcatis vestigiis contempserint. Ii nimirum sunt illi qui teste Prospero, l. 1. de Vocat. Gent. c. 5. *Deos sibi dona Dei fecerunt.*

Atque ut Theologicè agamus, ita argumentum ex objectà difficultate formo, & refuto. Si satis est ad Auxilium sufficiens habendum, ille aspectus Cæli syderumque, sequitur Peccare eos omnes qui Deum per ea non agnoscant: sed juxta eosdem Authores non peccant multi, ergo non est ille aspectus & cognitio Auxilium sufficiens. Major est certa, quia quibus datur Auxilium sufficiens ij possunt & tenentur urgente præcepto benè operari: Imo ad id ijdem Authores Auxilium sufficiens inducunt. Quod autem multi non peccent, quæ erat minor patet, quia datur Infidelitas in multis negativa, quæ est citra culpam, & nascitur ex ignorantia Invincibili, quæ excusat à peccato; non esset autem ea Invincibilis, si illud esset Auxilium sufficiens: quemadmodum supra ex Suario tradidimus, qui id perspicue docet tomo 2. de Grat. l. 4. c. 11. n. 4. &c. 15. n. 3. Idem accurate demonstrat Vasquez in 1.2. tom.

tom. 1. d. 120. c. 3. & 4. ex sua & aliorum complurium Authorum sententia. Duce D. Thoma. 2. 2. q. 10. a. 1. Consequentia est idonea: eâ que deductâ argumentatio tota constat.

CAP. XII.

Quid de hac Universalitate Auxilij senserit Augustinus.

QUoniam, ut inquit Suarius, eandem super hoc Augustini mentem inquirens l. 4. c. 18. tom. 2. de Grat. *Authoritas Augustini in hac præcipuè materia magna est.* Scire oportet, Utrius ille sententiæ Author fuerit. Ac primum fateor, & si opus est jure jurando affirmo: me cùm in opposita sententia, id est de Universali Gratia, quam in Societate acceperam essem, legendo Augustino ab ea ad contrariam, quæ negat omnibus dari communem Gratiam deflexisse: id que Anno 1638. Conimbricæ mihi contigisse confirmo: cum neminem præter unum Augustinum Authorem ea de re legissem. Eum enim solùm in ijs quæ ad Prædestinationem & Gratiam spectant, Magistrum extra Societatem habui, ut quicquid profecerim ei ex integro debeam.

Igitur

Igitur compertum mihi prorsus est Augustinum Authorem esse : *Non omnibus aut dari, aut offerri Gratiæ sufficientis Auxilium : Sed multis illud negari.* Id ut ostendam, Primùm adducam testimonia Augustini clara & expressa. Secundùm argumenta & loca in quibus id evidenti deductione probatur. Tertiùm Authores, qui affirmant eum illius sententiæ Authorem fuisse. Quartùm rationes, si quæ sunt, & testimonia eorum, qui negant illum ita sensisse, confutabo.

Primus locus esto in Epistola. 107. ubi sic ad Vitalem in Pelagianum errorem inclinantem inter duodecim de Gratia Dei articulos tres. IV. V. & VI. ita proponit. *Scimus Gratiam Dei non omnibus hominibus dari ; & quibus datur, non solùm secundum mei ita operum non dari ; sed nec secundum merita voluntatis eorum quibus datur, quod maximè apparet in parvulis. Scimus eis quibus datur, misericordiâ Dei gratuitâ dari. Scimus eis quibus non datur justo judicio non dari.* Constat de omni Gratia etiam sufficiente loqui ; quia loquitur de Gratia quæ datur misericordiâ, & quæ non datur judicio divino. Hæc autem est sufficiens ; nam Efficax si negatur, culpâ nostrâ potius fit in opinione adversariorum, quám judicio Dei, unde ea non tam negatur à Deo, quam à nobis ineffi-cax redditur. Clarius id ex Augustino easdem sententias exponente liquet. Ait enim paulò inferius. *Quomodo dicitur omnes homines Gratiam eam fuisse acceptu-ros, si non illi quibus donatur eam sua voluntate respuerent, quoniam Deus vult omnes homines salvos fieri?* Ita rogat Augustinus ex adversariorum persona, qui ut tueantur Gratiam communem dicunt, hanc omnibus offerri,

sed respui: ideo autem offerri, quia *Deus vult omnes homines Salvos fieri.* Hoc enim & hodie objiciunt Adversarij. Pergit jam suo nomine Augustinus. *Quomodo dicitur* hoc: *cùm multis non detur paruulis: & sine illa plerique moriantur, qui non habent contrariam voluntatem, & aliquando cupientibus festinantibus que parentibus, ministris quoque volentibus, ac paratis, Deo nolente, non detur, cum repente antequam detur expirat, pro quo ut acciperet currebatur.* His verbis refutat illud *Homines fuisse Gratiam accepturos, si ij eam sua voluntate non respuerent.* Probat enim hoc dictum falsum esse exemplo Paruulorum: qui neque voluntatis propriæ, quá tum carent neq; Parentum qui maxime volunt culpâ, Baptismum, quæ ijs tota est Gratia, non accipiunt. Tunc locum Pauli refellit in eum sensum detortum hoc modo. *Unde manifestum eneos, qui huic resistunt tam perspicuæ veritati, non intelligere omnino, qua locutione sit dictum; quod omnes hovult Deus salvos fieri:* cum tam multi salui *non fiant, non quia ipsi, sed quia Deus non vult: quod sine ulla caligine manifestatur in paruulis: sed sicut illud quod dictum est: Omnes in Christo vivificabuntur, cum tam multi æterna morte puniantur, ideo dictum est quia omnes quicunque vitam æternam percipiunt, non percipiunt nisi in Christo, ita quod dictum est: Omnes homines vult Deus Salvos fieri, cum tam multos nolit Salvos fieri, ideo dictum est, quia omnes qui salui fiunt, nisi ipso volente non fiunt, & si quo alio modo illa verba Apostolica intelligi possunt, ut tamen huic apertissimæ veritati, in qua videmus tam multos volentibus hominibus sed Deo nolente Salvos non fieri, contraria esse non possint.* Non potuit clarius mentem suam Augustinus exponere: nam, ut vellet,

vellet, quâ ratione melius exprimeret, locumque Pauli qui alterius partis Achilles eſt eo ſenſu acceptum aptius & vehementius refutaret. Ac ne quis eluderet confugiendo ad voluntatem Dei inefficacem & conditionatam, dicendo Deum hac voluntate quantum inſe eſt ſi ipſi vellent homines voluiſſe, Auguſtinus ter explicatè dixit Deum noluiſſe, & volentibus hominibus noluiſſe. Et Terminum *Omnes* ne ad univerſos pertineret, aptiſſimo inducto teſtimonio ex eodem Apoſtolo circumſcripſit. Similes habet locos Epiſtola. 105. & 106. quibus eadem veritas eodem Paruulorum argumento comprobatur: quos indico tantùm, ne ſimiles accumulem. Quod ſi quis legere velit ad medium Epiſt. 105. & ad initium 106. præclara reperiet teſtimonia, ijs que omnino acquieſcet.

Secundum teſtimonium miſtum ex duobus habetur Lib. 1. de. Peccat. mer. & remiſ. c. 21. & 22. quod quia longum eſt; ex eo breviter ſententias duas colligo: reliquam rationationem, quæ idonea, relinquo lectoribus. Igitur c. 21. *Hæc gratia cur ad illum veniat, ad illum non veniat, occulta eſſe cauſa poteſt, injúſta non poteſt.* Et mox. *Non tam movet cùm præſtatur indignis, quàm cum æquè indignis alijs denegatur.* Id Infantium exemplo confirmat. At vero c. 22. de adultis idem docens accuratiſſimè contrariæ ſententiæ fundamentum conuellit. *Unde;* inquit *fit ut homo ab ineunte pueritia modeſtior, ingenioſior, temperantior, ex magna parte libidinum victor; qui oderit avaritiam, luxuriam deteſtetur, atque ad virtutes cæteras provectior aptiorque conſurgat, & tamen eo loco ſit ubi ei prædicari Gratia Chriſtiana non poſſit? Quomodo e-*

nim invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitijs & facinoribus coopertus, ita gubernetur, ut audiat credat, baptizetur, rapiatur; aut si detentus hic fuerit laudabiliter vivat? Ubi duo isti tam diversa merita contraxerunt; non dico, ut iste credat, ille non credat, quod est propriæ voluntatis: Sed ut iste audiat, ille non audiat. Hoc enim non est in hominis potestate. Supervacaneum est commentari locum cum omnino perspicuus sit. Eo autem non solum statuitur Augustini Sententia, sed etiam oppositæ præcipuum argumentum refellitur, quod sumitur ex bonis operibus factis viribus naturæ ante Gratiam, quorum hæc intuitu, aut respectu, aut occasione detur. Id verò hic ab Augustino aptè confutatur. Legendus etiam c. 15. in eam mentem dum de Paruulis traditam doctrinam confirmat: adducto & explicato loco Joannis 21. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

Tertius locus est l. 2. de Peccat. mer. & rem c. 5. haud minus illustris. Agens enim de Adjutorio Gratiæ necessario ad bene operandum, quod luci comparat & præfert, quia lux ad videndum tantum adjuvat oculos sanos, non autem sanat ægros, nec aperit clausos cum utrunque Gratia præstet, quo excitans Gratia exprimitur ait: *Adjutor enim noster Deus dicitur. Nec adjuvari potest, nisi qui aliquid ponte conatur: quia non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis in quorum natura rationem voluntatemque non condidit, Salutem nostram Deus operatur in nobis. Cur autem illum adjuvet, illum non adiuvet:*

juvet: illùm tantum, illum autem non tantàm: istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & æquitatis tam secretæ ratio, & excellentia potestatis. Neque hic opus est expositione. Per se patet: lectore tantum egemus. Hujus appendix esto totum caput 2. lib. de nat. & Grat. ubi docet multas olim fuisse gentes, & suo tempore adhuc esse ad quas omnino Fidei prædicatio non pervenerit; & cum admittat posse eas in Deum conditorem credere, & recté vivendo illius implere voluntatem, negat tamen, etsi hoc ita sit, posse salvari eas, quòd Christus ijs, nec annunciatus, nec agnitus, nec cultus sit. Itaque supponit Facientibus quod in se est viribus naturæ non dari Gratiam, atque adeo salutem non obtinere, contra quàm Adversarij sentiunt. Caput est illustre & manifestum. Ex cujus doctrina concludit c. 4. *Hæc igitur Gratia sine qua nec infantes, nec ætate grandes Salui fieri possunt non meritis redditur, sed gratis datur, propter quod Gratia nominatur: Justificati, inquit, gratis per sanguinem ipsius. Unde hi qui non per illam liberantur, sive quia audire nondum potuerunt, sive quia obedire noluerunt, sive etiam cum per ætatem audire non possent, lavacrum regenerationis, quod accipere possent non acceperunt, iuste itaque damnantur: quia sine Peccato non sunt, vel quod originaliter traxerunt, vel quod malis moribus addiderunt. Omnes enim peccaverunt & egent gloriâ Dei.* Hoc capite justa & doctrina Augustini, & contraria Augustino refutatio continetur. Idem est sequentium duorum 5. & 6. capitum argumentum.

Quartum ex duobus conflatur testimonium: Altero ex lib. 2. ad Bonifacium, c. 7. altero ex lib. 4. c. 6. Breves

ves tamen prævia ratiocinatione, quòd prolixa est, sententias affero. Illa sit ex primo loco prima. *Si quis duos habeat debitores, & alteri vellet dimittere debitum, alterum exigere : cui vult donat, sed neminem fraudat, nec acceptio personarum dicenda est, quando iniquitas nulla est.* Et inductâ parabolâ Patris Familias cum operarijs ex denario diurno laborantibus, & expensis illis duabus Sententijs : *Amice non facio tibi injuriam.* Et: *An non licet mihi quod volo facere? Sic etiam cum secundum propositum Dei vocatur alius, alius non vocatur vocato datur gratuitum bonum, non vocato redditur malum: quia omnes Rei sunt, ex eo quod per unum hominem Peccatum intravit in mundum.* Non fundat negationem Gratiæ communis in peccatis personalibus actualibus, sed in originali: quo jugulat omne Pactum inductum ab Adversarijs de danda Omnibus Gratia per Christum etiam post Peccatum originale, quod nunquam Augustinus cognovit. Consonat alter locus cap. 6. *Quare istos homines oves facit, istos non facit? apud quem non est acceptio Personarum? Ipsa est quæstio quam beatus Apostolus curiosius quàm par est, proponentibus ait: O homo tu quis es qui respondeas Deo?* Et infra. *Cur autem iste accipiat, Ille non accipiat, cum ambo non mereantur accipere, & quisquis eorum acceperat indebite accipiat, vires suas metiantur, & fortiora se ne scrutentur. Sufficiat eis scire quod non sit iniquitas apud Deum.* Anteà de Prædestinatione dixerat, modò de effectu ejus, idest de Gratia loquitur, & pergit id doctrinâ Pauli confirmare.

Quintus esto locus insignis ille, c.11. de Corrept. & Grat. quem ob id citat pro hac sententia P. Suarez.

to.

to. 2. de Grat. l. 4. c. 18. Ubi propoſito Adjutorio *Sine quo non* proprio ſtatus Innocentiæ & Angelorum, quod omnino ac propriè Sufficiens erat, quemadmodum late, ac ſæpe probavimus ait: *Nunc autem quibus deeſt tale Adiutorium iam pœna peccati eſt: quibus autem datur, ſecundum Gratiam datur, non ſecundum debitum: & tantò amplius datur per Ieſum Chriſtum Dominum Noſtrum quibus id Deo dare placuit, ut non ſolum adſit ſine quo permanere non poſſumus, etiam ſi velimus; verum etiam tantum ac tale ſit ut velimus.* Evidenter Auguſtini mens apparet, nam aperte dicit, deeſſe illud genus Auxilij quibuſdam in ſtatu naturæ lapſæ, id que ratione Peccati Originalis, quod eâ nos gratiâ privavit ac idcirco ait. *Iis quibus datur non dari ex Debito*: ideſt ex Pacto cum Adamo Innocente & ex naturæ illíus Innocentis ad bene operandum exigentia, quod ille debitum vocat, ſignificans ſatis eſſe quancunque rationem æquitatis & congruentiæ ad debitum inducendum, quo oſtendit quàm liberam & gratuitam vellet Gratiam, quàmque ab omni reſpectu alienam. Ideo addit: Quibus datur, dari *Secundum Gratiam non ſecundum debitum.* Ideſt ex mera & gratuitá voluntate Dei, quæ contra demeritum Peccati eâ Gratia privantis dabatur; nam ſi ex intuitu daretur operum, ac ex aliquo pacto, ſecundum debitum prorſus daretur. Deinde monſtrat Auguſtinus agnoſcere ſe utramque Gratiam in hoc ſtatu lapſæ naturæ. Ait enim *Quibus datur ea* propria Angelorum & Adami, id eſt *Sufficiens*, docens hanc quibuſdam deeſſe, quibuſdam adeſſe. Dari vero adhuc amplius quiddam affirmat, ideſt aliam Gratiam Efficacem, quæ eſt propria Prædeſtina-

destinatorum. Itaque in hoc loco habemus, quæ desiderari possunt summâ perspicuitate sententiæ. Nam est expressum *Adiutorium sine quo non*, ideſt Gratia sufficiens, quæ quibusdam deest. Id autem illa particula *Tale* Adjutorium significat. Deinde habetur clarè *Dari* alijs, *Quibus autem datur*. Eis que omnino gratis, ideſt immerentibus, donari. Tandem non eam duntaxat, Gratiam præsto esse, sed aliam majorem, ideſt Efficacem ultra hanc donari.

Juvant hoc testimonium alia tria ex eodem libro. c. 7. & 8. & 13. Cap. 7. ait multos non accipere Gratiam nec Fidem imo nec de ea *quicquam audisse*. cap. autem 8. dicit: multos non accipere à Deo Donum Perseverantiæ, & Infantes plures carere Baptismo, & medio ad illum habendum, de quibus ait *Cùm & illis* qui non baptizantur *meritum malum nullum* sit: *& istis* qui baptizantur *nullum sit bonum ex eorum propria voluntate*. Manifestiùs autem c. 13. Cùm Prædestinatos posuisset & eorum Gratiam, & Salutem explicasset, venit ad non Prædestinatos, & ait *Hi ergo qui non pertinent ad hunc felicissimum numerum, pro meritis justissime judicantur: aut enim iacent sub peccato, quod originaliter de generatione traxerunt, & cum illo hæreditario debito hinc exeunt, quod non est regeneratione dimissum: aut per liberum arbitrium alia insuper addiderunt*. Hos negat habere Gratiam ullam. Mox ait *Aut Gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt, deserunt & deseruntur*. His concedit Gratiam dari, sed justam & sufficientem: cum alijs nullam dedisset, uti patet ex eo quod dicit de secundo genere Reproborum. *Aut Gratiam Dei suscipiunt*. Unde patet illos priores Reprobos Gratiam non suscepisse. Sex-

Sextum adduco locum ex libro de Prædest. Sanct. c. 8. ubi sic. *Cur ergo non omnes docet ut veniant ad Christum? Nisi quia omnes quos docet misericordiâ docet: quos autem non docet, judicio non docet: quoniam cujus vult miseretur, & quem vult obdurat: sed miseretur bonum tribuens, obdurat digna retribuens.* Et in hanc mentem soluit aliquot sententias Scripturæ Universaliter loquentes: Ac inter eas illam *Deus vult omnes homines salvos fieri*: ut tantum de iis qui salvis fiunt intelligatur. Et infra eodem cap. *Illis datur ut credant, illis non datur.* Et cap. 9. initio cap. *Fides & inchoata & perfecta donum Dei est. Et hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet qui non vult manifestissimis sacris litteris repugnare. Cur autem non omnibus detur Fidelem movere non debet, qui credit ex uno omnes isse in condemnationem sine dubitatione justissimam; ita ut nulla Dei esset justa reprehensio, etiam si nullus inde liberaretur. Unde constat magnam esse Gratiam quòd, plurimi liberantur, & quid sibi deberetur, in eis qui non liberantur agnoscunt*: UT QUI GLORIANTUR NON IN SUIS MERITIS QUÆ PARIA VIDENT ESSE DAMNATIS, *Sed in Domino glorientur.* Hoc quasi gladio bona illa ex naturalis rationis usu opera præciduntur: nam eadem omnium merita, idest damnatorum, ob peccatum Originale. *Ex quibus cur istum potius, quam illum liberet inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus.* Viden, ut non ad opera humana, sed ad judicia Divina recurrat? Nemo autem objiciat hanc sententiam Augustini, de Fide, non de Gratia sufficiente loqui, nam cui apud Augustinum negatur Fides, negatur & Gratia: quòd apud eum *Fi-*

des sit Ostium Gratiæ. Uti nos in argumentis dicemus. In hanc mentem de Paruulis, caput 14. ejusdem libri integrum trahe.

Septimum insigne maxime efficiunt quædam ex libro de Dono Perseuer. præclaræ sententiæ. Nonnullæ in cap. 8. sunt. Illa me rapit. *Ex duobus paruulis originali peccato obstrictis, cur iste assumatur ille relinquatur: & ex duobus ætate jam grandibus impijs, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur ille autem* AUT NON VOCETUR: *aut non ita vocetur ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt iudicia Dei. Ex duobus autem pijs, cur huic detur Perseverantia usque in finem, illi autem non donetur, inscrutabiliora sunt iudicia Dei.* Hæc non commentatorem accuratum, sed lectorem attentum desiderant. Quædam inveniuntur cap. 11. Sed illæ movent: *Paruulis quibus vult, etiam non volentibus, neque currentibus subvenit. Et maioribus etiam his quos prævidit, si apud eos facta essent suis miraculis credituros, quibus non vult subvenire non subvenit.* Locutus fuerat proxime de Tyrijs & Sidonijs. Consentit c. 12. initio. *Hominibus dat quibus vult quoniam misericors est, quod etsi non det iustus est: Et non dat quibus non vult, ut notas faciat divitias Gloriæ suæ in vasa misericordiæ. Dando enim quibusdam quod non merentur, profecto gratuitam & per hoc veram suam gratiam esse voluit. Non omnibus dando quid omnes mererentur ostendit.* Idem tractat eodem cap. ad finem. Nusquam tamen illustriores & profundiores habet sententias, quam capite 14. Accipe, *Prædestinatio Sanctorum nihil aliud est, quam præscientia scilicet & præparatio beneficiorum Dei quibus certissimè liberantur quicunque liberantur. Cæteri autem ubi*

nisi

niſi in maſſa perditionis juſto divino iudicio relinquuntur? Ubi Tyrij ſunt, & Sidonij qui etiam credere potuerunt, ſi mira illa Chriſti ſigua vidiſſent? Sed quoniam ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent eſt negatum. Videat lector: An hoc manifeſtius & vehementius dici poſſit? Ego certè cum lego non modo intelligo, ſed contremiſco. Totum caput hauriat oculis qui dubitat & puram hauriet veritatem. Non deſunt quædam hujuſce veritatis ſcintillæ in ſermone 11. de verbis Apoſtoli. ad finem. ubi de Infantibus loquitur.

Octavum teſtimonium componant aliquot ſententiæ libri Enchir. Cap. 95. *Nec utique Deus iniuſte noluit ſalvos fieri cum poſſent ſalui eſſe ſi vellet.* Et cap. 97. *Quando quæritur cauſa: Cur non omnes ſalvi fiant? reſponderi ſolet, quia hoc ipſi nolunt. Quod quidem de Parvulis dici non poteſt, quorum nondum eſt velle ſeu nolle.* Et cap. 10. 13. *Ita intelligere debemus quod ſcriptum eſt, Qui vult omnes homines ſalvos fieri: tanquam diceretur nullum hominem fieri ſalvum niſi quem ſalvum fieri ipſe voluerit: non quod nullus ſit hominum niſi quem ſalvum fieri velit, ſed quod nullus fiat niſi velit, & ideo ſit rogandus ut velit, quia neceſſe eſt fieri ſi voluerit. De orando quippe Deo agebat Apoſtolus ut hoc diceret. Sic enim intelligimus id quod in Evangelio ſcriptum eſt: Qui illuminat omnem hominem, non quia nullus eſt hominum, quia non illuminetur, ſed quia nullus niſi ab ipſo illuminatur.* Quod ibi latiſſime proſequitur.

Nonum conficiunt duo Auguſtini teſtimonia ex libris contra Julianum. Alterum ex libro 6. brevius quod ſit ad ſecundum præludium *Quod multo* inquit *eſt mirabilius, aliquando adoptat in Filium, quem format in*

utero immundissimæ feminæ, & aliquando non vult esse suum Filum, quem format in utero suæ Filiæ. Atque ita facit esse in Christi consortio, quem formavit Diaboli domicilio; & non vult esse in Regno suo, quem formavit in Templo suo. Aut si vult, cur non facit quod vult? Non enim quod soletis de maioribus dicere: Deus vult & Paruulus non vult. Certe hic ubi fati nulla est immobilitas, nulla fortunæ temeritas, nulla personæ dignitas, quid restat nisi Misericoraiæ & Veritatis profunditas?

Sed instar omnium locorum sit ille libri 4. contra eundem Julianum, cap. 8. quem ego justam hujusce doctrinæ sedem dixerim. Longior est, sed nihil in Augustino longum, quod non sit optimum. Igitur. 'Sed 'ponis *inquit*, Apostolicum testimonium, & ab eo dicis 'pulsantibus aperiri, qui omnes homines vult salvos 'fieri, & in agnitionem veritatis venire: ut videlicet 'intelligamus docentibus vobis, ideo non omnes sal- 'vos fieri, & in agnitionem veritatis venire, quia ipsi 'nolunt petere, cùm Deus velit dare: nolunt quære- 're, cùm Deus velit ostendere: nolunt pulsare, cùm 'Deus velit aperire. Sed hunc sensum vestrum infan- 'tes illi ipsa sua taciturnitate convincunt, qui nec pe- 'tunt, nec quærunt, nec pulsant, imò etiam cùm bap- 'tizantur reclamant, respuunt, reluctantur, & accipi- 'unt tamen & inveniunt, & aperitur eis, & intrant in 'regnum Dei, ubi fit eis æternitatis salus & agnitio 'veritatis, longè pluribus infantibus in istam gratiam 'non adoptatis ab eo, qui vult omnes homines salvos 'fieri, & in agnitionem veritatis venire. Quibus dice- 're non potest, volui & noluistis, quia si voluisset, quis

eo-

‹ eorum qui nondum habent voluntatis suæ arbitrium,
‹ voluntati ejus omnipotentissimæ restitisset ? Cur
‹ ergo non sic accipimus quod dictum est, Qui omnes
‹ vult homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis
‹ venire : quomodò & illud accipimus, quod idem
‹ dixit Apostolus, Per unius justificationem in omnes
‹ homines ad justificationem vitæ ? Hos enim omnes
‹ vult Deus salvos fieri, & in agnitionem veritatis veni-
‹ re, inquos omnes per unjus justificationem gratia per
‹ venit ad justificationem vitæ, ne dicatur nobis, Si Deus
‹ vult omnes homines salvos fieri, & in agnitionem ve-
‹ ritatis venire, sed ideo non veniunt quia ipsi nolunt:
‹ cur tot millia parvulorum, qui non percepto baptis-
‹ mate moriuntur, non veniunt in regnum Dei, ubi cer-
‹ ta est agnitio veritatis ? Nunquid aut homines non
‹ sunt, ut non pertineant ad id quod dictum est, omnes
‹ homines ? Aut aliquis poterit dicere, Deus quidem
‹ vult, sed ipsi nolunt, qui nondum velle seu nolle ista
‹ noverunt, quando nec ij, qui parvuli baptizantur at-
‹ que moriuntur, & per illam gratiam ad agnitionem
‹ veritatis quæ in regno Dei est, certissimam veniunt,
‹ ideo veniunt, quia ipsi renovari Christi baptismate vo-
‹ luerunt ? Cum ergo nec illi propterea non baptizen-
‹ tur, quia noluernnt : nec isti propterea baptizentur,
‹ quia volunt, cur Deus qui vult omnes homines sal-
‹ vos fieri, & in agnitionem veritatis venire, tam mul-
‹ tos in regnum suum, ubi est certa veritatis agnitio,
‹ qui nullo ei resistunt voluntatis arbitrio, patitur non
‹ venire ? Nisi fortè dicturus es, ideo parvulos non in
‹ eorum numero deputandos, quos Deus omnes vult

salvos.

'ſalvos fieri, quia ea ſalute, quæ hîc intelligenda eſt,
'ſalvi ſunt ipſi, nihil trahentes omnino peccati. Atque
'ita intolerabilior ſequetur abſurditas. Iſto enim modo
'benevolentiorem facis Deum omnibus impiiſsimis
'& puriſsimis hominibus, innocentiſsimis & puriſsi-
'mis ab omne labe peccati. Quandoquidem illos, quia
'vult eos omnes ſalvos fieri, vult etiam intrare in reg-
'num ſuum. Hoc eſt enim illis conſequens ſi ſalvi fu-
'erint: ſed qui nolunt, ipſi ſibi obſunt. Immenſum
'verò numerum parvulorum, qui ſine baptiſmate mo-
'riuntur; ſuo regno adjici non vult, quos neque ulla
'peccata ſicut putatis impediunt, & quod nullus am-
'bigit, ejus reſiſtere voluntati contraria voluntate non
'poſſunt. Sic fit, ut eſſe Chriſtianos omnes velit, quo-
'rum multi nolunt: non omnes velit, quorum eſt
'nemo qui nolit. Quod abhorret à verò. Novit Do-
'minus qui ſunt ejus: & in eorum ſalute atque in ſu-
'um regnum introductione certa eſt voluntas ejus. Sic
'ergo debet intelligi quod dictum eſt: Omnes homi-
'nes vult venire, quemadmodum intelligitur quod
'dictum eſt: Per unius juſtificationem in omnes ho-
'mines ad juſtificationem vitæ. Quod Apoſtolicum
'teſtimonium ſi eo modo intelligendum putas, ut
'dicas omnes poſitos eſſe pro multis, qui juſtificantur
'in Chriſto, multi quippe alii non vivificantur in
'Chriſto? Reſpondebitur tibi, ſic etiam illic ubi di-
'ctum eſt, omnes homines vult ſalvos fieri, & in ag-
'nitionem veritatis venire: omnes, poſitos eſſe pro
'multis, quos ad iſtam gratiam vult venire. Quod
'multo convenientiùs propter hoc intelligitur dictum,

quia

‘quia nemo venit, nisi quem venire ipse voluerit. Ne-
‘mo potest venire ad me, inquit filius, nisi pater, qui
‘misit me traxerit eum. Et, Nemo potest venire ad me,
‘nisi fuerit ei datum à patre meo. Omnes ergo qui sal-
‘vi fiunt, & in agnitionem veniunt veritatis, eo vo-
‘lente salvi fiunt, eo volente veniunt. Quia etsi non-
‘dum sicut parvuli utuntur voluntatis arbitrio eo vo-
‘lente regenerantur, quo creante generantur: Et qui
‘jam utuntur voluntatis arbitrio, nisi eo volente ac
‘subveniente à quo præparatur voluntas, velle non
‘possunt. Ubi si dixeris mihi: Cur ergo non conver-
‘tit omnium nolentium voluntates? Respondebo:
‘Cur non omnes morituros adoptat lavacro regenera-
‘tionis infantes, quorum adhuc nullas, & ideò nec
‘contrarias invenit voluntates? Si hoc profundius esse
‘perspicis, quàm ut abs te valeat inveniri; utrique no-
‘strum profundum sit, cur & in majoribus & in mi-
‘noribus Deus velit alteri, & nolit alteri subvenire:
‘dum tamen certum & immobile teneamus, non esse
‘iniquitatem apud Deum, qua quemquam sine malis
‘meretis damnet: & esse bonitatem apud Deum, qua
‘multos sine bonis meritis liberet, demonstrans in eis
‘quos damnat, quid omnibus debeatur: ut hinc dis-
‘cant quos liberat, quæ sibi pœna debita relaxetur, &
‘quæ indebita gratia condonetur.

Tam est illustris hic locus, ut nullâ aliâ Face ad illius doctrinam opus sit; imó quemadmodum ineptū erit Solem illatis lucernis velle ostendere, ita absurdum fuerit hunc locum Sole ipso clariorem velle commentariolis illustrare. Quicquid ab Adversariis nunc objectum

ctum ex parte voluntatis conditionatæ & universalitate sententiæ Pauli æquitate, & exigentia meritorum aut dispositionum opponi tunc potuit, id omne est ab Augustino occupatum & refutatum.

Non opus erat argumentis: sed quod ea ego promisi, & sunt quædam quæ non parum juvant, afferre illa operæ pretium duco. Sed attingam potius quam expendam.

Primũ a Prædestinatione sumitur. Nam Augustinius author est: Ex massa in Adamo damnata Deum pro sua voluntate elegisse quosdam ad salutem, alios in massa damnata reliquisse: ita ut prima ratio non eligendi fuerit justitia & judicium derelinquentis Dei. Unde sequitur multis omnino derelictis Deum nullum prorsus Auxilium destinasse: ineoque in justum non fuisse, cum quos dereliquit, in eadem inqua erant Massa reliquisset, idest damnatos in eodem statu damnationis. Quod autem Augustiniana ratio Prædestinandi ea fuerit, omnino constat & patet ex nostra Cortina in Principio, 2. & 3. & in Conclusionibus 5. usque ad 16. ac ex earum probatione tum locis ad marginem: tum sententijs in tract 4. & in tract. 5. in Paral. D. Gregorij & Bernardi cum Augustino: & nos in proprio de Prædestinatione, quem me ditamur tractatu, suo tempore monstrabimus.

Secundum est: quia Augustinus totus est in evertenda quacunque ratione meriti, respectus, intuitus, conditionis, occasionis ex parte nostra ante Gratiam: ut ea prorsus libera & gratuita sit. Id autem datâ communi Gratiâ omnibus hominibus stare non potest, uti vidimus

vidimus, cum & in adultis requiratur ratio aliqua rectè operandi, vel saltem minus male operandi: & in Parvulis industria & vigilantia Parentum, ad Auxilium Gratiæ sufficiens statuendum. Confirmatur, quia hoc modo consentiret cum Pelagio & Juliano, & saltem cum Semipelagianus Augustinus, qui volebant neminem Gratiâ carere: nec satis erit effugio dicere illos posuisse meritum & initium meriti in natura, Augustinum removisse: nam imprimis id Semipelagiani dicere se negabant, & Augustinus omnem quæcunque illa foret rationem ex parte nostra sustulit, ac ne quis locus suspicioni remaneret ante Gratiam nihil nisi demeritum in nobis peccatumque cognovit, uti ex sententiis ejus supra memoratis constat.

Tertium. Augustinus naturam & Gratiam semper sibi invicem opposuit, & inter utranque eam differentiam induxit, ut natura communis omnibus esset, Gratia non esset. Ergo Gratiam communem efficere non potuit. Antecedens legenti Augustinum compertum erit. Ego duos illustres locos do. lib. de Grat. & lib. arb. c. 13. inter alia loquens de natura. *Non est hæc Gratia quam commendat Apostolus per Fidem JESU Christi. Hanc enim naturam etiam cum Impiis & Infidelibus certum est nobis esse communem. Gratia vero per Fidem JESU Christi eorum tantummodo est, quorum est ipsa Fides. Non enim omnium est Fides.* Sermone 11. de Verbis Apostoli sic. *Exceptâ illâ Gratiâ qua condita est humana natura, hæc enim Christianus Paganique communis est, hæc est major Gratia non quod per Verbum homines creati sumus, sed quod per Verbum Carnem factum Fideles facti sumus.* Ubi

advertendum permittere, ut Pelagiani naturam nomine Gratiæ vocent, sed semper inter eas distinctionem inducere, quòd illa sit communis, ista non sit. Unde infra. *Videte quomodo illam generalem gratiam prædicent, qua creatus est homo, qua homines sumus, & utique & cum impiis homines sumus: sed non cum Impiis (christiani sumus.* Et paulò post. *Antequam conditi essemus nihil boni merebamur, & ideo Gratia quia conditi sumus, cum boni nihil mereremur. Si ergo magna est Gratia quando nihil boni merebamur, quanta Gratia est quando tantum mali merebamur?* Tandem. *Una erat Massa perditionis ex Adam: Facta sunt vasa inde in honorem ex eadem Masa. Et concludit. Me quare in honorem, & Alium in contumeliam? Quid respondurus sum. O homo tu quis es, qui respondeas Deo! Duo Parvuli nati sunt, &c.* Hoc autem argumentum urget, eos qui dicunt inter Gratiam sufficientem & Efficacem non dari discrimen ex parte Gratiæ, sed ex parte cooperantis, nam tunc manifestè sequitur Gratiam esse omnibus instar naturæ communem; id autem quo discernitur à nobis provenire.

Quartum. Augustinus omnem & totam rationem Gratiæ in Fide fundat, & ab hac initium Gratiæ petit: Sed cum Paulo affirmat *Non omnium esse Fidem*, igitur consequenter docuit, non omnium Gratiam esse. Major est in Augustino certissima. Et nos probavimus in Cortina Principio 7. & in Conclusionibus, à conclusione. 35. ad 45. & in probatione illarum Tract. 4. & ita docet Suarez. to. 2. de Grat. l. 4. c. 15. n. 23. probatque ex eodem Augustino, & Prospero & Fulgentio. Minor est indubitata. Consequentia colligit. Confir-

matur

matur. Quia Divus Auguſtinus non potuit ante fidem aliquid boni moralis in actibus humanis admittere, cujus intuitu vel reſpectu inſpirentur Fides vel Gratia, cum Author ſit omnes actus humanos deliberatos ſine aliqua fide, & gratia eſſe malos, atque adeo peccata. Quemadmodum docet Cæſar Vaninus Exercit. 16. Et latè ac delucide demonſtrat Vaſquez tom. 2. in 1. 2. d. 190. a. c. 6. ad 10. & d. 91. & Maldonatus in Matth. c. 6. n. 18. noſque oſtendimus in noſtra Cortina integrâ & exactiſſimâ cadere inſtitutâ quæſtione. Ubi cum Auguſtino Patres complures, & Scholaſticos ferme triginta ſentire probavimus. Itaque nihil magis repugnat Auguſtino quàm dicere. Poſſe infideles bonis actibus moralibus naturaliter elicitis aliquo ſe modo ad Gratiam vel diſponere, vel præparare, cum neget aliquod honeſtum & bonum opus morale ante Fidem & Gratiam reperiri; imo *omne quod non eſt ex Fide Peccatum eſſe* omnino confirmet: uti ea quæſtione tradidimus, & quicquid contra objicitur & objici poteſt diluimus.

His & aliis quibus ſuperſedeo argumentis patet: Auguſtinum *nec ſentire nec ſentire potuiſſe* (ut obiter emolliam Suarium contrà his verbis opinantem) Auxilium Gratiæ ſufficiens nimini denegari. Ut mens illius diſtinctius percipiatur. Quatuor ejus propono placita. Primum: Parvulos quibus Baptiſmus applicari non potuit, & antequam applicaretur mortui ſunt, caruiſſe Gratiâ ad ſalutem ſufficienti. Secundum: Infideles adultos, quibus nunquam annuntiata eſt Fides eodem Auxilio eſſe deſtitutos. Hæc duo ſunt apud Au-

guſtinum certa, & ſtata. Tertium Fidelibus omnibus ſive Prædeſtinatis ſive Reprobis Auxilia Gratiæ fuiſſe donata, donarique pro ratione voluntatis Prædeſtinantis Dei: & non Prædeſtinantis. De quo nos Theſibus noſtris in Cortina propoſitis. Theſ. 15. & 19. idque inter eos intereſſe, quòd Prædeſtinati accipiant à Deo donum perſeverantiæ, alii autem Fideles non prædeſtinati non accipiant. Quod non minus eſt quam duo priora certum & conſtans. Quartum dubium reddiderunt quidam Authores qui ſentiunt docere Auguſtinum Fideles Peccatores obſtinatos & induratos quatenus in eo ſunt ſtatu, Gratiâ ſufficiente deſtitutos eſſe. Id autem ad ſequentem pertinet quæſtionem.

Quid Authores de Auguſtino ſentiant? Et quidem eum manifeſtè docuiſſe Gratiam non eſſe communem omnibus: imo ex voluntate Dei quibuſdam dari, quibuſdam non dari, atque adeo multos Auxilio, quod appellant *ſufficiens* carere, Maſſilienſes ipſi optime intellexerunt. Id apparet, primùm ex Epiſt. Proſperi ubi improbant illam *Diſcretionem Eligendorum & Reprobandorum, ut ſecundum quod placuit Creatori alii Vaſa honoris, alii Vaſa contumeliæ ſint creati.* Ex quo ſequebatur negatio Gratiæ rejectis. Huc ſpectat & illud nolle ut iis *objiceretur multitudo Parvulorum*, quos vellent perire non ex defactu Gratiæ, ſed ex prævisione conditionata peccatorum quæ facturi eſſent ſi viverent. Præterea objiciunt Auguſtino, quòd aliter ac Paulus docuit ſentiat, dum aiunt in ſua illa de Univerſali Gratia ſententia. *Non vacillare illud quod Deus velit omnes homines ſalvos fieri*: perinde ac in ſenſu Auguſtini negantis vacil-

vacillaret. Tandem propositum Prædestinantis Dei obstinati insectantur, ne ex eo meritorum præscientia, unde malunt deduci totam rationem prædestinandi, causæ esse prædestinationis negaretur. Idem iisdem fermè argumentis in Epistola Hilarii ad eundem Augustinum deprehenditur, quæquia manifesta sunt non opus producere.

Ejusdem est cum Veteribus Massilienſibus sententiæ Novorum Semipelagianorum Princeps Arminius, qui cum teneat universalem cumiis Gratiam, Augustinum sibi adversarium fatetur: nam in Examine Prædest. Perkinsianæ fol. 581. probans opinionem suam adducit locum Pauli *Deus vult omnes homines salvos fieri*, & cum unum ex sensibus Augustini attulisset, ut *Deus salvare velit omnes salvandos*. Respondet, *Quid est vim facere Apostolico textui si hoc non est? At Augustinus ita explicat. Quid tum? Non stamus illius authoritate*: & pergit impugnare ipsius expositionem, & sententiam. De Cæteris uno verbo dixerim. Quicunque negant Gratiam Universalem, omnes ituum Orthodoxi, tum Heterodoxi consentiunt Augustinum se habere patronum. In quibus est Ecclesia Lugdunensis cum illis Heroibus Gratiæ Remigio, Amolone, Prudentio, Lupo Servato, Floro, & aliis quos supra commemoravimus. Necnon quos ex Scholasticis postea adduximus: Inter quos acerrimè Cæsar Vaninus sua illa Exercit. 16. Cujus verba alio commodius loco proferemus.

Eorum qui in alia sententia sunt, aliquos nominare illustres Authores volo. Principes sunto Molina in Concordia sæpe, & Lessius lib. de prædestinatione, & in Apol.

Apol. Accedit vir Graviſſimus Joannes Maldonatus qui plurimis in locis Commentar. in Evangel. fatetur ita Auguſtinum ſenſiſſe. Quem quia Scholaſticò more non ſcribit diſtinctius citare volo. Commentatus locum Joan. c. 1. n. 9. *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem.* Sic *Secundam*, inquit, *quæſtionem difficiliorem nobis Auguſtinus reddidit? Is enim contra Pelagianos diſputans, ut ſuam opinionem defenderet. Non omnibus Gratiam dari, non omnes illuminari: Sæpe ita interpretatur hunc locum, quaſi ſenſus non ſit Chriſtum aut re vera omnes illuminaſſe, aut illuminare voluiſſe. Sed neminem niſi per illum illumenari, aut ex omni genere hominum aliquos per illum illuminari. lib. 1. de peccat. mer. & rem. c. 27. & in Enchir. c. 103*, Et ad locum Joan. 12. n. 32. idem ſignificat, explicans illud *Omnia traham ad me ipſum*, cum ait: *Auguſtinus & Beda notant, non dixiſſe Omnes ſed Omnia, quia non Omnes inquiunt traxit.* Nec non eodem cap. 12. Joan. n. 39. & 40. bis indicat Auguſtinum Authorem eſſe *Excæcatis & obduratis non dari Gratiam*: & ad medium. *Hoc unum*, inquit, *dicam cùm Deus excæcare & indurare dicitur, non ſolum ſignificari eum permittere ut homines excæcentur, obdurenturque: non ſolum Gratiam illis, aut non dare, aut datam auferre, ut Auguſtinus docet*, &c. Sed utrum id Auguſtinus docuerit de Artinatis & Induratis paulo poſt dicemus. Satis nunc eſt ſcire quod ſit Maldonati de Auguſtino judicium.

Vaſquez ſummus quidem ille Theologus, & ſeverus ſynceruſque Cenſor affirmat Auguſtinum Univerſalitatem ſufficientis auxilii ſuſtuliſſe. Primum ait, multis Infantibus ſine Baptiſmo defunctis expreſsè.

Ita

Ita 1. p. d. 96. c. 2. n. 5. & 6. nec dubium est, cum ipse Vasquez idem sentiat, uti superius diximus. Deinde d. 97. c. 3. 4. & 6. etsi oppositam sequatur sententiam de adultis, quorum neminem putat, etsi Ethnicum vel Induratum communi Gratiâ carere, affirmat tamen Augustinum non omnibus eam adultis concedere: Induratis præsertim, uti patet ex cap. 3. & 4. & 6. ubi *Necesse*, inquit, *erit fateri Augustinum ejus fuisse sententiæ.* & paulo post. *Quocirca ego non dubitarem Augustinum ejusque discipulos Prosperum & Fulgentium illius fuisse sententiæ.* Nec patitur alio modo Augustinum exponi.

In eo tamen à Vasquez dissentio, quòd ille affirmat Augustinum Induratis Fidelibus negare auxilium: id que summà contentione probat, de Infidelibus vero nil apertè quod Augustinum attinet dicit. Cum tamen contra sentiendum foret, cum Suario c. 18. n. 24. quem hac in re oppono Vasquio. Nam lecto & recognito â me accuratissimè Augustino invenio, Infidelibus quidem ad quos Fides pervenire non potuit Gratiam eo Authore negatam: quemadmodum ex testimoniis argumentisque adductis videre est: & illâ capitali ratione: quod cùm Fides sit ostium & initium Gratiæ? quibus ea non detur, ii Gratiâ destituantur. Non comperi tamen apud Augustinum Fideles quantumvis obstinatos & induratos auxilio Gratiæ prorsus carere. Idque nos & olim Parisiis in Cortina, nunc paulo antè lib. 1. de Const. Pontif. Innocentii a. 6. probavimus: modò confirmamus. Nam loci adducti à Vasquez (si duos excipias de quibus statim) omnes de Auxili proximo & expedito ad operandum loquuntur: non de

remoto,

remoto, & per accidens impedito. Constat enim, induratos motibus communibus & levibus pulsibus Gratiæ minimè moveri flective: nisi augeantur, & intendantur. Ac ita dicit Augustinus, eos non posse ad Deum converti, id est moraliter, quòd ordinario auxilio non convertantur. Duo autem loci quorum vis est major facile exponuntur, modò intelligantur. Primus. *Deum neminem deserere nisi prius deseratur.* qui est Augustin. ser. 88. de temp. & sumitur ex lib. de Dono. Persever & habetur lib. Ad Artic. sibi falsò impositos. Prosperi, & adducitur â Conc. Trident. Sess. 6. c. 13. si ita intelligatur ut sit sensus *Deserenti Deum* cùm Gratia Excitante vocat: idest non operanti Deus non cooperatur: quemadmodum accipit Vasquez, nihil omnino probat. Si vero sensus sit. Qui non operatur cum Excitatur à Deo Deus eum suâ Gratiâ Excitante privat, uti vult Suarez l. 4. c. 19. à n. 31. etiam non nocet dicendo Deum privare induratum deserentem Auxilio proximo & expedito, ac uberiore sine quo non convertetur; nec enim hinc colligitur omni prorsus auxilio privari: sed eo tantùm quod est proximum & expeditum. Quâ ratione brevius opinor, & facilius Axioma illud explicatur, quàm tot tamque diversis à Suario rationibus eo capite excogitatis quibus illa mens fecunda, semper scatet.

Alter est ille celeberrimus de Pharaone indurato ex libro de Expos. Epist. ad Romanos, c. 62. de quo nos multa l. 1. q. un. de mente Sum. Pontif. Innocentii a. 4. quorum summa est Pharaonem induratum fuisse, non tamen omni prorsus Gratiâ etiam remotissimâ destitutum,

ſtitutum, ſed tam eam parum illum moviſſe, ut vix ſentiretur, atque adeo: An ei data fuerit dubitari potuiſſe. Quod ſi Pharao pro illo tempore, quo fuit induratus caruit Gratia, nec peccavit, non inde ſequitur alios item eadem eſſe menſurâ metiendos, quemadmodum eodem articulo ratiocinati ſumus. Illud itaque accipimus à Vaſquio: Auguſtino authore non parvulis ſolum, ſed Adultis quoque auxilium Sufficientis Gratiæ denegari. Quinam vero ii ſint, alia quæſtio eſt, quam obiter expedivimus. Cum Vaſquio neceſſe eſt ſentire ipſius Clariſſimam Scholam Complutenſam, quæ ab eo ne locum quidem vult unguem diſcedere. Nec dubito multos alios ex Patrum Jeſuitarum nobiliſſima ſchola ita ſentire de mente Auguſtini, illos præſertim antiquiores: quorum ego commentarios aſſiduè verſare in ſocietate ſolitus eram: ſed quoniam Londini ſum illorũ non copia eſt nec aliorum ex aliis Familiis, quos ſcio idẽ de Auguſtino judicare. Cum liberius mihi ad ſcribendũ oſtium, tempus que fuerit, non omittam rem hanc exactiùs & minutius tradere. Quanquam exiſtimem, ubi tot teſtimonia, & argumenta cumulavi majore authoritate opus non eſſe.

Negant tamen Auguſtinum hujus ſententiæ authorem fuiſſe primum Hæretici complures. Gerardus Voſſius. l. 7. Hiſt. Pelag. par. 1. theſi. 3. & 4. Marcus Antonius de Dominis. lib. 7. de Repub. Eccleſ. c. 11. Remonſtrantes in Apologia in Exam. Cenſuræ Cap. 17. paulò poſt principum. Catholicorum Authorum omnes ferme qui tenent Gratiam Univerſalem, Auguſtinum pro ſtudio in ſuas partes trahunt: ne tanto Pa-

trono destituti videantur. Id princeps Jesuiticæ Theologiæ P. Franciscus Suarez Tomo 2. de grat. l. 4. c. 19. magna vi & copiâ rationum conatur ostendere. Nec minore contentione idem molliuntur Omnes Antagonistæ Jansenii. Cito eos quos hic potui reperire. Antoninũ Moraines d. 25. & 26. sparsim per totas. Franciscum Annatum in suo Augustino vindicato l. 2. c. 4. & 5. Thomam Augustinum in sua Defensione l. 2. Latissimè præsertim c. 16. quod cum 19. articulis constet per eos ferme omnes persuadere studet suæ, idest de Universali gratia sententiæ, authorem esse Augustinum.

Quâ ratione acciderit nescio, ut Quatuor Patres Jesuitæ totidem aliis opponerentur: ceu,

——— *Steterint tecta aspera contra*
Contulerintque manus.

Nec ego me campo credam, qui non *ex illa me gente negabo.* Pares eos in Paria distinctos inter se committam. Spectator, non pugnator esse volo. Sed *si me judice certent*: vincent qui affirmant Augustinum Universalem gratiam circunscripsisse: nec pudebit hac in re tres qui vivunt Morainium, Annatum, Bagocium suis illis tribus priscis Heroibus Maldonato, Molinæ ac Lessio herbam porrigere. De Suario, & Vasquio ita judico: ut in eligendis sententiis Suarius habetur circumspectior, & cautior, ita in referendis accuratiorem, & synceriorem esse Vasquium. Nam Suarius uti erat cereo molique ingenio, ita Authores ad illud fingebat facilius, accommodabatque; tum ut eorum se patrocinio muniret, tum ut si quid duriusculum in eorum sententiis esse credebat, id explicando & interpretando mol-

molliret: nec tam quid illi dicerent, quam quod dicendum esset ab iis putabat attendibat; & de corum megis, quam verum curabat quanquam quid magis decorum quam quid verum? Vasquez autem uti erat vir acri severo que judicio, ita Authorum sensus syncere pendebat, nec quid ii deberent dicere, sed quid dixissent spectabat, & solius veritatis rationem habebat. Itaque Suarez pius interpres est, Vasquez justus. Utrum lector malit, judicet ipse. Mihi si daretur optio, cum Vasquio verè, quam cum Suario piè interpretari mallem: nec enim pietas est torquere mentes Authorum, & alienos iis sensus imponere. Itaque Vasquio assentior, modo ne dicat Augustinum Induratis auxilium sufficientis gratiæ denegasse. Ejusque judicio censuram Suarii refello. Ac vereor, nedum quisquis quas meliores putat opiniones aliis affingit, omnino decipiatur, cùm meliores sint, quas ij amplexi fuerant.

Tandem adverto Argumenta quibus Suarez & Recentes Societatis Theologi conantur persuadere, Augustinum Universalem illam Gratiam admisisse, tam coacta & detorta esse, ut gemere iniis Augustinus videatur. Imo siquis eos in citatis à me locis attentè legat, & meam hanc lucubrationem cum iis conferat, comperiet, illos vocatos & tractos, deinde formatos & factos; hos vero vocantes & trahentes, atqui adeo natos & germanos videri. Sin refutent ipsos adversarii & cedam. At non cedam quia non refutabunt. Ecquis enim sit qui densam illam locorum & argumentorum aciem Macedonica Phalange & Romana legione validiorem valeat collato pede perrumpere? Eam ego ad-

versariis oppono. Decios agant, seque devoveant: sed decies invadent, nec movebunt.

CAP. XIII.

Argumenta quæ contrariam sententiam Augustini esse arguunt, affirmantur, solvunturque.

QUod magnum in Augustini authoritate momentum est, præstat quicquid ad Adversariis contra opponitur adducere, ac refellere. Ac ex Suario potissimum, quod vetus & scitus Dux est, petam argumenta; & quod ille non studio impugnandi Jansenium, sed desiderio tenendi mentem Augustini citra stomachum disputavit: non omittam tamen quæ ab aliis antagonistis Jansenii afferuntur proponere, quatenus ad inquirendam veritatem spectant: nec quid ij adversus Jansenium dicant, sed quid contra mentem Augustini hactenus à me expositam adducant curabo, nisi sicubi Jansenium bene de Augustino sentientem castigent: nam tum in Jansenio Augustinum meum vindicabo.

Primo argumentatur Suarez objecto loco Augustini c.3. l.1.Retract. c.10. ubi recognoscens locum c.3. lib.1.Genes. contra Manichæos sic: *Illud autem lumen non irrationalium animalium oculos petit, sed pura corda eorum qui Deum credunt & ab amore visibilium & temporalium*

lium se ad ejus implendi præcepta convertunt, quod omnes hominum facere possunt si velint. Et adjungit, inquit Suarez, *Non existiment novi hæretici Pelagiani secundum eos esse dictum: verum est enim omnino omnes homines hoc posse si velint: Sed præparatur voluntas à Domino. Et similia verba* pergit Suarez *repetit eodem libro c. 22. recognoscens alia verba quæ in lib. contra Adimantum cap. 16. posuerat. Nisi quisquam voluntatem mutaverit, bonum operari non potest, quod in nostra potestate esse positum alio loco Dominus docet ubi ait: Facite arborem bonam & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam & fructum ejus malum. Adjungit quod non est contra Gratiam Dei quam prædicamus. In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem sed ea potestas nulla est nisi à Deo detur de quo dictum est: Dedit eis potestatem Filios Dei fieri, cum enim hoc sit in potestate, quod cum volumus facimus, nihil tam in potestate quam ipsa voluntas est: sed præparatur voluntas à Domino.* Locum priorem objicit item Moraines. Gaudeo quod quæ objiciunt ad Joannis cap. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, ita exponit Augustinus, ut neget universim de omnibus intelligi, sed affirmet de ijs solum qui illuminantur esse intelligendum: uti supra diximus Maldonato authore: cujus authoritatem Suarii & Morainii authoritati opponimus. Sed ei magnum momentum addimus ex alio loco Augustini lib. 1. de Peccat. mer. & remis. c. 25. ubi. *Quod*, inquit, *in Evangelio positum est Erat Lumen verum quod illuminat omnem hominem viventem in hunc mundum ideo dictum est, quia nullus hominum illuminatur, nisi illo lumine veritatis quod Deus est.* Respondeo tamen proprie Augustinum

iis

iis in locis aliud egisse: nam contra Manichaos disputans aiebat: naturam ex se non esse malam, quod ii affirmabant: Sed malam vitio nostro fieri: & bonam fieri Conversione ad Deum, quod quidem voluntate fiebat, unde constabat hanc ex se malam non esse, cum si esset naturâ suâ mala non posset converti in bonam. Hoc erat contra Manichæos. Ne tamen hinc Pelagiani deducerent voluntatem absque gratia Dei. mutari de mala in bonam addidit Augustinus hominum omnium esse illam potestatem, si vellent; sed velle tamen sine ope gratiæ non posse. Unde non concluditur Deum omnibus gratiam dare, quod erat intentum Suarii & Morainii. Sed omnes homines posse, si detur, quod est aliud longè diversum. Nam certum est omnes homines posse cùm voluntatem habeant qua possunt velle, sed cum velle non possint sine Gratia, adhuc supererat probandum eam omnibus præsto esse. Hoc autem non affirmat Augustinus. Cujus sensus est manifestus, idest homines ejus esse naturæ, ut converti possint contra Manichæos. Ad id tamen necessariam esse Gratiam contra Pelagianos. Deerat illud: nemini deesse Gratiam, id autem Augustinus non dicit. Tantum asseruit potestatem naturæ physicam & remotam, quam negabant Manichæi: negavit autem moralem & proximam, quam affirmabant sine Gratia Pelagiani. Unde in secundo testimonio ait, *In potestate quippe est mutare in melius voluntatem.* Ecce potestas physica & *Remota*, quæ affirmatur. Deinde ait, *Sed ea potestas nulla est nisi à Deo detur.* En. Alia potestas data, ab illa alia distincta; idest proxima, & Moralis. Duas quippe esse constat.

Nam

Nam, dum ait, *In poteſtate hominis eſſe*, ſupponit poteſtatem unam Phyſicam. Dum addit, *Sed ea poteſtas nulla eſt* ſupponit moralem per Gratiam ſine qua alia phyſica in genere morali boni nil poſſit. Unde illa erat innata: quia in natura erat. Hæc autem erat data à Deo, quia expediebat primam per Gratiam: & proximè potentem efficiebat. Ubi ergò dicit Auguſtinus Gratiam omnibus dari? Imo ex his locis maximè conſtat, non dari cum Auguſtinus dicat, *Eam poteſtatem nullam eſſe niſi detur à Deo.* Quo ſignificat, non eſſe innatam, ſed acceptam à Deo. Itaque adpoſuit illud *Sed* adverſativum naturæ, aiens *ſed præparatur voluntas à Domino.* Quibus verbis ſolet Auguſtinus Gratiam Efficacem deſignare atque hic ſanè hanc indicat in primo loco cum dicit. *Tantum augetur munere Charitatis ut poſſint*: hoc autem pertinere ad efficacem patet: & in ſecundo inquiens. *Dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri.* Hos autem eſſe fideles & Prædeſtinatos ſequentia Joannis verba declarant. *His* qui *credunt in nomine ejus qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate Carnis nec ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Ac ita non modo ſolutum prorſus nitidè manet, ſed etiam retortum validè in Suarium & Morainium argumentum.

Confirmatio Suarii ex loco lib. 3. de lib. arbitr. c. 19. relato l. de. nat. & Grat. c. 69. quam quidam etiam ex antagoniſtis Janſenii afferunt, debilis eſt. Namiis locis Auguſtinus de Gratia ad bone vivendum neceſſaria agit, docetque homines, qui & cognoſcunt Deum, & præcepta illius excuſari non poſſe, ſi malè operentur quod certiſſimum quidem eſt: nam hi quibus data

eſt

est Dei notitiâ & legis ipsius, habent jam aliquod fidei lumen, & Gratiâ non carent. Non dicit tamen Augustinus. Omnibus omnino hominibus concedi fidem & Gratiam. Imo juxta Suarium & Theologos communiter dantur homines qui excusantur à præcepto fidei, & aliis multis per ignorantiam invincibilem, ex qua existit Infidelitas negativa: quæ si datur, non omnibus datur Gratia sufficiens, contrà quàm hoc loco ii conantur suadere.

Secundum argumentum Suarii ex istius confirmatione solutum manet; nititur enim eo fundamento quòd homines salvari omnes & servare præcepta possint, atque adeo non stare per Deum quominus & obediant mandatis, & salventur. Quod omnino ex proximè dictis corruit, nam multis sunt homines qui destituuntur fide, & notitiâ præceptorum, laborantque ignorantiâ invincibili, quos non negat Augustinus esse: imo, uti probavimus, affirmat. Sed quia Suarius citat expressam Augustini sententiam, & in suam detorquet volo illam afferre ac expendere. Ea est libri 2. de peccat. mer. & rem. c. 17. *Ut innotesceat quod latebat, & suam fiat quod non delectabat Gratiæ Dei est: quæ hominum adjuvat voluntates, quâ ut non adjuventur in ipsis causa est, non in Deo: sive damnandi sint propter iniquitatem superbiæ, sive contra ipsam suam superbiam judicandi & erudiendi, si Filii sint misericordiæ.* Ex hoc loco potius colligitur deesse hominum voluntatibus Gratiam, quâ juventur, & tantùm ejus rei causam inquiri, quam Augustinus ex parte hominum ponit: quia de illa Gratia loquitur, quæ Efficax est, & supponit aliam inefficacem

cui

cui hominum voluntates non respondérunt, & idcirco eam non meruerunt. Itaque de Gratia sufficiente hic sermo non est, & probatur quia Augustinus loquitur de Gratia illuminationis & suavitatis, quam in ejus doctrina efficacem comperimus, uti patet ex eodemmet capite ad finem. *Ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere nunc scit, nunc nescit; nunc delectatur, nunc non delectatur, ut noverit non suæ facultatis, sed divini muneris esse vel quod scit, vel quod delectatur; ac sic ab elationis vanitate sanetur, & sciat quam vere non de terra ista, spiritaliter dictum sit: Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit fructum suum.* Nimirum de fidelibus loquitur, qui fidei notitiâ & Gratiâ abutuntur per superbiam, quibus illa illustrans, & delectans Gratia a Deo in pœnam ejus Peccati subtrahitur. Id autem clarius exponit, c. 19. *Intelligamus si possumus Dominum Deum bonum, ideo Sanctis suis alicujus operis justi aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel victricem dilectationem: ut cognoscant non à se ipsis, sed ab illo esse lucem qua illuminantur tenebræ eorum, & suavitatem qua dat fructum suum terra eorum.* Ex quibus apparet de Gratiæ efficacis fidelium defectu, omnium quidem tum Reproborum, tum Electorum eo loco agere Augustinum. Nam si de sufficiente omnibus communi loqueretur, non diceret eâ propter superbiam propriam voluntatum suarum privari, quæ superbia propriè non cadit in barbaros & Infideles inconditos ac rudes. Cujus defectum Augustinus in peccatum originale solet conjicere; quemadmodum suprá ostendimus adducto loco c. 11. lib. de Correpț. & Gratia. *Nunc autem quibus deest tale adjuto-*

rium (ideſt ſine quo non & ſufficiens) *jam pœna peccati eſt.* Quod peccatum Originale eſſe vel Suarez ipſe fatetur; etſi Adjutorium de auxilio ſufficiente Proximo intelligat. c. 18. n. 19.

Alium locum affert Suarez ex q. 2. ad Simplicianum, quem præterire nunc, & in aliud tempus reſervare malo ob eas rationes quas tunc explicabo. Nunc tantum dico eum locum de Eſau ad rem non eſſe: cum Eſau habuerit notitiam Dei & gratiam ſufficientem. Quod autem addit Suarez eodem modo de aliis ſentiendum, ſi intelligat omnes vocari, ut ille vocatus eſt, nego. Si omnes vocatos & non efficaciter vocatos, eodem modo male Gratiæ reſpondere, & tandem perire, concedo. Sed quid inde pro Suarii ſententia colligatur non video. Teſtimonium libri 83. quæſtionum 9. 68. de jam vocatis agit, ac de diſcrimine eorum poſt vocationem, vel repugnando, vel obediendo: quod alienum eſt à præſenti quæſtione. Norit his Lectis Morainius, qui etiam his locis utitur, minus in iis quam putat ad cauſam momenti eſſe.

Tertio argumentatur Suarez ex locis Auguſtini, in quibus docet Deum non præcipere nobis impoſſibilia quia cum præcepto offert Auxilium utique ſufficiens, quia alias non daret poteſtatem, nec faceret obſervationem præcepti poſſibilem: id que probat tribus locis, & poterat multo pluribus probare. Hoc argumentum longiùs petitum eſt, ac ratiocinando potius mentem Auguſtini deducit, quàm inquirit. Non negamus eum dixiſſe, qui cognoſcunt Deum ac legem, eos ad cultum & legem præſtandam teneri, ac iis Gratiam

non

non deesse, quòd notitia illa Dei illuminatione aliquâ quæ est inchoata Fides nitatur: nec de eo ambigere ullus Theologus Augustinianus potest; id negamus affirmare Augustinum ad omnes prorsus, nullo excepto homines, eam notitiam & Dei & legis pervenire, quod non monstrat argumentum. Nec est Suarii doctrinæ consentiens, quemadmodum supra vidimus, cùm admittat cum communi sententia Infidelitatem negativam, & ignorantiam invincibilem: quâ admissâ non datur, nec Peccatum, nec supponitur auxilium sufficiens. Itaque argumento concedimus, cùm sublata fuerit hujusmodi ignorantia adesse Gratiam, imo ad eam tollendam Gratiâ opus esse: negamus vero eam ignorantiam semper, & ab omnibus prorsus hominibus auferri: affirmamus itaque in doctrina Augustini, imo & Theologorum communi, multos esse qui in profunda ignorantia Dei & legis, idest in in infidelitate negativa, & cæcitate legis vivant, & moriantur. Ob eam rationem quam postea afferemus. Unde patet argumentum Suarii tertium deficere.

Quartum & ultimum ita proponitur ab eodem Suario. n. 13. *Quarto*, inquit, *probatur ex illis locis in quibus Augustinus docet Deum velle omnes homines salvos fieri intelligendo distributionem illam absolutè, & simpliciter, ac sine ulla limitatione. Quamvis enim aliquibus in locis aliter exposuerit illam distributionem, quia de voluntate beneplaciti absoluta & efficaci locum exponebat, tamen in aliis admittit in Deo aliquam voluntatem salutis respectu omnium hominum. Præcipuus vero locus quoad hanc partem est lib. de Spir. & Litt. c. 33.* Huic argumento Suarii do manus, si

probet quod assumit: nempe ullum esse in Augustino toto locum, in quo ille Author sit, illam sententiam Pauli: *Deus vult omnes homines salvos fieri* eo sensu quem affert Suarius, de omnibus omnino nemine excepto hominibus intelligi. Id enim ego affirmo, nunquam Augustinum sensum ejusmodi tradidisse. Sed quoniam Suario potius, quàm mihi credetur propter ejus doctrinam & fidem & authoritatem singularem, & hic locus Achilles est adversariorum, operæ pretium erit accuratissimè hac de re agere, ac inspicere. An Augustinus ita ut vult Suarius, eum acceperit. Et quoniam Suarez locos non citat (quod oportebat facere) uno tantùm contentus, quem præcipuum vocat. lib. de spir. & Litt. volo in aliis Jesuitis Patribus, qui cum Suario sentiunt, inquirere, si quem alium pro eo sensu universali citent. Nam id exactissimè conati sunt adversus Jansenium præstare. Et quoniam duo multum hac in re operæ posuerunt P. Martinonus, & P. Bagocius. idest Moraines, & Thomas Augustinus, ij in se summam hujusce contentionis suscipient, in seque transferent, & cum iis ego & cum Suario, etsi unus (illius Romani memor Horatii) ut aliis rebus nequaquam par, ita Augustini lectione, haud impar, alacer erectusque pugnabo.

Igitur de quo certamen instituitur id est: Utrum aliquo in loco Augustinus illum Pauli 1. Tim. 2. locum. *Deus vult omnes homines saluos fieri*, de omnibus prorsus hominibus nemine excepto intelligat, ita ut ejus sensus author sit. Affirmat Suarez & communiter Antijansenistæ. Ego prorsus nego. Et quidem illi exhibere

bere locos tenentur. Suarez unum. Unum & eundem Morainez. d. 26. 5. 2. n. 10. & 5. S. 1. n. 16. Hunc eundem inculcat Thomas Auguſtinus. l. 2. c. 16. a. 12. & copioſiſſime exponit. Alterum autem indicat eodem cap. a. 8. prope finem, ex Epiſt. 17. ad Vitalem. Nullos alios afferunt, afferre ve in ſpeciem quidem poſſunt. Primum iſtum leviſſime objectum a Thoma Auguſtino refello. Expoſtulans lib. 2. c. 16. art. 12. cum Janſenio quem citarat art 2. ejuſd. cap. quòd dixiſſet ſenſum illum univerſalem loci Pauli eſſe Semi pelagianum; probat non eſſe, teſtimonio Auguſtini. Epiſt 107. ad Vitalem, eoque prolato confutat Janſenij calumniam. Verba Thom. Auguſt. ideſt Bagocij ſunt. *In Epiſt. illa 107, poſtquam, ita explicuit illud. 1. Tim. 2. Quia omnes qui ſalui fiunt niſi ipſo volente non fiunt. Addit &: ſi quo alio modo illa verba Apoſtolica intelligi poſſunt, ut tamen apertiſſimæ veritati in qua videmus tam multos (fit mentio de Paruulis ut apparet ex ſuperioribus) volentibus hominibus, ſed Deo nolente, ſaluos non fieri. Non ergo damnat noſtram de voluntate Dei antecedente expoſitionem, quemmadmodum contendit Janſenius, ſed eam tacite probat.* Hæc Thomas Auguſtinus. Duo dico: Alterum non debuiſſe Janſenium, illum quem Suarez & Patres Jeſuitæ Clariſſimi Theologi ſequuntur ſenſum damnare, cum errorem nullum contineat. Alterum perperam egiſſe Thomam Auguſtinum utendo illo teſtimonio Auguſtine ad notam illam evitandam: & adjiciendo Auguſtinum ibi ſenſum univerſalem ex voluntate antecedente Dei tacitè probare: cum utrumque ſecùs ſit. Nam illud teſtimonium nullatemus favet, imo maxime adver-

ſatur

satur universali sensui, illumque prorsus improbat, uti ostendo. Augustinus ibi summa vi impugnat Pelagianos ponentes principium meriti in natura, cujus intuitu Gratia daretur. Abutebantur ad id loco illo Pauli. *Deum velle omnes salvos fieri.* Ex hoc enim sequebatur multos qui naturâ duce (*nec enim omnium erat Fides*) bene operarentur ob id Gratiam accepturos. Quodquàm sit affine eorum Theologorum placito qui dicunt *Facienti* quod in se est per vires naturæ Gratiam adesse apparet. Augustinus, ut errorem illum penitus auferret tollebat ansam errandi, ideò illum sensum loci Pauli: negabatque, quorum non esset Fides Gratiam esse. Itaque Fidem non omnium esse, neque Gratiam, ac proinde Deum *non omnes* salvare velle: nec eo sensu Paulum locutum, sed *omnes* dixisse pro omnibus qui salvantur; quemadmodum aliud *Omnes* apud Paulum. 2 Corinth. 16. *Omnes in Christo vivificabuntur* de Omnibus qui vivificantur intelligitur. Quare illud: *Deus vult omnes homines salvos Fieri* perinde esse: Vult ut Prædestinati salui fiant, quia nemo nisi quem vult Deus, salvatur. Hoc fatetur Thomas ipse Augustinus. Nunc videamus quorsum dicat Augustinus. *Ita quod dictum est Omnes homines vult Deus salvos Fieri, cum tam multos nolit salvos fieri, ideo dictum est, quia omnes qui salvi fiunt nisi ipso volente non Fiunt: & si quo alio modo illa verba Apostolica intelligi possunt. Sistamus* hic. Tria habemus. Deum *nolle multos salvos fieri. Omnes qui salvantur eo volente salvari.* Hunc esse Pauli sensum. Tum addit. *Et si quo alio sensu illa sumatur sententia.* Non negat alium esse sensum posse, sed eum vult esse, qui manifestæ

ſtæ veritati non repugnet. Erat autem iſta veritas. *Deum nolle multos ſaluos fieri*, cui contrarius eſſet ille qui diceret, Omnes Deum velle ſaluos fieri. Auguſtinus igitur ait, ſi alij ſenſus adhibeantur (quos non negat) univerſales non fore: nam hi cum neminem excludant, veritati contradicunt. Vult itaque Auguſtinus ut locus ſit alterius ſenſus capax, ſed non illius, qui omnes omnino homines admittat, quod prorſus Bagocij argumento contradicit. Rem declaro: locus ille Pauli alios ſenſus habet. Adhibuit Auguſtinus. Poteſt enim de omnibus hominum generibus ac differentijs; Videlicet, *Regibus ſubjectis, doctis, indoctis, maribus, feminis* & alijs explicando illud *Omnes* accommodatè non ad ſingulos, ſed ad genera ſingulorum intelligi. Poteſt retinendo illud *omnes* in propria ſignificatione ita accipi, ut illud *Vult* ad voluntatem noſtram referatur, ac ſit ſenſus *Deus facit nos velle*; ut nos procuremus *Omnes ſaluos facere, ut id ipſum dicamus Deum velle, qui ut nos* velimus *facit* & quod volumus, facere dicitur. Ecce alij duo ſenſus ab illo diverſi, non tamen adverſii experientiæ, qua videmus multos ſaluos non fieri, quæ eſt apertiſsima veritas quam vult ſartam tectamque ſervare Auguſtinus. Primum ergo ſenſum explicans *Omnes* pro ijs qui ſaluantur, tradit Auguſtinus, In Enchiridio. c. 63. & l. 4. cont. Julian. c. 8. & lib. De Sanct. c. 8. & illa Epiſt. 107. Secundum applicans & diſtribuens *Omnes* pro omnibus generibus & differentijs ſingulorum habet in Enchir. c. 105. & l. de Corrept. & Grat. c. 13. & Sermone 37. de Diuers. c. 3. Tertium proponit lib. 22. de Ciuit. c. 1. & lib. de Corrept. & Grat. c. 13. Nullus autem

autem eorum evertit illam apertam veritatem: *Deum multos salvos fieri non velle*. Hinc patet adversus Bagossium, sensum qui admittat Deum velle omnes homines nemine excepto salvos fieri, rejici ab Augustino; imo eum solum rejici, quòd hic *apertissimæ veritati in qua videmus tam multos volentibus hominibus, sed Deo nolente, salvos non fieri, contradicit*. Quid autem magis contrarium quam velle Deum voluntate antecedente omnes homines salvos fieri? Aut quomodo aliter capi queat Augustinus in eo loco ubi negat Deum velle, imo affirmat *Deum nolle* multos hominum salvos fieri: idque maxime Paruulorum exemplo confirmat? qui pereunt volentibus Parentibus ut salventur, & nolente Deo ut salventur, uti Augustinus loquitur. Miror P. Bagocium Latinissimum virum locum Augustini tam perspicuum, secus quam par erat, intellexisse. Næ siquis eum vacuus & attentus legat, comperiet, eo Bagocij sententiam refelli, nostram confirmari.

Venio ad præcipum locum, quem magna vi objiciunt Adversarij Suarez, Moraines, Thomas Angustinus. Dicam ingenuê quod sentio. *Mortalis* est *mucro Glacies ceu futilis ictu Dissiliet*, cum ad *Arma Cælestia* mentis Augustinianæ *ventum fit*. Eam anxiè inquirunt omnes, sed Thomas Augustinus accuratè. Eò mihi exactius, ac syncerius agendum. Nam hic utra pars vicerit Romulea esto. Ne sim prolixior. Rem explico. Quærit c. 32. Augustinus. Unde sit Fides? *naturâ ne an dono Dei*? rationem affert dubitandi, si naturâ cur non omnium est? cum *Deus omnium sit Creator*? si dono Dei, *quare item non omnium, cum Deus omnes velit salvos fieri*?

fieri? Proponit responsum sustinendo judicium. *Videamus utrum Satisfaciat quæstioni?* Dicere liberum arbitrium datum esse nobis à Deo, & cùm eo nos credamus, quod donum est Dei, Fidem esse donum Dei, cui vocanti respondet arbitrium. Quod autem Deus velit omnes homines saluos fieri illa sua voluntate non cogit, aut necessitat voluntatem. Ita homines liberè credunt, & non credunt, vel ex voluntate, vel contra voluntatem Dei. Deinde digreditur ad probandum. Incredulos qui volenti Deo ut crederent, restiterunt, non vincere Dei voluntatem: cum ab eo puniantur ob Peccatum, quemadmodum justi ob benefacta remunerantur. Ac rursum excurrit largiter circa merita & præmia justorum. Et concludit. *Ita nec arbitrium liberum tollimus, & benedicit Anima nostra Dominum, nec ignorans Dei justitiam suam vult constituere, sed credit in eum qui justificat impium, vivit ex Fide donec ad speciem perducatur. Fide scilicet quæ per dilectionem operatur. Quæ dilectio diffunditur in cordibus nostris nec per sufficientiam propriæ voluntatis, nec per litteram legis, sed per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.* Summa esto. Fidem esse Donum Dei, non solum quod voluntas credentis est Donum Dei Creatoris, sed quod ipsa voluntas credendi à Deo vocante donatur, quæ etsi donetur à Deo volente Omnes homines saluos facere, non ideo libera esse desinit cum Deus non auferat libertatem. Peccare autem Incredulos contra voluntatem Dei, non elidere, aut eludere ejus voluntatem, quia non evadunt constituta supplicia. Deinde justos ita credere ac operari, ut ex misericordia Dei fiant eorum merita, cum tamen sint à propria voluntate. Hâc

ratione, & retineri Arbitrij libertatem; nec evacuari Gratiæ efficacitatem.

Confecta ratiocinatione Augustinus ait cap. 33. *Hæc disputatio si quæstioni illi soluendæ sufficit sufficiat.* Qui modus dicendi videtur esse dubitantis: nec omnino consentientis. Sed pergit dicta confirmare objectione injectâ, contra id quod dixerat principale, nimirum Donum Dei dici posse voluntatem Credentis: quia à Deo creata voluntas. Nam ex hoc sequitur etiam Peccatum esse Donum Dei, quia à Deo Creatore est voluntas Peccantis. Cui respondet, multum inter utranque voluntatem interesse: quod Peccatum non est a Deo incitante. Sed à solo arbitrio. At Fides non est à solo Arbitrio, sed a Deo vocante & movente: atque adeo agente & operante Fidem, Ita *Deus movet Homo: consentit. Nam consentire, vel dissentire propriæ voluntatis est?* Et ne videretur homo posse de Consensu gloriari, quasi eum à Deo non acceperit contrà Paulum dicentem. *Quid autem habes quod non accepisti?* Occurit Augustinus. Ex eo quòd homo consentiat gloriari no posse, quasi non acceperit, cum id quod datur idest virtus ipsa Fidei, Dei sit Donum, quia ab eo donatur, & ipsum naturale Arbitrium, quod accipit et habet Fidem, sit etiam à Deo Creatore donatum. Quoniam vero errare poterat aliquis putando rationem consentiendi Gratiæ in quo erat discretio à dissentiente, provenire ab ipsa voluntate consentientis, non à majore Gratia vocantis Dei, occurrit: illud ad Dei Arcana, idest Misericordiam, & Judicium pertinere; quo significat, illud discrimen à Deo vocante non ab homine provenire: proindeque nihil

nihil esse in homine de quo possit gloriari. Audiamus Augustinum caput 33. concludentem. *Jam si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suaderatur, ut persuadeatur; illi autem non ita? duo sola occurrunt interim quæ respondere mihi placeat. O Altitudo divitiarum: & Numquid iniquitas apud Deum? Cui responsio ista displicet quærat Doctiores, sed caueat ne inueniat Præsumptores.* Qua respondendi ratione obstruit ora ijs qui in ipso met humano Arbitrio trahente ad se, & attemperanti sibi Gratiam indifferenter se habentem, discretionem unius ab alio collocant, & omnino aiunt Gratiæ efficaciam ab ipso consensu liberi arbitrij, id est ab Effectu, desumi.

Expositâ Augustini in his capitibus doctrinâ vere opinor ac plane, assentior Suario & alijs Clarissimis Theologis Jesuitis, quos vehementur & amo & colo, Augustinum propriam hîc suam, non alienam sententiam tradere. Fateor tamen nihil ab ea timendum esse alijs locis sententiis ve Augustini; atque adeo neque solenni huic loci Paulini interpretationi. Nihil est enim in ista ratiocinatione â nostris Augustiniano Filo evoluta, quod cogat eam in dubium vocare. Expendo verba. Ea sunt vel in objecto, vel in responso. In objecto. Dum quærit: *Si dono Dei quare non omnibus? Cum omnes homines velit saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire?* In responso dum ait: Non tolli liberum arbitrium ex eo quod Deus velit saluare homines vocando illos, quia per illam voluntatem & vocationem Dei non auferetur libertas hominum, qui vocantur, sive consentiant, sive dissentiant. *Vult autem Deus, non sic*

tamen ut ei adimat liberum Arbitrium. Video Augustinum In objecto proposuisse aliquid favens sensui de voluntate Dei Universali. Nam ita proponit rationem dubitandi: Cur non sit *Omnium Fides?* ut supponat *Deum velle ut omnium sit Fides.* Sed argumentum a se sibi objectum, non est ipsius sententia Augustini; nisi forte quæ sibi quis ratiocinando opponit, ea ipse probat & sequitur. Itaque in objecto nihil est quod repugnet manifestæ ac perpetuæ Augustinæ sententiæ. Pergo ire ad responsum. Augustinus nullo modo respondet testimonio Pauli quoad sensum numeralem Omnium, an Aliquorum: sed eo omisso transit ad alium sensum principalem. *Unde esset Fides?* quæ erat præcipua quæstio. Nam duo quærebantur? alterum principaliter *Unde esset Fides? A nobis? an a Deo?* Alterum obiter. *Cur non erat omnium ista Fides?* Omissâ istâ secundâ. Primæ duntaxat Augustinus respondet. Vide, ait *Prius illud dicamus, & videamus utrum huic satisfaciat quæstioni.* Cui Quæstioni? *Unde sit Fides? A nobis An à Deo.* Et ita respondet Augustinus, ut disputando magis & experiendo, quàm asserendo & definiendo procedat. Nam proponit eum modum dicendi, quem postea correxit, & nunquam absolute probavit. Scilicet. *Fidem Dei donum esse, quòd quanquam nos voluntate credamus, cùm hæc sit accepta à Deo, hâc ratione sit donum Dei.* Id confirmat subjungens ex objectione, *Deum ita velle omnes salvos fieri*, ut non cogat eos, nec ijs adimat libertatem. Jam apparet in quo sensu accipiat testimonium Pauli; nempe in alio, idest libertatis retentæ, non universalitatis affirmatæ. Cum utatur tantum testimonio Puali ad probandum, Ex

voluntate

voluntate *Dei volentis omnes homines ſaluos fieri*, non lædi libertatem eorum, quod pertinebat ad quæſtionem Principalem *Unde ſit Fides?* Cui Auguſtinus reſpondet, & reſpondendo applicat, & explicat verba Pauli ne officiant libertati. Uti ex ſenſu loci apparet. Non eſt igitur cur eo nos urgeant adverſarij, cum nil Auguſtinus de univerſali Dei erga omnes voluntate loquatur; ſed utcumque iſta ſe habeat, quod in medio relinquit, id tantùm affirmat non lædi per eam humanam libertatem.

Sed opponent: Auguſtinus objiciendo ſuppoſuit Senſum univerſalem eſſe, & reſpondendo non negavit, ſed eo ſuppoſito ad alium ſenſum deflexit; igitur illum tacitè probavit. Reſpondeo Auguſtinum nec objiciendo, nec reſpondendo ſuæ ſententiæ nocuiſſe, ſed judicium ſuum ſuſtinuiſſe circa univerſalem voluntatem, quòd ea non erat ad rem de qua diſputabat. Patet in objectione; quia Quærendo *Cur Deus, cum velit omnes homines ſaluos fieri, non dat omnibus Fidem?* adhuc erat locus reſpondendi, quia illud *Omnes* non ſumitnr in ſenſu univerſali omnium & ſingulorum: ſed in ſenſu diſtributivo pro omnium hominum generibus & differentijs. Unde licet objectio illud ſupponat, non cogit accipiendum eſſe ab reſpondente. Jam vero in reſponſione, cùm ad aliud Auguſtinus deflectat, nil intererat utro ſenſu illud *Omnes* ſumeretur ad aſſerendam libertatem, de quo Auguſtinus agebat, quid enim referret *Omnes* ne vocarentur? an non? cum quicunque vocati eſſent, nihil libertatis amitterent. Id quia vidit Auguſtinus ſuſtinuit judicium circa ſenſum numeralem, tulit ſupra naturalem.

turalem. Addo Augustinum hic c. 32. tentando & experiendo ista dixisse. Unde cap. 33. Finita ratiocinatione. *Hæc disputatio si quæstioni illi soluendæ sufficit sufficiat.* Perinde ac non omnino sibi satisfaceret: & rem in medio relinqueret. Removit tamen objectionem Peccantis voluntatis, ne Deo tribueretur; quod voluntas à Deo data esset, & occurreret Pelagiano errori dicens: *Attendat & videat* non ideo tantùm istam voluntatem credendi esse divino muneri tribuendam, quod naturalis voluntatis facultas à Deo sit creata, sed etiam quòd a Deo excitata & mota sit: ita ut cùm ex duobus excitatis unus venit, alter non venit, ratio ejus rei sit ad judicia divina, non ad voluntatem humanam referenda. *O Altitudo divitiarum?* Unde ceu illa disputatio imperfecta maneret in capite proximo, idest hoc ipso 33. adjecit, quod ad illam perficiendam & confirmandam pertinebat. Unde constat, nisi hoc adjecto perfectam non esse, imo neque suffecturam, quod hæc duo deessent: nempee moveri a Deo voluntatem, & ita moveri ut apud Deum esset ratio discernendi. Quod si in principali quæstione Augustinus disputando sustinuit judicium, quomodo in alia quam obiter tetigit & tactam omisit certam illius volumus habere sententiam? Mihi ea est quærenda ubi Augustinus eam sæpe tantâ asseveratione ac perspicuitate expresit, ut qui neget Solem è mundo tollere videatur. Locos supra dedimus; omnium instar sit quem solitarium & integrum ex lib. 4. cont. Julianum adduxi: adde alium ex Epist, 104. s. qui satis sunt ad sententiam adversariorum confutandam.

Verũ enim vero præstat eum non solum vindicare, sed etiam

etiam retorquere. Ac Primum. Ex eo probare non possunt Deum voluisse omnes omnino homines saluare, nam Paruuli non possunt hâc sententiâ Augustini comprehendi. Cùm de adultis tantùm, & qui voluntate propriâ credunt, loquatur. Patet ex tota ratiocinatione, & luce clarius est. Unde manca est & inutilis eorum interpretatio *Omnes* ad *Omnes* omnino excepto nemine pertinere : cùm ad Infantes non extendatur. Præterea ex Adultis, ad vocatos tantùm à Deo per Excitantem Gratiam pertinet, ac liquet ex eo quod ait Augustinus *vocante Deo hominem surgere* de libero arbitrio, nec liberum tamen arbitrium auferri; quod monet Augustinus, ut de virtute vocationis quâ vocantur, constet : quæ talis est, ut opus de easit animadvertere, non adimere libertatem. Deinde ait : *Infideles contra voluntatem Dei facere, cum ejus Evangelio non credunt.* Dehis ergo solis quibus Fides annunciatur, non de alijs quibus nunquam innotuit, mentionem fatit. At ea Augustini sententia est, quibus nunquam innotuit Fides, eos omni Gratiæ Auxilio carere. Unde sic argumentor : Augustinus posità illâ Pauli sententiâ de Deo saluare omnes volente generali, postea cum eam applicat & ditribuit, Illos duntaxat quibus prædicata est Fides comprehendit, non autem alios, aut ex Adultis Infideles, aut ullos ex paruulis : Igitur censet. Terminum illum *Omnes* non eo sensu, qui omnes & singulos homines, sed alijs quos adduximus, & maxime sunt idonei, accipiendum.

Hæc est germana Interpretatio loci, quo nos terrere volunt contrariæ sententiæ Authores; ac ex ea patet, quàm infirmo atgumento nituntur, nec eo posse tam al-

ta,

ta, tamque firma fundamenta convelli. Quòd si locus ambiguus esset, & trahi in contrariam sententiam posset, næ unus ille ac fluxus satis non esset ad tot tamque perspicuos, & insignes locos refellendos. Imo is ad illorum sensum formandus, & exponendus. Itaque Jansenius, & sectatores inani formidine perculsi locum interpretando alieno, ideſt Pelagiano nomine, non obscurarunt modò, sed etiam perverterunt. Augustinus in eo loquitur: Agnosco vocem, & percipio mentem: nec ab ejus quicquam doctrina & sensu discrepans, dissentiens ve comperio.

Quod autem Augustinus locum Pauli aliter quam solet accipi a plerisque, qui universim ad omnes omnino (nemine excepto) volunt extendi, ideſt tribus illis quos supra commemoravi sensibus, intellexerit, nec ad universos pertinere voluerit; id nos alias sæpè monstravimus. In Cortina sæpe, tum in Conclus. tumin probat. earum & 1. tomo. tract. de Bulla Pontificia, q. un. art. 6· & communiter docent Interpretes ad eundem locum Epist. 1. Timoth. 2. & Patres Lugdunenses quos supra citavi. Scholastici omnes id fermê fatentur tum Scotistæ secuti Scotum in 1. d. 46. q. un. ad 1. & Bonavent. in 1. d. 46. a. 1. q. 1. tum Thomistæ cum D. Thoma. 1. p. q. 19. a. b. ad 1. tum ex Patribus Jesuitis non pauci ingenue id fatentur: præcipue Interpretes Pauli, qui rem serio & citra argutias solent expendere. Pro Scholasticis sufficiat unius, cujus magna est apud me authoritas, Vasquij testimonium, 1. p. d. 83. c. 1. ubi sic: *Augustinus testimonium Pauli, 1. ad Tim. 2. Deus vult omnes salvos fieri, nusquam explicat de voluntate beneplaciti, quæ re*

verà

verâ in Deo sit circa salutem omnium hominum, sed tribus aliis modis quibus plane eam bene placiti circa omnium salutem negat. Multum debeo Societati Jesu quæ me educavit, & erudiit, quòd mihi adversus quorundam, Recentiorum præsertim, tela, aliorum Antiquiorum clypeos suppeditat, quibus ea retundi possint. Etenim contra sententiam Bagocij. l. 2. c. 16. art. 8. ajentis Augustinum tradidisse Deum voluntate antecedente voluisse omnium hominum salutem, Vasquij id ipsum negantis authoritatem oppono. Ideſt Ægida vel Ægeoni. Vasquio adjungo alterum ex alia Schola Patronum, quem magni facio, Didacum Aluarez, l. 5. d. 33. insignem Thomistam. Ex alijs idem affirmat Augustini Fidus Achates Gregorius Ariminensis, in 1. d. 46. q. 1. & Guilielmus Estius in Paul. & in 1. d. 46. ac præcipue Cæsar Vaninus Exercit. 16. ubi acerrime tuetur sententiam negantem Universalem Gratiam; & impugnat sententiam affirmantem; & distinctionem illam voluntatis Complacentiæ, & Efficaciæ (sic vocat) quâ nititur explicatio loci Pauli explodit: & hanc dicit, esse Augustini sententiam; nec solum esse dicit, sed supponit id extra controversiam esse.

Volunt tamen Antagonistæ Jansenij Prosperum & Fulgentium universalis voluntatis, divinæ, & secundū eam Gratiæ cum Augustino fuisse Authores. Sed omnino falluntur. Quanquam enim multo certius sit Augustinum illa duo negasse, & locum Pauli restrinxisse, uti mox ostravimus certum est tamen duos illos fidissimos Discipulos negando cum Magistro suo sensisse. Uterque enim locum Pauli *Deus vult omnes homi-*

nes salvos fieri, non patitur universaliter accipi. Perspicuè Prosper in Epist. ad Ruffinum. *Et ubi est illud*, inquit, *quod nostri quasi contrarium à non intelligentibus semper opponitur: Quod Deus vult omnes homines salvos fieri? Opponitur*, igitur contra sentiebat de universali Gratia Prosper. Quod autem non intelligentes dicit eos, qui universaliter capi locum volunt, sumpsit ex Augustino Epist. 107. ad Vitalem: ubi ait, qui de omnibus omnino locum exponunt, eos *Non intelligere qua locutione sit dictum, Deus vult omnes homines salvos fieri.* Prospero concinit Fulgentius, lib. de Incarnat. & Grat. c. 29. eodem tono verborum. *Illud vero Apostolicum ubi dicitur: Qui vult omnes homines salvos fieri, non sicut oportet intelligunt qui hanc Dei voluntatem sicut in vasis misericordiæ, sic & in vasis iræ accipiendam existimant.* Et quanquam Pater Bagocius enixissime studeat duos hosce Augustini Discipulos in partes suas ab Augustino prorsus diversas trahere, Illius *omnis Effusus labor atque inventos cura recusit.* Et quidem de Fulgentio patet, tam enim fluxa est ea, qua illum ad se flectere conatur lib. 2. c. 16. art. 13. interpretatio, ut per se corruat, ac opus non sit convellere. Legat qui volet & me videbit. Majoribus machinis Prosperum oppugnat. Sed oportebat hunc quem produximus quatere locum, non eo integro immoto que alios concutere. Sed cum hoc non potuerit, dum oppugnat alios, inexpugnabilem hunc esse fatetur. At opponit Prosperum Prospero? non decebat nisi prius illo priore explicato loco, ne, dum eum integrum relinquit committere secum Prosperum videatur, ut idem adversum se ipsum pugnet. Et quidem quod art 13. affert

fert ex Epist. ad Ruffinum, non rejici â Prospero interpretionem Semipelagianorum, quatenus asserebat voluntatem Dei erga omnes: sed initium meriti ex nobis: id ab ipsa ratiocinatione Prosperi abhorret: nam utrumque rejicit manifestè: nec opus est nisi lectore. Locus ex Responsione ad capita Gallorum c. 8. qui est invictus in Prospero ibi negante voluntatem Saluantis Dei ad omnes extendi, non eluditur commentatione Bagocij: nam eo capite nunquam dicit. *Omnibus Gratiam dari.* Sed sumnum dicit *Deum omnium Curam habere*: Quod non eos excluserit a Providentiæ suæ ratione, sed diverso ijs modo providerit quosdam vocando, ad Evangelium, quosdam ad Legem, quosdam ipsi naturæ relinquendo, idest, *Infideles* quos â Gratia excludi ostendit, cum ait: Infidelitatem eorum ipsis adscribendam esse hominibus, ob peccatum scilicet Originale; ceu ratio iis asignanda esset, non Deo, quæ est ipsius Augustini sententia. In eo autem, quod dicit: *Eos infideles mansisse*, ac ipsis attribuendam infidelitatem, docet eos omni Fide cujus ostium Gratia est, caruisse: nam si Fide; & Gratiâ quoque caruerunt.

Alterum de Christo Redemptore, quem sibi opponi dicit, locum, non rectè ad suum de universali Gratia sensum revocat Bagocius; cum ex Responsione Prosperi constet; ita Christum pro omnibus mortuum, uti nos cum Vasquio, 1. p. disput. 96. c. 2. & 3. sæpe explicavimus, quin admittamus universale Auxilium, cum ex eo quod pro omnibus mortuus sit Christus, non sequatur omnibus Auxilium sigillatim dari.

Jam verò sententia Prosperi ex object. 1. &. 2. Vin-

centiana minus proficit quam putat: nam ea procedit *remota discretione* Prædestinatorum & Reproborum; quâ suppositâ ait: Deum velle omnes homines salvos fieri, eo sensu, ut nostrâ operâ (qui illam discretionem ignoramus) iis salutem procuremus: qui est unus ex sensibus Augustini negantis universalem voluntatem. Et nos quidem possumus velle, ut omnes salui fiant, quia ignoramus illam discretionem. Deus autem qui illam & fecit & novit Authore Augustino, tantùm velle potest, uno e sensibus ab eo prolatis, & a nobis commemoratis.

Quod attinet ad librum de vocatione Gentium, video in eo locos esse difficiles: sed non idcirco mutem de Prosperi mente judicium, cum non admodum constet librum ejus esse authoris: ac ut sit, judicem testimonia esse suspecta; quod ait Vasquez. 1. p. d. 97. c. 3. n. 10. præsertim quoad Infantes in uteris matrum exstinctos, de quibus ille sentit omni prorsus auxilio destitui, uti patet libro de Ingratis cap. 20. & 21. & observat Vasquez. d. 96. c. 2. n. b. ad 4. testimonium Augustini. Parag. *Præterea* in fine. Itaque quod Vasquio placet probo, & cum eo constanter nego Prosperum in opposita fuisse sententia, malo que Vasquio neganti credere, quam Bagocio affirmanti. Nec juvat hac in re diutius immorari: cum mihi de Augustini judicio agenti, quid ille senserit (sensit autem non dari omnibus sufficiens istud, quod vocant Auxilium) omnino compertum & perspectum sit.

CAP.

CAP. XIV.

Propoſita Cap ix. Pro univerſalitate Sufficientis Auxilij argumenta ſoluuntur, & Quæſtio tota reſoluitur.

ETſi decurſu diſputationis difficultates anteà objectæ magna ex parte ſublatæ ſint: quia tamen & peripicuitatem amo, & Scholaſticam ſcribendi methodnm probo, operæ me pretium facturum puto, ſi quo ordine argumenta objci, eo diluam, & diluta exhibeam. Eorum quædam authoritate, quædam rationibus nixa. Illa explicanda, hæc expedienda.

Joannis primùm authoritas adducta, c. 1. n. 9. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Huic jam ad mentem Auguſtini reſpondimus, eodem modo intelligi illam particulam *omnem* quo apud Paulum *omnes* in loco Timothei, Diſtributive, *Pro generibus ſingulorum, non pro ſingulis generum.* Nam non ſemper ille terminus *omnes* univerſaliter pro omnibus omnino accipitur: imo neceſſe eſt interdum, non accipi univerſaliter, uti apud Paulum ad Roman. 5. *Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.* Auguſtino ipſo ſæpe interprete: præcipue autem Epiſt. 89. ad Hilarium ubi ſic. *Et hic omnes dixit, & ibi: non quia omnes homines venirent ad Gratiam juſtificationis Chriſti, cum tam multi alienati ab illo in æternum moriantur: ſed*

quia

quia omnes qui renascuntur in justificationem, non nisi per Christum renascuntur, &c. Hac ratione intelligendam esse sententiam illam Joannis docet, & ibi, & alibi sæpe Augustinus: Do locum unum ex multis. lib. 1. de Peccat.meritis & remissione c. 25. ubi ita: Illud quod in Evangelio positum est: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ideo dictum est, quia nullus hominum illuminatur nisi illo lumine veritatis.* Quem citat Maldonatus in Joannem, his verbis. *Augustinus sæpe ita interpretatur hunc locum quasi sensus non sit Christum, aut re verâ omnes illuminasse, aut illuminare, sed ex omni genere hominum aliquos per illum illuminari.*

Secundum Petri testimonium. Epist. 2. c. 3. n. 9. *Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire: sed omnes ad Pœnitentiam reverti* non urget, nam ad quos Petrus scribit, erant ex vocatis, quorum neminem perire vult Deus cum eos vocaverit; & patet, quos non vult perire eos ex illorum numero esse, quos vocarat: ait quippe *Omnes ad pœnitentiam reverti.* Quod ad eos pertinet, qui post vocationem peccarunt.

Tertio Pauli 1. Timoth. 4. Trifariam respondetur. Uno modo interpretando Deum omnes homines conservare beneficio Creationis: Fideles autem beneficio Redemptionis affeciisse: ut sermo sit de Deo, non de Christo. Altero (admittendo loqui de Christo) *omnes homines salvare Christum voluisse* nostrâ operâ. Fideles præcipuè, ut cum per nos omnibus consulendum sit, præcipue tamen curam Fidelibus impendamus. Tertio Christum pro omnibus hominibus mortuum esse, uti supra diximus, non tamen inde sequi omnibus homini-

bus

bus Gratiam datam : nam potuit pro omnibus mortem offerre, nec tamen â Patre pro omnibus acceptari, quemadmodum sæpe exposuimus cum Patre Gabriele Vasquez. 1. p. disput. 96. c. 3. Aliud enim est esse *Salatorem omnium*, aliud ad omnes salvationis beneficia perveniſſe.

Quartus locus hic ipse est Pauli Celebris. *Deus vult omnes homines saluos fieri.* Quem aliter intelligendum esse, cum Augustino tot prolatis sentibus demonstravi. Ad rationes venio.

Prima quæ à Φιλανθρωπία, & benignitate Dei sumitur, soluitur, dicendo eam propriam esse Dei, cùm non intercedit justitia, quæ jus suum exigit à Peccatoribus. Itaque Deum ante prævisum Adæ peccatum, omnes homines voluisse ad salutem perducere; nam tunc erat status Innocens, & integra Causa naturæ : at post prævisum Peccatum Adæ, quo totius naturæ massa corrupta odium Dei meruit, mutato statu, Causâ cecidit Genus humanum : & justitiæ locum, & iræ fecit; atque adeo cum omnes damnationem incurrissent, misericordiam exercuit Deus, ut justitiæ suas partes daret. Unde qui Electi, misericorditer discreti: qui non electi, justè derelicti sunt : Secundum illud Prophetæ *Misericordiam & judicium cantabo tibi Domine* Misericordiam pro liberatis, judicium pro derelictis. Neque vero Philantropiæ defuit Deus, nam cum omnes damnati essent, maluit tamen aliquos servare, quàm omnes perdere.

Secundæ ab Æquitate Dei petitæ respondetur : illam rationem Æquitatis servatam à Deo pro conditione statuum : in primo enim æquitas postulabat, ut omnibus

bus præstò esset Gratia, quòd Gratiæ status erat: at in secundo æquitas exigebat, ut omnes damnarentur: quòd status Peccati erat. Sed intercesit misericordia, & novam induxit æquitatem: detraxit enim de illa integritate justitiæ, parcens quibusdam, quia sic voluit ex pietate, non parcendo aliis, quia non debebat: Itaque admissâ misericordiâ non sustulit æquitatem. Quare etsi conferendo personas inter se, non videatur servata æquitas, tamen comparando Personas cum statu in quo erant æquum videbitur, ut quædam maneant in statu damnationis ad satisfaciendum justitiæ: imo si omnes salvarentur, æquitatis ratio spectatâ conditione statûs tolleretur. Igitur ad eam sustinendàm æquum erat, ut non omnes salvarentur. Confirmatio ab exemplo naturæ communis omnibus, in Gratiam non quadrat, quæ cum supra naturam sit, non debet leges naturæ sequi; imo si eas sequeretur, & instar naturæ esset, Gratia non esset. Itaque, quæ in Gratia æquitas per modum naturæ exigitur, cum eâ nequit gratia consistere. Idcirco Gratiam Augustinus, ac Discipuli semper naturæ opposuerunt: quemadmodum suprà ostendimus.

Tertia diluitur distinguendo duos status, & juxta eos duo genera Providentiæ. Nam in primo Innocentiæ, non deesset Providentia Gratiæ, quæ illius statûs propria erat: at in secundo Ruinæ, cùm ejus sit proprium peccatum; & privatio Gratiæ, non est locus illi Providentiæ: sed alteri compositæ ex misericordia, & judicio. Itaque ad misericordiam pertinet, ut aliquibus Gratia donetur; ad judicium, ut aliquibus negetur.

Imo

Imo si aliter fieret, non constaret justa ratio Providentiæ: quemadmodum, si ubi sunt Innocentes deessent præmia, & ubi nocentes deessent supplicia, aut si promiscuè & præmia, & supplicia omnibus decernerentur, Providentia tolleretur, ita si in statu Innocentiæ non daretur omnibus Gratia; & in statu Ruinæ nulla esset pæna privationis Gratiæ, sed omnibus omnino daretur, non esset idonea ratio Providentiæ. Exemplum volatiljum; & liliorum non est ad rem: nam illa nutrire, & hæc vestire pertinet ad naturæ conditorem; at concedere Gratiam est supra naturam & pertinet ad Salvatorem. Dandum exemplo illud: Deum nulli homini etsi malo quæ naturæ sunt propria denegare, quod sane evincit similitudo: at negandum eandem esse & naturæ & Gratiæ rationem.

Quarto satisfit cum distinctione Majoris, quæ assumpserat Omnem hominem ad finem supernaturalem esse destinatum: si intelligatur de prima hominis conditione ante Peccatum, concedenda, neganda vero, si de secunda post Peccatum accipiatur: nam in hac sumitur homo uti lapsus ab eo primo statu, & à fine illo dejectus, ratione Peccati, quod obstitit Intentioni destinantis eum ad finem supernaturalem. Unde necesse est ad illum iterum dirigi per misericordiam Dei, quæ non est debita omnibus, sed pro voluntate Dei miserentis quibus vult, gratis tribuitur. Unde, & quibus Deus finem destinabit, ijs, duntaxat media providebit.

Quintum à Redemptione universali petitum non indiget solutione cùm toties animadversum sit a nobis, multùm interesse inter Redemptionem universalem,

& Gratiam universalem : nam ut Christus sit mortuus pro omnibus, satis est obtulisse mortem suam pro omnibus, humanâ suâ voluntate : quæ si non acceptaretur à Patre, non sequiebatur ex ea Gratia universalis, quæ ex Divina voluntate pendebat. Unde etsi admittatur Christus (quod fatemur) omnium esse Redemptor, non infertur omnibus Gratiam conferri quemadmodū & in Cortina sæpe, & in Mente Innocentij & ejus Apologia diximus cum Vasquio. 1. p. d. 96. c. 3. præter alias quas ibi adduximus rationes, quibus ea Propositio vera sit, nec tamen involvat consequentiam Gratiæ universalis.

Venio ad duo pro communi Adultorum Gratiâ, quæ invicta creduntur argumenta, quibus dant manus quicunque in alia sunt sententia, adeo ut propter ea *suam* certam ac exploratam, oppositam falsam omnes, quidam etiam suspectam putent. Ea ego perspicuè ac nitidè, imo & facilè solvam, & præter expectationem luce infusâ nubes difficultatum, quibus res tota obvoluta hactenus fuit, penitus dissipabo.

Primum de lege naturali & præceptis, eorum que observatione sic solvo. Concedo legem esse naturalem, & præcepta lumini naturæ conformia. Deinde concedo, qui illius & præceptorum notitiam habuerint, eos teneri illa servare, atque ad id Gratiam habituros? Nego tamen ad omnes hanc notitiam pervenire : affirmo que multos esse barbaros, quibus nunquam in mentem venit legis, aut præcepti, nec de illa, re quicquam cogitarunt : hos autem non teneri lege, vel præceptis planè constat : atque adeo Gratiâ ad servanda illa carere. Da-

ri

ri vero eos barbaros non dubito, qui sæpius & legerim & audiverim (uti antea dixi) inventos fuisse, qui bestiarum more, vitam degerent, & qui nullo non modo Divinitatis, sed humanitatis etiam sensu tangerentur, qui in densissimis ignorantiæ tenebris nati, in ijsdem adulti nulla Dei cognitione, aut imbuti sunt, aut instituti, qui aut nullum Numen aut certè idola vanissima, uti a majoribus acceperunt, adoranda putent, & nihil nisi caducum, & mortale cogitent, parumque à Feris quibus immisti, imo ne satis quidem a Rupibus, quibus tanquam nidulis affixi vivunt, distare videantur. Quod si quis elegantiùs fortè, quam verius dictum existimet: auscultet Theologicæ rationi, jam à me antra indicatæ. Datur infidelitas quædam negativa, quæ est nescientia Dei, omnino inculpabilis; in hac igitur, qui vivat & moriatur, non tenebitur aliqua lege aut præcepto, atque adeo Gratiâ destituetur. Major asseritur à plerisque Theologis in materia de Fide, & de Ignorantia: quibus authoribus constat dari Infidelitatem negativam cum invincibili ignorantia, imo & nescientia, quæ omnino est expers Peccati. Ita ex Divo Augustino D. Thomas 2. 2. q. 1. a. 1. & absolute q. 10. a. 1. & ibi interpretes. Hac autem datâ sequitur qui non habet notitiam Dei quæ est summa & maxima ignorantia, omnis prorsus legis, ejusque præceptorum notitiæ expertem fore: atque adeo ad observantiam nec teneri, nec omittendo, aut committendo quicquam peccare. Id enim certissimum duco, cum Ignorantia Invincibili Peccatum stare non posse: quemadmodum dilucidè & copiosè ostendi in mea Cortina quæst. un. de necessit & libert. Peccandi:

candi. In eo que vehementer à Jansenio, Jansenianisque dissentio.

Igitur si ad Deum colendum (quo nullum est convenientius naturæ justiusque præceptum) non datur notitia, nec ad illam Gratia, sequitur ad alia item minimè dari: atque adeo multos homines lege ac præceptis ex ignorantia non teneri: & consequenter omni Gratiâ destitui. Idque tenentur fateri authores qui impugnant negationem Gratiæ universalis, cujusmodi sunt Antijansenistæ, contra quos ego argumentum retorqueo: nam cum de peccato Ignorantiæ loquuntur docent contra Jansenium, cum ignorantia invincibili non posse componi peccatum, & assumunt ad id probandum dari Infidelitatem negativam, & omnimodam ignorantiam Juris naturalis, uti Moraines d. 16. S. 1. & seqq. & Annatus l. 6. toto. Unde adversus eos argumentor. Qui in ea sunt ignorantia invincibili carent omni Auxilio Gratiæ, cum notitiâ destituantur, quæ est primus aditus ad Gratiam, igitur non datur omnibus Gratia sufficiens. Sed objicies, hac ratione fieri ut multi adulti moriantur sine peccatis actualibus: sed cum solo Originali. Respondeo concedendo sequelam: nec video cur ea sit neganda, si de peccatis mortalibus sermo sit: (nam venialia negare non ausim) imo non negem multos Pueros & Puellas bonæ indolis inter Infideles etiam minus barbaros in tenera ætate defunctos cum solo originali peccato sine peccato mortali ex hac vita decedere. Quorum quod futurum sit in alia vita supplicium (prorsus enim damnandi sunt) meum non est hoc loco definire: quem.

quemadmodum, nec illud temere affirmo; sed propono, & judicium meum Augustinianæo more sustineo: tantùm dico, nullam reperire causam formidinis cum præsertim videam Divum Thomam totius Apicem verticemque Theologiæ 2. 2. q. 10. a. 1. docere Infidelitatem negativam, *Secundum negationem puram sicut in illis, qui nihil audierunt de Fide, non habere rationem Peccati, sed magis Pœnæ, quia talis ignorantia divinorum ex peccato primi Parentis consecuta est.* Quæ est ipsissima Augustini doctrina, quam in nostra Cortina tradidimus. Ex qua deduco, Esse aliquos qui nullam Fidei notitiam habent: Eos in ignorantia esse invincibili: Hanc esse Pœnam peccati Orginalis & citra culpam: atque adeo his Gratiam deesse sufficientem ad credendum: & non teneri ad Fidem, nec peccare non credendo: & in hoc statu culpæ Originalis & Pœnæ consequentis, idest ignorantiæ Invincibilis posse decedere.

Summam facio. Respondeo in forma argumento. Falsum assumere dum ait, Omnibus hominibus dari notitiam Fidei, & legis naturalis, & præceptorum. Itaque quibus detur, ijs Auxilium Gratiæ dandum: sed dari omnibus eam notitiam, id argumentum supponere, non probare: ac id ipsum à nobis constanter negari: & omnino negandum probatum esse.

Secundum pro Adultorum Gratia, & ultimum argumen tum, concussum jam, ac penè profligatum manet: Sed quia materiem singularis doctrinæ præbet, accuratiùs solvendum. Procedit à necessitate Gratiæ ad vincenda omnia & singula peccata. Supponitque nisi adsit, hominem non peccare: aut peccando excusari: quòd

quod cum fieri nequeat (nec enim quis in eo quod peccat, excusatur) supereſt ut peccare non poſſit is qui caret Gratiâ. Huic facilè ſecundum proximam ſolutionem occurritur, concedendo quibus nulla detur Gratia, eum nec peccare, nec poſſe peccare. Cujuſmodi multos eſſe Barbarorum non inficiamur. Unde argumentum nihil concludit. Damus enim libenter, quod deducit, nec id abſurdum putamus. Verum cum Auguſtinus author ſit, omnia opera quæ deliberatè ab Infidelibus ſine ulla Fide & Gratia ſunt eſſe Peccata, uti nos cum multis in Cortina noſtra propria queſtione monſtravimus; neceſſe eſt aliter eidem argumento reſpondere: nam ea ſententia Auguſtini ſupponit, ſine ulla Fide, & Gratiâ, ideſt ſine ullo Auxilio ſufficienti peccari, quandoquidem opera ita operantium deliberata peccata ſunt.

Hanc difficultatem accuratiſimè expendimus & clariſimè ſolvimus in Cortina q. un. de libertate & neceſſitate peccandi, præcipuè art. 7. & quæſt. ſingulari de neceſſitate Gratiæ ad actus honeſtos, quò lectorem remittimus; nunc breviter reſpondemus: Hominem Infidelem duobus modis poſſe peccatum vincere: aut per actum virtutis contrarium vitio, aut per alium actum minus malum, videlicet homicidium per mutilationem membri. Primò modo non poteſt ſine gratia: Secundò poteſt. Et tamen ſuppoſito, quod non habeat Gratiam, adhuc peccabit: nam etſi ſine Gratiâ ſit ad genus mali determinatus, non eſt tamen determinatus quoad ſpeciem mali: Unde adhuc manet cum poteſtate electiva ad hanc vel illam formam peccati:

quod

quod satis est ad libertatem peccandi. Quo sensu dixit l. 1. de nupt. & concupiscent. c. 3. Augustinus. *Non peccata coercentur: sed alus peccatis alia peccata vincuntur.* Quod rursum asserit lib. 4. cont. Julian. c. 3. Reliqua ex Cortina petantur. Id tamen non affirmo; Propono.

Breviter itaque solvimus concedendo primum, quibus non detur Gratia, eos non peccare: cujusmodi sunt Infideles, qui habent ignorantiam invincibilem, & de his loquimur in tradita ratiocinatione. Secunda responsio affertur ex abundanti ad uberiorem doctrinam: & in gratiam Augustini ac discipulorum: in quibus sunt Prosper, Fulgentius, & Bernardus: quibus consentit Magnus Gregorius, & alii quos citavi in Cortina q. 2. a. 4. & in Collatione Gregorii & Bernardi cum Augustino. Id relinquo judicandum

Solutis argumentis, supereſt de his duabus sententiis ferre judicium. Et quidem prima affirmans gratiam Universalem, quòd hodie in Scholis valeat, magnum pondus authoritatis obtinet, & utramque apud Scholasticos paginam facit. Eam ego tutam & probabilem existimo. De secunda negante universalitatem Auxilii, sunt qui minus bene sentiant; imo & non desunt qui ei notam erroris inurant, quod jam olim suo tempore observavit Vasquez. 1. p. d. 97. c. 3. & ego nunc observo fieri ab Antagonistis Jansenii. Fateor ingenuè in Academiis præsertim Hispanicis minus benè audire. Quod cum annos abhinc decem Theologiam Conimbricæ domestica in Schola docens, animadvertissem, & in hanc difficultatem (quòd materiam de Prædestinatione & gratia ex mente Augustini

Scho-

Scholastico more dictabam) incidissem, in qua mihi perspectum erat, quid Augustinus sensisset; ita dictando me gessi, ut negantem Augustino tribuerem, & magnis momentis confirmarem, confirmatamque in medio relinquerem; non auderem tamen apertè illam profiteri, imo in communem oppositam inclinarem.

Nunc ingenuè fateor libentius meum me judicium sustinere, quàm in alterutram partem ferre. Sed eo profecisse me puto; quòd disputando effeci, ne quis hanc sententiam audeat deinceps graviori calculo notare. Petoque à Scholasticis (quos amo & colo) Doctoribus, velint disceptationem hanc benevole excipere, & quæ à me in ea sunt dicta attentè legere, accuratè recognoscere, seriò expendere, & exilius secum censendo rationes putare, ut mitiùs postea cum hac sententia agant, & in Scholas suas recipiant. Ecquid enim est quod in ea, uti à me proposita est, desiderari ad probabilitatem possit? Scripturarum Authoritas? Multa ex iis & idonea protuli testimonia: non coacta, non detorta non dubia: Sed nata, sed recta, sed perspicua. Authorum Patrocinium? Non paucos Patronos adhibui: Patres, Episcopos, Doctores: quibus nunc addo Thomistas quos tacito nomine allegat P. Sebille. in recenti suo & luculento opere *De libero Arbitrio* l. 2. c. 2. imo & Authorem ejus sententiæ Augustinum esse monstravi. Quod si negent, certe non negabunt plurimos ita & graves mecum Scholasticos Doctores de Augustino sentire. Rationum momenta? Certè plurima adduximus & non levia: & contraria distinctè, & aptè confutavimus. Jam verò, si quòd hanc negantem gratiæ

Univer-

Universalitatem sententiam Hæretici quidam amplexi sunt, ideo probare nolunt: Scrupulum abstuli, monstrando multò pluribus affirmantem Hæreticis, inter quos sunt ij, quos aversantur maximè, placuisse. Ita non modo evulsi scrupulum, sed objeci. Quare cum nulla opinor justa Causa superfit ad illam, quæ sane Augustiniana est, sententiam improbandam, desinant insectari eam, & suâ sinant probabilitate frui. Nec dubito, quin qua sunt æquitate, cum hæc accurate expendant, calculos adjiciant suos, & probent; probatamque confirment, & celebrent.

EPILOGUS.

HOC est meum de totâ quæstione & de mente super eâ Augustini verum syncerum que judicium: nec meum solum, sed aliorum etiam quos citavi gravissimorum Authorum; quos necesse est refellat qui me refutet. Sed quoniam vereor ut sint quibus minus hæc de circumscriptâ voluntate Dei & Gratia sententia probetur, velint que illi genuinum Censuræ dentem infigere, præter ea quæ adduxi Authoritatis, rationis que momenta, illud animadverto, quæstionem hujusmodi uti a me proposita & agitata est, de Vocabulo (ut aiunt) esse, atque adeo & si sententia negans universalitatem Sufficientis Auxilij vera probabiliſque non esset cum reapse non contradicat affirmāti, sed solâ voce discrepet, improbari eam proscribi que non posse. Videbitur hoc nouum & insolens: sed planum & manifestum efficio. Utrinque admittitur Deum providisse media eaque re exhibuisse, quibus salus pararetur: cujusmodi sunt lex Evangelium & Sacramenta cum Gratia: quæ ad multos perveniunt: & dantur in particulari: de his neutra pars dubitat, habere Gratiam. Sunt autem alij ad quos non perveniunt hujus modi media, undecunque tandem id p̄roveniat. De his quæstio est: An habeant Gratiam Sufficientem? Utraque sententia in eo convenit. Media esse in re, sed non omnibus applicari. Convenit etiam

tiam in Canſis univerſalibus ea contineri, quanquam in particulari non explicentur, nec applicentur. In eo eſt diſſentio. An ſatis ſit ad affirmandum, *Omnibus dari Gratiam Sufficientem* illa ratio in Cauſis univerſalibus contenta? quæ ab utraque ſententia conceditur? Qui affirmant, dicunt ſatis eſſe; qui negant, inficiantur. Itaque ſolis vocibus pugnant, nam cum eandem rem admittant, qui affirmant, rem illam Auxilium dicunt, alij non dicunt. Affirmantes volunt, ut ſit ſatis contineri Auxilium in Cauſis univerſalibus, & quod re vera in mundo exiſtat, etſi omnibus in particulari non exhibeatur. Negantes nolunt ut ſit, ſatis contineri in ijs cauſis, & eſſe in rerum naturâ, niſi in particulari ſingulis præſtetur. Itaque non differunt in re, ſed in modo loquendi. Quod illi vocant Auxilium ſufficiens, hi non vocant. Rem admittunt: de vocabulo diſceptant. Utar exemplo. Sunt qui dicant dari in Deo Subſiſtentiam Abſolutam. Sunt qui negent. Qui aiunt, dicunt naturam Divinam eſſe in eo genere abſoluto perfectam completamque, atque adeo illam perfectionem in ratione Entis abſoluti Subſiſtentiam Abſolutam eſſe appellandam. Qui negant, dicunt eam naturam in genere ſuo abſoluto perfectam eſſe, ſed eam tamen perfectionem Subſiſtentiam non eſſe, quòd ſit ultimum complementum & terminus naturæ, quæ non patitur ulterius compleri & terminari: cum autem natura illa divina Subſiſtentiis Relativis ulterius compleatur & terminetur, Subſiſtentem dici non poſſe. De quo cum in Societate Jesu Conimbricæ ſtudiorum meorum tempore ageretur, eaque acerrime quæſtio agitaretur, quod Suarius

partis affirmantis, Vasquius negantis author esset, & Magistri in partes traherentur; memini viros doctos dicere tantam eam, tanto studio susceptam, tanta vi agitatam quæstionem ad vocabulum reduci: nimirum utrum ea perfectio Absolutæ naturæ, Subsistentia esset dicenda, nec ne? Quibus ego jam tum minus doctus assentiebar, postea factus doctior, omnino consensi. Atque uti tum Vasquij magis negantis, quam Suarij affirmantis sententiam, modum que loquendi approbavi, ita nunc eidem Vasquio neganti Auxilium universale quam Suario (etsi minus quam in Subsistentia repugnet) affirmanti aquiesco.

Supereſt Tertius Liber de Adjutorio *Quo* sive Gratiâ Efficaci Augustiniana, quem jam penè confectum apud me, formatum que habeo! In eò accuratissime Augustini mentem investigo, & fidissimè refero, & clarissimè expono. Id recipio, nec me in ea tradenda quicquam de Controversia inter Patres Thomistas & Jesuitas super Auxilijs acturum, & Augustini vestigia inoffenso pede secuturum. Ac spondeo veram me & germanam Efficacis Gratiæ Formam, quæ in Augustino est, quasi intento digito monstraturum. Eam verò medium quiddam esse inter Prædeterminationem Patrum Thomistarum, & Congruitatē Patrum Jesuitarum dilucidè ostendam: nixam Augustini authoritate, & testimoniis Scriptorum utruisque Scholæ Thomisticæ & Jesuiticæ, quibus utor frequentissime confirmatam. Ac ita comparatâ cum Efficaci Gratia libertate, ut media etiam inter necessitatem & indifferentiam viâ inventâ, extra adminicula Conditionatæ scientiæ concordiam amba-

rambarum certam, constantemque demonstrem, quæ tantopere desiderata est: tamque ad componendas Prædestinationis, Libertatis, & Gratiæ difficultates necessaria judicatur. Mirabitur hæc aliquis, & irridebit: sed qui norit quam procul ab arrogantia & fuco sim, quam moderatus in scribendo, parcus in censendo, cautus in judicando, timidus in asserendo, sustinebit saltem judicium, & dum mea legit patienter expectabit: nec ego aliud à legentibus postulabo. Quod si perlectis luecubrationibus meis ultra nonũ, imo & sextum decimum (tot enim harum rerum studio impendi) annum presis comperiat, me aut in promittendo vanum, aut in probando futilem, aut in præstando falsum, & lusisse operam, & aliis imposuisse, non recusem aut arrogantiæ, aut temeritatis, aut stoliditatis, aut quo nihil mihi gravius potest accidere, impudentiæ notam subire, & ab omni ubique Doctorum hominum conventu exibilari. Cudatur hæc in me Fabа, &

Vulgi Fabula fiam.

Quod si qui aut in Cælo novam stellam, aut in aere impressionem insolitam, aut in mari fretum insulamue occultam, aut in ora Promontorium incognitum, aut in terra Fluvium irrepertum antèà explorarunt, magnum quiddam feciſse putantur, ob id que celebritatem nominis sunt adepti, & qui ad ea aperienda se obtulerunt, eos Reges & Principes benevolè acceperunt, & præmiis propositis incitarunt, ingentes que ad rem patrandam sumptus contulerunt, cur ego qui novum

ad

ad enavigandum maximæ difficultatis pelagus inventurum me Sydus promitto, non benigne accipiar & liberaliter invitabor? At tanta res est ut præstari nequeat, cum præsertim summa ingenia vias excogitaverint, præter quas nulla videtur supereſſe: nam si reliqua esset ea, sane tantorum hominum aciem ingenii non fugeret: quibus cum ego si conferar inter Gigantas Pumilio videbor. Verum quod ad me attinet, ingenuè fateor tenuitatem meam, & nanum me esse profiteor: & meo si ingenio fiderem, increpandus & irridendus essem: sed si cætera spectentur, nec omnes adhuc viæ sunt consumptæ, nec quæ sunt exploratæ difficultatem sustulerunt, imo auxerunt: quod argumento est supereſſe adhuc tramitem, quo ad illam veritatem possit perveniri: quem cum ego in Augustino inventurum me affirmem, non meo id ingenio facultative, sed illius doctrinæ tribuendum. At hoc ipsum alios longè doctiores latere non potuit. Nimis urgent; sed, non idcireo exanimor. Nam fortasse illi quòd acutiores essent, & doctiores, in Augustino minus videre potuerunt; cum enim oculos nitidos & luce plenos haberent, non totam ab eo lucem acceperunt, & qui mentes scientiæ implerant, nequibant ex solius Augustini fontibus bibere, similes iis, qui cum ad hauriendam aquam amphoras alia aquâ plenas afferant, non possunt eas aquæ quam inquirunt, implere. Ita interdum nimium scire impedimento est ad alienam accipiendam doctrinam. Potuit igitur, ut aiunt, quosdam inopes copia facere. Me inopia copiosum reddere: nam accessi fateor ad Augustini lucem caligans, ad fontem vacuus, ad doctrinam

ctrinam rudis, animo discendi ex eo, non de eo judicandi: nullâ præformatus opinione, nullo præoccupatus affectu; informem ei me, & incorruptum tradidi, ut quam ille animo meo disciplinæ formam imprimeret, ad eam me penitus conformarem. Itaque mirum non est, quòd qui minus in aliis videam in Augustino plus cernam, quòd in eo tantum oculorum meorum aciem collocavi: & visus ibi meos consumpsi. Ex quo fieri poterit, ut cum omnes pene Augustinianæ doctrinæ viæ ad Gratiam tendant, si eæ mihi assiduo & pertinaci studio sunt perspectæ, veram tandem invenire quæ eo duceret, omnino potuerim.

Verum & illud esto. Fallar. Ecquid vetat, me experiri; & periculum mei facere, & conatus meos inspicere? Facile est audire hominem cum Augustino loquentem. Solæ mihi sunt aures dandæ. Non aut pecunias, aut instrumenta, aut operas postulo. Usuram tantum temporis exigo. *Facilis jactura Legendi.* Si seria afferam proficiam. Si nugas delectem. In scenam prodeo. Si gravem Personam agere nequeam, Mimum agam. Acta continuo res erit. Dent plausum. Dimittant. Quod si excipere me nolint, & aures malint obserare, quam aperire, ac ego demum repulsam patiar interminabor: Caveant ne iis contingat, quod nonnullis Principibus, magnis & gravibus, qui accedentes ad se quosdam nauticæ artis peritos homines, compertas sibi novas regiones & incognita maria, quæ aperire auderent, affirmantes, neglexerunt, ac dimiserunt, quorum postea laboris fructum cum vidissent, justo dolore concepto negligentiæ suæ iis quos spreverant pœnas dederunt.

Ad

Ac ne quid omittam, non ego primus hoc aut tento, aut promitto: Constat enim ante me ejusdem instituti & Professionis alium nobilem magistrum, P. Fr. Franciscum de Arriba, Romæ coram Summo Pontifice Clemente viij. recepisse, comperturum se rationem conciliandi cum Efficacia Gratiæ Arbitrii libertatem: ac super eo audiri postulasse, & obtinuisse: datis sibi ad conferendum duobus Eminentissimis Cardinalibus Asculi, & Bellarmino, qui multos eum dies ea de re dicentem audierunt; ejusque ad Pontificem dicta retulerunt: quemadmodum ex tomo quem super eo in lucem edidit, in quo historiam narrat, & sententiæ suæ summam proponit, quem apud me habeo, manifestè apparet. De exitu disputationis haud constat. *Illud* maneat: magnam tunc ejus rei expectationem fuisse: quam nescio an explere ratione à se prolatâ potuerit: ardua enim ac difficilis visa est. Volebat quippe, ut utrâque sententiâ retentâ & Thomistarum & Jesuitarum, staret libertatis Indifferentia (uti ab his admittitur) cum Efficacia Prædeterminantis Gratiæ (uti à Thomistis ponitur) consensio: & utraque pars simul vera esset, nec una alteri repugnaret; quod sane, cum extremè ac perspicue sint oppositæ adynaton utrisque Patribus videbatur. De quo ego nunc judicare nolo. Id tantum vendico: quoniam ille prior hanc viam tentavit, neminem mihi iratum fore jure debere: qui insolens non sim, & æquum me postulare, dum super eâ re audiri, & scribere volo, cum præsertim Augustinus in me audiendus sit, & multò sit, quam allaturus est, facilior viâ, quam quæ à P. Arriba designata fuit. Longe enim facilius

facilius est mediam inter utrosque extremè consentientes viam invenire; quàm duo inter se extrema in unum conjungere ac opponi inter se negare: & cum alterum excludat alterum, ambo retinere.

Ac ut nihil quod ad rem faciat prætermittam: quemadmodum, qui magnum quiddam inventuros se spondent exhibere aliquod in re minori exemplum solent ex quo spectatores conjiciant, haud irritam in magno illo quod promittunt operam fore: ita ego inducto hujusmodi de Adjutorio *Sine quo*, id est, *Sufficiente Auxilio Gratiæ* volui tanquam argumento ostendere, quod in alio Adjutorio *Quo*, id est, Efficaci præstare possint: ut si in illo primo explicando, & formando ad mentem Augustini latens aliquid aperui, & prodidi, quod probetur placeatque Scholasticis: ita in hoc & eruendo, & componendo ad Augustini sensum aliquid sim occultum reperturus, quod cum proferam & exponam non parum sim Reipub. Theologicæ profuturus. Certè ni mea me fallit opinio, qui hunc librum legat, & rationem scribendi in eo & aliis de Gratia libris meam expendat comperiet, nihil à me aut temere affirmandum suscipi, aut fluxè susceptum probari.

Et quoniam conatus sum propositam de circumscriptione Gratiæ Augustinianam sententiam à Recentionũ acerba quorundam notâ liberare: & quia hæc cum nonnullis aliis propositionibus suspectis ab iis numerari solet, ac uti earum una impugnari; operæ pretium erit, monere eos inductis certarum Propositionum, quas pro damnatis habent exemplis, quam moderati & cauti esse debeant in Censorio de aliorum sententiis judicio fe-

rendo: ut opportunè moniti sibi moderentut & mitius calculum ponant.

Justa monitio.

AMO Augustinum, & Societatem JESU amo. Nollem ut novi quidam Authores quicquam censendo committerent, quod injurium Augustino, & Authoribus antiquis Societatis Jesu, in quibus ego sum magnoperè versatus, foret. Et quoniam comperi eos studio impugnandi contrarias suis opinionibus sententias quotquot a Michaele Baio prolatæ in Bullis Summorum Pontificium Pii. V. & Gregorij XIII. continentur Propositiones, eas omnes damnatas dicere, operæ pretiũ duxi pro meo in Augustinum, & Antiquos Authores Societatis Jesu Amore, certas quasdam Propositiones quas ipsi cum Augustino affirmant, etsi inter Baianas inveniantur, tutas & sanctas esse, cùm Augustini, & Patrum Jesuitarum sint: quorum maxime doctrina probatur.

Prima. *Nulla tentatio vel levis quidem & momma vincipotest sine Gratia Christi.* Baij 30. Est Bellarmini, & Toleti Societatis Jesu Cardinalium, & Vasquij alterius Theologiæ Jesuiticæ Principis. Bellarmin. tom. 3. contr. l. 3. c. 7. Tolet. apud Valquium. in 1. 2. disp. 100. c. 18. n. 114. & Vasq. ibid. & d. 189. a. c. 13.

Secunda. *Nullum bonum opus morale fit sine Gratia Christi.* Pertinet ad 25. & 29. Baij.

Est. Vasquij expressa. in 1. 2. d. 190. & pro ea citat 22. Scholasticos. Eam tenet Schola ejus Complutensis: & ego eam audiui Madriti & Compluti ex Patre Da-

daco

daco Alarcone in Collegio Complutenſi Societatis Jeſu Lectore Primario. Auguſtini autem & diſcipulorum ejus eſſe: & multorum prætera Conciliorum & Patrum probat ipſemet Vaſquius in eadem diſput. 190.

Tertiam: *Omnia Opera Infidelium, quæ ſine ulla illuminatione Fidei ab ipſis deliberate fiunt ſunt Peccata.* deflexa ex 23. & 29. Baij.

Auguſtini eſſe & plurium Patrum affirmat Maldonatus Commentariis in Matth. 6. n. 18. & probat Vaſquez. in 1. 2. à. diſp. 189. c. 8. & 9. & diſput 191. c. 4. & diſput. 52. c. 1. & pro ea non pavcos citat Authores d. 190. & 191. nec patitur aliter Auguſtinum exponi. Eandem eſſe Divi Bernardi nos exactè oſtendinus in Cort. tract. ultimo. ubi 2. locos perſpicuos adduximus. Serm. 30. & 51. in Cantica in quibus illud Pauli *omne quod non eſt ex Fide Peccatum eſt.* Non de conſcientia, ſed de Fidei lumine cum Auguſtino intelligit.

Quarta: *Liberum Arbitrium ſine aliqua Gratia in ſtatu naturæ lapſæ nihil boni poteſt efficere.* Quæ ita habetur in Baio. Propoſ. 27. *Liberum arbitrium ſine Gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccatum valet.* Eſt Summi Theologi Joannis Maldonati commentar. in Joan. c. 6. n. 44. *Liberum Arbitrium naturalis in bonum & malum facultas eſt: Sed in malum per ſe ſolum valet, in bonum non niſi Gratiâ juvetur.* Cum igitur Maldonatus probet tantus Author Societatis: & ea Auguſtini & Concilij Arauſicani ſit Can. 22. ut affirmat Vaſquez. 1. 2. d. 190. cap. 18. non eſt ex damnatis; ac ita judicat idem Vaſquez ibi: & probat adverſus Caſianum n. 182.

Reliquarum propoſitiorum quæ communiter iotantur

tantur à recentioribus quibusdam, etsi nulla sit Baij, tamen quia volunt eas malè audire, duas volo hîc afferre, & ab omni etiam privatâ nota eximere.

Altera est: *Deus non dat omnibus omnino hominibus Gratiam Sufficientem.* Hanc absolutè tenet Vasquez. 1. p. d. 19. b. ubi docet non solum non dari à Deo, sed negari omnino Parvulis, qui in maternis uteris moriuntur. Idem tradit Pater Becanus. in Sum. Scholast. de sacram. in specie. c. 10. q. 6. n. 6. & sentit cum Vasquio.

Quod adultos attinet: Carere multos Auxilijs Sufficientibus Authorem esse Augustinum, tradit Vasquez. 1. p. d. 97. c. 3. 4. &. 6. & Maldonatus in Joannem, c. 1. n. 9. & c. 12. n. 39. & 40. & c. 19. in Matth. n. 11. Cum eoque sentire discipulos affirmant. quanquam neget Marcus Antonius de Dominis, lib. 7. de. Repub. Ecclesiast. c. 11. & Voss. de hæresi Pelagianæ l. 7. p. 1. thesi 3. & 4.

Altera Propositio est. *Deus non habuit Generalem voluntatem salvandi omnes, nemine prorsus excepto, nec locus. Pauli 1. Timoth. 2. Deus vult omnes homines salvos fieri. ita intelligi debet ut illud omnes non per genera singulorum, sed per singulos generum distribuatur.* Sic Vasquez 1. p. d. 96. negans de infantibus capiendum, & Becanus in Sum. Scholast. desacram in specie. c. 10. q. 5. qui ad solos adultos limitant illud *Omnes.*

Augustinum ne de Adultis quidem omnibus explicare locum, Maldonatus in Joan c. 1. & 12. & Vasquez 1. p. d. 83. c. 1. authores sunt. Verba Vasquij afferre volo. *Augustinus*, inquit, *testimonium Pauli 1 ad Timoth. 2 Deus vult omnes homines saluos fieri: nusquam explicat de voluntate*

voluntate beneplaciti, quæ re vera in Deo sit circa salutem omnium hominum: Sed tribus aliis modis quibus plane eam beneplaciti circa omnium salutem negat.

Quomodo igitur illæ 4. primæ Propositiones damnatur in Bulla? cum Augustini, & gravissimorum Doctorum imo & Patrum Societatis sint? Respondeat pro me Vasquez, & Toletus ab eo relatus, quos duos magni facere Authores soleo: ijs que omnino subscribo. Produco integrum locum Vasquij, etsi longior, sed optimi authoris dicta quò sunt longiora eò meliora sunt. Ille igitur in 1.2. æ.d. 190. c. 18. proponit verba Bullæ, quæ ejusmodi sunt. *Quas sententias stricto coram nobis examine ponderatas quanquam nonnullæ aliquo modo sustineri possent, in rigore tamen & proprio verborum sensu ab assertoribus intento hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes, respectivè, & quæcunque super iis verbo scriptoque emissa præsentium auctoritate damnamus.* Super quâ Censurâ ita Vasquez. *Ex qua damnatione non satis apparet, qualis unicuique propositioni censura singillatim conveniat: nec prædictis propositionibus omnes illas notas et censuras simul, sed singillatim convenire, hoc est singulas singulis tribuendas esse, ex prædictis verbis apertè constat. Ego etiam non dubito propositiones quas memoravimus, & etiam multas alias continentes acre judicium, quo Doctor ille aliorum opiniones criminabatur, damnari tantum, ut scandalo & offendiculo patentes, & hac ratione solum prohiberi nam & audacia nimiaque arrogantia in aliorum sententijs malignè vellicandis ac lacerandis non parum scandali afferre solet, à quo docti, & prudentes Theologi in suis scriptis abstinere deberent. Hac eadem de causa in Ecclesia prohibitum est ne ul-*

lus

lus Theologus disputans, aut edisserens de Conceptione Beatæ Virginis ut suam sententiam pronunciet, aut oppositam sugillare, aut aliquam ei notam inurere audeat.

Verum ex eo quod prædictæ propositiones continentes severiorem notam oppositæ opinionis hoc modo reprobatæ interdictæ sint à Pio V. & Gregorio XIII non proinde ullo modo in damnationem aut notam incidit sententia authoris de ea re si tollas censuram de opposita. Et adducto exemplo Conceptionis Beatæ Virginis : addit. *Eodem modo ex eo quod propositiones citatæ continentes sugillationem oppositæ oppinionis, quæ dicit posse fieri bonum aliquod opus morale aut vinci tentationem sine Gratia fuerint explosæ à Pontificibus & interdictæ, nullo modo notata opposita, quam prædictus Doctor sequebatur, nempe nullum opus morale fieri posse, aut ullam superari tentationem sine Auxilio Gratiæ. Non ergo incusatur prædictus Doctor, quod hanc sequatur sententiam, sed quod oppositam erroris arguit, sicut etiam accusaretur qui censeret hæreticam opinionem Thomistarũ asserentem Beatam Virginem conceptam in peccato originis, non quod ipse oppositam sequeretur, sed quod prædictam carperet ac emorderet. Hoc modo multæ aliæ propositiones rejectæ in prædicta Bulla quas sigillatim in decursu hujus tractationis suis locis adducemus eà sola ratione quam diximus damnantur, quod oppositæ sententiæ censuram asperam contineant, cum tamen sententia authoris in controversia quam habebat indemnis relinquatur ; nunc autem in exemplum nobis una sufficiat: 23. propositio hujus doctoris est in hunc modum: Cum Pelagio sentiunt qui textum Apostoli ad Roman. 2. Gentes quæ legem non habent naturaliter quæ legis sunt faciunt intelligunt de gentibus Fidei Gratiam non habentibus. Quis enim dicat damnari sententiam hujus Doctoris in*

eo

eo quod ait illud teſtimonium de gentibus Fidelibus intelligendam eſſe, cum ſit ſententia Auguſtini & omnium Patrum, cum quibus etiam eſt S. Thomas ut vidimus cap. 14. Damnatur igitur acerba nota ob rationem quam diximus. Aut igitur dicamus ſententias communes & veras ſuſſ. à Pontificibus damnatas, quod non licet, aut ſeveras tantùm & acres cenſuras prohibitas: ex hoc verò non tollitur quo minus Eccleſia ſuum interponens judicium inter has opiniones definitionem & ſententiam certam opportuno tempore pro una aut pro alia adhibere poſſit, ubi viderit expedire: interim tamen nos aſſerentes nullam tentationem vinci, mullumque opus morale fieri poſſe ſine ullo auxilio Gratiæ per Chriſtum, ut à nobis explicatum eſt, nec oppoſitam opinionem ullo modo vellicantes in offenſo pede curremus. Senſum hujus damnationis prout à me explicatus eſt contuli cum illuſtriſſimo domino Cardinali Franciſco Toleto, cum adhuc Sacri Palatii concionator & Theologus eſſet Anno Domini 1586. qui ut dixi pro hac Bulla & damnatione recipienda Lovanium miſſus fuit, eum ſic probavit, & germanum eſſe dixit, propriâ manu ſubſcripſit, cujus ſubſcriptionis exemplar apud me eſt.

Ita Vaſquez. Videant igitur nuperi quidam authores quâ ratione audeant proſcribere iſtas & hujuſmodi alias ſententias, eo tantùm nomine quod in Bulla Pij & Gregorii continentur, cum Antiquis & Claris Societatis Authoribus & Heroibus dum eas condemnant errores impingant, dum contra cenſent, eorum judicio refragentur: & caveant ne dum aſperius eas ac ſimiles notant, Vaſquij unius è Jeſuiticæ, Theologiæ ſummis Principibus, Sententiâ graviorem notam incurrant.

FINIS.